

วารสารวิชาการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
Sisaket Rajabhat University Journal

ปีที่ 16 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2565
Vol.16 No.2 May - August 2022

ISSN 1906 0327

สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
Humanities & Social Sciences
วารสารได้รับการประเมินคุณภาพให้อยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 2

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ Sisaket Rajabhat University Journal

วัตถุประสงค์	เพื่อกระตุ้นให้เกิดการวิจัย ศึกษา พัฒนาองค์ความรู้ แลกเปลี่ยนและเผยแพร่ความก้าวหน้าทางวิชาการสาขาวิชาต่าง ๆ
ขอบเขตงาน	เป็นวารสารที่ครอบคลุมสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ บริหารธุรกิจและการจัดการ ครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ จิตวิทยา และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
กำหนดการที่ตีพิมพ์	ตีพิมพ์ปีละ 3 ฉบับ ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - เดือนเมษายน ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม - เดือนสิงหาคม ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน - เดือนธันวาคม บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารเป็นทัศนะ ลิขสิทธิ์เฉพาะ และความรับผิดชอบของผู้เขียนเจ้าของผลงาน
หน่วยงาน	สำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ อาคารเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา (5 ธันวาคม 2550) 319 ถนนไทยพันทา ตำบลโพธิ์ อำเภอมือเืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ 33000 โทร. 0 4561 7982
ที่ปรึกษา	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ รองศาสตราจารย์ ดร.ประกาศิต อานุกาพแสนยาวาร
บรรณาธิการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ ศรีกระจำง
รองบรรณาธิการ	อาจารย์ ดร.พิมล วิเศษสังข์
ผู้ช่วยบรรณาธิการ	อาจารย์ ดร.สิริกัลยา สุขชี ดร.กนกกาญจน์ บุญทรง อาจารย์ฉันทพงษ์ สารรัตน์
กองบรรณาธิการ	ศาสตราจารย์ ดร.ธีระ รุญเจริญ รองศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ชัย พงศ์สุวรรณ รองศาสตราจารย์จำเริญ อุ้นแก้ว ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ชรพูล กมลจิตร์ประภา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิกันต์ คุ้มวัฒนา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูเกียรติ โพนแก้ว ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรธิตา ประสาร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรถพล ศิริเวชพันธุ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยฉัตร ทองแพง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพบูลย์ สุทธิ
นางสุพรรณษา แสงตา
นายกฤตภาส สีหะวงษ์
นางสาวศิริภัทรา คำมะรังค์

ผู้เชี่ยวชาญประเมินบทความ (Peer Reviews)

1. สาขาครุศาสตร์ / ศึกษาศาสตร์ / จิตวิทยา

1.1 ศาสตราจารย์ ดร.ธีระ รุณเจริญ	มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
1.2 ศาสตราจารย์ ดร.กนกอร สมปราษฎ์	นักวิชาการอิสระ
1.3 รองศาสตราจารย์ ดร.พงษ์ชาญ ฌ ลำปาง	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
1.4 รองศาสตราจารย์ ดร.จิณณวัตร ปะโคทั้ง	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
1.5 รองศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพล อาจอินทร์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
1.6 รองศาสตราจารย์ ดร.ประสาท เนื่องเฉลิม	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
1.7 รองศาสตราจารย์ ดร.นิราศ จันทระจิต	มหาวิทยาลัยนครพนม
1.8 รองศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ ประเสริฐสังข์	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
1.9 รองศาสตราจารย์ ดร.อาฟีฟี่ ลาเต๊ะ	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
1.10 รองศาสตราจารย์ ดร.ศยามน อินสะอาด	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
1.11 รองศาสตราจารย์ชานนท์ ไชยทองดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
1.12 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทพญ. สุวดี เอื้ออรัญโชติ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
1.13 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดาวรุ่งวรรณ ถวิลการ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
1.14 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดินตา ดวงวิไล	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
1.15 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชวนคิด มะเสนะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
1.16 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราพร เอรารวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
1.17 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล ศักดิ์ปกรณกานต์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
1.18 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิระพร ชะโน	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
1.19 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปนตนนท์ เกียรติประภากุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
1.20 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย สุขจิตต์	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
1.21 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัฐมาภรณ์ พิมพ์ทอง	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
1.22 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ วิเศษสัตย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
1.23 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมร ทวีบุญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
1.24 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมาลี ศรีพุทธรินทร์	มหาวิทยาลัยนครพนม
1.25 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปกรณ์ชัย สุพัฒน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
1.26 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุฬารัตน์ บุษบงก์	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
1.27 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรธิดา ประสาร	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
1.28 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิรดี ไชยกาล	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
1.29 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพบูลย์ สุทธิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
1.30 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ถาวรินทร์ รักษาบำรุง	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
1.31 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธัญญา สายหมี	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
1.32 ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัชรระ โสฬสพรหม	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
1.33 อาจารย์ ดร.ธนวัฒน์ บุตรทองทิม	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
1.34 อาจารย์ ดร.จริยา สายรัตนอินทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
1.35 อาจารย์ ดร.ปริญา ปริพุม	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

2. สาขาเศรษฐศาสตร์ / บริหารธุรกิจและการจัดการ

2.1 รองศาสตราจารย์ ดร.จรัสพร จันทร์พาณิชย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
2.2 รองศาสตราจารย์ ดร.วีระกิตต์ เสาร่ม	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
2.3 รองศาสตราจารย์ ดร.บุญทวรรณ วิงวอน	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
2.4 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีสุนันท์ ประเสริฐสังข์	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
2.5 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มาณวิน สงเคราะห์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
2.6 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลชญา แวนแก้ว	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
2.7 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันติธร ภูริภักดี	มหาวิทยาลัยศิลปากร
2.8 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พชรณัฐ ใค่นุณา	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
2.9 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สหสา พลนิต	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
2.10 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยฉัตร ทองแพง	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
2.11 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภัทรพร ทวีจันทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
2.12 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ญาณิศา ศรีบุญเรือง	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
2.13 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรถพล ศิริเวชพันธ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
2.14 อาจารย์ ดร.สลินี ทิพย์เพ็ง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
2.15 อาจารย์ ดร.อุษณีย์ วัชรไพศาลกุล	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2.16 อาจารย์ ดร.จุฑามาศ บุญรัมย์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

3. สาขาสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

3.1 รองศาสตราจารย์ ดร.อัศวิน พรหมโสภา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
3.2 รองศาสตราจารย์ ดร.ศานติ ภักดีคำ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3.3 รองศาสตราจารย์ ดร.ชาญชัย คงเพ็ชรธรรม	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
3.4 รองศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพล อาจอินทร์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
3.5 รองศาสตราจารย์ ดร.กตัญญู แก้วหานาม	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
3.6 รองศาสตราจารย์ ดร.เอกพงษ์ วงศ์คำจันทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
3.7 รองศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ ไม้เจริญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
3.8 รองศาสตราจารย์ วิไลลักษณ์ พรหมเสน	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
3.9 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปวีรรัต สมนึก	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
3.10 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาวดี ทะไกรราช	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
3.11 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรา ปราชญ์เวทย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
3.12 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษณ์ คำนนท์	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
3.13 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจวบ จันทร์หมื่น	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
3.14 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธมาภรณ์ พุมพิง	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
3.15 อาจารย์ ดร.ปณิตทัต กัลยา	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
3.16 อาจารย์ ดร.ศุภรัตน์ วัลกานนท์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
3.17 อาจารย์ ดร.ศิวธิดา ภูมिवรมณี	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

ทุกบทความได้รับการตรวจสอบความถูกต้องทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

วารสารนี้ผ่านการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย

(Thai-Journal Citation Index Centre: TCI) โดยอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 2

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ฉบับนี้เป็นปีที่ 16 ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม – สิงหาคม 2565 ซึ่งเป็นฉบับที่หนึ่งของปี บทความในวารสารฉบับนี้ประกอบด้วย บทความวิจัยจำนวน 16 บทความ โดยเป็นวิจัยทางด้านเศรษฐศาสตร์ บริหารธุรกิจและการจัดการ ครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ จิตวิทยา และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความทุกเรื่องได้ผ่านการพิจารณา กลับกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องจากหลายสถาบันการศึกษา กองบรรณาธิการ ขอขอบคุณทุกท่านที่กรุณาให้ความไว้วางใจในการส่งบทความลงตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ขอขอบคุณผู้เขียนทุกท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิภายในและภายนอก ที่ให้ ข้อเสนอแนะเพื่อความถูกต้องและสมบูรณ์ของแต่ละบทความ

กองบรรณาธิการวารสารมุ่งมั่นพัฒนากระบวนการและคุณภาพของวารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานและเป็นแหล่งเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ ผลงานวิจัย และเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของ นักวิชาการ นักวิจัย และผู้อ่านทุกท่าน หากท่านมี บทความวิชาการ บทความวิจัยที่ต้องการเผยแพร่ เพื่อเป็นประโยชน์แก่สังคม ท่านสามารถส่งมาให้กอง บรรณาธิการเพื่อพิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ต่อไป

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความจากวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน ทั้งในเชิงวิชาการและวิชาชีพ หากผู้เขียนหรือผู้อ่านท่านใดมีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อวารสารฯ ทางกองบรรณาธิการยินดีรับข้อเสนอแนะเพื่อนำไปพิจารณาปรับปรุงวารสารให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ ศรีกระจำจ่าง
บรรณาธิการ

สารบัญ

แบบภาวะผู้นำทางการศึกษายุคใหม่ พัฒนศักดิ์ อภัยสม และคณะ	1
การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำการท่องเที่ยวในระดับพื้นที่ สุเมธ งามกนก และคณะ	13
มุมมองสตรีนิยมกับสุนทรียศาสตร์ทางดนตรี กุลธีร์ บรรจุก้าว และ วริณาสู พิทักษ์วงค์วาน	27
การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพุทธระดับจิตนิสัยทางสะเต็ม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย จังหวัดยโสธร ปริยากุล สิงหราช	40
การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค Co-op Co-op ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ธนาอนุช ศรีรังษ์ และคณะ	54
การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความภาษาไทย โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบ แบบฝึกทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนโคกล่ามผดุงวิทย์ ช่อเพชร ศิริภักดิ์ และคณะ	67
การส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และความฉลาดทางสังคมด้วยกิจกรรมวิทยาศาสตร์สำหรับเด็ก ระดับปฐมวัย พัชรา ว่างอินทร์ และ รุ่งทิพา กองสอน	80
การประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์โดยรูปแบบการประเมินเชิงปี: กรณีศึกษา คณะการแพทย์บูรณาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ลัดดาวัลย์ ชูทอง และคณะ	93
การพัฒนาทักษะการเรียนรู้แบบ 4 MAT เรื่องการแต่งบทร้อยกรองประเภทกลอนสี่ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผุสดี ศรีเมือง และคณะ	110
วัฒนธรรมคุณภาพที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครพนม เขต 1 ชมพูนุช บุญมาวงษา และคณะ	124
สภาพความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 นิตยา ศรีจันแดง และคณะ	137
สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 กฤษณา พาสว่าง	153
การศึกษาปัญหาและความต้องการที่จำเป็นเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความรู้ในการป้องกัน การตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ชนิดาภา ขอสุขวรรกุล และคณะ	171
รูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไม้ดอกไม้ประดับเชิงพาณิชย์ จังหวัดฉะเชิงเทรา วิมลสิริ อินเจริญ และ ปิยะพงศ์ พัดชา	184
ความรู้ความเข้าใจและความคิดเห็นต่อพฤติกรรมกรมน้ำดื่มและการจัดการน้ำทิ้งของประชาชนในเขตเทศบาล เมืองกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร หวานใจ หล้าพรม และคณะ	198
นาฏยลักษณะการรำของตัวนางในพิธีกรรมที่เกี่ยวกับไฟ นันทิชา ณ โนนชัย และ สุภาวดี โพธิเวชกุล	210

แบบภาวะผู้นำทางการศึกษายุคใหม่

Model of Educational Leadership for a New Era

พัฒนศักดิ์ อภัยสม^{1*}, ณัฐรดา คณารักษ์², ดนุดา ณ กาฬสินธุ์³, อตินันท์ แก้วนิล⁴,
ชวนคิด มะเสนะ⁵, นีรมิต ชาวรณอง⁶
Pattanasak Aphisom^{1*}, Natrada Kanarak², Danuda Na kalasin³, Adinan Kaewnill⁴,
Chuankid Masena⁵, Niramit Chouranong⁶

^{1,2,3,4,5,6} สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
^{1,2,3,4,5,6} Educational Administration, Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University

*Corresponding email: kll_0711@windowslive.com

Received: 16 October 2021; Revised: 16 November 2021; Accepted: 24 December 2021

บทคัดย่อ

ภาวะผู้นำมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาและจัดการองค์การ เพราะจะทำให้องค์การปฏิบัติพันธกิจได้บรรลุเป้าหมาย บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอภาวะผู้นำทางการศึกษายุคใหม่ ซึ่งเป็นทักษะที่ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในสภาวะการณ์ที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอน ความผันผวน และเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 2) ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี 3) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม และ 4) ภาวะผู้นำแบบคล่องตัว หากผู้บริหารสถานศึกษาสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้มีทักษะภาวะผู้นำเหล่านี้แล้ว จะเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนพันธกิจของสถานศึกษา และถ้าสามารถใช้แนวคิดภาวะผู้นำผนวกกับแนวคิดการบริหารการศึกษาผสมผสานกับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม ก็จะนำไปสู่การบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายสอดคล้องกับทิศทางการเปลี่ยนแปลง

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางการศึกษา, ยุคใหม่

ABSTRACT

Leadership is very important to the development and management of an organization because it drives the organization's mission to success. The journal's purposes were to portray educational leadership in a new era, as well as the talents that leadership will need to be more adept at in order to increase efficiency in a situation surrounded by uncertainty, volatility, and constant change, which include: 1) Transformational leadership 2) Technology Leadership 3) Innovation Leadership and 4) Agile Leadership. If educational leadership are able to learn and develop the four abilities, they will be a powerful force in achieving the organization's educational goals. And if the concept of leadership can be combined with the concept of educational administration in order to blend in properly

with the situation. It will lead to efficient school principals. Set objectives which are in accordance with the guidance of change.

Keywords: Educational Leadership; New Era

บทนำ

การบริหารในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้านอย่างรวดเร็วและมีการแข่งขันที่รุนแรง องค์กรต่าง ๆ จะต้องปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ การขับเคลื่อนองค์กรจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำที่มีลักษณะเฉพาะหลายอย่างจึงจะนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ หากไม่มีภาวะผู้นำที่ดีเหมาะสมกับยุคสมัยแล้ว เส้นทางแห่งความสำเร็จย่อมเกิดขึ้นได้ยาก ในทางตรงกันข้ามหากผู้นำมีภาวะผู้นำที่ดีสอดคล้องกับยุคสมัย ย่อมทำให้เพื่อนร่วมงานยอมรับ เกิดศรัทธา มีความเชื่อมั่นในตัวผู้นำ และสามารถนำทีมงานทั้งหมดไปสู่เส้นทางแห่งความสำเร็จตามเป้าหมายได้ (วิโรจน์ สารรัตน์ และคณะ, 2561: 262)

ภาวะผู้นำและความเป็นผู้นำของผู้บริหารมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการบริหารสถานศึกษา เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ดังจะเห็นได้ว่าประเทศต่าง ๆ ในทุกภูมิภาคของโลกไม่ว่าจะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วหรือกำลังพัฒนาล้วนให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งสิ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันให้ทัดเทียมกับนานาประเทศ และประเทศไทยก็เช่นกันมีความจำเป็นต้องเร่งพัฒนาระบบการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีความรู้ที่ทันสมัยและทักษะที่สอดคล้องและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของวิทยาการและเทคโนโลยี รวมทั้งมีจิตสำนึกในความเป็นไทยพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคต (ฐิติพร หงส์โต และ สุวรรณ นาคนพม, 2560: 242) ดังนั้น ทิศทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาไทยจึงเป็นโจทย์สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการดำเนินการพัฒนาการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พร้อมรับกับความท้าทายและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้เกิดการพัฒนาการจัดการศึกษาได้ก็คือผู้บริหารสถานศึกษา เพราะต้องเป็นผู้นำและผู้ประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่มีความสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการเรียนการสอนและการเรียนรู้ รวมทั้งประสานสัมพันธ์ ระดมและจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนอกจากผู้บริหารสถานศึกษาจะปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจแล้ว ผู้บริหารสถานศึกษายังเป็นจุดเชื่อมของนโยบายกับการปฏิบัติที่ใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องเป็นผู้มีสมรรถนะตามหลักเกณฑ์ มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ มีวิสัยทัศน์ เพื่อการบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาภายใต้รูปแบบการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในยุคของการบริหารจัดการศึกษาไทยในปัจจุบัน (บุญมา แผงศรีสาร, 2561: 133)

จากความสำคัญดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการศึกษามีบทบาทอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสามารถพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพบนฐานของการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเตรียมตัวให้พร้อมอยู่เสมอ ตระหนักว่าในทุกการเปลี่ยนแปลงย่อมส่งผลกระทบต่อสถานศึกษา สามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรอบคอบ ด้วยการวางแผนอย่างรัดกุม และมีสติตั้งรับสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่คาดไม่ถึงอยู่เสมอ (ปทุมพร เปี้ยถนอม, 2563: 116) จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีภาวะผู้นำทางการศึกษา ยุคใหม่อย่างปฏิเสธไม่ได้ เป็นทักษะที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้เขียนได้สังเคราะห์แนวคิดของ ปณตนนท์ เกียรติประภากุล (2561:

2000) สุภิญญา แซ่มซ้อย (2561: 119) และ Cambridge Assessment International Education (2017: 2) ได้ภาวะผู้นำทางการศึกษายุคใหม่ 4 ประเภท ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 2) ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี 3) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม และ 4) ภาวะผู้นำแบบคล่องตัว หากผู้บริหารสถานศึกษาสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้มีทักษะภาวะผู้นำเหล่านี้แล้ว จะเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนพันธกิจของสถานศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายการศึกษาต่อไป

ผู้นำทางการศึกษายุคใหม่

ในยุคที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วผู้ที่สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้เร็วย่อมมีความได้เปรียบ การจัดการศึกษาที่ดีถือเป็นกุญแจสำคัญในการเตรียมความพร้อมให้กับบุคลากรของประเทศ ดังนั้น ผู้นำทางการศึกษาซึ่งในบริบทของสภาพการศึกษาไทยก็คือผู้บริหารสถานศึกษา ถือเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญและเป็นกุญแจแห่งความสำเร็จในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ มีนักรักศึกษาได้กล่าวว่า ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่การเป็นผู้นำทางการศึกษายุคใหม่ที่ดี คือ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็น 1) ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต เรียนรู้อย่างต่อเนื่องและเปิดกว้างต่อการเรียนรู้ เตรียมพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนและเปลี่ยนแปลง และเรียนรู้ในสิ่งที่ผู้เรียนต้องการ 2) มีความคิดเชิงกลยุทธ์ เป็นแนวคิดแบบอนาคตที่มีความเป็นไปได้และพัฒนาแนวปฏิบัติที่ดีในยุคปัจจุบันเพื่อการแก้ปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้โดยใช้นโยบาย ระบบ และแนวทางปฏิบัติแบบเดิม 3) กระจายความเป็นผู้นำ จะทำให้ความเชี่ยวชาญและความรู้สามารถกระจายไปทั่วทุกกลุ่มคน การแบ่งปันความเชี่ยวชาญและความรู้จะช่วยให้เกิดแนวคิดใหม่ ๆ ที่แตกต่าง นำไปสู่การพัฒนาและช่วยสนับสนุนเพื่อแก้ปัญหาที่จะเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้ 4) ใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ และกล้าที่จะทดลอง ส่งเสริมและเชื่อมั่นในการใช้เทคโนโลยี และคิดค้นนวัตกรรมเพื่อให้เกิดการบริการใหม่ ๆ และ 5) สนองความคิดภูมิปัญญา ต้องระวังอย่าเพิกเฉยต่อความคิดแบบเดิม โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ควรเรียนรู้ เชื่อมต่อ และสร้างความสัมพันธ์ที่ไว้วางใจกับผู้ที่มีความคิดและยึดถือวิธีทำแบบเก่า เพราะยังต้องใช้เวลาในการแบ่งปันการเรียนรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน (Youngs, 2020) นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งต้องปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจ และเป็นจุดเชื่อมโยงนโยบายกับการปฏิบัติที่ใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุด มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังที่ ปณตนนท์ เกียรติประภากุล (2561: 1998) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะที่ดี มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ สมรรถนะ มีคุณธรรมจริยธรรมในการบริหารงาน มีการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ทั้งค่านิยม ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงนโยบาย สังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เช่นเดียวกับ Pagatpatan (2019: 5-6) ที่กล่าวว่า ผู้นำต้องเป็นตัวเร่งปฏิกิริยาสำหรับการเปลี่ยนแปลงและต้องเตรียมกรอบการทำงานที่จะตอบสนองความต้องการเรียนรู้สำหรับการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล ซึ่งนักรักการศึกษาต้องมีคุณลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ ส่งเสริม วัฒนธรรมแห่งนวัตกรรม ปลูกฝังให้ครูมีภาวะผู้นำดิจิทัล ใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร การเรียนรู้ด้วยตนเอง กระตุ้นเพื่อนร่วมงาน นำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน เป็นต้นแบบให้กับเพื่อนร่วมงาน และเป็นนักติดต่อประสานงาน โดยในการพัฒนาการจัดการศึกษาต้องเป็นที่ยอมรับของครูและบุคลากรในสถานศึกษา ซึ่งมีอิทธิพลที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการปฏิบัติงานภายใต้ความไว้วางใจ ความร่วมมือ ความเชื่อมั่น ความศรัทธา อันจะส่งผลต่อการดำเนินงานในสถานศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

ทักษะของผู้เขียน ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่เป็นองค์ประกอบที่มีบทบาทสำคัญและเป็นกุญแจที่จะทำให้สถานศึกษาประสบผลสำเร็จ โดยผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้นำทางการศึกษายุคใหม่ต้องเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต มีความคิดเชิงกลยุทธ์แนวใหม่ ใส่ใจกระจายความเป็นผู้นำแก่เพื่อนร่วมงาน ผสานการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เห็นคุณค่าภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ให้มีความสำคัญด้านการมีคุณลักษณะที่ดี มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ สมรรถนะ มีคุณธรรมจริยธรรมในการบริหารงาน สามารถนำสถานศึกษาของตนให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาได้ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

ความสำคัญของภาวะผู้นำยุคใหม่

ภาวะผู้นำถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาองค์การ เพราะจะทำให้มีการปฏิบัติที่บรรลุเป้าหมาย และผลักดันให้องค์การประสบความสำเร็จ และภาวะผู้นำยังก่อให้เกิดผลที่แตกต่างอย่างเห็นได้ชัด ดังเช่นผู้นำบางคนทำให้องค์การเฉื่อยชาเชิงซ้ำกลายเป็นองค์การที่มีความกระฉับกระเฉงว่องไวหรือบางคนทำให้องค์การที่เคยมีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีสิ่งที่ทำทลายให้ทำตลอด ได้แต่ทำงานเนือย ๆ ไปวัน ๆ (จรุงจิต สมบัติวงศ์, 2561: 20-21) ซึ่งภาวะผู้นำมีความสำคัญต่อองค์การอย่างยิ่งโดยเฉพาะ 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำมีผลต่อความเข้าใจ ความร่วมมือ ขวัญกำลังใจ และความพึงพอใจของสมาชิกกลุ่มและผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินงานเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ 2) ภาวะผู้นำเป็นกุญแจสำคัญของวิสัยทัศน์และมีผลสำคัญต่อทิศทางและแนวทางในการดำเนินงานขององค์การ 3) ภาวะผู้นำมีผลสำคัญต่อการเข้าใจปัญหา แก้ปัญหา การริเริ่มงาน และการประสานการเปลี่ยนแปลงขององค์การ และ 4) ภาวะผู้นำมีผลต่อความสำเร็จในการทำงาน ช่วยลดปัญหาจากผลกระทบของปัจจัยอื่นในองค์การ (Nahavandi, 2000: 19) โดยในสภาพการณ์ปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไปของโลกส่งผลให้ภาวะผู้นำเป็นต้องมีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ใหม่ จากเดิมผู้นำมีหน้าที่เพียงแค่วางแผนและบริหารจัดการให้องค์การประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ซึ่งไม่เพียงพอ ผู้นำยังจะต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล สามารถสร้างการทำงานแบบมีส่วนร่วม สื่อสารได้อย่างดี มีทักษะในการทำงานกับบุคลากรที่มีความแตกต่างภายในองค์การ และสามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีการกำหนดกลยุทธ์ นวัตกรรมหรือกำหนดมาตรการเชิงรุกต่าง ๆ เพื่อเสริมจุดแข็งให้องค์การในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ดังที่ สงบอินทรมณี (2562: 358-359) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมที่กระทบต่อสถานศึกษาในยุคที่มีความผันผวน ไม่นั่นนอน สลับซับซ้อน และคลุมเครือนั้นเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหยุดยั้งได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีการวางแผนการขับเคลื่อนสถานศึกษาในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียน การบริหารการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา และการบริหารเทคโนโลยีสำหรับสถานศึกษาไปพร้อมกันกับหลักธรรมาภิบาล โดยผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต้องมีสมรรถนะที่เหมาะสมในการบริหารจัดการการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความคิดและความรู้ให้กับผู้เรียนที่เป็นกลุ่มคนที่เกิดในยุคดิจิทัลให้บรรลุเป้าหมายของการศึกษา เช่นเดียวกับ ซีวิน อ่อนละออ และคณะ (2563: 112-113) ที่กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงไปของโลกในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะในส่วนที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารสถานศึกษา หากผู้มีส่วนรับผิดชอบโดยตรงขาดความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงนี้ และไม่ได้จัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน จะทำให้ผู้เรียนขาดความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาต้องสามารถอำนวยความสะดวก สนับสนุน ส่งเสริม และเข้าร่วมการแข่งขัน

สูงท่ามกลางกระแสแห่งโลกาภิวัตน์ (globalization) และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีภาวะผู้นำยุคดิจิทัลก็จะสามารถทำให้การพัฒนาการจัดการศึกษาเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้นได้

จะเห็นว่า ภาวะผู้นำยุคใหม่มีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาและการจัดการองค์การ เพราะจะทำให้องค์การมีการปฏิบัติที่บรรลุเป้าหมาย ซึ่งภาวะผู้นำที่แตกต่างย่อมก่อให้เกิดผลที่แตกต่าง และในสภาพการณ์ที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรง องค์การยิ่งต้องการภาวะผู้นำที่เข้มแข็ง มีความตั้งใจที่จะแก้ปัญหาอย่างกล้าหาญ อดทน และต่อเนื่อง สามารถสร้างความมั่นใจที่จะทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในองค์การ และทำให้การทำงานเดินไปสู่ทิศทางที่ดีขึ้น

คุณลักษณะผู้นำทางการศึกษายุคใหม่

ผู้นำทางการศึกษาในฐานะเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีคุณลักษณะที่สามารถนำพาสถานศึกษาของตนบรรลุสู่เป้าหมาย เป็นคุณลักษณะเฉพาะตัวบุคคลที่จะทำให้การบริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ซึ่งผู้เขียนได้สังเคราะห์แนวคิดของ ทินกร บัวชู (2562: 289-290) Sabanci, Sahin & Kasalak (2013) Sieber, Kagane & Zamora (2014) Sheninger (2019: 78-79) และ Lathan (2021: 3-12) ได้คุณลักษณะผู้นำทางการศึกษายุคใหม่ดังนี้

1. การเป็นนักพัฒนาวิสัยทัศน์ทางการศึกษา สร้างปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ และแผนกลยุทธ์ให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคต มีวิสัยทัศน์เพื่อการเปลี่ยนแปลง สามารถแลกเปลี่ยนถ่ายทอดวิสัยทัศน์ หรือความคิดรวบยอดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงองค์การด้วยการพัฒนานวัตกรรมดิจิทัล และประยุกต์ใช้ดิจิทัลเพื่อยกระดับความเป็นเลิศขององค์การ

2. การเป็นผู้ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษา ผู้นำต้องตระหนักถึงความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พร้อมทั้งจัดสภาพแวดล้อม เตรียมเครื่องมือ อุปกรณ์ที่เพียงพอและเหมาะสม และนำเทคโนโลยีไปบูรณาการให้เข้ากับการจัดการศึกษาโดยเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน

3. การเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรม กล้าคิด กล้าทำ กล้าวางแผนทำสิ่งใหม่ และตัดสินใจอย่างสร้างสรรค์เมื่อเผชิญกับสิ่งที่ท้าทายหรือความเสี่ยง คิดค้นหรือพัฒนาสิ่งใหม่ที่มีประโยชน์ต่อองค์การสามารถจูงใจเพื่อนร่วมงานเต็มใจทดลองด้วยความอยากรู้อยากเห็นทางปัญญาและคิดค้นนวัตกรรมในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

4. การเป็นผู้สร้างวัฒนธรรมและพื้นที่การเรียนรู้ในโลกดิจิทัล สร้างสรรค์พลวัตในการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลให้เป็นปกติในองค์การจนเกิดเป็นวัฒนธรรมการเรียนรู้ในโลกดิจิทัลได้อย่างทั่วถึง ติดตามแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทดลองโครงการใหม่ ๆ สร้างสภาพแวดล้อม และจัดหาพัฒนาแหล่งเรียนรู้ดิจิทัล

5. การเป็นผู้นำทีมงานที่มีศักยภาพสูงด้วยการทำงานแบบมีส่วนร่วม ผู้นำต้องสร้างความร่วมมือ มีปฏิบัติการร่วมกัน ยึดถือทีมเป็นฐาน เน้นความมีส่วนร่วมมากกว่าการสั่งการหรือการควบคุม มีความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางวัฒนธรรมเพิ่มเติมจากความฉลาดในกระบวนการคิด

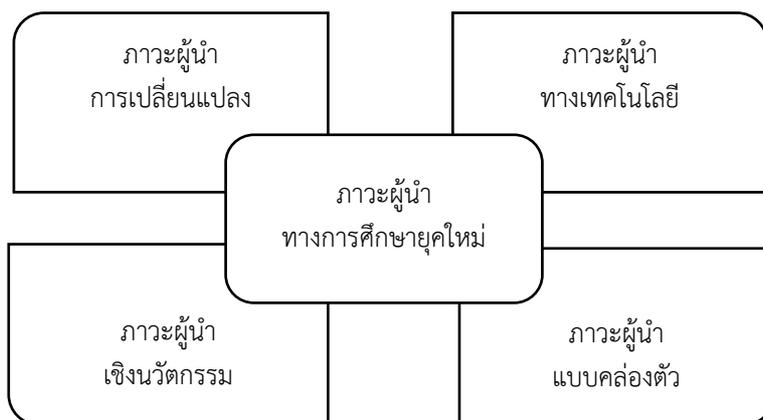
6. การเป็นผู้นำในด้านการพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาชีพ ผู้นำต้องจัดทำแผนเพื่อการพัฒนาตนเองให้สามารถบูรณาการพฤติกรรมเข้ากับการปฏิบัติงานตามยุทธศาสตร์ และประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเองอย่างสม่ำเสมอ พัฒนาเพื่อนร่วมงานโดยการสร้างโอกาสให้อำนาจ ฝึกฝนทักษะ

ความเป็นผู้นำ ให้เรียนรู้ให้อิสระ ให้มีส่วนร่วมในการทำงาน และสนับสนุนให้ได้รับโอกาสในการเติบโตในอาชีพ

ผู้เขียนเห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ต้องมีคุณลักษณะเป็นนักพัฒนาวิสัยทัศน์ จัดเจนเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เชี่ยวชาญพัฒนานวัตกรรม สร้างวัฒนธรรมและพื้นที่การเรียนรู้ เป็นผู้นำการทำงานแบบมีส่วนร่วมและการพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาชีพ

ภาวะผู้นำทางการศึกษายุคใหม่

การที่จะพัฒนาการศึกษาเพื่อตอบรับการเปลี่ยนแปลงตามกระแสของโลกได้อย่างมีคุณภาพนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำทางการศึกษายุคใหม่ ซึ่งเป็นทักษะที่มาจากศักยภาพภายในตัวของผู้บริหารสถานศึกษาและมีความสำคัญยิ่งสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องปรับใช้ภาวะผู้นำให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์และความรู้ความสามารถของครูและบุคลากรในสถานศึกษาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้เขียนได้สังเคราะห์แนวคิดของ ปณตนนท์ เถียรประภากุล (2561: 2000) สุกัญญา แซ่มซ้อย (2561: 119) และ Cambridge Assessment International Education (2017: 2) ได้ภาวะผู้นำทางการศึกษายุคใหม่ 4 ประเภท ดังแสดงภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำทางการศึกษายุคใหม่
ที่มา: ผู้เขียน

จากภาพที่ 1 ภาวะผู้นำทางการศึกษายุคใหม่ สามารถอธิบายขยายความได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการเปลี่ยนแปลงด้วยการคิด วิเคราะห์ แยกแยะ รวมถึงแสวงหาหนทางที่จะพัฒนาสถานศึกษาอยู่เสมอ คำนึงถึงการปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ให้เกิดความต้องการรู้ ต้องการเห็น และหัดตั้งคำถาม กล้าที่จะฉีกกฎ และสร้างกฎใหม่ เรียนรู้เรื่องการบริหารจัดการความเสี่ยง และต้องสามารถใช้ชีวิตอยู่บนความไม่แน่นอนได้ อีกทั้งต้องมีความสามารถในการนำทีม มีความเห็นอกเห็นใจในลูกทีม ด้วยการพัฒนาทักษะการสื่อสาร

ทักษะการสร้างสัมพันธ์ที่ดี รวมไปถึงทักษะการจัดการความขัดแย้ง มีความยืดหยุ่นด้วยการศึกษาข้อมูลใหม่ ๆ เกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษาอยู่เสมอ เปิดโอกาสให้กับครูและบุคลากรได้แสดงความคิดเห็น และสำคัญที่สุดนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องสามารถนำทักษะดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างรวดเร็วและรุนแรงได้ ดังเช่นในปัจจุบันจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID – 19) ทำให้มีอุปสรรคในการจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องตระหนักอยู่เสมอไม่ว่าสถานการณ์แวดล้อมจะเลวร้ายและรุนแรงแค่ไหน การเรียนรู้ที่เข้าถึงและมีคุณภาพสำหรับเด็กไทยทุกคนเป็นเป้าหมายสูงสุด ตามแนวคิด “การเรียนรู้ผ่านการศึกษา” โรงเรียนอาจหยุดได้แต่การเรียนรู้หยุดไม่ได้ จำเป็นที่จะต้องทำทุกวิถีทางเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนสามารถเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดเท่าที่สภาพแวดล้อมจะอำนวย ซึ่ง Department of Health (2020) ได้เสนอการจัดการศึกษาบนพื้นฐาน 6 ข้อ ดังนี้ 1) จัดการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงความปลอดภัยสูงสุดของทุกคนที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ การตัดสินใจจะขึ้นอยู่กับผลการประเมินสถานการณ์อย่างใกล้ชิด 2) อำนวยความสะดวกให้นักเรียนทุกคนสามารถเข้าถึงการเรียนการสอนได้แม้จะไม่สามารถไปโรงเรียนได้ 3) ใช้สิ่งที่มีอยู่แล้วให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อให้นักเรียนทุกระดับชั้นสามารถเรียนผ่าน DLTV ได้ ทั้งนี้ไม่มีการลงทุนเพื่อจัดซื้ออุปกรณ์ใด ๆ เพิ่มเติมโดยไม่จำเป็น 4) ตัดสินใจนโยบายต่าง ๆ บนพื้นฐานของการสำรวจความต้องการทั้งจากนักเรียน ครู และโรงเรียน โดยให้การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพสูงสุดเป็นที่ตั้ง 5) ปรับปฏิทินการศึกษาของไทยให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของทุกคนและการได้รับความรู้ครบตามช่วงวัยของเด็ก และ 6) บุคลากรทางการศึกษาทุกท่านจะได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง และได้รับผลกระทบเชิงลบจากการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด

จะเห็นว่า การบริหารจัดการศึกษาจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น ทำให้สถานศึกษาทั้งจำเป็นต้องปฏิรูปตนเอง และทำการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งมีบทบาทสำคัญที่จะต้องบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จ และสามารถนำพาผู้เรียนให้เข้าถึงเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพได้

2. ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี (Technology Leadership) เป็นทักษะที่จำเป็นและมีความสำคัญมากในปัจจุบัน ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีและผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อการใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดอย่างแท้จริง เพราะในปัจจุบันการใช้เทคโนโลยีมีการขยายตัวอย่างกว้างขวาง และใกล้ชิดกับการทำงานของบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ทั้งในส่วนของฝ่ายการสอนและฝ่ายสนับสนุนมากขึ้น รวมถึงการส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาวิสัยทัศน์การใช้เทคโนโลยีและเผยแพร่วิสัยทัศน์อย่างกว้างขวาง และมีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน มีความรู้ในการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการยกระดับการเรียนการสอนให้เป็นที่ไปตามมาตรฐานหลักสูตรเพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์สูงสุดของนักเรียน ซึ่งจากความสำคัญของการบูรณาการเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว ได้มีหน่วยงานกล่าวถึงการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีไว้ว่า ผู้นำยุคใหม่ต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจและมองเห็นความสำคัญของเทคโนโลยีทั้งในปัจจุบันและอนาคต และต้องสามารถนำเอาเทคโนโลยีมาใช้พัฒนาทรัพยากรและบุคคลให้เกิดประโยชน์สูงสุด (CASTLE, 2009) โดยมีกรอบแนวคิดในการพัฒนา 6 ด้าน คือ 1) ผู้บริหารกำหนดเป้าหมาย กระตุ้นให้เกิดการผสมผสานวิสัยทัศน์ และสร้างเครือข่ายชุมชน เพื่อการเรียนรู้และส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการนำวิสัยทัศน์สู่ความเป็นจริง 2) ผู้บริหารต้องเป็นแบบอย่างของการเรียนรู้และสร้างทักษะด้านเทคโนโลยี จัดบรรยากาศการเรียนรู้มีการใช้เทคโนโลยีเป็น

เครื่องมืออย่างเหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนการสอนของครู 3) ผู้บริหารต้องประยุกต์เทคโนโลยีในการเพิ่มขยายขีดความสามารถเชิงวิชาชีพ และสร้างโอกาสการพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาชีพ 4) ผู้บริหารต้องชักนำใ้มน้าวและส่งเสริมบูรณาการเทคโนโลยีในการบริหารงานโรงเรียน และการจัดการเรียนรู้ จัดการให้เกิดความเข้ากันได้ระหว่างเทคโนโลยีและนโยบาย 5) ผู้บริหารต้องมีความสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการวัดผลและการประเมินผลเพื่อบูรณาการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และ 6) ผู้บริหารต้องมีความรู้ ส่งเสริม บังคับ สนับสนุน และจัดให้เกิดสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่ปลอดภัยในการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษา

จะเห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้และการจัดการในสถานศึกษา โดยมีวิสัยทัศน์และเป็นผู้ดำเนินการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรนำเทคโนโลยีมาบูรณาการใช้ในการจัดการศึกษาและการทำงานภายในสถานศึกษาได้อย่างสอดคล้องกับสภาพบริบทและความต้องการของผู้เรียน ครู และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และส่งเสริมให้ครูและผู้เรียนมีความมั่นใจในการใช้เทคโนโลยี และใช้เทคโนโลยีอย่างมีความรอบรู้ และรู้เท่าทันสื่อและเทคโนโลยี โดยคำนึงถึงหลักจริยธรรมการใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม

3. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (Innovative Leadership) เป็นอีกทักษะหนึ่งที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนานวัตกรรมที่สนับสนุนการบริหารและการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมีองค์ประกอบทางพฤติกรรม ได้แก่ 1) มีความฉลาดทางอารมณ์ สามารถรับรู้ตนเอง ควบคุมอารมณ์ของตนเองเพื่อให้ดำเนินชีวิตให้เป็นไปในทางสร้างสรรค์ 2) พัฒนานวัตกรรมในการบริหารและการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ของโลก ซึ่งไม่ควรปรับแค่กระบวนการเรียนรู้ในห้องเรียนแต่ต้องปรับใหญ่ทั้งระบบการเรียนรู้ที่ต้องสอดคล้องกันและเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ของผู้เรียน 3) สร้างวัฒนธรรมนวัตกรรม สนับสนุนให้เกิดการสร้างสรรคสิ่งใหม่หรือนวัตกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ สร้างบรรยากาศให้ครูและบุคลากรกล้าที่จะคิดนอกกรอบ กล้าทดลองทำสิ่งใหม่ ๆ และมีความสนใจใฝ่เรียนรู้อยู่ตลอดเวลา และ 4) พัฒนานวัตกรรมในการสร้างภาพลักษณ์หรือแบรนด์ในเชิงบวกให้กับสถานศึกษา เพื่อเพิ่มความภาคภูมิใจให้กับชุมชนและช่วยดึงดูดหรือรักษาความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครอง เมื่อมองหาสถานศึกษาที่จะส่งบุตรหลานไปเรียนแล้วต้องนึกถึงสถานศึกษาของเราเป็นอันดับแรก ๆ ซึ่งสอดคล้องกับรูดินันท์ นันทะศรี และคณะ (2563: 19) ที่กล่าวว่า การก้าวสู่ความสำเร็จของการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ผู้บริหารต้องมีเทคนิคการบริหารจัดการสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมาขับเคลื่อนองค์การไปสู่ทิศทางที่สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 5 ด้าน คือ 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม 2) การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม 3) การมีทักษะการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม 4) การแสดงบทบาทหน้าที่เชิงนวัตกรรม และ 5) การมีบุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม หากผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมดังกล่าวจะกลายเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จและคุณภาพการบริหารจัดการคุณภาพของบุคลากรและสถานศึกษา ซึ่งจะส่งผลต่อการบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิภาพต่อสถานศึกษาได้ในที่สุด

จะเห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความรอบรู้ในด้านนวัตกรรม มีแบบนวัตกรรมภายในสถานศึกษา และสามารถส่งถ่ายนวัตกรรมไปสู่ผู้เรียนได้ ซึ่งนวัตกรรมจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากผู้บริหารสถานศึกษาไม่เปลี่ยนแปลงวิธีคิดให้เป็นการคิดเชิงนวัตกรรมและฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจนเกิดเป็นทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม โดยส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีทักษะการคิดในลักษณะนี้ด้วย

4. ภาวะผู้นำแบบคล่องตัว (Agile Leadership) ทุกวันนี้โลกต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี โดยเฉพาะสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัส

โคโรนา 2019 (COVID – 19) และวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความสามารถในการสร้าง การเปลี่ยนแปลง และปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว พร้อมด้วยความยืดหยุ่นคล่องตัว โดยสามารถสร้างการ เปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมทั้งระดับปฏิบัติการ ระดับทีมงาน และระดับบริหาร เพื่อนำสถานศึกษาไปสู่ ผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต้อง 1) ชี้เป้าได้อย่างชัดเจน (Clarity of direction) ประสานการดำเนินงานกับครูและบุคลากรในสถานศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจใน วัตถุประสงค์เดียวกัน เกิดความสอดคล้อง และมีารแก้ไขร่วมกัน 2) สร้างความไว้วางใจ (Build trust and show empathy) ทำให้ครูและบุคลากรมีความสามัคคีด้วยการสื่อสารด้วยข้อมูลที่น่าเชื่อถือและ เป็นความจริง 3) เสริมพลังบวกให้เพื่อนร่วมงาน (Empower others) ด้วยการมอบความรับผิดชอบใน การตัดสินใจให้กับผู้อื่น และพัฒนาขีดความสามารถของครูและบุคลากรให้มีความสามารถในการทำงาน ให้บรรลุเป้าหมาย 4) ทำงานร่วมกัน (Work together) เน้นให้ครูและบุคลากรมีการทำงานอย่างมี ประสิทธิภาพร่วมกัน และ 5) พัฒนาการเรียนรู้ (Develop learning Agility) ส่งเสริมให้ครูและบุคลากร เรียนรู้จากความผิดพลาดของตนเองและพัฒนาทักษะด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ อริยัญญา เถลิงศรี (2563) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำแบบ Agile ซึ่งต่างจากภาวะผู้นำทั่วไปอย่างมาก เพราะไม่ใช้การทำงานแบบ ควบคุมที่สั่งงานแบบลำดับชั้นจากบนลงล่าง แต่เป็นการให้อำนาจในการรับผิดชอบงานเป็นของลูกน้องใน ทีม สร้างเวทีและบรรยากาศการทำงานที่ผลักดันให้ลูกน้องก้าวขึ้นมาทำในสิ่งที่อยากทำโดยไม่ต้องรอ คำสั่งจากหัวหน้า พูดคุยอย่างเป็นกันเอง โปร่งใส และจงใจให้คนทำงานร่วมกันได้ เปิดโอกาสให้ทุกคนมี ส่วนในการตัดสินใจและรับผิดชอบร่วมกัน ความใส่ใจในตัวคนในทีมถือเป็นสิ่งสำคัญมากกว่าผลลัพธ์ เพราะผู้นำต้องส่งเสริมและสนับสนุนการทำงาน กระตุ้นให้ทุกคนในทีมสามารถบรรลุเป้าหมายร่วมกันได้ ช่วยให้แต่ละคนทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดในขณะที่รู้สึกดีกับหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วย

จะเห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความจำเป็นที่ต้องมีภาวะผู้นำแบบคล่องตัว มีทักษะการ ทำงานเพื่อเชื่อมบุคลากรทั้งหมดในสถานศึกษาเพื่อยกระดับสมรรถนะการทำงานให้มีประสิทธิภาพมาก ยิ่งขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสำรวจปัจจัยภายนอกและภายในที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ สถานศึกษาเป็น agile organization ที่พร้อมต่อการปรับเปลี่ยนเสมอ ยิ่งโลกนี้มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว มากเท่าไร ผู้บริหารสถานศึกษาต้องนำพาสถานศึกษารับมือกับความไม่แน่นอนอย่างรวดเร็วเท่าทันกันด้วย จึงจะสามารถสร้างความยืดหยุ่นและความไว้วางใจในการทำงานเพื่อรับมือกับความท้าทายใหม่ ๆ อย่าง มั่นคง

จากการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างรวดเร็ว หากผู้บริหารสถานศึกษาสามารถเรียนรู้และพัฒนา ตนเองให้มีทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม และภาวะ ผู้นำแบบคล่องตัว ซึ่งทักษะภาวะผู้นำเหล่านี้จะเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนพันธกิจของสถานศึกษาให้ บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายการศึกษาต่อไป

และจากการสัมภาษณ์ รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน อัครวุฒิ อาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัย ราชภัฏอุบลราชธานี ในประเด็นภาวะผู้นำทางการศึกษายุคใหม่ กล่าวว่า ผู้นำปรับเปลี่ยนมีความสำคัญ โดยใช้แนวคิดว่าด้วยการนำที่สมบูรณ์แบบ คือ การนำทั้งระบบ ไม่เฉพาะวิธีใดวิธีหนึ่ง คือต้อง transform ทั้งระบบ สำหรับภาวะผู้นำแบบปรับเปลี่ยน (Transformational Leadership) นั้นก็ควรมีพฤติกรรม แบบ 4I คือ

1. สร้างต้นแบบอุดมคติ (Idealized Influence) กล่าวคือ ผู้นำอยากให้ ideal ไปทิศทางใดก็ ต้องทำเป็นต้นแบบทั้งระบบ เช่น ต้องการให้องค์การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ตัวผู้บริหารก็ต้องเป็นคน ใฝ่เรียนรู้ จึงจะทำให้คนอื่นตามได้

2. สร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational Motivation) ต้องสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากรคิดเอง คิดแก้ปัญหาได้เอง ช่วยให้บุคลากรได้คิด มีแรงบันดาลใจในตัวของเขาเอง

3. สร้างพลังปัญญา (Intellectual Stimulation) ปัญญา คือ การใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์ในโลกปัจจุบันเหมือนเราลอยคออยู่ในทะเลขมอม ทำอย่างไรให้บุคลากรใช้ปัญญา เอาแก่นมาใช้ เอาข้อมูลมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และแสดงศักยภาพได้เต็มที่

4. ใส่ใจรายบุคคล (Individualized Consideration) ผู้บริหารควรใส่ใจบุคลากรเป็นรายบุคคล ในเรื่องของส่วนตัว และการทำงาน ทำให้บุคลากรมีขวัญกำลังใจในการทำงาน เพื่อที่จะได้ให้การสนับสนุน และส่งเสริมได้ถูกต้องเหมาะสมเป็นรายบุคคล

โดยสรุปถ้าถามว่า “ภาวะผู้นำยุคใหม่ควรมีภาวะผู้นำอย่างไร” คำตอบก็คือการใช้ 4I แต่ถ้าถามว่า “ภาวะผู้นำยุคใหม่คืออะไร” เราสามารถจะตอบได้ว่า ภาวะผู้นำทางการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม และภาวะผู้นำแบบคล่องตัว

บทสรุป

ในยุคที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วผู้ที่สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้เร็วย่อมมีความได้เปรียบ การจัดการศึกษาที่ดีถือเป็นกุญแจสำคัญในการเตรียมความพร้อมให้กับบุคลากรของประเทศ ซึ่งการที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาได้ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการจัดการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนตนเองให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ โดยต้องเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต มีความคิดเชิงกลยุทธ์แนวใหม่ ใส่ใจกระจายความเป็นผู้นำแก่เพื่อนร่วมงาน ผลานการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และเห็นคุณค่าภูมิปัญญาและวัฒนธรรม นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีคุณลักษณะที่สามารถนำพาสถานศึกษาของตนบรรลุสู่เป้าหมาย เป็นคุณลักษณะเฉพาะตัวบุคคลที่จะทำให้การบริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา อันได้แก่ คุณลักษณะด้านวิสัยทัศน์ คุณลักษณะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร คุณลักษณะด้านนวัตกรรม คุณลักษณะด้านการสร้างวัฒนธรรมและพื้นที่การเรียนรู้ คุณลักษณะด้านการทำงานแบบมีส่วนร่วม และคุณลักษณะด้านผู้นำการพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาชีพ ซึ่งในการขับเคลื่อนองค์การจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำที่มีลักษณะเฉพาะหลายอย่างจึงจะนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ หากไม่มีภาวะผู้นำที่ดีเหมาะสมกับยุคสมัยแล้วเส้นทางแห่งความสำเร็จย่อมเกิดขึ้นได้ยาก และในสภาวะการณ์ที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรง องค์การยังต้องการภาวะผู้นำที่เข้มแข็ง มีความตั้งใจที่จะแก้ปัญหาอย่างกล้าหาญ อดทน และต่อเนื่อง สามารถสร้างความมั่นใจที่จะทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในองค์การ และทำให้การทำงานเดินไปสู่ทิศทางที่ดีขึ้น ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำทางการศึกษายุคใหม่ ซึ่งเป็นทักษะที่มาจากศักยภาพภายในตัวของผู้บริหารสถานศึกษาและมีความสำคัญยิ่งสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งประกอบไปด้วย ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม และภาวะผู้นำแบบคล่องตัว หากผู้บริหารสถานศึกษาสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้มีทักษะภาวะผู้นำเหล่านี้แล้ว จะเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนพันธกิจของสถานศึกษา และถ้าสามารถใช้แนวคิดภาวะผู้นำผนวกกับแนวคิดการบริหารการศึกษาผสมผสานกับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม ก็จะไปสู่การบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายสอดคล้องกับทิศทางการเปลี่ยนแปลง

กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน อัครวุฒิ ที่กรุณาให้แนวคิด คำแนะนำที่ดี และข้อมูลที่มีประโยชน์แก่การเขียนบทความในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- จรุงจิต สมบัติวงศ์. (2561). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 3(2), 17-32.
- ชีวิน อ่อนละอ และคณะ. (2563). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลสำหรับนักบริหารการศึกษา. *วารสารวิทยาลัย บัณฑิตเอเชีย*, 10(1), 108-119.
- ฐิตินันท์ นันทะศรี และคณะ. (2563). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา. *วารสาร บัณฑิตศึกษา*, 17(79), 11-20.
- ฐิติพร หงส์โต และ สุวรรณ นาคพนม. (2560). รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหาร สถานศึกษายุคใหม่เพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน. *วารสารสารสนเทศ*, 16(1), 239-251.
- ทินกร บัวชู. (2562). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา. *วารสารครุศาสตร์สาร*, 285-294.
- บุญมา แพ่งศรีสาร. (2561). คุณลักษณะผู้บริหารทางการศึกษาในยุคศตวรรษใหม่. *วารสาร มจร นคร น่านปริทรรศน์*, 2(2), 131-141.
- ปณตนนท์ เกียรประภากุล. (2561). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0. *Veridian E-Journal*, 11(2), 1994-2013.
- ปทุมพร เป็ยถนอม. (2563). ภาวะผู้นำทางการศึกษายุคการแทนที่ด้วยสิ่งใหม่กับทิศทางการศึกษาไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม*, 10(3), 115-123.
- วิโรจน์ สารรัตน์ และคณะ. (2561). ภาวะผู้นำสำหรับศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย นครสวรรค์*, 20(1), 261-271.
- สงบ อินทรมณี. (2562). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและ เทคโนโลยีอีสเทิร์น*, 16(1), 353-360.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2561). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อริญญา เถลิงศรี. (2563, 10 กรกฎาคม). *ทักษะสำคัญที่คนเป็นผู้นำแบบ Agile ต้อง Reskill*. SEAC พื้นที่เพื่อการเรียนรู้. <https://www.seasiacenter.com/th/insights/blog/blog-th/agile-leadership/>
- Cambridge Assessment International Education. (2017). *Educational Leadership*. Cambridge University Press.
- CASTLE. (2009). *Principal Technology Leadership Assessment*. http://schooltechleadership.org/wordpress/wpcontent/uploads/2010/02/ptla_info_packet.pdf
- Department of Health. (2020). *A practical guide for schools to prevent the spread of COVID-19*. Author.
- Lathan, J. (2021). *Traits of Successful School Leaders*. University of San Diego.

- Nahavandi, A. (2000). *The Art and Science of Leadership* (2nd ed). Prentice-Hall.
- Pagatpatan, A. (2019). *Digital Leadership of School Administrators in Relation to Teachers and Principals Performance: Inputs for Techno-Learning Development Model*. DepEd Marikina.
- Sabanci, A., Sahin, A. & Kasalak, G. (2013). Understanding School Leaders' Characteristics and Estimating the Future. *Open Journal of Leadership*, 2(3), 56-62.
- Sieber, S., Kagner, E. & Zamora, J. (2014). *The 5 keys to a Digital Minset*.
[http://www.forbes.com/sites/iese/2014/03/11/The-5-keys-to-a-Digital – Minset/2/#47c6c5e94f5f](http://www.forbes.com/sites/iese/2014/03/11/The-5-keys-to-a-Digital-Minset/2/#47c6c5e94f5f)
- Sheninger, E. (2019). *Digital Leadership: Changing Paradigms for Changing Times*. (2nd ed). Corwin.
- Youngs, H. (2020). *6 things education administrators in the digital age should have and applied*. <https://today.line.me/th/v2/article/o7lyRP>

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำการท่องเที่ยวในระดับพื้นที่ Area-Based Tourism Leader Curriculum Development

สุเมธ งามกนก^{1*}, ปริญา นาคปฐม², กฤษฏีพัทธ์ พิษณะเดชนันต์³
Sumet Ngamkanok^{1*}, Parinya Nakpathom², rittipat Pitchayadejanant³

^{1,2,3} สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

^{1,2,3} Educational Administration Department, Faculty of Education, Burapha University

*Corresponding email: sumet2003@windowslive.com

Received: 29 January 2022; Revised: 14 March 2022; Accepted: 22 March 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำการท่องเที่ยวระดับพื้นที่ โดยใช้แนวคิดการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมของ Tabá และ Saylor and Alexnder ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ใช้กลุ่มตัวอย่างในการรวบรวมข้อมูล 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ จำนวน 2,517 แห่ง 401 คน จากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม เพื่อศึกษาความต้องการในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว 2) การสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เพื่อศึกษาสิ่งที่จำเป็นต้องพัฒนาให้กับผู้นำการท่องเที่ยวในระดับพื้นที่ 3) การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว จำนวน 13 คน เพื่อจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำการท่องเที่ยวระดับพื้นที่ ขั้นตอนที่ 2 การร่างหลักสูตร โดยคณะกรรมการจัดทำร่างหลักสูตร “ผู้นำการท่องเที่ยวระดับพื้นที่” ดำเนินการประชุมแบบสนทนากลุ่ม ขั้นตอนที่ 3 การประเมินร่างหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว จำนวน 22 คน ขั้นตอนที่ 4 การศึกษาผลการทดลองใช้หลักสูตร โดยกลุ่มทดลองซึ่งเป็นบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สมัครใจเข้าร่วมอบรม ระยะเวลา 3 วัน จำนวน 30 คน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ หลักสูตรผู้นำการท่องเที่ยวระดับพื้นที่ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น คู่มือและเอกสารประกอบการฝึกอบรม สื่อประกอบการฝึกอบรม และแบบประเมินความพึงพอใจ ขั้นตอนที่ 5 การประเมินและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

ผลการวิจัยพบว่า 1) ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำการท่องเที่ยวในระดับพื้นที่ ประกอบด้วย 23 ประเด็น ได้แก่ (1) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยวเฉพาะ (2) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวระดับพื้นที่เพื่อความยั่งยืน (3) การจัดการข้อมูลและระบบงานสารสนเทศทางการท่องเที่ยว (4) การจัดการความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยวตามมาตรฐานสากล (5) การพัฒนาช่องทางการตลาดเชิงรุกผ่านสื่อสมัยใหม่ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการท่องเที่ยว (6) การจัดการการท่องเที่ยวในภาวะวิกฤต (7) บทบาท หน้าที่และอำนาจ ภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในมิติทางการท่องเที่ยว (8) การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน (9) การจัดการองค์ความรู้มรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น (10) การสร้างแนวความคิดในการสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (11) จิตวิทยาการบริการ ทักษะคิด และจิตอาสา (12) การพัฒนาคุณภาพการบริการ (13) การพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยว (14) ทรัพยากรการท่องเที่ยวกับมิติทางภูมิสถาปัตยกรรม (15) การสร้างภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยว (16) การบริหารภาคีเครือข่าย และการเชื่อมโยง

กลุ่มจังหวัดทางการท่องเที่ยว (17) การวางแผนและพัฒนาเส้นทางทางการท่องเที่ยวในมิติที่หลากหลาย (18) การจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติแบบมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน 19) การจัดทำโครงการตามแผนยุทธศาสตร์แบบบูรณาการ (20) การเขียนโครงการ งบประมาณ การปฏิบัติด้านระเบียบการเบิกจ่าย และการตรวจสอบโครงการ และการเสนอขอโครงการ (21) การพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลโครงการ แบบมุ่งวัดผลสัมฤทธิ์ (22) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อการบูรณาการ (23) ศาสตร์ของพระราชาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในมิติการบริหารจัดการทางการท่องเที่ยว 2) ผลการร่างหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำการท่องเที่ยวในระดับพื้นที่ ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ (1) ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย ชื่อหลักสูตร และลักษณะหลักสูตร เจาะลึกการใช้หลักสูตร (2) ข้อมูลเฉพาะของหลักสูตร ประกอบด้วย สถานการณ์ที่จำเป็นต้องนำมาพิจารณา หลักการและเหตุผล และวัตถุประสงค์ของหลักสูตร 3) โครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย คุณสมบัติผู้เข้าร่วมอบรม ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังจากการฝึกอบรม และโครงสร้างการเรียนรู้ของหลักสูตรฝึกอบรม (4) สารการเรียนรู้และการประเมินผล ประกอบด้วย สารการเรียนรู้ตามโครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรม แผนการเรียนรู้ในการจัดฝึกอบรม ความสัมพันธ์ระหว่างสารการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังจากการฝึกอบรม การประเมินการเรียนรู้ในการฝึกอบรม และ (5) แนวทางการจัดการฝึกอบรม และรักษามาตรฐานหลักสูตร 3) ผลการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรมก่อนนำไปใช้จริงตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ ร้อยละ 100 4) ผลการทดลองใช้หลักสูตร พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมในหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำการท่องเที่ยวระดับพื้นที่ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก 5) การประเมินและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร มีการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และจากความเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ทั้งในด้านเนื้อหาของการอบรม ระยะเวลาในการอบรม ให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ทำให้หลักสูตรสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีคุณภาพ

คำสำคัญ : การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม, ผู้นำการท่องเที่ยวระดับพื้นที่

ABSTRACT

This research aimed to develop area-based tourism leader program by adopting the training program creation concept of Taba, Saylor and Alexander, which consisted of 5 steps. 1) General information study included 3 samplings for data collection: 401 personnel from 2,517 local administration organizations by cluster random sampling to find tourism development needs; 5 executives from local administration organizations interview by purposive sampling to find necessities for area-based tourism leader development; 13 tourism specialists interview for area-based tourism leader training program. 2) The program drafting was conducted by the focus group of “area tourism leader training program” working group. 3) Program draft evaluation was conducted by 22 tourism specialists. 4) Program trial was administered by personnel from 30 volunteers of local administration organizations for 3 days and the designed and developed tourism leader training program, training manual, training visuals, and satisfaction assessment forms were utilized. 5) Program evaluation and edition were finalized.

The results revealed that 1) general information necessary for area-based tourism leader training program development regarded 23 aspects: (1) tourist attraction management

and specific tourist attractions; (2) area-based tourist attraction management for sustainability; (3) data and information management for tourism; (4) tourist attraction safety management by international standard; (5) Proactive marketing development through modern media and technological application for tourism; (6) tourism crisis management; (7) roles, mission, and authority of local administration organization for tourism; (8) potential development for government and private personnel, and community; (9) local wisdom and cultural heritage knowledge management; (10) innovation creation for innovative tourism; (11) service psychology, attitudes, and volunteerism; (12) service quality improvement; (13) tourism activity improvement; (14) tourism resources and landscape architectural dimensions; (15) tourism brand image; (16) network management and tourism provincial cluster connectivity; (17) various tourism route planning and development; (18) sustainably participatory environmental and natural resource management of community; (19) integrated strategic plans-based project; (20) project and budget writing, reimbursement regulations and project scrutiny, and project proposition; (21) achievement-based project monitoring and assessment development; (22) idea sharing for integration; (23) The King's Philosophy to tourism sustainability development. 2) There were 5 result contents of area-based tourism leader training program: (1) general information (program name, program features, and program application conditions; (2) program specific information (background, program principles, objectives; (3) program structure (training attendants' qualification, expected learning outcomes, learning structure; (4) learning contents and evaluation (learning contents, leaning plans, relationship between leaning contents and expected learning outcomes, and learning evaluation; and (5) training guidelines and program standardization. 3) Program quality examination result by the tourism specialists revealed that the training program was suitably applicable by 100%, prior to its implementation. 4) Program trial results revealed that the attendants felt satisfied with the training program at "excellent level" 5) Program evaluation and edition were made to improve the program quality for its implementation in response to the comments from the tourism specialists and the program attendants in terms of contents as well as period of time.

Keywords : Training Program Development, Area-Based Tourism Leader

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของหลายประเทศทั่วโลก การเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันเพื่อช่วงชิงส่วนแบ่งตลาดท่องเที่ยวโลกจึงมีความสำคัญ โดยเฉพาะประเทศในแถบเอเชียและอาเซียน ต่างกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อดึงนักท่องเที่ยวทั่วโลก เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศตนเพิ่มมากขึ้น การกิจด้านการท่องเที่ยวจึงเป็นภารกิจที่ถูกผสมกลมกลืนไปกับการพัฒนาประเทศในทุกมิติ ดังนั้นการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศจึงได้มีการบูรณาการด้านการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งหากประเทศใดมีแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่

ชัดเจนบนพื้นฐานของเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง โครงสร้างพื้นฐานที่ดี ทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และ บุคลากรภาคการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ จะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยผลักดันให้ประเทศนั้น ๆ มีข้อ

ได้เปรียบในการแข่งขันและสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวให้เติบโตได้อย่างมั่นคง (สำนักงานปลัดกระทรวง การท่องเที่ยวและกีฬา, 2559: 4)

ในประเทศไทยการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีการขยายตัวสูง มีบทบาทความสำคัญต่อระบบ เศรษฐกิจและสังคมเป็นอย่างมาก รัฐบาลไทยมีนโยบายใช้การท่องเที่ยวเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญในการ นำมาซึ่งเงินตราต่างประเทศ โดยการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับประชาชน การกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค รวมไปถึง การค้าและการลงทุน แต่ในขณะเดียวกันการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก็ก่อให้เกิดผลกระทบใน หลายด้าน โดยเฉพาะด้านสังคมวัฒนธรรม เช่น การอพยพย้ายถิ่น การเคลื่อนย้ายแรงงาน ส่งผลต่อวิถีชีวิต คนไทย ทั้งระดับครอบครัว ชุมชนและประเทศ เกิดการสูญหายของวัฒนธรรมพื้นถิ่น รวมทั้งปัญหาด้าน ความมั่นคงปลอดภัย การรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากทำให้เกิดปัญหามลภาวะและสิ่งแวดล้อม รวมทั้ง ธรรมชาติถูกใช้ประโยชน์เกินความสามารถที่จะรองรับ (Beyond Carry Capacity) และต้นเหตุของปัญหา ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ องค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชนขาดความรู้ด้านการจัดการภูมิทัศน์และการ วางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่น การลงทุนด้านการท่องเที่ยวเน้นการก่อสร้างมากกว่าการ จัดการภูมิทัศน์ และขาดการมีส่วนร่วมจากชุมชนในท้องถิ่นและหน่วยงานทุกระดับ ทำให้การพัฒนา การท่องเที่ยวให้ประโยชน์กับทุกฝ่ายนอกมากกว่าชุมชนท้องถิ่น ซึ่งเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนและท้าทาย การ ลดผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการขับเคลื่อนไปสู่ความสำเร็จในการ พัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยให้เติบโตอย่างสมดุลและยั่งยืน คือ การพัฒนาศักยภาพและขีด ความสามารถในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งต้องมีปฏิสัมพันธ์โดยตรง และรับผลกระทบโดยตรงกับนักท่องเที่ยว โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่มีบทบาทเป็น ผู้นำในการแก้ไขปัญหา สร้างและส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของเมืองท่องเที่ยว เพื่อจัดหรือลดปัญหาอุปสรรค ในการพัฒนาเมืองท่องเที่ยว เช่น ปัญหาการจราจร อาชญากรรม ประชากรแฝง ระบบสาธารณสุขโรคและ สาธารณูปการ สังคมและวัฒนธรรม มลภาวะและสิ่งแวดล้อม ฯลฯ

กองพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยวได้จัดทำโครงการจัดทำหลักสูตร “ผู้นำการ ท่องเที่ยวระดับพื้นที่” เพื่อใช้ในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยวโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่ม เป้าหมายที่เป็นบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้นำชุมชน เพื่อเพิ่มพูนองค์ความรู้ในการส่งเสริม และพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งผู้นำกลุ่มท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการสร้าง ความสำเร็จให้กับการพัฒนาการท่องเที่ยว แต่การพัฒนาผู้นำกลุ่มท่องเที่ยวของชุมชนต่าง ๆ ใน ประเทศไทยนั้นยังทำได้ไม่เต็มที่ ด้วยเหตุที่ว่ายังมีช่องว่างขององค์ความรู้ (Knowledge gap) เกี่ยวกับ สมรรถนะของผู้นำกลุ่มท่องเที่ยว ขาดงานวิจัยแสดงให้เห็นการพัฒนาสมรรถนะของผู้นำที่เป็นรูปธรรม ทำ ให้การพัฒนาการท่องเที่ยวดำเนินไปโดยไม่มีทิศทาง ผู้นำชุมชนและประชาชนในชุมชนยังขาดความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในการจัดการท่องเที่ยว จึงทำให้การท่องเที่ยวในระดับพื้นที่ในประเทศไทยจึงไม่ ประสบความสำเร็จได้อย่างเต็มศักยภาพ (จิระพงศ์ เรืองกุล และ วิทยา นามเสาร์, 2563: 45)

จากความสำคัญและปัญหาต่างที่ได้กล่าวมาในข้างต้นนั้น ผู้วิจัยร่วมกับสำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยบูรพา กองพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จึงเห็น ความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำการท่องเที่ยวระดับพื้นที่ เพื่อให้ได้หลักสูตรฝึกอบรมที่มี

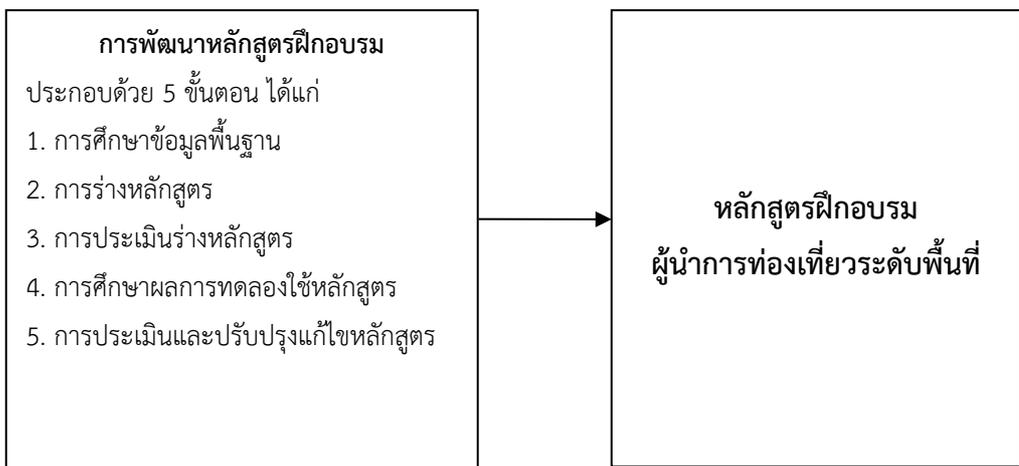
คุณภาพสำหรับพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านการท่องเที่ยว และใช้เป็นแนวทางที่สามารถนำไปปรับใช้กับการพัฒนาศักยภาพผู้นำการท่องเที่ยวสำหรับหน่วยงานและภาคส่วนอื่นๆ ได้ ตลอดจนการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทยให้เติบโตอย่างสมดุลและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำการท่องเที่ยวระดับพื้นที่

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ยึดตามแนวคิดการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมของ Taba (1962), Tyler (1969) และ Saylor and Alexnder (1974) 5 ขั้นตอน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้หลักสูตรฝึกอบรมผู้นำการท่องเที่ยวระดับพื้นที่สำหรับพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านการท่องเที่ยว
2. ได้แนวทางและกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำการท่องเที่ยวที่สามารถนำไปปรับใช้กับการพัฒนาศักยภาพผู้นำการท่องเที่ยวสำหรับหน่วยงานและภาคส่วนอื่นได้
3. ได้เครือข่ายความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวระหว่างกรมการท่องเที่ยวกับหน่วยงานหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน
4. ได้มีส่วนช่วยในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทยให้เติบโตอย่างสมดุลและยั่งยืน

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้นำการท่องเที่ยวระดับพื้นที่ หมายถึง บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดำรงตำแหน่ง นายก รองนายก ปลัด รองปลัด นักพัฒนาการท่องเที่ยว หรือผู้ที่รับผิดชอบดูแลการท่องเที่ยวของหน่วยงาน องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลเมือง หรือเทศบาลนคร

หลักสูตรฝึกอบรม หมายถึง ชุดของกิจกรรม เป้าหมาย แนวคิด หลักการและทฤษฎีเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้นำการท่องเที่ยวในระดับพื้นที่ด้วยวิธีการฝึกอบรมตามหลักสูตรที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

คุณภาพของหลักสูตร หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นจากการนำหลักสูตรไปใช้โดยพิจารณาจากเกณฑ์ 2 ประการ ดังต่อไปนี้ 1) คุณภาพของหลักสูตรตามการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญในภาควิชาหลักสูตร ยึดตามเกณฑ์ร้อยละ 90 ของผู้เชี่ยวชาญที่ประเมินว่ามีความเหมาะสมในแต่ละองค์ประกอบ และ 2) ผลจากการนำหลักสูตรไปใช้จริง โดยประเมินจากความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับความพึงพอใจด้านหลักสูตร สูงกว่าเกณฑ์ 3.50 ขึ้นไป

วิธีดำเนินงานวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำการท่องเที่ยวระดับพื้นที่ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีขั้นตอนในการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

การดำเนินการในขั้นตอนนี้ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนนี้เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน โดยสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำการท่องเที่ยวในระดับพื้นที่ ในเรื่องของหลักการ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในระดับพื้นที่ เพื่อศึกษาสาระการเรียนรู้ที่จำเป็นต่อการพัฒนาผู้นำการท่องเที่ยวระดับพื้นที่

ส่วนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นและสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม

ประชากร ได้แก่ บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ จำนวน 2,517

แห่ง

กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) จากประชากร โดยเลือกพื้นที่: ภูมิภาค/จังหวัด/ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 401 คน ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ภาค	จำนวนเทศบาล (แห่ง)	จำนวน อบจ. (แห่ง)	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (คน)
เหนือ	389	9	46
ตะวันออกเฉียงเหนือ	889	20	150
กลาง-ตะวันตก	615	26	115
ตะวันออก	201	7	27
ใต้	347	14	63
รวม	2,441	76	401

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามความต้องการในการเรียนรู้และการพัฒนา เรื่อง ผู้นำการท่องเที่ยวในระดับพื้นที่ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) และข้อเสนอแนะเป็นคำถามปลายเปิด ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น 0.93

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 5 คน ซึ่งเป็นผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกกว่ากลุ่มตัวอย่างจะต้องอยู่ในองค์กรที่มีลักษณะดังนี้

1. มีนโยบาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจที่เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว
2. มีโครงสร้างองค์กร และการทำงานด้านการท่องเที่ยว
3. เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาลตำบลขึ้นไป
4. อยู่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวและมีศักยภาพในการจะพัฒนาต่อยอดด้านการท่องเที่ยวได้ดี

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) สอบถามเกี่ยวกับแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป้าหมาย การลงทุนที่ผ่านมา ปัจจุบันและอนาคต การมีส่วนร่วมของชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ (ชุมชน/หน่วยงานร่วมมือ สิ่งที่ทำร่วมกัน) ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยว

ส่วนที่ 3 การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว จำนวน 13 คน ซึ่งผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ทฤษฎี 4 Ps (Public-Private-People-Partnerships) เพื่อบูรณาการ และการร่วมมือจากทั้ง 3 ภาคส่วนร่วมกัน คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาและจัดทำหลักสูตรได้ครอบคลุมอย่างยั่งยืนและครบถ้วนทุกมิติ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ส่งรายชื่อให้อธิบดีกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาพิจารณาเห็นชอบ

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) โดยกำหนดประเด็นคำถามเกี่ยวกับ การท่องเที่ยวของประเทศไทยในปัจจุบันแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว นโยบายภาครัฐที่สำคัญ ที่มีผลต่อการท่องเที่ยวของไทยในปัจจุบันความมุ่งหวังเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของประเทศไทยในอนาคตอย่างไรบ้าง การนำเที่ยวที่ชุมชนในพื้นที่ท้องถิ่นแต่ละภูมิภาคมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร ความคิดเห็นเกี่ยวกับการร่างหลักสูตร “ผู้นำการท่องเที่ยวระดับพื้นที่”

ขั้นตอนที่ 2 การร่างหลักสูตร

การดำเนินงานในขั้นตอนนี้เป็นการร่างหลักสูตรที่ต้องการพัฒนา โดยนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 เกี่ยวกับสาระความรู้ที่ต้องการพัฒนาให้เกิดขึ้นกับผู้ประกอบการท่องเที่ยวระดับพื้นที่ มาพัฒนาเป็นร่างหลักสูตร ฝึกอบรมผู้นำการท่องเที่ยวระดับพื้นที่ โดยได้ดำเนินการประชุมแบบสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยคณะกรรมการจัดทำร่างหลักสูตร “ผู้นำการท่องเที่ยวระดับพื้นที่”

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินร่างหลักสูตร

การดำเนินงานในขั้นตอนนี้เป็นการประเมินคุณภาพของร่างหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบ เพื่อหาข้อบกพร่องต่าง ๆ แล้วปรับปรุงแก้ไขก่อนนำหลักสูตรไปทดลองใช้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. จุดประสงค์ของการประเมิน

1.1 ประเมินความเหมาะสมของร่างหลักสูตร เพื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบของหลักสูตร

1.2 การพิจารณาว่าประเด็นต่าง ๆ ในองค์ประกอบของหลักสูตรนั้น ควรมีการปรับปรุง หรือเพิ่มเติมสิ่งใดโดยให้ข้อเสนอแนะ

2. ผู้ประเมินร่างหลักสูตร

ผู้ทำหน้าที่ประเมินในครั้งนี้เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 22 ท่าน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

การประเมินความเหมาะสมของร่างหลักสูตร ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นซึ่งเป็นแบบแบบเลือกตอบ (Checklist) ลงความเห็น พร้อมข้อเสนอแนะ โดยแบบประเมิน มีขั้นตอนในการสร้างและตรวจสอบคุณภาพ ดังนี้

3.1 ศึกษารายละเอียดของร่างหลักสูตร

3.2 กำหนดประเด็นที่จะทำการประเมินและเขียนเป็นข้อคำถาม

3.3 ปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และจัดทำเป็นแบบประเมินร่างหลักสูตรฉบับสมบูรณ์

3.4 เสนอผู้เชี่ยวชาญแล้วปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

4. การรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินร่างหลักสูตร ผู้วิจัยใช้วิธีการจัดประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อวิพากษ์ร่างหลักสูตร “ผู้นำการท่องเที่ยวระดับพื้นที่”

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประเมินความเหมาะสมของร่างหลักสูตรใช้การคำนวณค่าเฉลี่ย ผู้วิจัยกำหนดค่าน้ำหนักคะแนนและการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้

มีความเห็นว่า รายการของหลักสูตรมีความเหมาะสม ให้คะแนนเป็น 1

มีความเห็นว่า รายการของหลักสูตรไม่มีความเหมาะสม ให้คะแนนเป็น 0

เกณฑ์การแปลความหมาย หากค่าเฉลี่ยของข้อรายการประเมินผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ามีเหมาะสมเกินร้อยละ 90 หมายถึง ข้อรายการนั้นมีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ได้

6. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร โดยนำผลจากการประเมินร่างหลักสูตร รวมทั้งข้อเสนอแนะ เพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญมาเป็นเกณฑ์ในการแก้ไขปรับปรุง

ขั้นตอนที่ 4 การศึกษาผลการทดลองใช้หลักสูตร

การดำเนินการในขั้นตอนนี้เป็นการนำร่างหลักสูตรที่แก้ไขปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ในสถานการณ์จริง เติมรูปแบบกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาคุณภาพของหลักสูตรและความเหมาะสม ของการนำหลักสูตรไปใช้ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตร มีรายละเอียดการดำเนินการ ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของการทดลองใช้หลักสูตร

การทดลองใช้หลักสูตรมีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมกับผู้เข้ารับการศึกษาหรือไม่เพียงใด ทำการประเมินว่าหลักสูตรที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถพัฒนาศักยภาพผู้นำการท่องเที่ยวระดับพื้นที่ได้มากน้อยเพียงใด โดยการเปรียบเทียบผลการทดลองกับเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งการทดลองในครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้หลักสูตร สำหรับผู้นำการท่องเที่ยวระดับพื้นที่ 3 วัน กับกลุ่มทดลอง ซึ่งเป็นบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สมัครใจเข้าร่วมทดลองใช้หลักสูตร จำนวน 30 คน ตามข้อกำหนดของกรมการท่องเที่ยว

2. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

2.1 หลักสูตรผู้นำการท่องที่ยวระดับพื้นที่ 3 วัน ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

2.2 คู่มือและเอกสารประกอบการฝึกอบรม

2.3 สื่อประกอบการฝึกอบรม

2.4 แบบประเมินความพึงพอใจการฝึกอบรมและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการฝึกอบรม

ในภาพรวม

3. การดำเนินการทดลอง

ในการดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรมีวิธีการดำเนินการดังนี้

3.1 การเตรียมการก่อนการทดลอง เป็นการจัดเตรียมเอกสารหลักสูตร และสื่อการฝึกอบรมต่าง ๆ การคัดเลือกผู้เข้ารับการฝึกอบรม การจัดเตรียมสถานที่และอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกอบรม การจัดเตรียมวิทยากร ซึ่งผู้วิจัยเลือกจากประสบการณ์ในการทำงานและความเชี่ยวชาญในการบรรยาย ในหัวข้อวิชานั้น ตลอดจนการติดต่อประสานงานกับทางผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการฝึกอบรมเพื่อทดลองใช้หลักสูตร

3.2 การดำเนินการทดลอง มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

3.2.1 ดำเนินการทดลองใช้หลักสูตร ผู้วิจัยจัดการฝึกอบรมตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นจนครบกระบวนการของหลักสูตร

3.2.2 ประเมินความพึงพอใจในการฝึกอบรม ภายหลังจากสิ้นสุดการทดลองใช้หลักสูตร

4. ระยะเวลาในการทดลอง จำนวน 3 วัน ผู้วิจัยดำเนินการฝึกอบรมระหว่างวันที่ 24 – 26 มกราคม 2561 ณ โรงแรมเทาทอง มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพของหลักสูตรทั้งจากการสังเกตแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และการตรวจสอบเอกสารด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

6. เกณฑ์ในการพิจารณาคุณภาพของหลักสูตร

6.1 คุณภาพของหลักสูตรตามการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญในการวิพากษ์หลักสูตรยึดตามเกณฑ์ร้อยละ 90 ของผู้เชี่ยวชาญที่ประเมินว่ามีความเหมาะสมในแต่ละองค์ประกอบ

6.2 ผลจากการนำหลักสูตรไปใช้จริง โดยประเมินจากความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับความพึงพอใจด้านหลักสูตร สูงกว่าเกณฑ์ 3.50 ขึ้นไป

ขั้นตอนที่ 5 การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

ในขั้นตอนนี้ เป็นการประเมินผลหลังจากนำหลักสูตรไปทดลองใช้และปรับปรุงหลักสูตรให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นจากข้อมูลที่ได้รับ โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. การประเมินคุณภาพของหลักสูตร เป็นการประมวลข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้หลักสูตรทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพที่เก็บรวบรวมด้วยวิธีที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มาพิจารณาและตัดสินคุณค่าของหลักสูตรว่ามีข้อดีและข้อด้อยอย่างไร

2. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร หลังจากการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ ผู้วิจัยจะนำปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่าง ๆ มาปรับปรุงแก้ไขรายละเอียดต่าง ๆ ของหลักสูตรให้ได้หลักสูตรที่สมบูรณ์ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการจัดการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้นำการท่องที่ยวระดับพื้นที่ต่อไป

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำการท่องเที่ยวในระดับพื้นที่

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว การสัมภาษณ์และการสอบถามความคิดเห็นกับบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมควรได้รับการเรียนรู้และพัฒนาในเรื่องต่างๆ ต่อไปนี้ ได้แก่

- 1) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยวเฉพาะ
- 2) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวระดับพื้นที่เพื่อความยั่งยืน
- 3) การจัดการข้อมูลและระบบงานสารสนเทศทางการท่องเที่ยว
- 4) การจัดการความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยวตามมาตรฐานสากล
- 5) การพัฒนาช่องทางการตลาดเชิงรุกผ่านสื่อสมัยใหม่ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการท่องเที่ยว

- 6) การจัดการการท่องเที่ยวในภาวะวิกฤต
- 7) บทบาท หน้าที่และอำนาจ ภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในมิติทางการ

ท่องเที่ยว

- 8) การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน
- 9) การจัดการองค์ความรู้มรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 10) การสร้างแนวความคิดในการสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
- 11) จิตวิทยาการบริการ ทักษะคนดี และจิตอาสา
- 12) การพัฒนาคุณภาพการบริการ
- 13) การพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยว
- 14) ทรัพยากรการท่องเที่ยวกับมิติทางภูมิสถาปัตยกรรม
- 15) การสร้างภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยว
- 16) การบริหารภาคีเครือข่าย และการเชื่อมโยงกลุ่มจังหวัดทางการท่องเที่ยว
- 17) การวางแผนและพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวในมิติที่หลากหลาย
- 18) การจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติแบบมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน
- 19) การจัดทำโครงการตามแผนยุทธศาสตร์แบบบูรณาการ
- 20) การเขียนโครงการ งบประมาณ การปฏิบัติด้านระเบียบการเบิกจ่าย และการตรวจสอบโครงการ และการเสนอขอโครงการ
- 21) การพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลโครงการแบบมุ่งวัดผลสัมฤทธิ์
- 22) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อการบูรณาการ
- 23) ศาสตร์ของพระราชาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในมิติการบริหารจัดการทางการ

ท่องเที่ยว

2. ผลการร่างหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำการท่องเที่ยวในระดับพื้นที่

ได้หลักสูตรฝึกอบรมที่มีองค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย ชื่อหลักสูตร และลักษณะหลักสูตร เงื่อนไขการใช้หลักสูตร

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเฉพาะของหลักสูตร ประกอบด้วย สถานการณ์ที่จำเป็นต้องนำมาพิจารณา หลักการและเหตุผล และวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

ส่วนที่ 3 โครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย คุณสมบัติผู้เข้าร่วมอบรม ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังจากการฝึกอบรม และโครงสร้างการเรียนรู้ของหลักสูตรฝึกอบรม

ส่วนที่ 4 สารการเรียนรู้และการประเมินผล ประกอบด้วย สารการเรียนรู้ตามโครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรม แผนการเรียนรู้ในการจัดฝึกอบรม ความสัมพันธ์ระหว่างสารการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังจากการฝึกอบรม การประเมินการเรียนรู้ในการฝึกอบรม

ส่วนที่ 5 แนวทางการจัดการฝึกอบรม และรักษามาตรฐานหลักสูตร ประกอบด้วย แนวทางการจัดการฝึกอบรม แนวทางการรักษามาตรฐานหลักสูตร

3. ผลการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรมก่อนนำไปใช้จริง

หลักสูตรฝึกอบรมมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยเฉพาะหลักสูตรที่ใช้ในการทดลองกับกลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 100 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์คุณภาพของหลักสูตรที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ (ร้อยละ 90)

4. ผลการทดลองใช้หลักสูตร

ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมในหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำการท่องเที่ยวระดับพื้นที่ที่ทดลองใช้ มีผลการประเมินอยู่ในระดับ 4.39 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์คุณภาพของหลักสูตรที่กำหนดไว้ (มากกว่า 3.50) และความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรฝึกอบรม ด้านความต้องการของหลักสูตรทั้ง 4 หลักสูตรส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากด้านความเหมาะสมของหลักสูตรเกี่ยวกับรายวิชาการฝึกอบรม ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ด้านความเหมาะสมของหลักสูตรเกี่ยวกับรายวิชาการฝึกอบรม ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ด้านความต้องการของหลักสูตรเกี่ยวกับรายวิชาการฝึกอบรม ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยภาพรวมหลักสูตรในระดับมาก 4.31

5. ผลการประเมินและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

มีการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และจากความเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั้งในด้านเนื้อหาของการอบรม ระยะเวลาในการอบรมให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ทำให้หลักสูตรสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีคุณภาพ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรฝึกอบรมผู้นำการท่องเที่ยวในระดับพื้นที่ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสามารถพัฒนาความรู้ให้กับผู้เข้ารับการฝึกอบรมตามจุดประสงค์ของหลักสูตร ซึ่งผู้วิจัยมีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. คุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำการท่องเที่ยวในระดับพื้นที่

หลักสูตรฝึกอบรมผู้นำการท่องเที่ยวในระดับพื้นที่ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรจากผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้จริง ซึ่งผลการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรนั้นมี มีค่าร้อยละ 100 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์คุณภาพของหลักสูตรที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ (ร้อยละ 90) และมีความเหมาะสมที่จะนำไปทดลองใช้ได้ 4.39 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (3.50 ขึ้นไป) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543: 214) จากผลการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญเป็นการยืนยันว่า หลักสูตรฝึกอบรมผู้นำการท่องเที่ยวในระดับพื้นที่มีความเหมาะสมกับการนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีคุณภาพ ผู้วิจัยมองว่าคุณภาพที่เกิดขึ้นนั้นมาจากกระบวนการวิจัยที่เหมาะสม ทั้งเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล รวมทั้งกลุ่มตัวอย่างและผู้เชี่ยวชาญที่ให้

ข้อมูลที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตามกระบวนการและขั้นตอนการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดของ Taba (1962), Tyler (1969) และ Saylor and Alexander (1974) ประกอบด้วย การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การร่างหลักสูตร การประเมินร่างหลักสูตร การศึกษาผลการทดลองใช้หลักสูตร และการประเมินและปรับปรุงแก้ไข สอดคล้องกับงานวิจัยของ มจรดา เอี่ยมสุภา (2558) ที่ทำการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อเตรียมความพร้อมการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนสำหรับมัคคุเทศก์น้อยในจังหวัดสิงห์บุรี โดยมีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม คือ 1) การพัฒนาหลักสูตรฉบับร่าง โดยศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง นำมาสร้างกิจกรรมหลักสูตรฝึกอบรม 2) การประเมินหลักสูตรฉบับร่างโดยผู้เชี่ยวชาญ 3) การสร้างแผนการจัดการฝึกอบรม 4) การศึกษาผลการทดลองใช้หลักสูตร และ 5) การประเมินผลหลังใช้หลักสูตร ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตามขั้นตอนดังกล่าวทำให้ได้หลักสูตรฝึกอบรมที่มีคุณภาพ ผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้เรียนรู้สิ่งที่อยู่ในท้องถิ่นของตน ทำให้มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

2. ผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมผู้นำการท่องเที่ยวในระดับพื้นที่

หลักสูตรฝึกอบรมผู้นำการท่องเที่ยวในระดับพื้นที่ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น นอกจากจะมีการประเมินความพึงพอใจด้วยแบบสอบถามความคิดเห็นแล้ว ผู้วิจัยยังได้มีการสุ่มสัมภาษณ์ พูดคุยกับผู้เข้ารับการฝึกอบรมแบบไม่เป็นทางการ ได้ข้อมูลว่าเป็นการจัดอบรมที่ดีมากและรู้สึกประทับใจ เพราะเป็นหลักสูตรที่นำมาใช้ได้จริงในระดับชุมชน ได้แนวคิดในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนให้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะการทำให้แหล่งท่องเที่ยวในนั้นมีนักท่องเที่ยวมาอย่างต่อเนื่องและเกิดเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน นอกจากนั้นยังได้เครือข่ายความร่วมมือในแต่ละพื้นที่ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ การบริหารจัดการ การท่องเที่ยว เกิดภาคีเครือข่าย จากภารกิจกรมแบ่งกลุ่มนำเสนอผลงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ Johnson et al. (1994: 60) ที่กล่าวว่าการเข้ากลุ่มฝึกอบรมโดยการเรียนรู้จากประสบการณ์ได้ปฏิบัติด้วยตนเอง ได้ไตร่ตรอง และได้ใช้ทักษะการทำงานกลุ่ม สามารถช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้มากขึ้น วิทยากรในแต่ละหัวข้อวิชามีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในการในหัวข้อที่บรรยายเป็นอย่างดี มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ สามารถสร้างบรรยากาศ การฝึกอบรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ กระตุ้นผู้เข้ารับการอบรมให้มีส่วนร่วมและตื่นตัวตลอดเวลา ประกอบกับวิธีการฝึกอบรมที่เน้นการฝึกปฏิบัติและการมีส่วนร่วมมากกว่าการบรรยาย สอดคล้องกับ สุมนทนา พรหมบุญ และ อรพรรณ พรสีมา (2549: 25) กล่าวว่า การฝึกอบรมวิธีนี้หากวิทยากรสามารถปรับการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยฝึกอบรมให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเก่งขึ้น ดิขึ้น และมีความสุขขึ้นกว่าเดิม

ปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจในการฝึกอบรมอยู่ในระดับมาก คือ ผู้เข้ารับการอบรมทุกคนมีความตั้งใจที่จะเรียนรู้และฝึกปฏิบัติอย่างจริงจัง มีความสนใจ กระตือรือร้น เข้ารับการฝึกอบรมด้วยความสมัครใจ รวมทั้งบรรยากาศในการฝึกอบรมระหว่างวิทยากรกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม และระหว่างผู้เข้ารับการฝึกอบรมด้วยกันมีความเป็นกันเอง ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ มนูญ ชัยพันธ์ (2548: 111) หลักการเรียนรู้ที่เน้นบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นแบบอบอุ่น เป็นกันเอง ระหว่างผู้ให้การฝึกอบรมกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม และระหว่างผู้เข้ารับการฝึกอบรมด้วยกัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันตลอดเวลา ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมรู้สึกพึงพอใจต่อกระบวนการฝึกอบรมมากที่สุด และสามารถปฏิบัติตามคำสั่งผู้ให้การอบรมเป็นอย่างดี สอดคล้องกับ ชุติรัตน์ จันทร์เชื้อ (2551) ที่ทำการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาสมรรถนะในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า การบรรลุวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมนั้นเกิดจาก 1) ผู้เข้ารับการอบรมมีความสนใจ 2) หลักสูตรฝึกอบรมเกิด

จากความต้องการของผู้เข้าอบรม 3) วิทยากรเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการจูงใจ 4) กิจกรรมมีความหลากหลาย 5) เนื้อหาสาระการฝึกอบรมสอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ และจากผลการวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรฝึกอบรมทั้ง 4 หลักสูตร ที่มีค่าเฉลี่ยความต้องการของหลักสูตร ความเหมาะสมของหลักสูตร และรายวิชาอยู่ในระดับมากนั้น แสดงให้เห็นว่าการดำเนินการด้วยกระบวนการศึกษาข้อมูลทั้งในเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการท่องเที่ยวในระดับพื้นที่ และในเชิงปริมาณทั้งในระดับผู้บริหารและระดับปฏิบัติการทำให้ได้ข้อมูลที่มีความสอดคล้องและเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร อีกทั้งร่างหลักสูตรยังได้ผ่านการวิพากษ์หลักสูตรจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านการการท่องเที่ยวเพื่อปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะต่าง ๆ สามารถพัฒนาปรับปรุงร่างหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นก่อนนำไปทดลองใช้ และหลังจากการทดลองใช้ยังได้รับข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นจากผู้เข้ารับการฝึกอบรมมาปรับปรุงหลักสูตรฉบับสมบูรณ์ให้พร้อมต่อการนำไปใช้ได้อย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับ Taba (1962: 345-425) ที่กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรนั้นจำเป็นต้อง วิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการ และความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคม รวมทั้งศึกษาพัฒนาการของผู้เรียน กระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนธรรมชาติของความรู้เพื่อนำมาเป็นแนวทาง ในการกำหนดจุดมุ่งหมาย เพื่อให้หลักสูตรที่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายโดยแท้จริง

จากการที่ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำการท่องเที่ยวระดับพื้นที่ โดยยึดหลักการพัฒนาหลักสูตร กำหนดหน่วยการเรียนรู้และเนื้อหาจุดประสงค์ กิจกรรมและวิธีการฝึกอบรม การประเมินผลตามสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็น สิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เข้าอบรม จึงทำให้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีความสมบูรณ์ในระดับหนึ่งและเมื่อผ่านการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า หลักสูตรการฝึกอบรมมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด เมื่อมีการทดลองใช้พบว่าหลังการฝึกอบรมผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ซึ่งให้เห็นว่าหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำการท่องเที่ยวระดับพื้นที่ผ่านกระบวนการพัฒนาตามขั้นตอนที่ถูกต้อง จึงทำให้หลักสูตรมีคุณค่าต่อผู้เข้ารับการอบรมและสามารถนำผลจากการเรียนรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ชุมชนและสังคมต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ควรนำหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำการท่องเที่ยวในระดับพื้นที่ มาทดลองจัดฝึกอบรมให้ครอบคลุมทุกแผนการเรียนรู้ที่หลักสูตรกำหนดไว้ ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายในระดับที่แตกต่างกัน เพื่อศึกษาผลจากการใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นได้ครบแผนการเรียนรู้ ซึ่งจะทำให้ทราบถึงคุณภาพของหลักสูตรที่สามารถนำมาปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

2. ควรนำรูปแบบและวิธีการของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น ไปใช้ในการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับพื้นที่ เช่น การพัฒนาเยาวชนเพื่อการท่องเที่ยวของท้องถิ่นหรือการท่องเที่ยวในชุมชน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- จิระพงศ์ เรืองกุล และ วิทยา นามเสาร์. (2563). สมรรถนะผู้นำกลุ่มท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จในประเทศไทย. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 16(2), 43 – 70.
- ชูลีรัตน์ จันทร์เชื้อ. (2551). *การวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาสมรรถนะในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. [ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์] มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 8)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มธุรดา เอี่ยมสุภา. (2558). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อเตรียมความพร้อมการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนสำหรับมัคคุเทศก์น้อยในจังหวัดสิงห์บุรี*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์] มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- มนูญ ชัยพันธ์. (2548). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องการสร้างหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับครูประถมศึกษา*. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์] มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมณฑา พรหมบุญ และ อรพรรณ พรสีมา. (2549). *การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม*. ใน *ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม: ต้นแบบการเรียนรู้ทางด้านหลักทฤษฎีและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2559). *ยุทธศาสตร์สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2560 – 2564)*. กรุงเทพฯ: กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- Johnson, D. W., Johnson, R. T., & Holubec, E. J. (1994). *The Nuts and Bolts of Cooperative Learning*. Minnesota: Interaction Book.
- Saylor, Galen, J. & Alexander. W. M. (1974). *Planning Curriculum for Schools*. New York: Holt Rinehart & Winston.
- Taba. Hilda. (1962). *Development Curriculum: Theory and Practice*. New York: Harcourt Brace & World.
- Tyler, Ralph W. (1969). *Basic Principle of Curriculum and Instruction*. Chicago: The University of Chicago Press.

มุมมองสตรีนิยมกับสุนทรียศาสตร์ทางดนตรี Feminist Perspective and Music Aesthetics

กุลธีร์ บรรจุก้าว¹, วรินารัฐ พิทักษ์วงศ์วาน^{2*}
Kunthee Banjuekaw¹, Warinart Pitukwongwan^{2*}

¹ สาขาวิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

¹ Department of Western Music, Faculty of of Humanities and Social Sciences,
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

² แขนงวิชาไทยคดีศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

² School of Liberal Arts, Sukhothai Thammathirat Open University

*Corresponding email: p.warinart@gmail.com

Received: 7 September 2021; Revised: 12 October 2021; Accepted: 18 October 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นบทความวิชาการที่นำเสนอมุมมองทางสตรีนิยมกับสุนทรียศาสตร์ทางดนตรี ในบริบทของดนตรีตะวันตก ผ่านมุมมองการรื้อถอนรหัสและความหมายที่ซ่อนอยู่ของดนตรีบริสุทธิ์ (Absolute Music) ของ ซูซาน แมคคลารี (Susan McClary) นักดนตรีวิทยา และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการสร้างสรรค์ตัวบททางดนตรีในแบบผู้หญิง ตามแนวคิดของ หลุยส์ อิกราย (Luce Irigaray) นักปรัชญาสตรีนิยม เพื่อเผยให้เห็นระบบปิตาธิปไตยที่แฝงเร้นอยู่ในทิศทางของโครงสร้างบทประพันธ์เพลงในแบบดนตรีบริสุทธิ์ ผ่านการวิเคราะห์บทประพันธ์เพลงเปียโนโซนาต้าหมายเลขหนึ่ง (Piano Sonata No.1) โดย คลารา วิก ชูมันน์ (Clara Wieck Schumann) ในรูปแบบดนตรีบริสุทธิ์ที่ได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดทางด้านสุนทรียศาสตร์ตั้งแต่ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18 โดยมีนัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับภาพตัวแทนของเพศสถานะ (Gender) และเพศวิถี (Sexuality) ที่แฝงฝังอยู่ในเนื้อหาทางดนตรีซึ่งมีความแตกต่างไปจากดนตรีในบริบทของยุคก่อนหน้านั้น

คำสำคัญ: สตรีนิยม, สุนทรียศาสตร์ทางดนตรี, ดนตรีบริสุทธิ์, เพศสถานะ, เพศวิถี

ABSTRACT

This Scholarly article presents a feminist perspective on music aesthetics in the context of western music by used Susan McClary's concept about the view of deconstructing the meaning of absolute music and Luce Irigaray's concept regarding the way of creating a musical text in a female pattern. To reveal the patriarchy that was concealed in the direction of the compositional structure in absolute music. Through an analysis of Clara Wieck Schumann's Piano Sonata No. 1, in the form of absolute music that was influenced by the concept of aesthetics in the eighteenth century. It is significantly related to gender and sexuality, which differs from the music in the preceding era.

Keywords: Feminist, Aesthetics of Music, Absolute Music, Gender, Sexuality

บทนำ

บทความวิชาการเรื่อง “มุมมองสตรีนิยมกับสุนทรียศาสตร์ทางดนตรี” เปิดเผยให้เห็นถึงโครงสร้างระบบปิดที่แฝงฝังอยู่ในโครงสร้างดนตรีบริสุทธิ์ (absolute music) ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันของเพศสถานะและเพศวิถี อันแฝงเร้นอยู่ในเสียงดนตรีอย่างชัดเจน ประเด็นสำคัญของบทความนี้นำเสนอข้อมูลใน 2 ประเด็น ได้แก่ 1) แนวคิดเกี่ยวกับดนตรีบริสุทธิ์ ในฐานะที่เป็นดนตรีบรรเลง ซึ่งได้รับการยกสถานะในด้านคุณค่าและความหมาย โดยมุ่งเน้นสร้างสรรค์ดนตรีเพื่อดนตรีกับการหลุดพ้นความสัมพันธ์เชิงอำนาจทางเพศระหว่างชายและหญิง 2) แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการสร้างตัวบททางดนตรีในแบบผู้หญิงของนักดนตรีวิทยาที่มุ่งแสวงหาหนทางที่จะเปิดเผยบทบาทของผู้หญิงในด้านดนตรีให้มีความเด่นชัดมากยิ่งขึ้น โดยนำข้อมูลทั้งสองส่วนนี้มาประกอบการวิเคราะห์เกี่ยวกับบริบทของชีวิตและผลงานสร้างสรรค์ทางดนตรีของ คลารา วิก ชูมันน์ เพื่อต้องการเสนอว่า ผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยนักประพันธ์เพลงหญิงผู้นี้ยังคงอยู่ภายใต้ร่มเงาของแนวคิดแบบปิดที่ตายตัวอยู่ แม้บริบทของยุคสมัยจะเปลี่ยนแปลงไปทำให้ผู้หญิงมีโอกาสได้สร้างสรรค์ผลงานทางดนตรีในทีสาธารณะได้ หากแต่ในแวดวงทางด้านดนตรีนั้น อารมณ์ความรู้สึกรวมไปถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ที่นำมาสู่การสร้างสรรค์เป็นผลงานเพลงของศิลปินผู้หญิงก็ยังคงถูกโครงสร้างความเป็นชายครอบงำอยู่ และงานชิ้นนี้ยังนำไปสู่การขยายความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองเรื่องเพศที่ปรากฏอยู่ในชีวิตประจำวันผ่านมุมมองแบบสตรีนิยมเพื่อเป็นการเปิดตาและต่อยอดการวิเคราะห์ในแบบดนตรีวิทยาโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สุนทรียศาสตร์ทางดนตรีกับการประกอบสร้างแนวคิดดนตรีบริสุทธิ์

การที่จะเข้าใจแนวคิดดนตรีบริสุทธิ์ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องย้อนกลับไปสำรวจตรวจสอบแนวคิดทางสุนทรียศาสตร์ (Aesthetics) ที่หมายถึงการเล็งเห็นหรือเข้าใจคุณค่า และการวิพากษ์วิจารณ์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความงามทางศิลปะ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสุนทรียศาสตร์นี้ก็เป็นประเด็นที่มีการถกเถียงมาตลอดระยะเวลากว่าร้อยปีที่ผ่านมามีอิมมานูเอล คานท์ (Immanuel Kant) นักปรัชญาชาวเยอรมัน ได้พัฒนาระบบแนวคิดว่าด้วยการตัดสินเกี่ยวกับความงามในแง่สุนทรียศาสตร์เอาไว้ 4 ประการประกอบด้วย 1) การตัดสินควรที่จะเป็นสากลต่อทุกคน และควรระงับความเห็นส่วนบุคคล 2) เป็นสิ่งที่สามารถถึงความสนใจ พร้อมกันนั้นผู้ชม หรือผู้ฟังยังสามารถเข้าถึงคุณค่าของการดำรงอยู่ของสิ่งนั้นทั้งในฐานะที่เป็นวัตถุ ไปจนถึงแนวคิดที่แฝงไว้อยู่กับวัตถุ 3) การตัดสินควรพิจารณาในแง่ของการเป็นศิลปะบริสุทธิ์ (Absolute Art) โดยไม่ควรมีเป้าประสงค์อื่นใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง และ 4) การตัดสินคุณค่าควรขึ้นอยู่กับการแสดงถึงความพึงพอใจ ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงความรู้สึกดังกล่าวนี้ได้เหมือนกัน และสามารถประนีประนอมได้กับจิตของคน (Goehr, 1992: 168) ดังนั้นสิ่งที่คานท์นำเสนอจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญต่อการทำความเข้าใจศิลปะและสิ่งอื่น ๆ ที่อยู่รอบตัว เพราะเขาได้ทำให้เห็นความสัมพันธ์อันซับซ้อนของศิลปะกับความเป็นธรรมชาติ ซึ่งทั้งสองส่วนนี้ต่างแยกขาด และไม่ได้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หากแต่เป็นการประกอบสร้างความหมายและร่วมกันนิยาม ให้มีความหมายและความงามที่เป็นความเข้าใจร่วมกันได้

ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 เป็นยุคแห่งแสงสว่างแห่งปัญญา (Enlightenment) และถือได้ว่าเป็นยุคแห่งการปฏิวัติของโลกสมัยใหม่ ในทางดนตรีได้เกิดการพัฒนาแนวคิดทางดนตรีอย่างสุดขีด คือ แนวคิดจุดกำเนิดดนตรีบริสุทธิ์ ซึ่งแตกต่างไปจากบริบทช่วงก่อนหน้านั้นที่ให้ความสำคัญกับบทเพลงร้องที่มีภาษามนุษย์กำกับ ดังกล่าวนี้อาจถือได้ว่าเป็นการปลดปล่อยดนตรีบรรเลง (Instrumental Music) ให้แยกขาดออกจากรูปแบบเพลงร้อง (Voca) ทำให้ดนตรีบรรเลงมีบทบาทเทียบเท่ากับบทเพลงร้อง ทั้งดนตรีบรรเลงยังส่งอิทธิพลต่อการเกิดขึ้นของรูปแบบดนตรีตะวันตกในช่วงเวลาต่อมาอย่างชัดเจน การที่ดนตรีบรรเลงมีความสำคัญมากขึ้นอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมานั้น เป็นผลมาจากการสร้างสรรค์ผลงานของกลุ่มนักประพันธ์อย่าง ไฮเดล (Haydn) โมซาร์ท (Mozart) และ บีโธเฟิน (Beethoven) ทั้งหมดนี้เป็นนักประพันธ์คลาสสิกแห่งกรุงเวียนนาที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างหลักการของดนตรีตะวันตกที่ส่งอิทธิพลมาจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้แล้วในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับดนตรีบรรเลงในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 นักสุนทรียศาสตร์ได้แสดงความเห็นว่าดนตรีบรรเลงเป็นเพียงเสียงที่น่าพอใจที่อยู่ข้างใต้ ในที่นี้คือการดำรงอยู่ในฐานะของเสียงที่รองรับชุดของคำที่เป็นภาษาของมนุษย์อีกทอดหนึ่ง แต่เมื่อเข้าสู่ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 อิทธิพลของแนวคิดทางด้านศิลปะแบบอภิปรัชญาโรแมนติก (Romantic Metaphysics of Art) ได้ทำให้ดนตรีบรรเลงมีความสำคัญมากขึ้นกว่าเดิม โดยอยู่ในระดับที่เหนือภาษาของมนุษย์ไปอีกชั้น เห็นได้จากการที่ดนตรีบรรเลงไม่ได้อยู่ภายใต้รูปแบบของบทเพลงร้องอีกต่อไป หากแต่ได้กลายเป็นสิ่งที่มีคุณค่าสูงสุดในการแสดงออกทางดนตรี (Hamilton, 2008: 66-67)

การให้ความหมายกับ “ดนตรีบริสุทธิ์” เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกโดยกลุ่มนักเขียนแนวโรแมนติกเชื้อสายเยอรมัน ได้แก่ เฮอร์เดอร์ (Herder) จีนส์ พอล ริชเชอร์ (Jean Paul Richter) และ อีทีเอ ฮอฟมันน์ (E.T.A. Hoffmann) ต่อมา เอ็ดวาร์ด เฮนสลิก (Eduard Hanslick) นักวิจารณ์ดนตรี ได้อธิบายถึงการนำแนวคิดศิลปะบริสุทธิ์มาใช้กับดนตรีเพื่อต่อต้านนาฏกรรมดนตรี (music-drama) ของวากเนอร์ (Wagner) ฮอฟมันน์ได้ยกบทเพลงซิมโฟนีหมายเลข 5 ของบีโธเฟินให้เป็นแม่แบบของดนตรีบริสุทธิ์ คล้ายกับบทเพลง *Art of Fugue* ของโยฮันน์ เซบาสเตียน บาค (Johann Sebastian Bach) ที่มีมาก่อนหน้านั้น ดนตรีบริสุทธิ์นี้มีความหมายตรงกันข้ามกับดนตรีที่มีความหมายเป็นเรื่องราว (Program Music) การวาดภาพลงในเสียง (Paintings in Sound) และ กวีมีเสียง (Tone-Poems) โดยในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 ดนตรีเหล่านี้กลับได้รับความนิยมมากกว่าดนตรีบริสุทธิ์เพราะมีเรื่องราวให้สามารถติดตามได้ง่ายกว่า (Hamilton, 2008: 67-68)

ความต้องการของกลุ่มคนที่มีความอิสระในการผลิตผลงานทางศิลปะและดนตรี (Autonomy of Music and Art) ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการมีอิสรภาพจากโครงสร้างทางอำนาจที่กดทับอยู่ ต่อมาในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 ผลจากความพยายามในข้างต้นนี้ได้กลายเป็นที่มาของชุดความคิดที่ส่งอิทธิพลสำคัญต่อแนวคิดเกี่ยวกับสุนทรียภาพด้านดนตรี ต่างจากในช่วงก่อนหน้านั้นที่การผลิตงานศิลปะจะอยู่ภายใต้การกำกับ (Heteronomous) ของผู้อุปถัมภ์ (Patron) โดยมีวัตถุประสงค์ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับความต้องการของผู้อุปถัมภ์ ดังกล่าวนี้นั้นเห็นได้จากในกรณีของการรับใช้คริสตจักร งานศิลปะที่เกี่ยวข้องกับโรงละคร ไปจนถึงงานเลี้ยงที่จัดขึ้นเพื่อการเฉลิมฉลองในหมู่ชนชั้นนำ จากที่กล่าวมาในข้างต้นนี้เป็นลักษณะของการทำงานศิลปะที่เด่นชัดในยุคก่อนสมัยใหม่ (Pre-Modern) ซึ่งเป็นช่วงเวลาช่างฝีมือทางศิลปะ (Craftsmen's Art) ยังต้องขึ้นตรงต่ออำนาจที่อยู่สูงกว่า โดยจะต้องผลิตงานตามความต้องการของผู้อุปถัมภ์ เพื่อแลกกับปัจจัยทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ในทางกลับกันในบริบทของยุคสมัยใหม่ศิลปินกลับสามารถแสดงถึงเจตจำนงของตนเองผ่านการสร้างสรรค์งานศิลปะ ที่เป็นไปตามแนวคิดนักสร้างศิลปะเพื่อศิลปะ (Artist's Art) (Hamilton, 2008: 68)

สำหรับประเด็นสำคัญที่นำไปสู่การเกิดขึ้นของดนตรีบริสุทธิ์ สามารถสรุปได้ 2 ประเด็นสำคัญ ประกอบด้วย ประเด็นแรก เป็นความต้องการที่จะแยกดนตรีออกไปเป็นศิลปะอีกแขนงหนึ่ง ที่เทียบเท่ากับศิลปะแขนงอื่นที่เกิดขึ้นร่วมสมัยกัน ประเด็นที่สอง เป็นความต้องการที่จะแยกศิลปะในความหมายทั่วไปออกจากสิ่งทั่วไปที่ไม่ควรถูกเรียกว่าศิลปะ (Art in General from Non-Art) ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ความหมายของดนตรีบรรเลงได้ถูกเปลี่ยนแปลงไปจากในช่วงก่อนหน้านั้นอย่างสิ้นเชิง ในแง่นี้คือการที่ดนตรีบรรเลงได้ถูกจัดวางตำแหน่งให้อยู่สูงกว่าดนตรีที่มีเนื้อร้อง โดยมีนัยที่แสดงให้เห็นว่าดนตรีได้กลายเป็นดนตรีเพื่อดนตรีอย่างแท้จริง (Music for Music's Sake) เพื่อให้ดนตรีได้รับการยอมรับในฐานะที่เป็นศิลปะแขนงหนึ่ง ทั้งยังสื่อให้เห็นว่าดนตรีไม่ได้เป็นเพียงแค่งานฝีมือที่สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อรับใช้กลุ่มบุคคลใดหรือบุคคลหนึ่งอีกต่อไป ควรกล่าวด้วยว่าการประกอบสร้างความหมายให้กับดนตรีในฐานะที่เป็นศิลปะบริสุทธิ์นั้น นอกจากจะแสดงให้เห็นถึงความพยายามที่จะทำให้ดนตรีเป็นอิสระจากการควบคุมความหมายของภาษา ยังนำสู่การทำให้ดนตรีกลายเป็นศิลปะชั้นสูงอีกด้วย

มุมมองสตรีนิยมต่อสุนทรียศาสตร์ทางดนตรี

ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19 จวบจนกระทั่งถึงปัจจุบัน การเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพในประเด็นที่เกี่ยวกับเรื่องเพศสถานะ (Gender) ที่ดำเนินอยู่อย่างต่อเนื่องได้ทำให้ดูราวกับว่าความเท่าเทียมกันในความสัมพันธ์ของผู้คนในประเด็นที่เกี่ยวกับเรื่องเพศนั้นได้เกิดขึ้นแล้ว หากแต่ในความเป็นจริงนั้นยังคงมีประเด็นที่ยังคงต้องถกเถียงกันอีกมากมายโดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เกิดขึ้นในแต่ละบริบท ในทางดนตรีนั้นก็เช่นเดียวกัน

เมื่อสังคมนาผ่านกระบวนการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพทางเพศสถานะ ดูราวกับว่าจะเกิดความเท่าเทียมกันในสังคมระหว่างความสัมพันธ์ทางเพศสถานะ แต่ด้านสุนทรียศาสตร์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมไทยยังขาดความรู้ความเข้าใจถึงนัยยะที่ซ่อนอยู่ ภายใต้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมผ่านเสียงดนตรี ในทางดนตรีวิทยา ซูซาน แมคคลาเรีย (Susan McClary)¹ ถือเป็นหนึ่งในผู้บุกเบิก การนำแนวคิดเพศสถานะ มาใช้วิเคราะห์ต่อบทที่เป็นดนตรีตะวันตก ดังที่ปรากฏในหนังสือ *Feminine Endings: Music, Gender and Sexuality*² ที่ แมคคลาเรีย ได้ใช้ต่อบททางดนตรีผ่านศีกถกวิคลาสสิกไปจนถึงศิลปินเพลงป๊อป เช่น Claudio Giovanni Antonio Monteverdi, Georges Bizet และ Pyotr Ilyich Tchaikovsky จนถึง Madonna Louise Ciccone โดยนำแนวคิดเรื่องวาทกรรมของ มิเชลล์ ฟูโกต์ (Michel Foucault) เป็นแว่นส่องขยายให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ดนตรีวิทยา และวาทกรรมอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเธออ่านต่อบททางดนตรีผ่านแว่นขยายแบบสตรีนิยม ที่ต้องการให้เห็นถึงการประกอบสร้างดนตรีผ่านแนวคิดเพศสถานะและเพศวิถี ภาพตัวแทนทางวัฒนธรรมของผู้หญิงและผู้ชายในอุปรากร และการประกอบสร้างความปรารถนาและความต้องการผ่านประวัติศาสตร์ดนตรี แมคคลาเรียเรียกงานที่ตนเขียนว่าเป็นแนวทางดนตรีวิทยาใหม่ (New Musicology) ที่ผสมผสานวิธีวิทยาหลังสมัยใหม่ นิยมเข้ากับกระบวนการวิเคราะห์ทางดนตรีวิทยา

---

¹ ปัจจุบันเป็นศาสตราจารย์ประจำด้านดนตรีวิทยา แห่งมหาวิทยาลัย Case Western Reserve เป็นนักวิจารณ์ดนตรีทั้งทางดนตรีคลาสสิกและดนตรีสมัยนิยม

² McClary, Susan. 2002. *Feminine Endings Music Gender and Sexuality*. Minneapolis, MN: University of Minnesota Press.

แนวคิดทางด้านดนตรีวิทยาที่พยายามไข่มุมมองสตรีนิยมในการอ่านปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทางดนตรีในอดีต เริ่มต้นขึ้นเมื่อปี 1970 นักดนตรีวิทยาได้มุ่งความสนใจไปยังประวัติศาสตร์ของผู้หญิงที่มีส่วนร่วมในบริบททางด้านดนตรี ทั้งนักประวัติศาสตร์และนักดนตรีวิทยาต่างให้ความสำคัญต่อผู้หญิงที่มีบทบาทอิทธิพลทางดนตรีให้เด่นชัดขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในบทบาทของนักดนตรีและนักประพันธ์เพลงดังที่ปรากฏในหนังสือของเจมส์ อาร์ บริสโค (James R. Briscoe) ว่าด้วยเรื่อง ประวัติศาสตร์ดนตรีของผู้หญิงและบทประพันธ์เพลงที่มีผู้หญิงเป็นนักประพันธ์ (*Historical Anthology of Music by Women and Contemporary Anthology of Music by Women*) คาร์ริน เพนเดิล (Karin Pendle) ได้เขียนบทความเกี่ยวกับผู้หญิงในดนตรี โดยใช้ชื่อว่า ประวัติศาสตร์ของผู้หญิงและดนตรี (*Women & Music: A History*) (Reitsma, 2014: 38) และนักดนตรีวิทยายังได้ทำการทบทวนการศึกษาผู้หญิงในโลกดนตรีอย่าง ไฮเดิลการ์ด ฟอน บินเงิน (Hildegard von Bingen), บาบารา สโตรซซี่ (Barbara Strozzi), คลารา ชูมันน์ (Clara Schumann), เอเธล สมิทท์ (Ethel Smyth), รูธ คราวฟอร์ด ซีเกอร์ (Ruth Crawford Seeger) เป็นต้น และผู้หญิงอีกมากมายที่อยู่ในแวดวงดนตรีในศตวรรษที่ผ่านมา ถึงแม้ว่าจะมีผู้หญิงมากมายที่ถูกค้นพบว่าอยู่เบื้องหลังของเสียงดนตรี แต่ก็ยังถือได้ว่ามีอยู่น้อย และยังมีความต้องการที่จะนำผู้หญิงให้ปรากฏชัดขึ้นในประวัติศาสตร์ดนตรีตะวันตก

จากมโนทัศน์ที่แตกต่างหรือตรงกันข้ามกับแนวคิดระบบปิตาธิปไตยอย่างสิ้นเชิง ทำให้นักดนตรีวิทยาที่มีแนวคิดสตรีนิยมมุ่งแสวงหาหนทางที่จะเปิดเผยบทบาทของผู้หญิงต่อดนตรีมากยิ่งขึ้น เพราะหลายศตวรรษที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่า การจดจำจารึกชื่อของนักประพันธ์เพลงในฐานะการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ทางด้านดนตรีนั้นล้วนแล้วแต่เป็นประวัติศาสตร์ของผู้ชาย การเขียนถึงประวัติศาสตร์ดนตรีที่มีผู้หญิงเป็นองค์ประธาณนั้นจึงเป็นสิ่งใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้นไม่ถึงครึ่งศตวรรษ และยังจำกัดอยู่ในแวดวงวิชาการตะวันตกอีกด้วย จึงทำให้เสียงของผู้หญิงในฐานะผู้ผลิตปราเปลี่ยนไปในการรับรู้ประวัติศาสตร์ดนตรีตะวันตกทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนาอย่างประเทศไทย

ที่ผ่านมาผู้หญิงถูกทำให้ไม่มีอำนาจเพียงพอที่จะต่อรองกับอำนาจของเพศชายได้ แนวคิดอย่างหนึ่งที่อ้างความแข็งแกร่งทางชีวภาพระหว่างเพศชายหญิงมาเป็นองค์ประกอบสำคัญ ในการที่จะตัดสินผลงานทางดนตรีของผู้หญิงคนหนึ่ง เพราะในอดีตที่ว่าด้วยความอ่อนแอกว่าของเพศหญิง นำไปสู่ความเข้าใจว่าผู้หญิงนั้นมีจิตใจและร่างกายที่อ่อนแอกว่าผู้ชาย จึงทำให้ผู้หญิงเป็นเพศที่ไม่มีทักษะความสามารถเทียบเท่าหรือมีข้อจำกัดที่ส่งผลต่อลักษณะอาชีพ อีกทั้งในด้านจิตใจผู้หญิงยังถูกแทนที่ว่าเต็มไปด้วยอารมณ์ความรู้สึก ที่ไม่เสถียรและไม่สามารถจดจ่ออยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ จนนำไปสู่แนวคิดที่ว่าผู้หญิงคนหนึ่งไม่สามารถเรียนรู้ทักษะทางดนตรีได้ทัดเทียมกับเพศชาย และแม้ว่ามีบทบาทในดนตรีตามประวัติศาสตร์ที่ปรากฏ ผู้หญิงมักเป็นเพียงผู้ที่มิบทบาทรองรับใช้สามารถ ไม่ได้มีทักษะหรือความสามารถที่ทัดเทียมสามีเลย หากเป็นภรรยา นักประพันธ์เพลงก็ไม่มีชื่อของเธอปรากฏอยู่บนกระดาษโน้ต บางครั้งเธอลอกโน้ตและเติมแต่งส่วนที่ขาดหายไป แต่ชื่อก็ยังคงเป็นชื่อของสามีของเธอ (Reitsma, 2014: 39)

ราวทศวรรษที่ 1980 นักดนตรีวิทยาสายสตรีนิยมเริ่มตั้งคำถามต่อดนตรีและเพศสถานะเกี่ยวกับคุณค่าในหลักการของดนตรีคลาสสิก หรือบทเพลงที่ถูกทำให้เป็นบทเพลงทั่วไปที่ต้องถูกศึกษาในดนตรีคลาสสิกนั้นได้ถูกเพศชายที่เป็นนักประพันธ์เพลงครอบงำกระบวนทัศน์มาโดยตลอด ดังนั้นจึงเกิดคำถามขึ้นมาว่าภายใต้การครอบงำของโครงสร้างชายเป็นใหญ่ในดนตรีคลาสสิก ผู้หญิงมีความสามารถที่จะสร้างดนตรีที่มีอัตลักษณ์ของความเป็นผู้หญิงขึ้นมาต่อรองต่อต้านอำนาจ (Hegemony) ที่เป็นอยู่อย่างมั่นคงได้อย่างไร ดังที่เพนเดิลนักดนตรีวิทยาได้ตั้งคำถามว่า “เราสามารถที่จำแนกการแสดงอารมณ์ความรู้สึกของผู้หญิงในงานดนตรีออกจากอารมณ์ความรู้สึกที่ถูกโครงสร้างความเป็นชายครอบงำได้

หรือไม่” และ “ผู้หญิงสามารถมีสิทธิอำนาจในการแสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึกของตัวเอง โดยปราศจากเงื่อนไขของการที่ต้องถูกกดทับภายใต้ระบบโครงสร้างปิตาธิปไตยได้หรือไม่” (Pendle, 2001: 15) คำถามเหล่านี้เป็นคำถามที่เกิดขึ้นต่อปรากฏการณ์ทางดนตรีที่มีต่อดนตรีและเพศสถานะที่เพิ่งเกิดขึ้นเพียงไม่กี่สิบปีที่ผ่านมา

ดังนั้นการสำนึกความเป็นชายความเป็นหญิงที่เกิดขึ้นในดนตรี กลายเป็นมโนทัศน์ใหม่ที่เป็นกระบวนการสำคัญต่อการศึกษาดนตรีที่ไม่มีเนื้อหาที่สามารถวิเคราะห์ได้ด้วยภาษาพูดของมนุษย์ได้ และเป็นเครื่องมือในการสะท้อนให้เห็นถึงมรดกทางสังคมที่ถูกสร้างเป็นรูปแบบสุนทรียภาพ โดยมีสังคมหนึ่งประกอบสร้างความหมายของเพศในตัวบทดนตรีขึ้นมา เช่น การยอมรับโดยทั่วกันว่าความเป็นชายในดนตรี สามารถแสดงผ่านเสียงอันเร่าร้อนขึ้นนำและบ่งบอกถึงอัตลักษณ์ที่พยายามสร้างให้เห็นถึงความเป็นชาย ในขณะที่อัตลักษณ์ทางดนตรีที่สะท้อนความเป็นหญิงมักถูกแทนที่ด้วยท่วงทำนองที่ยินเย้อ เชื่องช้า และเป็นท่วงทำนองที่ไม่โดดเด่นหรือเป็นรองท่วงทำนองหลักของบทเพลง อีกตัวอย่างของภาพแทนความเป็นชายที่ถูกสังคมประกอบสร้างความหมาย (Social Construction) ขึ้นมา จะพบได้จากการให้ความหมายในบทเพลงบรรเลงที่มีขนาดใหญ่อย่าง ซิมโฟนี คอนแชร์ตี และโอเปร่า เป็นบทเพลงใหญ่ซึ่งหมายถึงความเป็นชาย ในขณะที่บทเพลงขนาดเล็ก ที่เล่นโดยวงดนตรีขนาดย่อม เช่น เพลงร้อง เพลงบรรเลงเปียโน และวงแจ๊ซ มักจะถูกแทนค่าให้มีความเป็นหญิง รากเหง้าของแนวคิดเหล่านี้เริ่มต้นจากช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 17-19 โดยมีมโนทัศน์ว่าด้วยเพศสถานะที่แข็งแรงและชาญฉลาดนั้นถูกแทนความหมายแห่งความเป็นชาย ในขณะที่ความอ่อนแออดมไปด้วยอารมณ์มักถูกแทนที่ด้วยความเป็นหญิง และแนวคิดการประกอบสร้างความหมายความเป็นชายความเป็นหญิงยังถูกส่งผ่านจากนักประพันธ์เพลงรุ่นต่อรุ่น ดังจะเห็นได้จากในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 ที่เริ่มปรากฏหลักฐานการประพันธ์เพลงจากฝีมือผู้หญิง หากเป็นบทเพลงที่แต่งออกมาแล้วตรงตามความเป็นชายที่สังคมคาดหวังไว้ บทเพลงเหล่านั้นมักจะถูกยกย่องสรรเสริญในฐานะเป็นบทเพลงที่ทรยศต่อเพศสถานะของตัวเอง กล่าวคือหากเป็นบทเพลงที่ไม่คิดว่าผู้หญิงคนหนึ่งสามารถแต่งได้ ส่งผลให้การยอมรับมักจะไม่ได้อยอมรับในฐานะที่เป็นผู้หญิง แต่กลับยอมรับในฐานะที่เป็นผู้หญิงที่เหมือนผู้ชายหรือหลายความเป็นผู้หญิงลงไปได้สำเร็จ ในมุมนี้อีกบทเพลงที่แต่งขึ้นมาบนธรรมชาติอัตลักษณ์ของผู้หญิงเอง กลับถูกตอกย้ำซ้ำเติมในประเด็นความอ่อนด้อยทางทักษะการประพันธ์ที่ไม่สามารถแต่งเพลงขนาดยาวและใหญ่ได้อย่างผู้ชาย คลารา ชูมันน์ (Clara Schumann) เป็นแบบอย่างของผู้หญิงผู้โชคดี เพราะเธอได้รับการยอมรับเหนือความเป็นเพศสถานะของเธอ และเธอได้ถูกสรรเสริญความสามารถและมีโอกาสในระดับทัดเทียมกับที่ผู้ชายสามารถกระทำได้ ทั้งการศึกษาที่ครอบครัวของเธอร่วมสนับสนุนจนทำให้เธอกลายเป็นบุคคลมีความสามารถ แต่ก็เป็นส่วนน้อยของผู้หญิงในยุคสมัยนั้นที่จะหลุดพ้นไม่ถูกผู้ชายวิจารณ์ด้วยมุมมองของผู้ชาย อย่างเช่นกรณีที่เกิดขึ้นกับ ฟานนี เมเดลโซห์น เฮนเซล (Fanny Mendelssohn Hensel) ที่ไม่สามารถหลุดรอดพ้นจากการวิจารณ์ของพ่อและพี่ชายเธอ เฟลิกซ์ (Felix) บิดาของเธอเชื่ออย่างมั่นใจว่าเธอควรที่จะเป็นแค่ภรรยาหรือแม่ไม่ใช่นักดนตรี และพี่ของเธอก็เชื่อว่าฟานนีสามารถเป็นนักดนตรีที่ดีได้ แต่ก็ยังไม่สามารถเผยแพร่ผลงานการประพันธ์ของเธอไปสู่สาธารณชนได้ (Reitsma, 2014: 40-41)

ในขณะที่เดียวกันนักคิดทางด้านสตรีนิยมอย่าง ลูซี อิกริการ์เรย์ (Luce Irigaray) และจูเลีย คริสตีวา (Julia Kristeva) ได้สร้างแนวคิดที่พัฒนาขึ้นมาจากทฤษฎีเรื่องกระจก (Mirror Image) ของฌาคส์ ลากอง (Jacques Lacan) ว่าด้วยเรื่องของการจินตนาการในวัยเด็กนั้นเกิดขึ้น ก่อนระบบภาษา (Pre-Linguistic) ก่อนความคิดและความรู้สึกในระดับจิตไร้สำนึก (Pre-Oedipal) เป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญในการเลือกรับปฏิเสธอัตลักษณ์ที่ถูกประกอบสร้างขึ้นมาจากกลายเป็นผู้ใหญ่ กล่าวคือสำหรับลากอง

จินตนาการเปรียบเสมือนคุกที่กักขังทารกให้อยู่ในจินตนาการที่เหลวไหล เมื่อหลุดจากกระบวนการ Oedipal แล้ว เด็กผู้ชายก็จะสามารถเป็นอิสระออกจากจินตนาการ และเข้าสู่ระบบระเบียบทางสัญลักษณ์จนกระทั่งกลายเป็นภาษาที่เข้ามาครอบงำความนึกคิด แต่ในทางกลับกัน เออริกาเรย์ก็พบว่า ภาพจินตนาการของผู้หญิงที่เราได้รับรู้นั้น รวมถึงความแรงปรารถนาทางเพศ กลับมาจากมุมมองของผู้ชาย กล่าวคือ ผู้หญิงคือร่างทรงของเพศชาย (Masculine Feminine) หรือความเป็นหญิงที่มีสิ่งค้อยกำกับ (Phallic Feminine) สิ่งสำคัญที่ควรได้รับการปลดปล่อยคือกระบวนการที่จะทำอะไรก็ได้ให้ผู้หญิงได้เป็นผู้หญิง (Feminine Feminine) อย่างแท้จริง (Tong, 2009: 155)

แนวทางการวิเคราะห์ตัวบททางดนตรีผ่านมุมมองสตรีนิยม

แมคคาร์รีย์ ได้พัฒนาแนวคิดการวิเคราะห์ตัวบทดนตรีบริสุทธ์ผ่านมุมมองสตรีนิยมเอาไว้ 5 ประการ ดังนี้ ประการแรกเธอมองดนตรีผ่านการประกอบสร้างเรื่องเพศสถานะและเพศวิถี ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเรียกชื่อตัวบทดนตรีที่แทนค่าความเป็นชายหรือความเป็นหญิงได้อย่างไร แมคคาร์รีย์สำรวจดนตรีในช่วงเวลาที่ผ่านมาว่าเป็นผลสะท้อนของการจัดระบบเกี่ยวกับรับรู้เรื่องเพศสถานะในสังคมที่มีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิดเรื่องความเป็นชายความเป็นหญิงมีการเปลี่ยนแปลงในสังคมที่ประกอบสร้างดนตรีตะวันตก ตัวอย่างเช่น ความเป็นหญิงในสมัยศตวรรษที่ 18 แตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับนิยามความเป็นหญิงในโลกปัจจุบัน แต่ในทางกลับกันรหัสที่สร้างความหมายให้ผู้หญิงกับเพศสถานะในดนตรีกลับไม่มีความเปลี่ยนแปลงเลย อย่างที่ปรากฏผ่านเสียงเพลงที่ประกอบฉากภาพยนตร์ที่รองรับภาพของความเป็นชายความเป็นหญิง ยังคงไม่แปรเปลี่ยนไปจากเสียงที่รองรับภาพของความเป็นชายความเป็นหญิงในอุปรากรศตวรรษที่ 17 (McClary, 2002: 8) แมคคาร์รีย์ เชื่อว่าปรากฏการณ์ทางเสียงที่ใช้แทนความเป็นเพศสถานะยังคงไม่แปรเปลี่ยนไปจากเดิมไม่ว่าจะกี่ศตวรรษก็ตาม เธอจึงมุ่งประเด็นศึกษาประวัติศาสตร์ที่เป็นเบื้องหลัง ในการนำพาไปสู่ความเข้าใจปรากฏการณ์ภาพ (เสียง) แทนระหว่างความเป็นชายและความเป็นหญิง

ประการที่สองแมคคาร์รีย์มองเพศสถานะในการศึกษาทฤษฎีดนตรี (Music Theory) แบบประเพณีนิยมผ่านบทประพันธ์เพลง ไม่ว่าจะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตามนักประพันธ์เพลงมักจะเลือกใช้ความเป็นหญิงหรือความเป็นชายแทนลักษณะเสียงในบทเพลง ที่เป็นเช่นนี้เพราะนักประพันธ์เพลงเลือกที่จะผลิตซ้ำลักษณะความเข้าใจในหลักการและหน้าที่ของบทเพลง โดยผู้ฟังมักจะรักษาความคาดหวังที่จะอธิบายจุดใดจุดหนึ่งของบทเพลงให้คล้ายคลึงกับลักษณะความเพศสถานะ เช่น เมื่อเสียงถูกเลือกใช้แทนความเป็นผู้หญิงหรือต้องการบ่งบอกถึงลักษณะของผู้หญิง ดนตรีมักผลิตเสียงที่มีลักษณะเบาและราบเรียบ ในขณะที่เสียงของความเป็นชายมักแสดงออกผ่านลักษณะเสียงที่มีความดังกึกก้อง และรุนแรง แมคคาร์รีย์เชื่อว่าสิ่งเหล่านี้เป็นการประกอบสร้างรหัสเพศสถานะ ทางสังคม ให้เสียงแทนค่าเพศสถานะที่เกิดขึ้นมาในอุปรากรยุคแรกช่วงศตวรรษที่ 17 และยังคงใช้หลักการดังกล่าวแทนความหมายเพศสถานะผ่านเสียงมาจวบจนถึงปัจจุบัน (McClary, 2002: 44)

ตัวอย่างบทเพลงที่แมคคาร์รีย์เปิดเผยให้เห็นการประกอบสร้างความหมายเพศสถานะ ระหว่างเสียงดนตรีกับตัวละครที่มีเพศสถานะแตกต่างกัน ปรากฏขึ้นในละครเพลงอุปรากรตั้งแต่ศตวรรษที่ 17 เรื่อง *L'Orfeo* ประพันธ์โดยมอนเตแวร์ดี (Monteverdi) แมคคาร์รีย์ชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างท่วงทำนองที่เป็นตัวแทนของตัวละครชายคือ Orfeo และท่วงทำนองที่แทนตัวละครหญิงคือ Euridice พบว่ามอนเตแวร์ดีมักจะใช้การดำเนินท่วงทำนองที่สามารถคาดเดาได้และมีระบบการประสานเสียงที่ให้เสียงที่ฟังดูแข็งแรงสำหรับตัวละคร Orfeo ผู้ประพันธ์เพลงได้เลือกเสียงที่ใช้เปิดตัว Orfeo ด้วยการ

ดำเนินการทำนองในทิศทางจากสูงลงไปต่ำในบันไดเสียง G Dorian จากลำดับที่ 5 ของบันไดเสียงไปสู่โน้ตลำดับที่ 3 ของบันไดเสียง และมีเสียงประสานรองรับด้วยโน้ต G2, F2 และโน้ต Bb2 ในแนวทำนองเบสดังตัวอย่างที่ 1 (McClary, 2002: 40)

ตัวอย่างที่ 1 ท่วงทำนองที่ใช้เปิดตัวละคร Orfeo

ในขณะที่ตัวละคร Euridice มีลักษณะท่วงทำนองที่ไม่มั่นคง ซึ่งเป็นลักษณะของตัวละคร Euridice ที่ผู้ประพันธ์ต้องการสร้างขึ้นมาโดยเลือกตัวโน้ตในตำแหน่ง D5 วิ่งลงไปสู่โน้ต A4 โดยไม่ผ่านโน้ตในบันไดเสียงเป็นการข้ามเสียงลงมาสู่เสียงต่ำโดยตรง อีกทั้งมีลักษณะการดำเนินจังหวะที่ไม่มั่นคงแตกต่างจากตัวละครชายอย่างสิ้นเชิง โน้ตในแนวเบสที่เป็นเสียงประสานเริ่มที่โน้ต D3 ลงมาสู่เสียง C#3 เป็นโน้ตที่ให้เสียงไม่มั่นคงและสร้างความสับสนให้กับผู้ฟัง (McClary, 2002: pp.44-45) ดังตัวอย่างที่ 2

ตัวอย่างที่ 2 ท่วงทำนองที่ใช้กับตัวละคร Euridice

ประการที่สามที่แมคคาร์รีย์สนใจในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเพศสถานะและเพศวิถีในดนตรีบริสุทธ์ เป็นประเด็นที่นักสตรีนิยมต่างวิพากษ์ในสิ่งที่เธอคิด เนื่องจากดนตรีบริสุทธ์ไม่มีเนื้อความของภาษามนุษย์ การตีความเสียงจึงเป็นการตีความที่ยากต่อความเข้าใจของนักสตรีนิยมโดยปกติที่มักจะใช้การตีความผ่านภาษามนุษย์ ในขณะที่แมคคาร์รีย์ใช้วิธีการตีความเสียงในตัวบทดนตรี เธอให้ความสำคัญกับความตึงเครียด (Tension) และความผ่อนคลาย (Release) ในเสียงดนตรีบริสุทธ์ ที่มักจะถูกใช้เปรียบเปรยกับลักษณะความเป็นชายหรือความเป็นหญิงที่ซ่อนอยู่ในท่วงทำนอง ดังนั้นเราสามารถพบปรากฏการณ์นี้ได้จากกระบวนการเรียบเรียงของ โยฮันน์ เซบาสเตียน บาค ในออร์แกนฟิวก์ (Organ Fugues) ไปจนถึงซิมโฟนีของบราห์ม (Brahms) โดยเธออ้างอิงจากการเปรียบเทียบของนักทฤษฎีดนตรีในช่วงศตวรรษที่ 17 เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจดนตรีที่ถูกสร้างขึ้นโดยยกตัวอย่างลักษณะท่อนเพลงผ่านลักษณะเพศสถานะ (McClary, 2002: 125) โดยมีหลักฐานจากนักทฤษฎีดนตรีนามว่าเอบี มาร์กซ์ (A.B. Marx) ได้เปรียบเทียบท่อนแรกของบทเพลงที่เป็นแก่นแกนทำนองหลักแสดงออกถึงความเป็นชาย ในขณะที่ทำนองรองในท่อนถัดมาถูกแทนที่ด้วยความเป็นหญิง ดังที่ปรากฏในท่อนเพลงแบบโซนาต้า (Sonata)

ด้วยจังหวะค่อนข้างเร็ว (allegro) (McClary, 2002: 13) โดยแมคคาร์ีย์ชี้ให้เห็นการใช้เทคนิคความตึงเครียดและความผ่อนคลาย ซึ่งแทนความเป็นชายหญิงในอุปรากรเรื่องคาร์เมน (Carmen) ของไบเซต (Bizet) (McClary, 2002: 58)

ประการที่สี่แมคคาร์ีย์เปิดประเด็นถกเถียงเรื่องดนตรีกับวาทกรรมเรื่องเพศ (Gendered Discourse) เธอสืบค้นแนวคิดที่เกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางเพศสถานะในดนตรีผ่านประวัติศาสตร์ ที่เธอได้ยกตัวอย่างเหตุผลที่นักวิชาการบางกลุ่มได้อ้างว่า การที่อังกฤษมีหลักฐานด้านเอกสารทางดนตรีน้อยกว่าเยอรมันและฝรั่งเศส เนื่องจากสมาคมดนตรีของอังกฤษอยู่กับผู้หญิงเสียเป็นส่วนใหญ่ (McClary, 2002: 17) เป็นความเชื่อที่ว่าผู้ชายมีความสามารถในการขีดเขียนได้มากกว่าผู้หญิง แต่ไม่ใช่เพราะความสามารถเพียงอย่างเดียว ทว่าเกิดขึ้นจากความไม่เท่าเทียมกันในสังคมสมัยนั้น ที่ผู้หญิงไม่สามารถเข้าสู่ระบบการอ่านเขียนได้เทียบเท่ากับผู้ชาย และยังมีอิทธิพลที่แมคคาร์ีย์ยกตัวอย่างผ่านการเปลี่ยนผ่านยุคสมัยทางดนตรี จากยุคโรแมนติกสู่ยุคสมัยนิยม เธอกล่าวว่าเป็นกระบวนการสร้างความเป็นชายขึ้นใหม่อีกครั้ง ในดนตรีที่ถือเป็นรูปแบบศิลปะหนึ่งทางศิลปะ ด้วยการหลุดพ้นออกจากกรอบคิดของท่วงอารมณ์ความรู้สึกไปสู่ความเป็นเหตุเป็นผลที่เคยเกิดขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 17 และเริ่มเปลี่ยนแปลงช่วงเริ่มต้นศตวรรษที่ 19 ด้วยความที่ผู้ชายต้องมีความสามารถการยับยั้งอารมณ์ได้ดีกว่าผู้หญิงที่อุดมไปด้วยการปลดปล่อยและการแสดงออก (McClary, 2002: 50) ดังนั้นดนตรีในยุคโรแมนติกจึงเต็มไปด้วยการแสดงออกทางอารมณ์ผ่านเสียงดนตรี ขณะที่ดนตรีในยุคสมัยใหม่นิยมกลับไม่ให้ความสำคัญต่ออารมณ์อีกต่อไป

ประการสุดท้ายที่แมคคาร์ีย์ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับกลยุทธ์การระบุอัตลักษณ์ของนักดนตรีผู้หญิงที่มักทำให้ถูกพรัลเลือน ด้วยสาเหตุหนึ่งที่ว่าผู้หญิงยังต้องพึ่งพาอาศัยร่วมสังคมเดียวกันกับผู้ชาย ซึ่งทำให้การพัฒนาวิชาชีพด้านดนตรีของผู้หญิงนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นควบคู่ไปกับวิถีทางดนตรีของผู้ชาย เธอกล่าวว่าหลายศตวรรษที่ผ่านมาผู้หญิงมีอุปสรรคมากมาย ในวิถีชีวิตผู้หญิงส่วนใหญ่ที่ไม่สามารถมีปรากฏทางดนตรีเทียบเท่ากับผู้ชาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิดที่ว่าผู้หญิงไม่เหมาะที่จะอยู่ในแวดวงดนตรี และถึงขนาดห้ามรับผู้หญิงเข้าสู่การศึกษาด้านดนตรี อีกทั้งหากผู้หญิงได้กลายเป็นนักประพันธ์เพลงหรือเป็นนักดนตรี ผู้ชายก็มักที่เเยะแยะในความเป็นผู้หญิง ภายใต้อาณาเขตหวังให้ผู้หญิงเหล่านั้นทำได้เทียบเท่ากับผู้ชาย (McClary, 2002: 17-18)

ดังนั้นแม้ว่าดนตรีบริสุทธิ์จะไร้ภาษามนุษย์ แต่ทว่าดนตรีบริสุทธิ์กลับถูกสังคมแทนค่าให้มีความหมายเทียบเท่ากับเพศสถานะ ทั้งที่ความอ่อนแอและความเข้มแข็งสามารถเกิดขึ้นได้กับทุกเพศสถานะ ทว่าสังคมและวัฒนธรรมที่ประกอบสร้างความหมายของความเป็นชายและความเป็นหญิง ยังคงฝังภาพตัวแทนของความเป็นหญิงความเป็นชายแบบแช่แข็ง ไม่ให้เคลื่อนตัวหรือปรับเปลี่ยนไปไหน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่ปรากฏในวัฒนธรรมดนตรีตะวันตก ดังที่แมคคาร์ีย์พยายามที่จะแสวงหาคำตอบของการเป็นอยู่ในแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องเพศสถานะที่ยังคงปรากฏอย่างแจ่มชัดมาจนถึงปัจจุบัน โลกของดนตรีเป็นผลพวงหนึ่งจากวิถีคิดทางสังคม ดนตรียึดโยงเอาความหมายทางสังคมเอาไว้อย่างแยกแยะไม่ออก แม้ว่าดนตรีพยายามที่จะสร้างวาทกรรมที่ว่าด้วยดนตรีเพื่อนดนตรีก็ตาม แต่ภายใต้วาทกรรมดังกล่าว ดนตรีก็ยังคงปิดซ่อนความหมายและทำเสมือนราวกับว่าเป็นธรรมชาติที่ไม่ต้องคิดสังเคราะห์ใด เฉกเช่นเดียวกับวาทกรรมความเป็นชายความหญิง ที่ถูกสังคมฉาบเคลือบความหมายเพียงด้านใดด้านหนึ่ง จนไม่เหลือพื้นที่ให้ได้จินตนาการถึงมุมมองอื่น ที่ความเป็นชายความเป็นหญิงสามารถที่จะไปถึงได้ การวิเคราะห์ดนตรีบริสุทธิ์ทั้งห้าประการของแมคคาร์ีย์จึงเป็นระเบียบวิธีวิจัยหนึ่งที่แวดวงดนตรีวิทยาส่วนหนึ่งต่างยอมรับและน้อมนำปฏิบัติตาม

มุมมองสตรีนิยมกับการวิเคราะห์บทเพลงโซนาต้าหมายเลขหนึ่งของ คลารา ชูมันน์

เมื่อผู้เขียนได้สำรวจทั้งแนวคิดสุนทรียศาสตร์และการวิเคราะห์ดนตรีตะวันตกด้วยมุมมองสตรีนิยม ในส่วนนี้จึงเป็นการนำแนวคิดการวิเคราะห์ด้วยบททางดนตรีผ่านมุมมองสตรีนิยมมาใช้ โดยเลือกวิเคราะห์จากบทเพลงเปียโนโซนาต้าหมายเลขหนึ่ง (Piano Sonata No.1) ประพันธ์โดยคลารา วิก ชูมันน์ (Clara Wieck Schumann, 1819-1896) เหตุที่เลือกด้วยบทดังกล่าวมาวิเคราะห์ เนื่องจากคลารา เกิดและเติบโตมาโดยได้รับส่งเสริมด้านดนตรี ในขณะที่ช่วงต้นศตวรรษที่ 19 ในขณะที่ผู้หญิงร่วมสมัยของเธออีกหลายคนไม่มีโอกาสเข้าถึงดนตรีได้ ชีวิตของเธอจึงซ่อนรหัสทางสังคมบางอย่างเอาไว้ที่น่าสนใจ หากย้อนกลับไปศึกษาอดีตชีวิตประวัติของเธอ พบว่าช่วงแรกที่เธอจับสัมผัสเปียโนสามารถบรรเลงได้ตลอดทั้งวัน อาจเป็นผลมาจากประติสัมพันธ์ที่ทำให้เธอสามารถเล่นเปียโนได้ ตอนคลาร่าอายุ 5 ขวบ เธอสามารถบรรเลงเปียโนเป็นเพลงด้วยหูได้ก่อนที่จะอ่านโน้ตออก อีกทั้งเปลี่ยนบันไดเสียงจากบทเพลงเดิมได้ และบรรเลงคิปปิกฎาบนท่วงทำนองหลักที่เธอประติสัมพันธ์ขึ้นเองได้ และทักษะของเธอไม่ได้หยุดเพียงแค่นั้น แต่เธอได้พัฒนาการอ่านโน้ตและการอ่านโน้ตแบบลับปล้น (Reich, 2001: 212) จนกลายเป็นนักเปียโนที่มีชื่อเสียงมาตั้งแต่อายุยังน้อย

เมื่อถึงวัย 10 ขวบคลาร่าได้ศึกษาหลักการประสานเสียง (Harmony) การแต่งทำนองสอดประสาน (Counterpoint) และการประพันธ์เพลง (Composition) และเริ่มประพันธ์เพลงในช่วง 1830 การศึกษาด้านดนตรีของเธอยังคงครอบคลุมไปถึงการเรียนร้องเพลง ไวโอลิน การเรียบเรียงเสียงประสานสำหรับออร์เคสตรา การอ่านโน้ตสกอสำหรับควบคุมวง และทุกที่เธอออกไปแสดงดนตรีไม่ว่าจะในเมืองโลบซิกหรือเมืองอื่น ๆ มักจะมีผู้คนสนใจมากมาย เบื้องหลังโอกาสทางการศึกษาด้านดนตรีของคลาร่านั้น เกิดจากเธอได้เกิดมาภายใต้การกำกับดูแลของบิดานามว่าเฟรดริช วิก (Friedrich Wieck) ผู้เป็นครูสอนเปียโน ร้องเพลง และเป็นเจ้าของร้านขายเปียโน อีกทั้งเป็นผู้จัดการและครูของคลาร่า บิดาของเธอจัดการชีวิตของคลาร่าดุจสมบัติเดินได้และบรรจุอัตราที่บิดายัดเยียดลงไปยังตัวเธออีกด้วย ช่วงระหว่างชีวิตสมรสกับโรเบิร์ต ชูมันน์ (Robert Schumann) คลาร่าดำรงบทบาทภรรยาและแม่ของลูกตามแบบแผนทางสังคมที่ได้มอบหน้าเหล่านี้ไว้ ในฐานะภรรยาของนักประพันธ์เพลงชื่อดัง เธอเป็นทั้งนักคัดลอกโน้ตของสามี (Copied Music) เป็นนักบรรเลงประกอบ (Accompanied) ให้กับวงที่สามีทำหน้าที่กำกับบรรเลง บางครั้งเธอต้องเล่นและร้องบทเพลงของสามีในการแสดงสู่สาธารณะชน ในบทบาทของนักดนตรีที่ติดตัวเธอมาก่อนแต่งงาน ทำให้เธอในฐานะนักเปียโนมักจะได้บรรเลงบทเพลงใหม่ของสามีเกือบทุกเพลงในการแสดงสดต่อหน้าสาธารณะชนรอบแรกเสมอ (Premiered) อีกทั้งยังทำหน้าที่เตรียมตัวและเรียบเรียงบทประพันธ์เพลงของสามีให้พร้อมบรรเลงอยู่เสมอ (Reich, 2001: 215)

บทเพลงโซนาต้าหมายเลขหนึ่งที่โดยคลารา ชูมันน์ ประพันธ์เมื่อปี 1841-1842 ในบันไดเสียง G minor โดยเริ่มต้นประพันธ์บทเพลงนี้ขึ้นมา 2 ตอน (Movement) เป็นลักษณะโซนาตนา (Sonatine)³ ท่วงทำนองของตอนแรก (Allegro) อยู่ในบันไดเสียง G minor และตอนที่สอง (Scherzo) อยู่ในบันไดเสียง G major ประพันธ์โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะเป็นของขวัญวันคริสต์มาสให้กับสามีของเธอคือ โรเบิร์ต ชูมันน์ หน้าปกของบทประพันธ์เพลงที่เธอเขียนให้เป็นของขวัญสามี ได้เขียนชื่อเพลง *Sonatine*

³ เป็นรูปแบบโครงสร้างคีตลักษณ์ที่พบได้ในดนตรีบริสุทธิ์ ในบทเพลงจะมี 2 ตอนหลักในการประพันธ์ ตอนแรกจะเป็นบันไดเสียงหลัก ตอนที่สองมักจะเป็นบันไดเสียงรอง

Allegro und Scherzo และตามด้วยประโยคมอบให้ที่เธอแต่งขึ้นว่า “สยบยอมด้วยรัก สามีที่ดีของฉัน และเราจะอดทนไปด้วยกัน” ลงนามคลาร่า ณ วันคริสต์มาสปี 1841 (Thia, 2011: 2)

ต่อมาชุนมันน์ผู้เป็นสามีได้ประพันธ์เพลงนี้เพิ่มเติมอีก 2 ตอน จนกลายเป็นโครงสร้างสังคีตลักษณะแบบโซนาต้า โดยเพิ่มตอนที่สาม (Adagio) ในบันไดเสียง Eb major ที่กลายเป็นตอน 2 ใหม่ในรูปแบบโครงสร้างโซนาต้า และเพิ่มตอนที่สี่ (Rondo finale) ในบันไดเสียง G minor เมื่อเดือนมกราคมปี 1842 จนกลายเป็นบทประพันธ์เพลงที่มีสังคีตลักษณะแบบโซนาต้าโดยสมบูรณ์ดังตัวอย่างที่ 3

ตัวอย่างที่ 3 โครงสร้างสังคีตลักษณะตอนที่ 1 ของบทเพลงโซนาต้าหมายเลขหนึ่ง

ตอนหลัก	ตอนย่อย	ห้อง	บันไดเสียง
Exposition	ท่อนแรก	1-26	G minor
	ท่อนสอง	26-70	Eb major
	ท่อนเชื่อม	70-90	Eb major
Development	เพิ่มท่วงทำนองใหม่ และใช้แนวทำนองตอนแรกพัฒนา	90-122	C minor, Ab major, F major, Db major, A minor, F# minor, G minor
Recapitulation	ท่อนแรก ท่อนสองและท่อนจบ	123-219	G minor

จากตัวอย่างที่ปรากฏหากพิจารณาถึงรูปแบบโครงสร้างของบทเพลงในแบบโซนาต้าพบว่า โครงสร้างสังคีตลักษณะที่เปรียบเสมือนไวยากรณ์หลักของภาษาดนตรีตะวันตกตามขนบเยอรมัน ได้กดทับและลบโครงสร้างโซนาต้าที่คลาร่าผู้เป็นภรรยาได้ริเริ่มแต่งขึ้นตั้งแต่แรก ความแตกต่างที่เห็นเด่นชัดคือ โรเบิร์ตผู้เป็นสามี ได้สลับเลือนตอนที่สอง (Scherzo) อยู่ในบันไดเสียง G major ของคลาร่าทิ้ง แล้วแต่งเติมให้บทเพลงของคลาร่าเข้าทำนองกับรูปแบบโครงสร้างสังคีตลักษณะแบบโซนาต้าตามขนบ ดังนั้นแม้ว่าความตั้งใจของคลาร่าจะใจที่จะให้เสียงของบันไดเสียงตอนสองอยู่ใน G major แต่ก็ไม่อาจต่อสู้กับรูปแบบโครงสร้างสังคีตลักษณะ ที่เปรียบเสมือนกับระบบปีตาธิปไตยที่คอยกดทับเสียงของผู้ด้อยกว่า เพราะโรเบิร์ตผู้เป็นสามีได้ปรับเปลี่ยนบันไดเสียงตามธรรมเนียมการเปลี่ยนบันไดเสียงที่ถูกประกอบสร้างขึ้นมาจากแนวคิดเหตุผลนิยมตั้งแต่ช่วงศตวรรษที่ 17 การรับโครงสร้างทางดนตรีสืบทอดต่อกันมา จึงเปรียบเสมือนธรรมเนียมที่สืบทอดระบบปีตาธิปไตยให้ยังคงอยู่เสถียรถาวรต่อไป ทว่าเสียงของของการประพันธ์เพลงที่หลุดออกจากขนบสามารถเกิดขึ้นได้และจะเป็นที่ยอมรับได้หรือไม่ยังคงเป็นคำถามต่อไป จวบจนศตวรรษที่ 20

โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากพิจารณาถึงการใช้บันไดเสียงตามขนบธรรมเนียมของสังคีตลักษณะแบบโซนาต้า พบว่าบันไดเสียงเริ่มต้นที่ G minor เทียบเท่ากับผู้ชายที่เปิดเผยและปกป้องโอบอุ้มผู้หญิงเอาไว้ ดังจะเห็นได้ว่าตอนจบต้องจบลงที่บันไดเสียง G minor เช่นเดิม ในขณะที่ช่วงกลางเป็นบันไดเสียงแตกต่างมากมาย แต่ท้ายที่สุดอย่างไรก็ต้องกลับมาสู่อาณาบริเวณของเสียงเดิม เป็นโครงสร้างที่สะท้อนภาพของชายเป็นใหญ่เอาไว้อย่างซับซ้อน เพราะการเปลี่ยนบันไดเสียงให้ไม่คงที่นั้นเปรียบเสมือนกับความ เป็นหญิง ที่ถูกสังคัมสร้างภาพตัวแทนให้กับนัยของผู้หญิงเต็มไปด้วยอารมณ์ความรู้สึก แต่ในท้ายที่สุด ความรู้สึกก็ต้องยอมจำนนต่อเหตุผลในแบบผู้ชาย ซึ่งใช้บันไดเสียงเดิมเข้ามาปิดบทเพลงให้ดูสมเหตุสมผล

ดังนั้นความตั้งใจแรกของคลาร่าอาจเป็นผลมาจากลักษณะของความเป็นหญิงอย่างแท้จริง แต่ท้ายที่สุดบทเพลงจะถูกยอมรับได้ก็ต้องดำเนินไปตามกฎเกณฑ์ที่โครงสร้างปิตาธิปไตยได้สั่งสมเอาไว้

สรุปผล

ผู้เขียนพบว่า แนวทางการวิเคราะห์ตัวบททางดนตรีด้วยมุมมองสตรีนิยม มีคุณค่าและความหมายต่อการตีความดนตรี ไม่เพียงแต่ความหมายใหม่ที่ถูกค้นพบ หากแต่เป็นความหมายเดิมที่ถูกปกปิดซ่อนเร้น ภายใต้วาทกรรมความเป็นชายความเป็นหญิงที่ถูกความเป็นชายซ้อนทับ หากพิจารณาอย่างผิวเผินอาจพบว่าสิ่งที่ปรากฏการณ์คลาร่าในฐานะนักประพันธ์เพลงและนักดนตรี ถือได้ว่าเป็นความก้าวหน้าหนึ่งในช่วงศตวรรษที่ 19 ที่ผู้หญิงคนหนึ่งที่อยู่ในฐานะนักประพันธ์เพลงและนักดนตรีได้ แต่ทว่าก็ยังเป็นการยืนยันบนความคิดแบบชายเป็นใหญ่ กล่าวคือการยืนได้ในสังคมที่แวดล้อมด้วยโครงสร้างระบบปิตาธิปไตยนั้น ผู้หญิงจำเป็นต้องมีทักษะที่ทัดเทียมเทียบเท่าหรือเหนือกว่าผู้ชายทั่วไปที่มีความสามารถใกล้เคียง เพื่อที่จะหลุดจากวาทกรรมความเป็นเพศหญิงได้ อีกทั้งต้องมีโอกาสที่เหนือกว่าสตรีทั่วไปในสังคม ในกรณีนี้คลาร่าเป็นถึงลูกเจ้าของร้านเปียโนที่เป็นทั้งครูและผู้จัดการส่วนตัวของเธอ เพราะเทศสถานะเป็นเสมือนกำแพงที่สังคมก่อร่างสร้างขึ้นโดยทั้งเจตนาและมิได้เจตนา ความเป็นชายความเป็นหญิงที่แบ่งสรรหน้าที่การงานของผู้คนในสังคม จึงมีเพียงแต่สะท้อนความเท่าเทียมหรือความแปลกแยกในสังคม แต่ทำให้เห็นถึงพัฒนาการของการเฝ้าต่อโลกที่ผู้หญิงอยู่กดทับให้ไร้เสียงเอาไว้ ดังเช่นที่ปรากฏในการประพันธ์เพลงของคลาร่า ภรรยา นักประพันธ์เพลงชื่อก้องโลก ที่แม้ว่าจะมีสิทธิ์ที่จะประพันธ์เพลงได้ แต่ก็ต้องประพันธ์ตามกรอบขนบที่สังคมและวัฒนธรรมดนตรีแบบเหตุผลนิยมได้สร้างขึ้นเอาไว้

ดังที่ เออริกาเรย์ ได้ตั้งหวังไว้คือปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมของผู้หญิงนั้น จะเกิดขึ้นมาได้ก็ต่อเมื่อผู้หญิงมีภาษาเป็นของตนเอง มีเพศวิถีในแบบของผู้หญิงและสามารถสะท้อนย้อนคิดสิ่งที่ผู้ชายกระทำตำซ้ำต่อหน้ากลับไปได้อย่างทันควัน ที่สามารถสถาปนามาตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 จนทำให้สิ่งใดก็ตามที่เกิดขึ้นมาใหม่ที่ไม่สามารถจัดจำแนกหรือเข้าพวกได้กับวัฒนธรรมเดิมนั้น กลายเป็นการต่อต้านวัฒนธรรมกระแสหลัก ในขณะที่สังคมและวัฒนธรรมดนตรีปัจจุบันการที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ให้เป็นที่ยอมรับนั้น ต้องกระทำตามกระบวนการและขั้นตอนที่อยู่ภายใต้โครงสร้างปิตาธิปไตย เฉกเช่นที่เกิดขึ้นในแวดวงดนตรีตะวันตก การที่ผู้หญิงคนหนึ่งสามารถลุกขึ้นมาประพันธ์เพลงหรือบรรเลงดนตรีให้เป็นที่ยอมรับในกระแสสังคมชายเป็นใหญ่ได้นั้น สิ่งสำคัญคือการกระทำที่เหนือกว่าวาทกรรมความเป็นเพศหญิงหรือชาย กล่าวคือ หากผู้หญิงเหล่านั้นไม่สามารถปฏิบัติการที่ก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างสุดขีด หรืออย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนได้ ก็ยากที่จะหลุดพ้นออกจากกรอบความเป็นเพศชายหรือหญิงที่ครอบงำซ้อนทับอยู่ การมองเห็นบุคคลหนึ่งในฐานะผู้มีความสามารถ จึงเกิดขึ้นจากการเปรียบเทียบขนบธรรมเนียมหรือประเพณีที่เคยเกิดขึ้นมาก่อน หากใครก็ตามที่สามารถไล่ตามเส้นแบ่งระหว่างความใหม่ที่เกิดขึ้นบนสิ่งที่ผู้คนคาดหวัง ซึ่งเป็นเรื่องนามธรรมที่ไม่สามารถอธิบายแต่สามารถพบเห็นได้ การเรียกร้องให้ผู้หญิงคนหนึ่งเก่งทัดเทียมเท่าผู้ชายจึงไม่ใช่ประเด็นสำคัญ มากกว่าการเห็นคุณค่าของผู้หญิงอย่างผู้หญิงเป็น เราไม่สามารถใช้เครื่องมือชายในการต่อสู้กับชายได้ฉันทัด วัฒนธรรมดนตรีก็ฉันทัด เพราะหากเรายังคงดำเนินแบบแผนทางดนตรีที่ผลิตซ้ำวาทกรรมเดิมอยู่ ผู้หญิงก็ยังคงเป็นเพียงเทศสถานะที่เป็นรองผู้ชายหรือเป็นเพียงบุคคลที่สามารถก้าวพ้นวาทกรรมความเป็นเพศหญิงได้เท่านั้น ดังนั้นผู้หญิงจึงจำเป็นต้องผลิตวัฒนธรรมที่เป็นของตัวเองขึ้นมาต่อสู้กับวัฒนธรรมกระแสหลักต่อไป การเริ่มต้นจากการบ่อนเซาะทำลายวาทกรรมเดิมทิ้ง หรือเริ่มจากการมองเห็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศ

สถานะผ่านประวัติศาสตร์ดนตรี จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้หญิงจะต้องร่วมกันประดิษฐ์วัฒนธรรมของผู้หญิงขึ้นมาใหม่อีกครั้ง

เอกสารอ้างอิง

- Goehr, Lydia. (1992). *The Imaginary Museum of Musical Works: An Essay in the Philosophy of Music*. Oxford: Clarendon Press.
- Hamilton, Andy. 2008. *Aesthetics and Music*. London: Continuum International Publishing Group.
- McClary, Susan. (2002). *Feminine Endings Music Gender and Sexuality*. Minneapolis, MN: University of Minnesota Press.
- Online Etymology Dictionary. *Aesthetics*. [Online]. Retrieved April 10, 2021 from <https://www.etymonline.com/search?q=Aesthetic>.
- Pendle, Karin. (2001). *Women and Music: A History*. Bloomington: Indiana University Press.
- Reich, Nancy B. (2001). *Clara Schumann The Artist and The Woman*. New York: Cornell University.
- Reitsma, Kimberly. (2014). "A New Approach: The Feminist Musicology Studies of Susan McClary and Marcia J. Citron," *Musical offering*; 5(1), Article 3.
- Thia, S.S. (2011, July 4-8). *The Piano Sonatas of Fanny Hensel and Clara Schumann*. Proceedings of the 10th Australasian Piano Pedagogy Conference, Charles Sturt University, Australia.
- Tong, Rosemarie. (2009). *Feminist Thought a more comprehensive introduction*. Philadelphia, PA: Westview Press.

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันหุ่นยนต์ระดับจิตนิสัยทางสะเต็ม
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย จังหวัดยโสธร
Multilevel confirmatory Factor analysis of STEM Habit
for upper Primary Schools in Yasothon Province

พิริยากุล สิงหรา
Piriyakul Singhara

สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
Department Educational Research and Evaluation, Faculty of Education, Mahasarakham University

Corresponding email: sassygirlmath@gmail.com

Received: 22 September 2021; Revised: 1 December 2021; Accepted: 8 December 2021

บทคัดย่อ

การจัดการเรียนรู้ทางสะเต็มศึกษาไม่ใช่แค่การพัฒนาความรู้เพียงอย่างเดียว แต่ต้องพัฒนาให้ครบทั้งด้านความรู้ ทักษะและจิตนิสัยทางสะเต็ม ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงถึงอัจฉริยภาพของบุคคล ที่มีทักษะทางด้านความคิด ความเข้าใจ สามารถเชื่อมโยงไปยังเจตคติ นิสัย และพฤติกรรมที่นักเรียนได้แสดงออก ซึ่งเป็นมิติแห่งการเรียนรู้ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดจิตนิสัยทางสะเต็มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันหุ่นยนต์ ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายในจังหวัดยโสธร จำนวน 605 คน ได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดจิตนิสัยทางสะเต็ม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย จำนวน 42 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.346 ถึง 0.576 มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.918 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันหุ่นยนต์ (MCFA)

ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบจิตนิสัยทางสะเต็มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ความสนใจใฝ่รู้ ความคิดสร้างสรรค์ ความร่วมมือร่วมใจ ความสามารถในการสื่อสาร การคิดแบบบูรณาการ และความมีเหตุผล โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมี ค่าสถิติ ดังนี้ $\chi^2=16.772$, $df=18$, $p=0.539$, $CFI=1.000$, $RMSEA=0.000$, $SRMR_w=0.021$, $SRMR_b=0.010$ และ $\chi^2/df=0.931$ องค์ประกอบจิตนิสัยทางสะเต็มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายระดับนักเรียน ได้แก่ ความสนใจใฝ่รู้ ความร่วมมือร่วมใจ การคิดแบบบูรณาการ ความคิดสร้างสรรค์ ความมีเหตุผล และความสามารถในการสื่อสาร สามารถอธิบายความแปรปรวนของจิตนิสัยทางสะเต็มสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายได้ร้อยละ 41.60, 28.10, 27.10, 26.00, 25.40 และ 14.10 ตามลำดับ ส่วนองค์ประกอบจิตนิสัยทางสะเต็มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายระดับห้องเรียน ได้แก่ การคิดแบบบูรณาการ ความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการสื่อสาร ความมีเหตุผล ความร่วมมือร่วมใจ และความสนใจใฝ่รู้ สามารถอธิบายความแปรปรวนของจิตนิสัยทางสะเต็มสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายได้ร้อยละ 99.99, 99.98, 99.10, 97.60, 96.30 และ 90.40 ตามลำดับ ผู้บริหาร ครูเน้นการส่งเสริมและจัดให้มีกิจกรรมที่เน้น

การบูรณาการระหว่างวิชาให้แก่ผู้เรียน เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีเจตคติทางสะเต็ม พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการสอน ออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ได้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ สร้างสถานการณ์ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้ อยากรู้อะไรและคิดหาวิธีการแก้ปัญหา หากคำตอบด้วยตนเอง ตลอดจนการพัฒนากระบวนการหรือผลผลิตใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต

คำสำคัญ : เจตคติทางสะเต็ม, สะเต็มศึกษา, นักเรียนประถมศึกษา

ABSTRACT

STEM learning management is not just about developing knowledge. but must develop to the full extent of knowledge STEM skills and temperaments which is what shows the genius of a person with cognitive and comprehension skills, able to link to attitudes, habits, and behaviors expressed by students which is a learning dimension. The purposes of the research were to develop and investigate the consistency of the upper elementary student's STEM Habits of Mind using multi-level confirmatory factor analysis. The samples were 605 upper elementary students in Yasothon Province using Multi-Stage Random Sampling. The instrument was the STEM Habits of Mind Scale for upper elementary students, a 5-point rating scale with total 42 items, which its discrimination index was in range of 0.346 to 0.576 and reliability was 0.918. The data was analyzed using descriptive statistics, correlation coefficient and Multi-Level Confirmatory Factor Analysis (MCFA).

The results showed that development and validation of STEM Habits of Mind model for upper elementary students in Yasothon Province were found that the upper elementary student's STEM Habits of Mind consisted of 6 components, namely curiosity, creative thinking, collaborative skill, communication ability, integrated thinking, and rationality. The model consistent with empirical data with statistical values as follows: Chi-square = 16.772, df = 18, p = 0.539, CFI =1.000, RMSEA = 0.000, SRMR_w=0.021, SRMR_b = 0.010 and Chi-square/df= 0.931. The components of the upper elementary student's STEM Habits of Mind consisting of curiosity, collaborative skill, integrated thinking, creative thinking, rationality and communication ability were able to describe the variance of the STEM Habits of Mind for upper elementary students of 41.60, 28.10, 27.10, 26.00, 25.40 and 14.10 percent, respectively. For the components of the upper elementary student's STEM Habits of Mind at classroom level consisting of integrated thinking, creative thinking communication ability, rationality, collaborative skill, and curiosity were able to describe the variance of the STEM Habits of Mind for upper elementary students of 99.99, 99.98 99.10, 97.60, 96.30 and 90.40 percent, respectively. Administrators, teachers focus on promoting and providing activities that focus on integration between subjects for learners. In order to encourage students to have a mental habit of Stem. as well as modifying

teaching methods Design learning activities that learners can relate knowledge to. give students the opportunity to learn Create situations that stimulate learners' curiosity. would like to see and think of a solution find the answer by yourself as well as the development of new processes or products that are beneficial to life

Keywords: STEM Habits of Mind, STEM Education, primary school student, elementary school

บทนำ

สถานการณ์ปัจจุบันของประเทศไทยที่กำลังประสบปัญหาเกี่ยวกับการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี เห็นได้จากผลการสอบของเด็กไทยในการสอบ PISA 2000 จนถึง PISA 2015 พบว่า ผลการประเมินทั้งสามด้านมีแนวโน้มลดลง แม้ว่าช่วง PISA 2009 ถึง PISA 2012 ผลการประเมินด้านวิทยาศาสตร์ การอ่าน และคณิตศาสตร์จะมีแนวโน้มสูงขึ้น แต่ใน PISA 2015 ทั้งสามด้านกลับมีคะแนนลดลงจาก PISA 2012 โดยการอ่านเป็นด้านที่มีคะแนนลดลงมากที่สุด (ลดลง 32 คะแนน) รองลงมาคือ วิทยาศาสตร์ (ลดลง 23 คะแนน) และคณิตศาสตร์ (ลดลง 11 คะแนน) (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2560) จากผลการประเมินดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนและยกระดับมาตรฐานการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังนั้นประเทศไทยจึงมีความจำเป็นในการพัฒนาการศึกษาด้านสะเต็มศึกษาเพื่อเด็กู้จักวิธีคิดและแก้ปัญหาอย่างมีระบบ เนื่องจากการสอนแบบสะเต็มศึกษาเป็นการสอนแบบใหม่ ยังไม่ค่อยมีโรงเรียนใดทำการสอนได้อย่างเต็มที่ ครูส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจ ขาดแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ถูกต้อง ทำให้ไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใดที่จะครอบคลุมองค์ประกอบที่เป็นสะเต็มศึกษา (วศินส์ อิศรเสนา ณ อยุธยา , 2559)

ในปี พ.ศ. 2558 รัฐบาลได้เห็นความสำคัญของสะเต็มศึกษา จึงมีการประกาศนโยบายให้ทุกโรงเรียนจัดการเรียนการสอนสะเต็มศึกษาภายใน 5 ปี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559) หน่วยงานในระดับนโยบายที่ทำหน้าที่ดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายสะเต็มศึกษาที่มีหลากหลายหน่วยงานทำให้เกิดประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับกระบวนการขับเคลื่อนนโยบายสะเต็มศึกษา จากหน่วยงานระดับชาติ หน่วยงานต่าง ๆ ลงไปสู่ห้องเรียนที่มีแนวโน้มจะดำเนินการในรูปแบบที่เป็นอิสระจากกัน ขับเคลื่อนนโยบายไปยังกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน จึงอาจส่งผลกระทบต่อรับรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับสะเต็มศึกษาในระดับของผู้ปฏิบัติ ในส่วนของหน่วยขับเคลื่อนนโยบาย (Policy delivery unit) ที่มี สสวท. ร่วมกับ สพฐ. เป็นหน่วยงานหลักในระดับนโยบาย ซึ่งทั้งสองหน่วยงานนี้เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายสะเต็มศึกษาลงสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา จนถึงระดับผู้ปฏิบัติตามนโยบายสะเต็มศึกษา (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2557) โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ ในส่วนของครูผู้ที่มีนโยบายสะเต็มศึกษาลงไปปฏิบัติในห้องเรียน อีกทั้งยังเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับผู้เรียน ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษา (รัฐฎีกา ตั้งพทุธิพงศ์, 2559) ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้เพื่อตอบสนองนโยบายสะเต็มศึกษาจะต้องไม่ใช่แค่การพัฒนาความรู้เพียงอย่างเดียว แต่ต้องพัฒนาให้ครบทั้งด้านความรู้ ทักษะและจิตพิสัย ซึ่งจิตนิสัยเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งทางจิตพิสัย (อนงค์นาฏ คุรุณรัมย์, 2561)

จิตนิสัย (Habit of Mind) เป็นคุณลักษณะของบุคคลที่ใช้ความคิดในการทำงานจนเป็นนิสัย ทำให้สามารถเผชิญกับสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยส่งเสริมสังคมให้มีความเมตตากรุณาและมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Costa & Kallick, 2000) ซึ่งสอดคล้องกับ Covey (2004) ที่ให้ความหมายของอุปนิสัย (Habit of Mind) ว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตลอดเวลา แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของแต่ละบุคคลเป็นสิ่งที่ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาได้ หากตั้งใจทำแต่จะพัฒนาหรือปรับเปลี่ยนได้ยากเมื่อมีอายุมากขึ้น (วิทยา นาควัชร, 2545) จิตนิสัยจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดขึ้นในสมาชิกของสังคมที่ต้องการเรียนรู้ตลอดเวลา (อนงค์นาฏ ครุณรัมย์, 2561) เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันในงานวิจัยเล่มนี้ ผู้วิจัยจะใช้คำว่า “จิตนิสัย” แทน “อุปนิสัย” ในการจัดการเรียนรู้ไม่ใช่แค่การพัฒนาความรู้เพียงอย่างเดียว แต่ต้องพัฒนาจิตนิสัย (Habit of Mind) ด้วย ดังนั้นการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายจึงควรมีการส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตนิสัย เนื่องจากจิตนิสัยเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงอัจฉริยภาพของบุคคล ซึ่งนอกจากจะมีทักษะทางด้านความคิด ความเข้าใจ แล้วยังสามารถเชื่อมโยงไปยังเจตคติ นิสัย พฤติกรรมที่ให้นักเรียนได้แสดงออกมา จึงมีความจำเป็นที่ต้องส่งเสริมและพัฒนานักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายให้เกิดจิตนิสัยทางสะเต็มเพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้น

จิตนิสัยทางสะเต็ม (STEM Habits of Mind) เป็นคุณลักษณะภายในของบุคคลในการทำงานจนเป็นนิสัย ทำให้สามารถเผชิญกับสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย บูรณาการความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี คณิตศาสตร์ และกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม มาใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสนใจใฝ่รู้ ร่วมมือกับผู้อื่นเป็นอย่างดี รู้จักการสื่อสาร และคิดอย่างบูรณาการ ซึ่งความหมายนี้เป็นการสังเคราะห์อยู่บนพื้นฐานของจิตนิสัย คือคุณลักษณะของบุคคลที่ใช้ความคิดในการทำงานจนเป็นนิสัย ส่งผลต่อการตัดสินใจ และการแก้ปัญหาในการทำงาน ทำให้สามารถเผชิญกับปัญหาหรือสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่สามารถรู้คำตอบได้ในทันทีอย่างมีประสิทธิภาพ (Costa & Kallick, 2000) ดังนั้น จิตนิสัยทางสะเต็มจึงเป็นคุณลักษณะการคิดของผู้เรียนเพื่อนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตนิสัยทางสะเต็ม พบว่า หน่วยงานและนักวิจัยส่วนใหญ่จะศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ การวิเคราะห์นโยบายสะเต็มศึกษา นิยามของสะเต็ม ลักษณะสำคัญของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวสะเต็ม แนวทางการจัดการเรียนรู้ทางสะเต็มและการพัฒนาตัวชี้วัดที่ส่งเสริมจิตนิสัยทางสะเต็ม เช่น ทราวยทอง พวกสันเทียะ (2553) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบวัตจิตวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนประถมศึกษา ชลิดา ไชยพันธุ์กุล (2559) ได้ศึกษาการพัฒนาตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พงศธร มหาวิทยาลัย และคณะ. (2561) ได้ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมคณิตศาสตร์เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแก้ปัญหามีจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อนงค์นาฏ ครุณรัมย์ (2561) ได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตนิสัยทางสะเต็มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จากการศึกษาดังกล่าวพบว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา เพื่อส่งเสริมจิตนิสัยทางสะเต็มส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ นัสรินทร์ ป้อชา (2558) และ อาทิตยา พูนเรือง (2559) ที่นำการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งพบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น นอกจากนี้การกระตุ้นให้นักเรียนนำจิตนิสัยไปใช้ในการทำงาน ซึ่งจะทำให้นักเรียนมีความสนใจใฝ่รู้ ความละเอียดรอบคอบ ทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง เกิดการสื่อสารที่ดี สามารถสรุปหลักการและเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น จึงเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นอีกด้วย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับจิตนิสัยทางสะเต็มมีจำนวนน้อย ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบของจิตนิสัยทางสะเต็ม โดยการวิเคราะห์พระระดับ และการวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ซึ่งข้อมูลที่ได้มีลักษณะโครงสร้างที่มีระดับลดหลั่น (Hierarchical structure) ผู้วิจัยจึงศึกษาองค์ประกอบจิตนิสัยทางสะเต็ม โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพระระดับ ซึ่งมีทั้งหมด 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ความสนใจใฝ่เรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ความร่วมมือร่วมใจ ความสามารถในการสื่อสาร การคิดแบบบูรณาการ และความมีเหตุผล ซึ่งองค์ประกอบที่กล่าวมานั้นมีความสำคัญและช่วยเสริมสร้างจิตนิสัยทางสะเต็มให้เกิดขึ้นได้ อีกทั้งผลที่ได้จากการศึกษายังสามารถนำไปเป็นแนวทางให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีจิตนิสัยทางสะเต็ม เพื่อเป็นกรอบคุณลักษณะที่จะช่วยในการออกแบบการจัดการเรียนรู้หรือแนวทางการประเมินการจัดการเรียนรู้ทางสะเต็มศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดจิตนิสัยทางสะเต็มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพระระดับ

วิธีดำเนินงานวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธรเขต 1 ซึ่งมี 183 โรงเรียน จำนวน 6,735 คน และสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธรเขต 2 ซึ่งมี 179 โรงเรียน จำนวน 6,290 คน รวมประชากรทั้งสิ้น 13,025 คน จาก 362 โรงเรียน

1.2 ตัวอย่าง

ตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ปีการศึกษา 2563 จังหวัดชัยโสธร จำนวน 605 คน จำนวน 64 ห้องเรียน การกำหนดขนาดตัวอย่างผู้วิจัยได้กำหนดขนาดตัวอย่างโดยอาศัยแนวคิดของ Linderman, Merenda & Gold (1980) ตั้งข้อคำถามกำหนดว่าการประมาณค่าขนาดกลุ่มตัวอย่างของตัวแปรแฝง 1 ตัว ควรกำหนดตัวอย่างจาก Linderman, Merenda & Gold ประมาณ 20 หน่วย ตัวอย่างควรใช้อย่างน้อย 20 เท่าของจำนวนตัวแปร ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดตัวอย่างนักเรียน 20 เท่าของจำนวนตัวแปร ซึ่งตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้ มีทั้งหมด 14 ตัวแปร ดังนั้นตัวอย่างที่ใช้จึงต้องมีอย่างต่ำ จำนวน 280 คน แต่เพื่อให้โมเดลมีความแข็งแกร่งในการวิจัยครั้งนี้จึงใช้ตัวอย่าง จำนวน 605 คน จากห้องเรียน จำนวน 64 ห้องเรียน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) ดังนี้ ขั้นแรก สุ่มเลือกโรงเรียนด้วยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยเอาขนาดของโรงเรียนเป็นขั้นในการแบ่งเป็น 4 ขนาด ตามเกณฑ์การแบ่งขนาดโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ 1 โรง ขนาดใหญ่ 2 โรง ขนาดกลาง 101 โรง และโรงเรียนขนาดเล็ก 258 โรง จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เนื่องจากโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษมี 1 โรง ผู้วิจัยจึงไม่ได้สุ่มโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สุ่มโรงเรียนขนาดใหญ่อีก 50% สุ่มโรงเรียนขนาดกลาง 10% และสุ่มโรงเรียนขนาดเล็ก 2% ได้จำนวนโรงเรียนทั้งสิ้น 17 โรงเรียน คือ โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ 1 โรง ขนาดใหญ่ 1 โรง ขนาด

กลาง 10 โรง และขนาดเล็ก 5 โรง ชั้นสองทำการสุ่มเลือกห้องเรียน โดยสุ่มห้องเรียนจากโรงเรียน ตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้ห้องเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ 15 ห้อง ห้องเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่ 6 ห้อง ห้องเรียนในโรงเรียนขนาดกลาง 30 ห้อง และห้องเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก 15 ห้อง ซึ่งมีทั้งสิ้น 66 ห้อง ได้นักเรียนที่ใช้เป็นตัวอย่างซึ่งมีจำนวนมากกว่าตัวอย่างที่กำหนดไว้ 615 คน จากนั้นเก็บข้อมูลกับนักเรียน แต่ได้รับการตอบกลับจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 605 คน คิดเป็นร้อยละ 98.37 และการตอบกลับจำนวนห้องเรียน 64 ห้องเรียน คิดเป็นร้อยละ 96.97

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ตามแนวคิดของ Costa & Kallick (2000) ประกอบด้วย ตัวแปรแฝง ระดับนักเรียนและระดับห้องเรียนมี 6 ตัวแปร ได้แก่

1. ความสนใจใฝ่เรียนรู้ (Curiosity) วัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ ดังนี้
  - 1.1 ความอยากรู้อยากเห็น (Cur1)
  - 1.2 การถามคำถามและข้อสงสัย (Cur2)
  - 1.3 การมองโลกในแง่ดี (Cur2)
  - 1.4 แสวงหาความรู้ (Cur4)
2. ความคิดสร้างสรรค์ (Creative) วัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ ดังนี้
  - 2.1 ความคิดริเริ่ม (Cre1)
  - 2.2 ความคิดละเอียดลออ (Cre2)
3. ความร่วมมือร่วมใจ (Collaboration) วัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ ดังนี้
  - 3.1 ความร่วมแรงร่วมใจ (Coll1)
  - 3.2 การทำงานร่วมกับผู้อื่น (Coll2)
4. ความสามารถในการสื่อสารทาง (Communication) วัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ ดังนี้
  - 4.1 การอธิบายได้อย่างชัดเจน (Com1)
  - 4.2 การสังเกตและบันทึกผลได้ถูกต้องแม่นยำ (Com2)
5. การคิดแบบบูรณาการ (Integrative Thinking) วัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ ดังนี้
  - 5.1 การเชื่อมโยงความรู้ (Itt1)
  - 5.2 การคิดวิเคราะห์ องค์ประกอบต่าง ๆ (Itt2)
6. ความมีเหตุผล (Reasonable) วัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ ดังนี้
  - 6.1 การยอมรับเหตุผล (Rea1)
  - 6.2 ความพยายามค้นหาและพิสูจน์คำตอบ (Rea2)

3. ขอบเขตเนื้อหา

3.1 จิตนิสัยทางสะเต็ม (STEM Habit of Mind) ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ 14 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 ความสนใจใฝ่รู้ (Curiosity) ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ คือ 1) ความอยากรู้อยากเห็น 2) การถามและข้อสงสัย 3) การมองโลกในแง่ดี 4) แสวงหาความรู้ องค์ประกอบที่ 2 ความคิดสร้างสรรค์ (Creative) ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ คือ 1) ความคิดริเริ่ม 2) ความคิดละเอียดลออ องค์ประกอบที่ 3 ความร่วมมือร่วมใจ (Collaboration) ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ คือ 1) ความร่วมแรงร่วมใจ 2) การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ องค์ประกอบที่ 4 ความสามารถในการสื่อสาร (Communication) ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ คือ 1) การอธิบายได้อย่างชัดเจน 2) การสังเกตและบันทึกผลได้ถูกต้องแม่นยำ องค์ประกอบที่ 5 การคิดแบบบูรณาการ (Integrative Thinking) ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ คือ 1) การเชื่อมโยงความรู้ 2)

การคิดวิเคราะห์ องค์ประกอบต่างๆ องค์ประกอบที่ 6 ความมีเหตุผล (Reasonable) ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ คือ 1) การยอมรับเหตุผล 2) การพยายามค้นหาและพิสูจน์คำตอบ

3.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพหุระดับ (Multilevel Confirmatory factor analysis : MCFA) หมายถึง การตรวจสอบและยืนยันความสอดคล้องขององค์ประกอบตัวแปรจิตนิสัยทางสะเต็มกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับนักเรียน (within groups : W) และระดับห้องเรียน (between groups : B) ไปพร้อม ๆ กัน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบวัดจิตนิสัยทางสะเต็มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายจังหวัดยโสธร มีลักษณะเป็นแบบวัด แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และมีขั้นตอนการสร้างดังนี้ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดเป็นนิยามศัพท์เฉพาะและจำนวนข้อคำถามที่ต้องการวัด จากนั้นนำข้อคำถามที่ระบุไว้และนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน พิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (IOC) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญเป็นครูหรืออาจารย์สอนระดับอุดมศึกษาหรือเป็นนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา ด้านวิทยาศาสตร์ ด้านคณิตศาสตร์ ด้านการออกแบบเชิงวิศวกรรม ด้านการวิจัยทางการศึกษาและการวัดผลและประเมินผลทางการศึกษาและมีประสบการณ์การทำงานไม่น้อยกว่า 5 ปี พบว่า มีค่า IOC 0.60 ถึง 1.00 (เกณฑ์ที่กำหนดค่า IOC มากกว่า 0.50) โดยแบบวัดจิตนิสัยทางสะเต็มระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายมีค่า IOC 1.00 ถึง 1.00 จากนั้นนำแบบวัดไปทดลองใช้ (try out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 200 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก ด้วยการวิเคราะห์ Item Total Correlation และค่าความเชื่อมั่นด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ซึ่งพบว่าแบบวัดจิตนิสัยทางสะเต็มระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย จำนวน 42 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.346 ถึง 0.576 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .918

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โดยจัดส่งหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนที่เป็นตัวอย่าง จากนั้นจัดส่งหนังสือดังกล่าวทางไปรษณีย์ไปยัง 17 โรงเรียน โดยผู้วิจัยประสานงานกับผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการ เพื่อให้ช่วยประสานและเก็บข้อมูลกับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายได้ข้อมูลกลับมาทั้งสิ้น 605 คน คิดเป็นร้อยละ 98.37 จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการพัฒนาและตรวจสอบความตรงของโมเดลองค์ประกอบจิตนิสัยทางสะเต็มสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดยโสธร พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าสถิติประกอบด้วย Chi-square = 16.772, df = 18, p = 0.539, CFI = 1.000, RMSEA = 0.000, SRMR_w = 0.021, SRMR_b = 0.010 และ Chi-square/df = 0.931 องค์ประกอบจิตนิสัยทางสะเต็มระดับนักเรียนได้แก่ ความสนใจใฝ่รู้ ความร่วมมือร่วมใจ การคิดแบบบูรณาการ ความคิดสร้างสรรค์ ความมีเหตุผล และความสามารถในการสื่อสาร สามารถอธิบายความแปรปรวนของจิตนิสัยทางสะเต็มสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายได้ร้อยละ 41.60 , 28.10 27.10, 26.00, 25.40 และ 14.10 ตามลำดับ ส่วนองค์ประกอบจิตนิสัยทางสะเต็มระดับห้องเรียน ได้แก่ การคิดแบบ

บูรณาการ ความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการสื่อสาร ความมีเหตุผล ความร่วมมือร่วมใจ และความสนใจใฝ่รู้ สามารถอธิบายความแปรปรวนของจิตนิสัยทางสะเต็มสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายได้ร้อยละ 99.99 ,99.98, 99.10, 97.60, 96.30 และ 90.40 ตามลำดับ แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าสถิติผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพหุระดับของโมเดลจิตนิสัยทางสะเต็ม

องค์ประกอบ โมเดลการวัด	ระดับนักเรียน (within groups: W)				ระดับห้องเรียน (between groups: B)				ค่าสหสัมพันธ์ ภายในชั้น (ICC)
	β	SE	t	R ²	β	SE	t	R ²	
ความสนใจใฝ่รู้ (Cur)	0.645**	0.038	16.876	0.416	0.951**	0.018	52.901	0.904	0.569
ความคิดสร้างสรรค์ (Cre)	0.509**	0.041	12.332	0.260	0.999**	0.014	71.010	0.998	0.434
ความร่วมมือร่วมใจ (Coll)	0.530**	0.041	12.820	0.281	0.981**	0.016	60.974	0.963	0.414
ความสามารถใน การสื่อสาร(Com)	0.376**	0.046	8.243	0.141	0.996**	0.015	68.326	0.991	0.359
การคิดแบบบูรณา การ(Itt)	0.521**	0.041	12.637	0.271	1.000**	0.034	29.791	0.999	0.334
ความมีเหตุผล (Rea)	0.504**	0.042	12.052	0.254	0.988**	0.017	58.394	0.976	0.316

$\chi^2 = 16.772$, $df = 18$, $p = 0.539$, $\chi^2/df = 0.931$, CFI = 1.000, RMSEA = 0.000, SRMR_w = 0.021, SRMR_b = 0.010, **P < 0.01

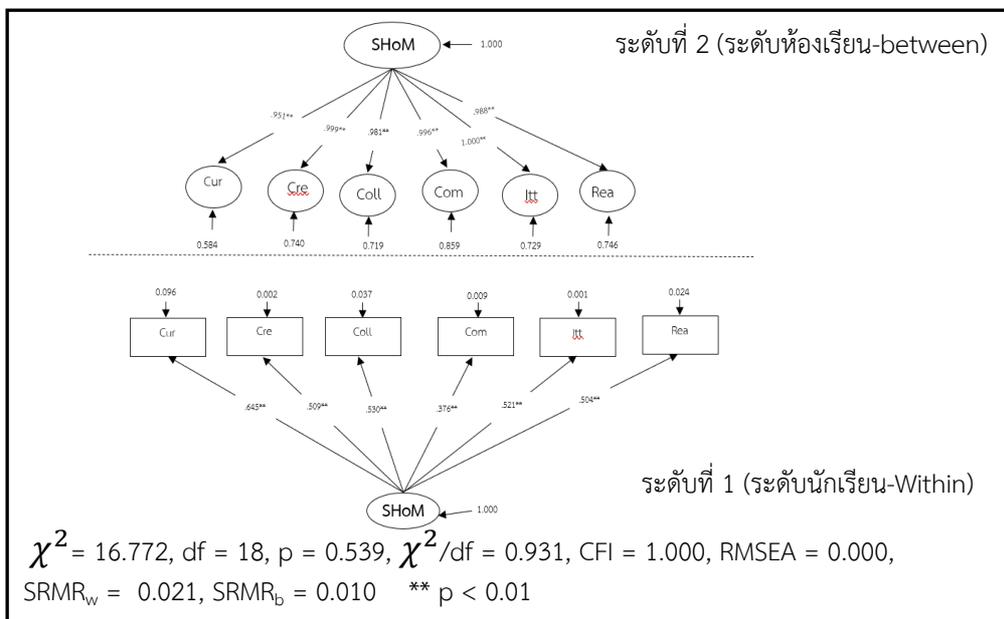
จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพหุระดับ พบว่า โมเดลการวัดจิตนิสัยทางสะเต็มมีความตรงเชิงโครงสร้างหรือมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ทั้งสองระดับ โดยพิจารณาจากค่าสถิติที่ใช้ในการตรวจสอบความตรงของโมเดลได้แก่ ค่า $\chi^2 = 16.772$, $df = 18$, $\chi^2/df = 0.931$, $p = 0.539$, CFI = 1.000, RMSEA = 0.000, SRMR_w = 0.021, SRMR_b = 0.010 แสดงว่าโมเดลมีความตรงเชิงโครงสร้าง ซึ่งสอดคล้องกับค่า χ^2/df ที่มีค่าต่ำกว่า 2.00 ค่า CFI และ TLI ที่มีค่าใกล้ 1 ค่า RMSEA มีค่าต่ำกว่า 0.06 ดัชนี SRMR_w และ SRMR_b มีค่าต่ำกว่า 0.08 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (Hooper et al., 2008)

เมื่อพิจารณาความสำคัญขององค์ประกอบแต่ละตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลการวัดจิตนิสัยทางสะเต็ม พบว่าค่าสัมประสิทธิ์น้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (β) ของตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 6 ตัวในระดับนักเรียน (Within groups) มีค่าตั้งแต่ 0.376 ถึง 0.645 แสดงว่าในระดับนักเรียนตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 6 ตัวเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่บ่งบอกถึงจิตนิสัยทางสะเต็มของนักเรียน และทุกตัวแปรมีความสำคัญ โดยตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์น้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานมากที่สุด คือ ความสนใจใฝ่รู้ ($\beta = 0.645$) รองลงมาได้แก่ ความร่วมมือร่วมใจ ($\beta = 0.530$) การคิดแบบบูรณาการ ($\beta = 0.521$) ส่วนตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์น้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานต่ำกว่าตัวแปรอื่น คือ ความสามารถในการสื่อสาร ($\beta = 0.376$) ส่วนค่าสัมประสิทธิ์น้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (β) ในระดับห้องเรียน (Between groups) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์น้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวแปรสังเกตได้ทุกตัวแปรมีค่า

สัมประสิทธิ์น้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ การคิดแบบบูรณาการ ($\beta = 1.000$) รองลงมาได้แก่ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ($\beta = 0.999$) ความสามารถในการสื่อสาร ($\beta = 0.996$) ส่วนตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์น้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานต่ำกว่าตัวแปรอื่น คือ ความสนใจใฝ่รู้ ($\beta = 0.951$) แสดงว่าในระดับห้องเรียนตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่บ่งบอกถึงจิตนิสัยทางสะเต็มของนักเรียน และทุกตัวแปรมีความสำคัญเท่าเทียมกัน

สำหรับความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนร่วมในตัวแปรแฝงจิตนิสัยทางสะเต็มของนักเรียน นั้นพิจารณาได้จากค่า R^2 ของตัวแปรสังเกตได้ทุกค่า ซึ่งเป็นค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น โดยระดับนักเรียนค่า R^2 อยู่ระหว่าง 0.141-0.416 หมายความว่า ตัวแปรสังเกตได้เหล่านี้สามารถอธิบายความแปรปรวนร่วมในตัวแปรแฝงจิตนิสัยทางสะเต็มของนักเรียนได้ประมาณร้อยละ 14.10 ถึง 41.60 ส่วนระดับห้องเรียนค่า R^2 เกือบทุกตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นที่ใกล้เคียงกัน (ระหว่าง 0.904 - 0.999) หมายความว่า ตัวแปรสังเกตได้เหล่านี้สามารถอธิบายความแปรปรวนร่วมในตัวแปรแฝงจิตนิสัยทางสะเต็มของนักเรียนได้ประมาณร้อยละ 90.40 ถึง 99.90 แสดงว่าตัวแปรสังเกตได้สามารถอธิบายความแปรปรวนในตัวแปรแฝงจิตนิสัยทางสะเต็มของนักเรียนได้ในระดับสูง โดยระดับห้องเรียนสามารถวัดได้ดีกว่าระดับนักเรียน

จากข้อมูลสรุปได้ว่า ตัวแปรสังเกตได้จิตนิสัยทางสะเต็มสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ระดับนักเรียนและระดับห้องเรียน ในโมเดลการวัดมีความตรงเชิงโครงสร้างหรือมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับสูง นั่นคือ ตัวแปรสังเกตได้ทุกตัวแปรในโมเดลเป็นตัวแปรสังเกตได้ที่สำคัญ และมีความสัมพันธ์เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ซึ่งผลการตรวจสอบโมเดลนี้สรุปในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลการวัดพหุระดับจิตนิสัยทางสะเต็ม

อภิปรายผล

ผลการพัฒนาและตรวจสอบความตรงของโมเดลองค์ประกอบจิตนิสัยทางสะเต็มกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดยโสธร พบว่า โมเดลตามสมมติฐานมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียดและชัดเจนทำให้การพัฒนาโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาค่า น้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (β) ของตัวแปรระดับนักเรียน พบว่า องค์ประกอบที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุดในการอธิบายตัวแปรจิตนิสัยทางสะเต็มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ระดับนักเรียนมากที่สุด คือ ความสนใจใฝ่รู้ รองลงมาคือ ความร่วมมือร่วมใจ การคิดแบบบูรณาการ ความคิดสร้างสรรค์ ความมีเหตุผล และความสามารถในการสื่อสาร ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพหุระดับ (Multilevel Confirmatory Factor Analysis : MCFA) นั้น เป็นการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดทั้งในระดับบุคคล (Individual level) หรือภายในกลุ่ม (Within group: W) และระดับกลุ่ม (Group level) หรือระหว่างกลุ่ม (Between group : B) ครั้งเดียวพร้อม ๆ กัน โดยที่ระดับบุคคลเป็นการนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ CFA แบบดั้งเดิม (Traditional CFA) จะไม่มีการนำมารวมกันแต่อย่างใด (Disaggregate data) (Dyer et al., 2005 อ้างถึงใน วราพร เอ รารวรรณ์, 2564) ดังนั้นข้อมูลในระดับนักเรียนแสดงให้เห็นว่านักเรียนประถมศึกษาตอนปลายมีความสนใจใฝ่รู้ ซึ่งความสนใจใฝ่รู้เป็นคุณลักษณะภายในของนักเรียนที่แสดงออกด้วยความกระตือรือร้น ความอยากรู้อยากเห็น ขอบแสวงหาความรู้หรือเรื่องราวหรือสถานการณ์แปลกใหม่อยู่เสมอ และพยายามค้นหาคำตอบหรือข้อเท็จจริง เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ Loveland & Dunn (2014) ที่กล่าวว่าจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ จะเกิดขึ้นได้นักเรียนต้องกระตือรือร้นในการค้นคว้าทดสอบหรือทดลอง เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการแก้ปัญหา นักเรียนต้องมีการค้นคว้า หาคำตอบในสิ่งที่ตนอยากรู้ เพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาที่พบในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับจิตวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวกับความอยากรู้อยากเห็น (Calik & Coll, 2012) และสอดคล้องกับจิตนิสัยทางเทคโนโลยีและวิศวกรรมศาสตร์ที่เกี่ยวกับการมองโลกในแง่ดี (Loveland & Dunn, 2014) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ นารีนารถ นาคหลวง (2550) ที่กล่าวว่า ความสนใจใฝ่รู้เป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ใหม่ ๆ หรือปรากฏการณ์ธรรมชาติ เพื่อแสวงหาคำตอบที่มีเหตุผลในข้อปัญหาต่าง ๆ และพร้อมที่จะค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ ความสนใจใฝ่รู้เป็นสิ่งที่นักเรียนต้องตระหนักในสำคัญและพยายามพัฒนาดตนเองให้เกิดการปฏิบัติจนเป็นนิสัย ซึ่งสอดคล้องกับ นกเนตร ธรรมบวร (2544) กล่าวว่า เมื่อเด็กได้ทำสิ่งต่าง ๆ ที่สนใจด้วยตนเองและประสบความสำเร็จ เด็กจะเกิดความพอใจ ความสนใจใฝ่รู้ และนำไปสู่ความปรารถนาที่จะกระทำซ้ำและอยากประสบความสำเร็จอีก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสนา จันเสริม (2561) ได้พัฒนาตัวบ่งชี้จิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน พบว่า ความสนใจใฝ่รู้เป็นตัวบ่งชี้ที่มีความสำคัญและส่งเสริมจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ให้กับนักเรียนได้

องค์ประกอบที่มีความสำคัญน้อยที่สุดในระดับนักเรียน คือ ความสามารถในการสื่อสาร ซึ่งแสดงว่าผู้เรียนไม่สามารถอธิบาย สังเกต จดบันทึก เหตุการณ์หรือสถานการณ์ หรือปรากฏการณ์ หรือปัญหาที่เกิดขึ้นได้ถูกต้องและแม่นยำ ทั้งนี้อาจเกิดจากประสบการณ์ในเหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ยังน้อย การสังเกตและจดบันทึกยังไม่เป็นระบบ ทำให้เกิดความผิดพลาดระหว่างสมาชิกในกลุ่มหรือการสื่อสารระหว่างครูกับผู้เรียน (อนงค์นาฏ คุรุณรัมย์, 2561) และเมื่อพิจารณาค่า R^2 องค์ประกอบความสามารถในการสื่อสาร สามารถอธิบายความแปรปรวนของจิตนิสัยทางสะเต็มสำหรับนักเรียนชั้น

ประถมศึกษาตอนปลายได้ร้อยละ 14.10 แสดงว่า ยังมีตัวแปรหรือตัวบ่งชี้อื่นที่ส่งผลต่อจิตนิสัยทางสะเต็มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

ส่วนตัวแปรในระดับห้องเรียน พิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (β) ของตัวแปรระดับห้องเรียน พบว่า องค์ประกอบที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุดในการอธิบายตัวแปรจิตนิสัยทางสะเต็มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ระดับห้องเรียนมากที่สุด คือ การคิดแบบบูรณาการ รองลงมาคือ ความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการสื่อสาร ความมีเหตุผล ความร่วมมือร่วมใจ และความสนใจใฝ่รู้ ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันชั้นพหุระดับ (Multilevel Confirmatory Factor Analysis : MCFA) นั้น ในการวิเคราะห์ระดับกลุ่มจะมีการรวมข้อมูลให้เป็นค่าเฉลี่ยกลุ่ม (group means) ของตัวแปรสังเกตได้แต่ละตัวเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ (Dyer et al., 2005 อ้างถึงใน วราพร เอรารธรรม, 2564) ดังนั้น แสดงให้เห็นว่าในระดับห้องเรียนมีการส่งเสริมการคิดแบบบูรณาการแก่ผู้เรียน ซึ่งในการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษานเน้นการบูรณาการข้ามวิชานั้นทำให้ผู้เรียนเกิดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ มีความสามารถในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เก่ากับความรู้ใหม่ วิเคราะห์ ระบุ จำแนกและหาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตจริงได้ สอดคล้องกับสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2558) ที่กล่าวว่า การสอนตามแนวทางสะเต็มศึกษานำจุดเด่นของธรรมชาติวิชาตลอดจนวิธีการสอนของแต่ละสาขาวิชามาผสมผสานกันอย่างลงตัวเพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ทุกแขนงมาใช้ในการแก้ปัญหาการค้นคว้าและการพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ในสถานศึกษาโลกปัจจุบันซึ่งอาศัยการจัดการเรียนรู้ที่ครูสอนหลายสาขาร่วมมือกัน เพราะในการทำงานจริงหรือในชีวิตประจำวันต้องใช้ความรู้หลายด้านในการทำงานทั้งสิ้นไม่ได้แยกใช้ความรู้เป็นส่วน ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ นิติยา ภูผาบาง (2559) ได้ศึกษาการใช้กิจกรรมสะเต็มศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการ พบว่านักเรียนที่เรียนรู้ผ่านกิจกรรมสะเต็มศึกษามีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการสูงขึ้น

นอกจากนี้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันชั้นพหุระดับจิตนิสัยทางสะเต็มระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายระดับห้องเรียนกับระดับนักเรียน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวแปรแตกต่างกัน โดยในระดับนักเรียนมีค่าองค์ประกอบมาตรฐานของตัวแปร ความสนใจใฝ่รู้มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากในระดับนักเรียน เด็กในช่วงวัยนี้จะใฝ่รู้และพยายามกระทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้เห็นว่าเขาสามารถทำได้หรือประสบความสำเร็จ อยากให้ผู้อื่นยอมรับในความสามารถของตนเอง (Erikson, 1992) ส่วนในระดับห้องเรียนจะมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวแปร การคิดแบบบูรณาการมีค่าน้ำหนักมากที่สุด เนื่องจากการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษานเน้นการบูรณาการความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี กระบวนการทางวิศวกรรม และคณิตศาสตร์ ไปใช้ในการเชื่อมโยงและแก้ปัญหาในชีวิตจริง รวมทั้งการพัฒนากระบวนการหรือผลผลิตใหม่ (สสวท., 2558) ทำให้ผู้เรียนเกิดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ มีความสามารถในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เก่ากับความรู้ใหม่ ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการคิดแบบบูรณาการ จากข้อสังเกตพบว่าในระดับห้องเรียนค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวแปรทุกตัวมีค่าใกล้เคียงกันและค่อนข้างสูง ทั้งนี้อาจเกิดจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาสามารถส่งเสริมและพัฒนานักเรียนให้เกิดจิตนิสัยทางสะเต็มได้เป็นอย่างดี ส่วนในระดับนักเรียนค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวแปรความสามารถในการสื่อสารมีค่าน้อยที่สุด เกิดจากนักเรียนยังไม่สามารถนำเสนอ อภิปราย อธิบายเหตุการณ์หรือสถานการณ์ หรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบด้วยวิธีการต่าง ๆ และไม่สามารถถ่ายทอดความคิดของตนไปยังผู้อื่น

ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้อื่นอาจจะยังไม่เข้าใจหรือสรุปผลได้อย่างชัดเจนและถูกต้อง ทั้งนี้อาจจะเกิดจากความไม่กล้าแสดงออกของนักเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่าในระดับนักเรียน ความสนใจใฝ่รู้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งของจิตนิสัยทางสะเต็ม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ดังนั้นครูควรส่งเสริมและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการบูรณาการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์และคณิตศาสตร์ เพื่อให้ผู้เรียนชอบศึกษาหาความรู้ ตื่นตัวกับสิ่งแปลกใหม่รอบตัว อยากรู้อยากเห็น เสาะแสวงหาความรู้ มีวิจารณญาณ ค้นหาคำตอบ กระตือรือร้นต่อการเปลี่ยนแปลง สามารถปรับตัวเองให้ทันสมัย ทันยุค ทันโลกและทันต่อความเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สามารถอยู่ในสังคมการเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข

1.2 จากผลการวิจัยพบว่าในระดับห้องเรียน การคิดแบบบูรณาการเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สำคัญยิ่งของจิตนิสัยทางสะเต็มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ดังนั้น ผู้บริหาร และครูควรเน้นการส่งเสริมและจัดให้มีกิจกรรมที่เน้นการบูรณาการระหว่างวิชาให้แก่ผู้เรียนเพราะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีจิตนิสัยทางสะเต็ม และครู ควรปรับเปลี่ยนวิธีการสอน ออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ได้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ สร้างสถานการณ์ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็นและคิดหาวิธีการแก้ปัญหา หากคำตอบด้วยตนเอง ตลอดจนการพัฒนากระบวนการหรือผลผลิตใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจิตนิสัยทางสะเต็มของนักเรียนชั้นประถมศึกษา เพื่อให้ทราบว่ามีปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อจิตนิสัยทางสะเต็มของนักเรียน ทำให้ได้สารสนเทศ เพื่อนำไปวางแผนในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้

2.2 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อทดสอบความไม่แปรเปลี่ยน (Multigroup Analysis) ของโมเดลและค่าพารามิเตอร์ในระดับต่าง ๆ เช่น สังกัดการศึกษา ภูมิภาค เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการขยายขอบเขตความรู้ของการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชลิดา ไชยพันธ์กุล. (2559). *การพัฒนาตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินจิตวิทยาการศึกษานักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น* [วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต]. สำนักห้องสมุดมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
<https://opac01.stou.ac.th/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=154699>
- ทรายทอง พวงสันเทียะ. (2553). *การพัฒนาแบบวัดจิตวิทยาการศึกษานักเรียนประถมศึกษา* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นภเนตร ธรรมบวร. (2544). *การประเมินผลพัฒนาการเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นัสรินทร์ ปือชา. (2558). *ผลการจัดการเรียนตามแนวสะเต็มศึกษาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชีววิทยา ความสามารถในการแก้ปัญหาและความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5* [วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- นารินารถ นาคหลวง. (2550). *การพัฒนาแบบวัดเจตคติทางวิทยาศาสตร์ ด้านความสนใจใฝ่รู้
ความมีเหตุผล และความใจกว้าง ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 กลุ่มโรงเรียนเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์*
[วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.
- นิตยา ภูผาบาง. (2559). *การใช้กิจกรรมสะเต็มศึกษา เรื่อง พลาสติกชีวภาพจากแป้งมันสำปะหลัง เพื่อ
พัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*
[วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พงศธร มหาวิจิตร และคณะ. (2561). *ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมคณิตศาสตร์เพื่อเสริมสร้าง
ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีจิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6. วารสารปัญญาภิวัฒน์, 10, 209-221. [https://issuu.com/
pimjournal/docs/10](https://issuu.com/pimjournal/docs/10)*
- มณฑรา ธรรมบุศย์. (ม.ป.ป.). *จิตวิทยาสำหรับครู. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย. <https://sites.google.com/site/psychologybkf1/home>*
- รัฐฎีกา ตั้งพุทธิพงศ์. (2559). *การวิเคราะห์กระบวนการขับเคลื่อนนโยบายสะเต็มศึกษาจากระดับชาติสู่
ห้องเรียน* [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรภาพร เอรารวรรณ์. (2564). *การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยทางการศึกษาด้วยโปรแกรม Mplus. กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- วศินีส อิศรเสนา ณ อยุธยา. (2559). *เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับ STEM education (สะเต็มศึกษา). กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- วาสนา จันเสริม. (2562). *การพัฒนาตัวบ่งชี้จิตนิสัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา
ตอนปลาย* [วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิทยา นาควัชร. (2545). *คนนิสัยดี*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2558). *สะเต็มศึกษา (STEM Education).*
กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.).
- สังวรรณ งดกระโทก. (2543). *การใช้โมเดลสมการโครงสร้างพหุระดับตรวจสอบความตรงของโมเดล
สมการโครงสร้างแสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยครู ปัจจัยโรงเรียน กับความพึงพอใจในการ
ปฏิบัติงานของครู. วารสารวิจัยวิทยาการวิจัย, 13(3), 109-128. [https://portal.edu.
chula.ac.th/pub/jrm/index.php/jrm/article/view/233/pdf_183](https://portal.edu.chula.ac.th/pub/jrm/index.php/jrm/article/view/233/pdf_183)*
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). *รายงานการวิจัยเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะนโยบายการส่งเสริมการ
จัดการศึกษา ด้านสะเต็มศึกษาของประเทศไทย. กรุงเทพฯ : พรักหวานกราฟิค.*
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). *รายงานการวิจัยเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะนโยบายการส่งเสริมการ
จัดการศึกษา ด้านสะเต็มศึกษาของประเทศไทย. กรุงเทพฯ : พรักหวานกราฟิค.*
- อนงค์นาฏ คุรุณรัมย์. (2561). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา เพื่อส่งเสริมจิต
นิสัยทางสะเต็มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1* [วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาศุภบัณฑิต
ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อาทิตยา พูนเรือง. (2559). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทาง
วิทยาศาสตร์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา* [วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Costa, A.L. and Kallick, B. (2000). *Discovering and exploring habits of mind*. United States: Association for Supervision & Curriculum Development.

- Covey, S.R. (2004). *The 7 Habits of Highly Effective People*. New York: Simon and Schuster.
- Hooper, D. and others. (2008). Structural Equation Modeling: Guidelines for Determining Model Fit. *Electronic Journal on Business Research Methods*, 6(1), 53-60.
[https://www.scirp.org/\(S\(i43dyn45teexjx455qlt3d2q\)\)/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=1617449](https://www.scirp.org/(S(i43dyn45teexjx455qlt3d2q))/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=1617449)
- Loveland, T. and Dunn, D. (2014). Teaching Engineering Habits of mind in Technology Education. *Technology and Engineering Teacher*, 73(8), 13-19.

การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค Co-op Co-op ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
The Cooperative Learning with Co-op Co-op techniques to Enhance
Learning Achievement on English Vocabulary for Pratomsuksa 5
Students

ธนาณูช ศรีรังษ์^{1*}, สุรกานต์ จังหาร², ทิพาพร สุจारी³
Thananut Srirang^{1*}, Surakarn Janghan², Tipaporn Sujaree³

^{1,3} สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

^{1,3} Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education,
Mahasarakham Rajabhat University

² สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

² Department of Thai for Communication, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Mahasarakham Rajabhat University

*Corresponding email: 628210520135@rmu.ac.th

Received: 27 August 2021; Revised: 23 November 2021; Accepted: 26 November 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนเรียนกับหลังเรียนรู้ด้วยกิจกรรมแบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค Co-op Co-op และ 2) ศึกษาความพึงพอใจนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเหล่าไธงามวิทยาสง จำนวน 21 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค Co-op Co-op 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติทดสอบทีแบบอิสระ

ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือแบบ Co-op Co-op มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 2) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค Co-op Co-op ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค Co-op Co-op,
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้, คำศัพท์ภาษาอังกฤษ

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to compare learning achievements for Prathomsuksa 5 Students to learning with Co-op Co-op techniques to Enhance Learning Achievement on English Vocabulary and 2) to student's satisfaction to Learning with Co-op Co-op techniques to Enhance Learning Achievement on English Vocabulary. The target of 21 participants were Pratomsuksa 5 students in the second semester of the 2020 academic year at Loahingamwittasung School, Research instruments are featured with 1) Learning plans using the Learning with Co-op Co-op techniques 2) The achieve test, and 3) Satisfaction questionnaire. The data were analyzed by using percentage, mean, standard deviation, and dependent Sample t – test.

The results showed that: 1) The learning with Co-op Co-op techniques of Pratomsuksa 5 student was higher than before learning at the 0.05 level of significance. And 2) The Pratomsuksa 5 student's satisfaction towards. The learning with Co-op Co-op techniques to enhance learning achievement on English vocabulary was overall highest.

Keywords: Cooperative Learning with Co-op Co-op Techniques, Learning Achievement, English Vocabulary

บทนำ

การสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทยมีการกำหนดหลักสูตรขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้กับครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษ โดยกำหนดจุดมุ่งหมายไว้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในด้านการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารรวมทั้งเข้าใจวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาและสามารถถ่ายทอดวัฒนธรรมไทยสู่สังคมโลกได้อย่างสร้างสรรค์มีเจตคติที่ดีเห็นประโยชน์และคุณค่าของภาษาอังกฤษ ดังนั้นผู้เรียนจึงจะต้องมีความรู้ความสามารถทางด้านทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียนได้เป็นอย่างดี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเหล่าไโฮงามวิทาสุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคพื้นดิน เขต 3 โดยการวัดจากการผ่านเกณฑ์ 5 สมรรถภาพด้านทักษะการฟัง ด้านการพูด ด้านการอ่านออกเสียง ด้านการอ่านจับใจความ ด้านการคัดลอกแบบตัวอักษรและ ด้านการทักษะการเขียนในชีวิตประจำวัน พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษในปีการศึกษา 2562 เฉลี่ยร้อยละ 30 เมื่อเทียบเกณฑ์มาตรฐานด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่โรงเรียนกำหนดไว้ที่ร้อยละ 70 (โรงเรียนเหล่าไโฮงามวิทาสุง, 2563) พบว่า นักเรียนผ่านเกณฑ์มาตรฐานเฉพาะสมรรถภาพที่ 4 เมื่อวิเคราะห์ที่ปัจจัยสาเหตุจากการสอบถามนักเรียนและการตรวจแบบฝึกหรือใบงานวิชาภาษาอังกฤษในระดับชั้นที่จัดการเรียนรู้อัน พบว่า เด็กไม่เข้าใจเรื่องที่ย่านเพราะไม่สามารถแปลคำศัพท์ในเรื่องที่อ่านได้ส่วนในเรื่องการอ่านออกเสียงนั้น เด็กจะออกเสียงคำไม่ถูกต้อง และไม่

ชัดเจน ซึ่งจากผลการวิเคราะห์นี้ส่งผลให้ทราบว่า ถ้าเด็กไม่มีความแม่นยำหรือ ไม่มีความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์ แล้วเด็กจะเรียนภาษาได้ดีทั้งการพูด การฟัง การอ่าน และการเขียนได้ยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการ ฟัง พูด อ่าน เขียนและการออกเสียง ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญและจำเป็นที่เด็กจะต้องมีพื้นฐานเกี่ยวกับคำศัพท์จึงจะสามารถเรียนภาษาได้ดี สอดคล้องกับอุทัย ภิรมย์รัตน์ (2554) ได้กล่าวถึงปัญหาอันเนื่องมาจากคำศัพท์ว่าอุปสรรคที่ยิ่งใหญ่ประการหนึ่งของนักเรียนไทยเวลาอ่านภาษาอังกฤษ คืออ่านแล้วไม่เข้าใจเรื่องราว ทั้งนี้เนื่องมาจากแปลความหมายคำศัพท์ไม่ได้หรือไม่เข้าใจความหมายของคำศัพท์ทั้งประโยค และปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นกับนักเรียนในโรงเรียนของผู้วิจัยเองเช่นกัน กล่าวคือ นักเรียน ไม่สามารถอ่านคำศัพท์และบอกความหมายได้ทั้งที่มีการท่องคำศัพท์และทบทวนอยู่เสมอ นักเรียนยังไม่เข้าใจเรื่องที่ย่านได้ อย่างถูกต้องรวมทั้งยังไม่สามารถบอกอ่านออกเสียงคำศัพท์ได้ถูกต้อง ปัญหาดังกล่าวอาจจะส่งผลให้นักเรียนในชั้นที่สอนเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ นักเรียนจะไม่สนใจในการเรียน และทำให้ท้อในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพราะไม่เข้าใจความหมายของคำศัพท์ อ่านไม่ออก แปลความหมายคำศัพท์ไม่ได้ อาจจะส่งผลให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการเรียนวิชาภาษาอังกฤษในระดับชั้นที่สูงขึ้นต่อไป

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาค้นคว้าแนวทางการแก้ปัญหาและพัฒนาสมรรถภาพด้านทักษะการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ซึ่งพบว่า การเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ Co - op Co - op เป็นวิธีแก้ปัญหการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการจัดสถานการณ์และบรรยากาศให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ แต่ละกลุ่มมีสมาชิกที่มีลักษณะแตกต่างกันในด้านสติปัญญาหรือความถนัดสมาชิกแต่ละคนจะต้องมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของตนเองและของสมาชิกในกลุ่ม รับผิดชอบในความสำเร็จของกลุ่มร่วมกัน การเรียนรู้จะพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ และสังคม ผู้เรียนที่เรียนดีจะได้รับการปลูกฝังให้มีความเสียสละในการดูแลรับผิดชอบของสมาชิกในกลุ่ม ไม่เห็นแก่ตนเอง ส่วนผู้เรียนที่เรียนอ่อนจะได้รับ การดูแลจากสมาชิกในกลุ่มจนเกิดความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น ไม่รู้สึกโดดเดี่ยว ถูกทอดทิ้ง ซึ่งเป็นลักษณะที่สอดคล้องกับสภาพที่เหมาะสมในการอยู่ร่วมกันในสังคม และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ Co - op Co - op เป็นเทคนิคที่เน้นการทำงานร่วมกันของผู้เรียนโดยสมาชิกของ กลุ่มที่มีความสามารถและความถนัดที่ต่างกัน ได้แสดงบทบาทหน้าที่ที่ตนถนัดเต็มที่ (Balkcom (1992), Slavin, Robert E. (1995) และ Abuseileek (2007) สอดคล้องกับผลการวิจัยของกฤษฎิญา มูลศรี (2553) และพัชรา พลเยี่ยม (2553) ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้ Co - op Co - op เป็นเทคนิคการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มช่วยกันเรียนช่วยกันทำงานซึ่งส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ผู้ที่เรียนเก่งได้ช่วยเหลือผู้ที่เรียนอ่อนกว่า และเป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการคิดระดับสูง ทั้งการวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และเป็นวิธีการที่สามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมในวิชาใดก็ได้ ซึ่งมีขั้นตอน การจัดกิจกรรมคือการกำหนดขอบข่ายประเด็นหรือเนื้อหาตามจุดประสงค์ที่จะให้ผู้เรียนได้ศึกษาให้ผู้เรียนทั้งชั้นเรียนร่วมกันอภิปรายเพื่อกำหนดประเด็นหรือหัวข้อที่จะศึกษา กำหนดกลุ่มย่อยโดยให้สมาชิกกลุ่มมีความสามารถคละกัน ให้แต่ละกลุ่มเลือกหัวข้อที่จะศึกษา สมาชิกแต่ละกลุ่มช่วยกันกำหนดหัวข้อย่อยแล้ว แบ่งหน้าที่รับผิดชอบโดยให้สมาชิกแต่ละคนเลือกศึกษาหัวข้อย่อยคนละหนึ่งหัวข้อสมาชิกนำผลงานมารวมกันเป็นกลุ่ม อาจมีการอ่านทบทวนและปรับแต่งภาษาให้ผลงานกลุ่มที่ทำร่วมกัน

มีความสละสลวยต่อเนื่อง มีการเตรียมผู้ที่จะนำเสนอผลงานกลุ่ม สามารถนำผลงานกลุ่มเสนอต่อชั้นเรียน และทุกกลุ่มช่วยกันประเมินผลโดยประเมินทั้งกระบวนการทำงานกลุ่มและผลงานกลุ่ม (วิมลรัตน์ สุนทรโรจฒ, 2551) ซึ่งการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือโดยใช้เทคนิค Co-op Co-op มีผลดีคือจะช่วยให้ผู้เรียนมีความพยายามที่จะเรียนรู้ใ้บรรลุเป้าหมายและผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพัฒนาสูงขึ้น และมีผลงานมากขึ้น ผู้เรียนมีน้ำใจเป็นนักกีฬามากขึ้น ใส่ใจผู้อื่นมากขึ้น มีสุขภาพจิตดีขึ้นและมีความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตนเองมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, 2552)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวในกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศวิชาอังกฤษโดยใช้ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ เพื่อเป็นการส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดทักษะการทำงานร่วมกันเป็นทีม เข้าใจในความสามารถซึ่งกันและกัน ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทุกคน มีบทบาทรับผิดชอบ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มได้ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกันจนเกิดผลสำเร็จของภาระงานหรือชิ้นงานที่ร่วมเรียนรู้ในกลุ่ม อันจะเป็นแนวทางสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนเรียนกับหลังเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค Co-op Co-op ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค Co-op Co-op

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มเป้าหมาย (Target) คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเหล่าไธงามวิทยาลัยสูง จำนวน 21 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

- 2.2 ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค Co-op Co-op
- 2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ และความพึงพอใจ

3. ขอบเขตเนื้อหา

ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาวิจัย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สาระการเรียนรู้ที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร มาตรฐาน ต 1.1 เข้าใจและตีความเรื่องที่ฟังและอ่านจากสื่อประเภทต่าง ๆ ตัวชี้วัดที่ 2 อ่านออกเสียงประโยค ข้อความและบทกลอนสั้น ๆ ถูกต้องตามหลักการอ่าน และแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แนวความคิดการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค Co-op Co-op ของสมศักดิ์ ภู่วิภาดาวรรณ (2554)

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 แผนการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค Co-op Co-op ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 6 แผน เวลา 12 ชั่วโมง โดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค Co-op Co-op ของสมศักดิ์ ภาวิภาดาธรรม (2554) แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา และนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คนซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัยและการประเมินผล จำนวน 1 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพ โดยผลการประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.98$) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการประเมินไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

4.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยผลการประเมินคุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งผู้วิจัยได้นำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน พบว่า มีค่าความยากอยู่ระหว่าง (p) 0.60 - 0.97 และมีอำนาจจำแนกระหว่าง (B) 0.59 - 0.92 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับด้วยวิธีของโลเวท (Lovett) ซึ่งพบว่า มีค่าความเชื่อมั่น 0.78

4.3 แบบสอบถามความพึงพอใจ จำนวน 10 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 3 ระดับ จำนวน 10 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยได้นำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน พบว่า มีค่าอำนาจจำแนก (r) มีค่าระหว่าง 0.32 - 0.69 มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม 0.89

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 ขอนหนังสือแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยและหนังสือขอความอนุเคราะห์ ในการทดลองเครื่องมือจาก คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

5.2 นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการใช้เครื่องมือและเก็บรวบรวมข้อมูลเสนอต่อผู้บริหารโรงเรียนเหล่าไธงามวิทยาสง

5.3 เลือกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในงานวิจัย เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโรงเรียนเหล่าไธงามวิทยาสง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 21 คน

5.4 จัดตารางระยะเวลาในการทดลอง โดยการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 ใช้เวลาในการทดลองทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง

5.5 ชี้แจงจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระการเรียนรู้ให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายทราบถึงรูปแบบการเรียนการสอนที่เรียนโดยใช้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค Co-op Co-op เพื่อที่จะปฏิบัติได้ถูกต้อง

5.6 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยรูปแบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค Co-op Co-op จำนวน 6 แผน รวม 12 ชั่วโมง ดังนี้

ตารางที่ 1 รายละเอียดของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค Co-op Co-op กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ วิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

แผ่นที่	เรื่อง	จุดประสงค์การเรียนรู้
1	In My House	1) บอกความหมายและอ่านคำศัพท์ ที่เกี่ยวกับ อุปกรณ์ เครื่องใช้ห้องต่างๆ ที่อยู่ภายในบ้านอย่างถูกต้อง 2) เขียนคำศัพท์และแต่งประโยคจากคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับ อุปกรณ์ เครื่องใช้ห้องต่าง ๆ ที่อยู่ภายในบ้านได้
2	In My School	1) บอกความหมายและอ่านคำศัพท์ ที่เกี่ยวกับ อุปกรณ์ เครื่องใช้ห้องต่างๆ ที่อยู่ภายในโรงเรียน 2) เขียนคำศัพท์และแต่งประโยคจากคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับ อุปกรณ์ เครื่องใช้ ห้องต่าง ๆ ในโรงเรียนได้
3	Places	1) อ่านและบอกความหมายคำศัพท์ ที่เกี่ยวกับ สถานที่ ต่างๆ อย่างถูกต้อง 2) เขียนคำศัพท์และแต่งประโยคจากคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับ สถานที่ที่ต่าง ๆ ได้
4	Colors	1) บอกความหมายของสีประจำวันและอ่านคำศัพท์ที่เกี่ยวกับสีต่าง ๆ อย่างถูกต้อง 2) เขียนคำศัพท์และแต่งประโยคจากคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับสีต่าง ๆ ได้
5	Occupations	1) บอกความหมายและอ่านคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพต่าง ๆ อย่างถูกต้อง 2) เขียนคำศัพท์และแต่งประโยคจากคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับ อาชีพต่าง ๆ ได้
6	Animals	1) บอกความหมายและอ่านคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ต่าง ๆ อย่างถูกต้อง 2) เขียนคำศัพท์และแต่งประโยคจากคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับ สัตว์ต่าง ๆ ได้

5.7 ทดสอบหลังเรียน (Post-test) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เมื่อสิ้นสุดการทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค Co-op Co-op จำนวน 30 ข้อ

5.8 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบแบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค Co-op Co-op ภายหลังจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสร็จแล้ว ด้วยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5.9 นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ผลการดำเนินงานวิจัย

1. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนเรียนกับหลังเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค Co-op Co-op ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนเรียนกับหลังเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค Co-op Co-op

การทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	n	$\bar{X}$	S.D.	$\sum D$	$\sum D^2$	t
ก่อนเรียน (30 คะแนน)	21	13.95	3.88	221	2645	8.097*
หลังเรียน (30 คะแนน)	21	24.48	0.60			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (df = 20, ค่า t = 1.725)

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีคะแนนทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษหลังเรียน โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือแบบ Co - op Co - op สูงวก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. วิเคราะห์ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค Co-op Co-op ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ดังปรากฏผลในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค Co-op Co-op ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ คำศัพท์ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ข้อที่	ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1	นักเรียนชอบเนื้อหาในแบบฝึกทักษะคำศัพท์ภาษาอังกฤษ	4.62	0.50	มากที่สุด
2	รูปภาพประกอบแบบฝึกทักษะในกิจกรรมการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษมีความชัดเจนและเหมาะสม	4.67	0.58	มากที่สุด
3	การเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค Co-op Co-op จูงใจให้นักเรียนอยากเรียนภาษาอังกฤษและกิจกรรมสนุกสนานตื่นเต้น	4.62	0.50	มากที่สุด
4	เนื้อหาในแบบฝึกทักษะคำศัพท์ภาษาอังกฤษลำดับเนื้อหาจากง่ายไปยาก ทำให้เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน	4.57	0.51	มากที่สุด
5	ตัวหนังสือในแบบฝึกทักษะคำศัพท์ภาษาอังกฤษชัดเจนอ่านง่าย	4.48	0.68	มาก
6	เนื้อหาในแบบฝึกทักษะภาษาอังกฤษใช้คำศัพท์อ่านง่าย ไม่ยากเกินไป	4.43	0.51	มาก
7	การเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค Co-op Co-op ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้หน้าที่ และมีความรับผิดชอบมากขึ้น	4.76	0.44	มากที่สุด
8	นักเรียนได้แสดงความสามารถของตนเองและทำให้กล้าแสดงออกในการร่วมกิจกรรมกลุ่ม	4.57	0.51	มากที่สุด
9	นักเรียนได้ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับภาระ/ชิ้นงานขณะทำกิจกรรมกลุ่ม	4.84	0.40	มากที่สุด
10	นักเรียนมีความสุขกับกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค Co-op Co-op	4.62	0.50	มากที่สุด
โดยรวม		4.61	0.25	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยจากการสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค Co-op Co-op ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยภาพรวมความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.25) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักเรียนได้ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับภาระ/ชิ้นงานขณะทำกิจกรรมกลุ่ม มีคะแนนเฉลี่ยของความพึงพอใจสูงสุด ($\bar{X} = 4.84$, S.D. = 0.40) รองลงมา

คือ การเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค Co-op Co-op ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้หน้าที่และมีความรับผิดชอบมากขึ้น ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.44) และมีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เนื้อหาในแบบฝึกทักษะภาษาอังกฤษใช้คำศัพท์อ่านง่ายไม่ยากเกินไป ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.51)

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัย พบว่า นักเรียนมีคะแนนทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือแบบ Co-op Co-op หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หมายความว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีคะแนนเฉลี่ยวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือแบบ Co-op Co-op ก่อนเรียนเท่ากับ 13.95 และหลังเรียนเท่ากับ 24.48 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 46.51 และ 81.59 เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษหลังเรียนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือแบบ Co-op Co-op สูงกว่าก่อนเรียนอย่างชัดเจน เหตุผลที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าแผนการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือแบบ Co-op Co-op ที่สร้างขึ้น ได้ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญเป็นอย่างดี จึงมีกิจกรรมการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นไปตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และเหมาะสมสำหรับใช้จัดการเรียนรู้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และเป็นสื่อการจัดการเรียนรู้เป็นแผนการจัดการเรียนรู้มีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนอยากเรียนรู้และใช้กระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือแบบ Co-op Co-op โดยผู้วิจัยจัดให้มีการแบ่งบทเรียนหรือหัวเรื่องหลักให้แต่ละกลุ่มได้ร่วมรับผิดชอบทุกคน และกระตุ้นให้นักเรียนที่เป็นสมาชิกในแต่ละกลุ่มรับผิดชอบมอบหมายภารกิจให้ศึกษาหัวเรื่องย่อยๆ ร่วมกันทำให้นักเรียนทุกคนได้แสดงศักยภาพของตนเอง และส่งเสริมให้กล้าแสดงออกด้วยการนำเสนอเป็นกลุ่มและรายบุคคล พร้อมทั้งให้นักเรียนได้ปฏิสัมพันธ์ช่วยเหลือกันภายในกลุ่มด้วยการชื่นชมหรือให้รางวัลสำหรับกลุ่มที่ร่วมมือกันทำกิจกรรมจนสำเร็จโดยกำหนดเวลาให้เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในแต่ละกิจกรรมที่กำหนด นักเรียนทุกคนจึงได้แสดงความสามารถส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นมีผลงานของตนเองมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของจิรภา มะละกา (2559: 48-49) ได้ศึกษา การเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการตั้งคำถาม กับเทคนิคแบบ Co-op Co-op ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม กับเทคนิคแบบ Co-op Co-op มีความสามารถด้านการอ่าน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ธนธรรณ นิยมชื่น (2560) ได้ศึกษา ผลการอ่านจับใจความกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้บทเรียนการบูรณาการการจัดกิจกรรมด้วยกลุ่มร่วมมือ แบบ Co-op Co-op ผลการศึกษาพบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 พัชรินทร์ โฆษิต (2560: 98-102) ได้ศึกษา ผลการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือด้วยเทคนิค Co-op Co-op กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง มาตราตัวสะกด โดยหนังสือคำกลอนสอนอ่านจากประถม ก กา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยกลุ่มร่วมมือด้วยเทคนิค Co-op Co-op กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง มาตรา

ตัวสะกด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ไพรวรรณ มัชปาโต (2560) ได้ศึกษา ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง เครื่องหมายวรรคตอน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบ Co-op Co-op ผลการศึกษาพบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 และแซดเลอร์ (Sadler, 2003) และ ลอว์รี Lawrey (1978) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพของการเรียนรู้ แบบร่วมมือ พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบร่วมมือมีคะแนน หลังการจัดการเรียนรู้สูงขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ เทคนิค Co-op Co-op ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61, S.D. = 0.25$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ นักเรียนได้ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับภาวะ/ชิ้นงานขณะทำ กิจกรรมกลุ่ม ($\bar{X} = 4.84, S.D. = 0.40$) มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ เนื้อหาในแบบฝึกทักษะภาษาอังกฤษใช้คำศัพท์อ่านง่าย ไม่ยากเกินไป ($\bar{X} = 4.43, S.D. = 0.51$) เหตุผลอาจเป็นเพราะการที่นักเรียนที่เรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค Co-op Co-op ได้ลงมือปฏิบัติจริง รู้จักบทบาทหน้าที่ในกลุ่มเรียนรู้การแก้ปัญหาเป็นทีมจาก บทเรียนที่มีความท้าทายในแต่ละกิจกรรม เกิดกระบวนการแก้ปัญหา คิดวิเคราะห์ทั้งตนเอง และทีมงานในกลุ่มจนทำให้เห็นความก้าวหน้าทางการเรียนรู้และเกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการกลุ่มรวมทั้งได้ใช้สื่อที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นที่น่าสนใจ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ ส่งเสริมพฤติกรรมใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักเรียนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ มีการจัด นักเรียนลดความสามารถคนที่เรียนเก่ง เรียนปานกลาง และเรียนอ่อน ทำให้นักเรียนในกลุ่ม ได้แสดงศักยภาพช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็น การสร้างปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ยอมรับใน ความคิดเห็นทำให้เกิด ความเชื่อมั่นและมีทักษะการเขียนที่ดีขึ้นและยังเป็นสื่อที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคำศัพท์ภาษาอังกฤษจากการฝึกปฏิบัติกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ทำให้นักเรียนเกิดทักษะเพิ่มมากยิ่งขึ้นที่ละน้อยมีความรู้ ความเข้าใจจนเกิดความจำ และเกิดความ คงทนในการเรียนรู้ อีกทั้งการที่นักเรียนได้เรียนรู้จากกระบวนการกลุ่มทำให้การเรียนรู้ของ นักเรียนสนุกสนานเมื่อมีการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้นักเรียนเกิด พัฒนาการทางการเรียนรู้สูงขึ้น จึงมีความพึงพอใจในการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค Co-op Co-op ในระดับมากที่สุดในครั้งนี้ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของจิระภา มະละกา (2559) ได้ศึกษา การเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการตั้งคำถาม กับเทคนิคแบบ Co-op Co-op ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ธนธรรณ นิยมชื่น (2560) ได้ศึกษา ผลการอ่านจับใจความกลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้บทเรียนการ์ตูนประกอบการจัดกิจกรรมด้วยกลุ่ม ร่วมมือ แบบ Co-op Co-op ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความรู้คงทนหลังเรียนทั้งหมด และนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้การอ่านจับใจความมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ใน ระดับมาก พัชรินทร์ ไชยจิต (2560) ได้ศึกษา ผลการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือด้วยเทคนิค Co-op Co-op กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง มาตราตัวสะกด โดยหนังสือคากลอนสอนอ่าน จากประถม ก กา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการ

เรียนด้วยแผนการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือด้วยเทคนิค Co-op Co-op โดยรวมอยู่ในระดับมาก ไพรวรรณ มัชปาโต (2560) ได้ศึกษา ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง เครื่องหมายวรรคตอน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบ Co-op Co-op ผล การศึกษาพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับมาก และมีค (Meek, 2001) พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจกับระบบ และทำให้นักเรียนมีความคิดว่ามีประโยชน์และจะใช้อีกครั้งในการทำงานแบบร่วมมือใน อนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ควรสร้างแผนการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค Co-op Co-op ที่ ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดและการเขียนเพื่อให้นักเรียนสามารถใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ในชีวิตประจำวัน

1.2 เทคนิคจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค Co-op Co-op จะเป็นเทคนิค ที่เป็นประโยชน์อย่างมากถ้าครูที่สอนจะนำไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการเรียนการสอนใน รายวิชาอื่นต่อไป เพราะเป็นกระบวนการที่เป็นความต้องการของผู้เรียนโดยตรงสามารถ แก้ปัญหาการเรียนภาษาอังกฤษได้ส่งผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น สำคัญในปัจจุบัน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค Co-op Co-op กับตัวแปรด้านอื่น เช่น ความคงทนต่อการเรียนรู้ เจตคติต่อการเรียน การคิด วิเคราะห์

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ เทคนิค Co-op Co-op กับการจัดการเรียนรู้แบบอื่น ๆ เช่น การจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*.

กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ภฤชติญา มูลศรี. (2553). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนการสอนด้วยเทคนิค CO-OP*

CO-OP ในรายวิชาการจัดการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. เพชรบูรณ์ :

สถาบันวิจัยและพัฒนา [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม้ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัย ราชภัฏเพชรบูรณ์

จิตนิภา ศรีมันตะ. (2551). *การพัฒนาชุดการสอนภาษาอังกฤษเน้นทักษะฟัง-พูด โดยใช้สื่อ โฆษณา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม้ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- จิรภา มะละกา. (2559). การเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการตั้งคำถามกับเทคนิคแบบ CO OP CO OP [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม].
- ธนธรณ นิยมชื่น. (2560). ผลการอ่านจับใจความกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้บทเรียนการบูรณาการการจัดกิจกรรมด้วยกลุ่มร่วมมือแบบ Co-op Co-op [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม].
- พัชรินทร์ โสสิต. (2560). ผลการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือด้วยเทคนิค Co-op Co-op กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง มาตราตัวสะกด โดยหนังสือคำกลอนสอนอ่านจากประถม ก กา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม].
- พัชรา พลเยี่ยม. (2553). การพัฒนาชุดประกอบการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคเรียนด้วยช่วยกันสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านโคกบัวค้อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม].
- ไพรวรรณ มัชปาโต (2560). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง เครื่องหมายวรรคตอน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบ Co-op Co-op [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม].
- โรงเรียนเหล่าไธสงามวิทยาสง. (2563). รายงานประจำปีการศึกษา 2563. กาลสินธุ์ : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3.
- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. (2551). นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สมศักดิ์ ภูวิภาดาธรรม. (2554). การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการประเมินตามสภาพจริง. เชียงใหม่: เชียงใหม่โรงพิมพ์: แสงศิลป์.
- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2552). 19 วิธีจัดการเรียนรู้: เพื่อพัฒนากระบวนการคิด (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- อุทัย ภิรมย์รัตน์ (2554). ปัญหาการสอนอ่านภาษาอังกฤษแก่ผู้เริ่มเรียน. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- AbuSeileek, A. F. (2007). Cooperative vs. individual learning of oral skills in a CALL environment. Computer Assisted Language Learning, 20(5).
- Balkcom, S. (Online 19/11/2561) (1992). Cooperative learning. Education Research Consumer Guide.1, from <http://www.ed.gov/pubs/OR/Consumer Guides/ Cooplear. html>.
- Lawrey. (1978). Reading Interest In First Grade, Elementary English, 1; 707 – 711.

- Meek, Eliza Bruce. (2001). "Learning Package Versus Conventional Method of Instruction," *Dissertation Abstracts International*. 33(2): 1590 – A February.
- Sadler, Kim Cleary. (2003). The Effectiveness of Cooperative Learning as an Instructional Strategy to Increase Biological Literacy and Academic Achievement in a Large, Nonmajors College Biology Class, *Dissertation Abstracts International*, 63(8), 2784-A
- Slavin, Robert E. (1995). *Cooperative Learning Theory, Research and Practice*. (2nd ed). Massachusetts: A Simom & Schuster.

การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความภาษาไทย
โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนโคกล่ามผดุงวิทย์
The Development of Thai Language Comprehensive Reading
Ability Using SQ4R Learning Activities with Exercises for
3th Grade Students in Khoklampadungwit School

ช่อเพชร ศิริภักดิ์^{1*}, ภูษิต บุญทองเถิง², ประสพสุข ฤทธิเดช³
Chophet Siriphak^{1*}, Poosit Boontongthern², Prasopsuk Rittidet³

^{1,2,3} สาขาหลักสูตรและการเรียนการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
^{1,2,3} Curriculum and Instruction, Master of Education Program, Rajabhat Maha Sarakham University

*Corresponding email: p.e.t34990@gmail.com

Received: 11 August 2021; Revised: 19 October 2021; Accepted: 25 October 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความภาษาไทย ด้วยรูปแบบ SQ4R สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) ศึกษาค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการอ่านจับใจความภาษาไทย 3) เปรียบเทียบความสามารถการอ่านจับใจความก่อนเรียนกับหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 4) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความ กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนโคกล่ามผดุงวิทย์ จำนวนนักเรียน 9 คน ที่ใช้ในการวิจัยคือ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดความสามารถ ชนิดเลือกตอบ และแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความภาษาไทย ด้วยรูปแบบ SQ4R สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.83/80.56 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 2) ค่าดัชนีประสิทธิผลในการเรียนรู้การอ่านจับใจความภาษาไทย โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เท่ากับ 0.6602 หรือคิดเป็นร้อยละ 66.02 3) ความสามารถการอ่านจับใจความก่อนเรียนกับหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการอ่านจับใจความภาษาไทย โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะ คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 4) ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะ การอ่านจับใจความ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : การอ่านจับใจความ, การเรียนรู้แบบ SQ4R, แบบฝึกทักษะภาษาไทย

ABSTRACT

The purposes of the research were to (1) development of Thai language comprehensive reading SQ4R learning exercises for 3th Grade Students in Primary School by efficiency criterion set at 80/80. (2) study effectiveness Index of Thai language comprehensive reading ability using SQ4R learning activities with exercises for 3th Grade students. (3) compare pre-test and post-test results of 3rd Grade students that study by Thai language comprehensive reading ability using SQ4R learning activities with exercises and (4) study 3th Grade students satisfaction to SQ4R learning activities with exercises. The target was 3th Grade students of Khoklampadungwit School, Kalasin Primary Education Service Area Office 1 with purposive sampling method. Data collection were: (1) active learning plan (2) multiple choice test and (3) satisfaction questionnaire. Data analysis such as: percentage, mean and Standard Division.

The results showed that (1) the active learning Thai language comprehensive reading SQ4R learning exercises for 3th Grade Students in Primary School have efficiency criterion at 81.83/80.56. (2) the effectiveness Index of Thai language comprehensive reading ability using SQ4R learning activities with exercises for 3th Grade students equal 0.6602 or 66.02 percentage. (3) the comprehensive reading ability pre-test and post-test results of 3th Grade that learning Thai language comprehensive reading ability using SQ4R learning activities with exercises. The post-test scores higher than pre-test with statistical significance at .05 and (4) the level score of 3th Grade students satisfaction to SQ4R learning activities with exercises was satisfied.

Keywords : Comprehensive Reading, SQ4R Learning, Thai language Exercises

บทนำ

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติ เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ และเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ เพื่อพัฒนาความรู้ กระบวนการคิดวิเคราะห์ วิจัย และสร้างสรรค์ ภาษาไทยเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อนำไปใช้จริง กระทรวงศึกษาธิการ (2551, น.37) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระภาษาไทยไว้ทั้งหมด 5 สาระคือ สาระที่ 1 การอ่าน สาระที่ 2 การเขียน สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม ซึ่งสาระการเรียนรู้ด้านการอ่านได้กำหนดไว้ว่า อ่านออกเสียงคำ ประโยค อ่านบทร้อยแก้ว คำประพันธ์ชนิดต่างๆ การอ่านในใจ เพื่อสร้างความเข้าใจ และการวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้จากสิ่งที่อ่าน เพื่อนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ในส่วนของสาระและมาตรฐานการเรียนรู้สาระที่ 1 การอ่าน มาตรฐาน ท.1.1 ได้กำหนดไว้ว่า ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน กระทรวงศึกษาธิการ (2551: 37-44)

การอ่านจับใจความเป็นทักษะสำคัญในการติดต่อสื่อสารและเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้แล้วยังก่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน และส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้แนวคิดในการดำเนินชีวิต การอ่านจึงเป็นหัวใจของการศึกษาทุกระดับ และเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้เรื่องต่าง ๆ จึงสำคัญต่อการพัฒนาความคิดและคุณภาพชีวิตของมนุษย์ เพราะสามารถช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจถึงเรื่องที่อ่านอย่างถูกต้อง การอ่านจับใจความจะทำให้ผู้อ่านรู้จักคิดวิเคราะห์ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านจับใจความไว้ เช่น ประสพสุข ฤทธิเดช (2559: 121) สรุปความหมายของการอ่านจับใจความว่า การอ่านแล้วเข้าใจสาระสำคัญของเรื่อง สามารถสรุปประเด็นสำคัญ ลำดับเหตุการณ์มาถ่ายทอดให้ผู้อื่นเข้าใจและแสดงความคิดเห็นจากเรื่องที่อ่านได้

ปัจจุบันปัญหาที่พบมากในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย คือ ปัญหาการอ่านจับใจความ สาเหตุมาจากนักเรียนอ่านหนังสือแล้วไม่สามารถสรุปสาระสำคัญของเรื่องที่อ่านได้ ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายในการอ่าน โรงเรียนโคกกล่ามผดุงวิทย ได้จัดการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้ภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้เรียนประสบปัญหาขาดความสามารถด้านการอ่านมากที่สุด โดยเฉพาะการอ่านเพื่อจับใจความ เมื่อเรียนแล้วผู้เรียนไม่สามารถอ่านจับใจความสำคัญ หรือเนื้อหาที่เป็นร้อยแก้ว ร้อยกรอง จากเรื่องราวต่างๆได้ ผู้เรียนไม่สามารถแยกแยะข้อเท็จจริง และข้อคิดเห็นจากเรื่องที่อ่าน ผู้เรียนไม่สามารถจับใจความสำคัญเพื่อเขียนคิดวิเคราะห์เนื้อหาที่อ่านได้ส่งผลให้การอ่านเป็นสมรรถภาพที่มีผลการทดสอบความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนระดับชาติ (NT) ต่ำ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้และการสื่อสาร ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มขึ้น ซึ่งสาเหตุของปัญหาส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย ดังจะเห็นได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการทดสอบความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนระดับชาติ (NT) ปีการศึกษา 2562 การประเมินด้านภาษาของนักเรียนโรงเรียนโคกกล่ามผดุงวิทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 27 ผลการประเมินที่เป็นภาพรวมของประเทศ นักเรียนได้คะแนนต่ำกว่าระดับประเทศ โรงเรียนโคกกล่ามผดุงวิทย (2562: 8)

แนวทางการแก้ปัญหาในการอ่านจับใจความนั้น ถ้านักเรียนได้รับการฝึกเพียงพอและสม่ำเสมอ ดังนั้นแบบฝึกทักษะมีความจำเป็น เพราะเป็นการทบทวนเรื่องที่เรียนมาแล้ว ปัจจุบันครูส่วนใหญ่ใช้แบบฝึกหัดที่มีอยู่ในหนังสือเรียน ซึ่งแบบฝึกการอ่านการเขียนจะมีอยู่น้อยมาก ครูจึงจำเป็นต้องสร้างแบบฝึกให้เหมาะสมกับเนื้อหา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจและเกิดทักษะในเรื่องการอ่านเขียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกจากง่ายไปยากเพื่อให้นักเรียนสนใจมีกำลังใจ แบบฝึกเป็นแบบฝึกสั้นๆ เพื่อไม่ให้เบื่อและแบบฝึกต้องเป็นเรื่องใกล้ตัวผู้เรียนจะทำให้สนใจจำได้ดี จึงนับได้ว่าแบบฝึกเป็นวิธีการแก้ปัญหาวิธีหนึ่ง กระทรวงศึกษาธิการ (2551: 4)

ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาถึงเทคนิคการสอนแบบวิธีการสอนแบบ SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะ เป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้และทักษะในการคิดที่เป็นระบบ เป็นการสอนที่ส่งเสริมความเข้าใจในการอ่าน และมีความชำนาญในการอ่านเพิ่มมากขึ้น ซึ่งพบว่าการสอนโดยใช้เทคนิค SQ4R เป็นวิธีสอนอ่านที่พัฒนาจากการสอนอ่านแบบ SQ3R ที่โรบินสัน (Robinson, 1961: 29-30) ได้เสนอไว้ ต่อมาในปี 1984 วอลเตอร์ พอค (Walter Pauk) ได้เสนอแนะวิธีสอนอ่านแบบ SQ4R เป็นการใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิด เป็นวิธีสอนอ่านที่มีประสิทธิภาพในการสื่อสารส่งเสริมความเข้าใจในการอ่านได้ดี สามารถคาดเดา เข้าใจแนวคิดเรื่องที่อ่านได้อย่างรวดเร็วจดจำเรื่องที่อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการสอนแบบ SQ4R เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยสร้างนิสัยการอ่านที่ดีและมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการให้ผู้เรียนเรียนรู้ที่จะรู้จักตอบคำถามจากเรื่องที่อ่าน ทำความเข้าใจจากเรื่องหรือทบทวนเนื้อหา เพื่อช่วยในการจำเรื่องที่อ่าน และนักเรียนสามารถเรียงลำดับขั้นเพื่อหาใจความ

สำคัญได้อย่างรวดเร็ว เข้าใจเนื้อหาที่มีความยากได้ง่ายขึ้น ผู้เรียนจดจำเรื่องที่อ่านได้นานช่วยให้รู้จักการคาดเดาคำถามที่จะพบในแบบทดสอบ นอกจากนี้ยังช่วยให้อ่านได้เร็วขึ้น ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นที่ 1 กิจกรรมสำรวจ ขั้น S (Survey) นักเรียนสำรวจเรื่องเพื่อให้รู้เนื้อหอย่างคร่าวๆ 2) ขั้นที่ 2 กิจกรรมตั้งคำถาม ขั้น Q (Question) นักเรียนต้องการรู้อะไรบ้าง เกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน 3) ขั้นที่ 3 กิจกรรมอ่านละเอียด ขั้น R (Read) นักเรียนอ่านเนื้อเรื่องนิทาน อย่างละเอียดอีกครั้ง 4) ขั้นที่ 4 กิจกรรมบันทึกคำตอบ ขั้น R (Record) นักเรียนเขียนบันทึกคำตอบ 5) ขั้นที่ 5 กิจกรรมสรุปใจความสำคัญ ขั้น R (Recite) นักเรียนเขียนคำตอบของคำถามที่ตั้งไว้ โดยสรุปเป็นสำนวนภาษาของตนเอง และ 6) ขั้นที่ 6 กิจกรรมทบทวนความเข้าใจ ขั้น R (Reflect) นักเรียนตรวจสอบความเข้าใจ (สุนทร สินธพานนท์ และคณะ, 2554) การจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะ จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจจากเรื่องหรือเนื้อหา และสามารถเรียงลำดับขั้นเพื่อหาใจความสำคัญจากการอ่านแล้วตอบคำถามจากแบบฝึกทักษะได้ ผู้เรียนรู้จักฝึกหาคำตอบจากคำถามที่ตั้งไว้ จะทำให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการอ่าน เพราะผู้เรียนสามารถตอบคำถามจากเรื่อง และยังแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจของตนเองในการเขียนขั้นเขียนสรุปใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านได้

จากสภาพปัญหาการอ่านจับใจความและแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความภาษาไทย โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านจับใจความของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนได้รับประโยชน์จากการอ่าน การเขียน และมีนิสัยรักการอ่านจับใจความ รวมถึงการเขียนสรุปความ ให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความภาษาไทย ด้วยรูปแบบ SQ4R สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อศึกษาค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการอ่านจับใจความภาษาไทย โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถการอ่านจับใจความก่อนเรียนกับหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการอ่านจับใจความภาษาไทย โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะ
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนโคกล่ามผดุงวิทย ภาควิทยาที่ 2 ปีการศึกษา 2563 สำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาภาคสนธิ์ เขต 1 จำนวนห้องเรียน 1 ห้อง รวมนักเรียน 9 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะ

2.1 ตัวแปรตาม

1) ความสามารถในการอ่านจับใจความ

2) ความพึงพอใจของนักเรียน

3. ขอบเขตเนื้อหา

เนื้อหาที่นำมาใช้ในการวิจัยอยู่ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน ประกอบด้วยตัวชี้วัดดังนี้ ตัวชี้วัดที่ 3 ตั้งคำถามและตอบคำถามเชิงเหตุผลเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน ตัวชี้วัดที่ 4 ลำดับเหตุการณ์และคาดคะเนเหตุการณ์จากเรื่องที่อ่าน โดยระบุเหตุผลประกอบ ตัวชี้วัดที่ 5 สรุปความรู้และข้อคิดจากเรื่องที่อ่าน เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งมีตัวชี้วัดประกอบเนื้อหาในการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ หลักการอ่านจับใจความ การอ่านนิทาน การอ่านข่าว การอ่านบทร้อยกรอง การอ่านเรื่องสั้น การอ่านโฆษณา

กิจกรรมการเรียนรู้การอ่านจับใจความภาษาไทย โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะ ประกอบด้วย 6 ชั้น (สุภาวดี ยนต์ชัย, 2556: 47)

ชั้นตอนที่ 1. ชั้นสำรวจ S (Survey)

ชั้นตอนที่ 2. ชั้นตั้งคำถาม Q (Question)

ชั้นตอนที่ 3. ชั้นอ่าน R (Read)

ชั้นตอนที่ 4. ชั้นจดบันทึก R (Record)

ชั้นตอนที่ 5. ชั้นสรุปใจความสำคัญ R (Recite)

ชั้นตอนที่ 6. ชั้นทบทวน R (Reflect)

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้การอ่านจับใจความภาษาไทย โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 6 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 12 ชั่วโมง ไม่นับรวมการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน พร้อมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านจำนวน 6 เรื่อง ซึ่งเนื้อหาประกอบด้วย 1. หลักและวิธีการอ่านจับใจความ 2. การอ่านจับใจความจากนิทาน 3. การอ่านจับใจความจากข่าว 4. การอ่านจับใจความจากบทร้อยกรอง 5. การอ่านจับใจความจากเรื่องสั้น 6. การอ่านจับใจความจากโฆษณา โดยมีลำดับขั้นตอน คือ 1. ชั้นสำรวจ S (Survey) 2. ชั้นตั้งคำถาม Q (Question) 3. ชั้นอ่าน R (Read) 4. ชั้นจดบันทึก R (Record) 5. ชั้นสรุปใจความสำคัญ R (Recite) 6. ชั้นทบทวน R (Reflect) ผลจากประเมินแผนการจัดการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 มีความเหมาะสมมากที่สุด

4.2 แบบทดสอบวัดการอ่านจับใจความ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ โดยใช้เกณฑ์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ที่ 0.60 ขึ้นไป สามารถนำมาใช้ได้ โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระหว่าง 0.80-1.00

4.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การอ่านจับใจความภาษาไทย โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 แบ่งเป็นระดับความพึงพอใจเป็น 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีเกณฑ์การให้คะแนนและเกณฑ์การแปลความหมายดังนี้ ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.00 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.00 - 2.49 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่

ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.99 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมและหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ที่ 0.60 ขึ้นไปสามารถนำมาใช้ได้ โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระหว่าง 0.80-1.00

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

5.1 ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) กับนักเรียนกลุ่มเป้าหมายด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความ

5.2 ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ถึงแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการจัดการเรียนรู้ ตามแผนการเรียนรู้ที่วางไว้

5.3 เมื่อสิ้นสุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R หลังจากนั้นทำการทดสอบหลังเรียน (Post-test) กับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 20 ข้อ ใช้เวลา 1 ชั่วโมง

5.4 เมื่อดำเนินการสอนเสร็จสิ้น ให้นักเรียนตอบแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การอ่านจับใจความภาษาไทย โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

6. วิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ

6.1 หาค่าประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การวิเคราะห์ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ $E_1/E_2 = 80/80$

6.2 หาค่าดัชนีประสิทธิผลของกิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้สูตรคำนวณค่า E.I.

6.3 เปรียบเทียบความสามารถการอ่านจับใจความก่อนเรียนกับหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการอ่านจับใจความภาษาไทย โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะ โดยสถิติการทดสอบลำดับเครื่องหมายของวิลคอกซ์สัน (Wilcoxon Sign Ranks Test) กรณีกลุ่มเป้าหมายขนาดเล็ก ($n < 30$)

6.4 หาค่าความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความภาษาไทย ด้วยรูปแบบ SQ4R สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (E_1/E_2) มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.83/80.56 แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของการพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความภาษาไทย ด้วยรูปแบบ SQ4R สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ผลการเรียนรู้	n	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย	S.D.	ร้อยละ
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	9	480	392.78	1.13	81.83
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)	9	20	24.35	1.27	80.56
ประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (E_1/E_2) มีค่าเท่ากับ 81.83/80.56					

จากตารางที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพของการพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความภาษาไทย ด้วยรูปแบบ SQ4R สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (E_1/E_2) มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.83/80.56 นั่นคือ การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความภาษาไทย ด้วยรูปแบบ SQ4R สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างเรียนโดยรวมร้อยละ 81.83 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนโดยรวมร้อยละ 80.56

2. การวิเคราะห์หาค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการอ่านจับใจความภาษาไทย โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการอ่านจับใจความภาษาไทย โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	คะแนนหลังเรียน	คะแนนก่อนเรียน	ดัชนีประสิทธิผล (E.I.)	ร้อยละ
9	20	145	77	0.6602	66.02

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนที่เรียนรู้โดยการจัดกิจกรรมการอ่านจับใจความภาษาไทย โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีค่าดัชนีประสิทธิผลในการเรียนรู้เท่ากับ 0.6602 แสดงว่าผู้เรียนมีคะแนนทางการเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนคิดเป็นร้อยละ 66.02

3. การเปรียบเทียบความสามารถการอ่านจับใจความก่อนเรียนกับหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยกิจกรรมการอ่านจับใจความภาษาไทย โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะ

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความสามารถการอ่านจับใจความก่อนเรียนกับหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการอ่านจับใจความภาษาไทย โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะ

	n	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	df	t	P-value
หลังเรียน	9	20	16.11	1.27	8	12.068	0.007
ก่อนเรียน	9	20	8.56	1.13			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ผลเปรียบเทียบความสามารถการอ่านจับใจความก่อนเรียนกับหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการอ่านจับใจความภาษาไทย โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า ก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 8.56 คะแนน หลังเรียนมีค่าเฉลี่ย 16.11 คะแนน พบว่าคะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความ

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความ

ข้อที่	รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1	นักเรียนอ่านเรื่องราวจับใจความหลากหลายเรื่อง	4.56	0.73	มากที่สุด
2	นักเรียนชอบเนื้อหาที่นำมาให้นักเรียนอ่านแต่ละเรื่อง	4.33	0.50	มาก
3	นักเรียนชอบทำแบบฝึกกิจกรรมการอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิคSQ4R ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจอ่านคร่าวๆ (S-Survey)	4.44	0.73	มาก
4	นักเรียนชอบทำแบบฝึกกิจกรรมการอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิคSQ4R ขั้นตอนที่ 2 การตั้งคำถามจากเรื่อง (Q-Question)	4.67	0.50	มากที่สุด
5	นักเรียนชอบทำแบบฝึกกิจกรรมการอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิคSQ4R ขั้นตอนที่ 3 การอ่านอย่างรอบคอบ นักเรียนอ่านเพื่อหาคำตอบอีกครั้ง (R1-Read)	4.56	0.53	มากที่สุด

ข้อที่	รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
6	นักเรียนชอบทำแบบฝึกกิจกรรมการอ่านจับใจความ โดยใช้เทคนิคSQ4R ชั้นตอนที่ 4 การจดจำนักเรียนทำ ความเข้าใจคำตอบ (R2-Record)	4.00	0.87	มาก
7	นักเรียนชอบทำแบบฝึกกิจกรรมการอ่านจับใจความ โดยใช้เทคนิคSQ4R ชั้นตอนที่ 5 การเขียนสรุปใจความ (R3-Recite)	4.67	0.50	มากที่สุด
8	นักเรียนชอบทำแบบฝึกกิจกรรมการอ่านจับใจความ โดยใช้เทคนิคSQ4R ชั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์วิจารณ์ แสดงความคิดเห็นจากเรื่อง (R4-Reflect)	4.78	0.44	มากที่สุด
9	การฝึกกิจกรรม SQ4R แต่ละขั้นตอนช่วยให้นักเรียนอ่านจับใจความอย่างง่ายและเข้าใจ	3.89	0.78	มาก
10	นักเรียนภูมิใจในผลสัมฤทธิ์หลังเรียนของตนเอง	4.11	0.78	มากที่สุด
เฉลี่ย		4.40	0.16	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความ โดยใช้ข้อคำถาม จำนวน 10 ข้อ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.40, S.D. = 0.16)

อภิปรายผล

การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความภาษาไทย โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีข้อค้นพบที่ควรนำมาสามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความภาษาไทย ด้วยรูปแบบ SQ4R สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 81.83/80.56 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด แสดงว่าแผนการจัดการเรียนรู้การอ่านจับใจความภาษาไทย โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพตามความมุ่งหมายของการวิจัยที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการสอนแบบ SQ4R เป็นการสอนที่มีขั้นตอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ไปที่ละขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจาก ขั้นที่ 1 ขั้นสำรวจ S (Survey) การอ่านเรื่องอย่างคร่าว ๆ เพื่อสำรวจหาจุดสำคัญของเรื่อง ขั้นที่ 2 ขั้นตั้งคำถาม Q (Question) การตั้งคำถามจากเรื่องที่อ่าน ขั้นที่ 3 ขั้นอ่าน R1 (Read) การอ่านอย่างละเอียดเพื่อค้นหาคำตอบให้แก่คำถามที่ตั้งไว้ ขั้นที่ 4 ขั้นจดบันทึก R2 (Record) การจดบันทึกข้อมูลเป็นการบันทึกย่อ ๆ ตามความเข้าใจของนักเรียน ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปใจความสำคัญ R3 (Recite) การสรุปใจความสำคัญโดยใช้สำนวนภาษาของตนเอง ขั้นที่ 6 ขั้นทบทวน R4 (Reflect) การทบทวน วิเคราะห์ วิวิจารณ์ เรื่องที่อ่านแล้วแสดงความคิดเห็น ซึ่งกิจกรรมของขั้นที่ 1 ขั้น

สำรวจ S (Survey) การอ่านเรื่องอย่างคร่าว ๆ เพื่อสำรวจหาจุดสำคัญของเรื่อง นักเรียนสามารถตอบคำถาม ได้คะแนนเฉลี่ยมากที่สุด เพราะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผู้วิจัยคอยดูแล ให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด ใช้เวลาเหมาะสมโดยไม่มากหรือน้อยจนเกินไป และเป็นสิ่งที่น่าสนใจ จึงทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการอ่านจับใจความโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นนั้นมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ 80/80 เป็นไปตามวัตถุประสงค์ เนื่องจากได้ผ่านขั้นตอนและกระบวนการสร้างอย่างมีระบบ ทั้งได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญที่คอยตรวจสอบช่วยแก้ไขให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และยังมีประสิทธิภาพของคุณภาพเครื่องมือสามารถยอมรับได้ กระบวนการดังกล่าวที่ผู้วิจัยกล่าวมา ส่งผลให้ได้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และสามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรูปแบบ SQ4R 6 ขั้นตอน ดังที่สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ (2554: 225) กล่าวถึง วิธีสอนโดยใช้เทคนิค SQ4R มีขั้นตอนการจัดกิจกรรม 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1. Survey - S คือ การสำรวจอ่านคร่าว ๆ 2. Question - Q คือ การตั้งคำถามจากเรื่อง 3. Read - R คือ การอ่านอย่างรอบคอบ นักเรียนอ่านเพื่อหาคำตอบอีกครั้ง 4. Record - R คือ การจดจำนักเรียนทำความเข้าใจคำตอบ 5. Recite - R คือ การเขียนสรุปใจความ 6. Reflect - R คือ การวิเคราะห์ วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นจากเรื่อง ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นี้ทำให้ผู้เรียนมีผลการเรียนที่ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยนันทนาใจทาน (2553) ได้ทำการวิจัยและพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความและการเขียนสรุปความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลของการวิจัย พบว่า ใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สร้างขึ้นมีระบบตามหลักเกณฑ์การสร้างและผ่านการทดลองใช้มาแล้วอย่างมีประสิทธิภาพ คือ ใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R มีเกณฑ์ 89.26/84.31 เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานของประสิทธิภาพ 80/80 ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับ นริศรา สุนทรราช (2554: 58-62) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลปรากฏว่า แบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 87.72/86.36 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มัทธิดา ศิริตานนท์ ได้ศึกษาความสามารถในการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จากการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับแผนผังความคิด พบว่า 1) ก่อนเรียนนักเรียนได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 18.23 คิดเป็นร้อยละ 60.77 หลังเรียนนักเรียนได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 23.46 คิดเป็นร้อยละ 78.20 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน และนักเรียนมีความก้าวหน้าค่าเฉลี่ย 5.23 คิดเป็นร้อยละ 17.43 2) ความสามารถในการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จากการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับแผนผังความคิด พบว่าหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) ความสามารถในการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จากการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับแผนผังความคิด พบว่าหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Siritanont, 2016: 75-82)

2. ค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการอ่านจับใจความภาษาไทย โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเท่ากับ 0.6602 คิดเป็นร้อยละ 66.02 แสดงว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนเพิ่มขึ้นจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะ ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมตามหลักการ ขั้นตอนของทฤษฎี เปิดโอกาสให้นักเรียนทำกิจกรรมการอ่านร่วมกัน ให้นักเรียนฝึกการตั้งคำถามด้วยประโยคที่ง่าย และสั้นๆจากเรื่องที่อ่าน แล้วหาคำตอบจากคำถามที่นักเรียนตั้งไว้ และให้นักเรียนแต่ละคนแสดงความ

คิดเห็นจากเรื่องที่อ่าน โดยจะเห็นได้ว่าการดำเนินกิจกรรมสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม นักเรียนสามารถจับใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่านได้และสามารถเขียนสรุปได้ด้วยตัวเอง ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการอ่านจับใจความภาษาไทย โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะ มีความรู้เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย นันทนา ไจทาน (2553) ได้ทำการวิจัยและพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความและการเขียนสรุปความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัย พบว่า ค่าดัชนีประสิทธิผลของใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R มี 0.7733 แสดงว่า นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นจากการพัฒนาทักษะการเขียนสรุปความโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร้อยละ 77.33

3. ผลการเปรียบเทียบความสามารถการอ่านจับใจความก่อนเรียนกับหลังเรียนของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการอ่านจับใจความภาษาไทย โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะ คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการอ่านจับใจความภาษาไทย โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ เนื่องจากผู้เรียนได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอนตามแบบเรียน SQ4R คือ ขั้นที่ 1 ขั้นสำรวจ S (Survey) การอ่านเรื่องอย่างคร่าว ๆ เพื่อสำรวจหาจุดสำคัญของเรื่อง ขั้นที่ 2 ขั้นตั้งคำถาม Q (Question) การตั้งคำถามจากเรื่องที่อ่าน ขั้นที่ 3 ขั้นอ่าน R1 (Read) การอ่านอย่างละเอียดเพื่อค้นหาคำตอบให้แก่คำถามที่ตั้งไว้ ขั้นที่ 4 ขั้นจดบันทึก R2 (Record) การจดบันทึกข้อมูลเป็นการบันทึกย่อ ๆ ตามความเข้าใจของนักเรียน ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปใจความสำคัญ R3 (Recite) การสรุปใจความสำคัญโดยใช้สำนวนภาษาของตนเอง ขั้นที่ 6 ขั้นทบทวน R4 (Reflect) การทบทวน วิเคราะห์ วิจาร์ณ เรื่องที่อ่านแล้วแสดงความคิดเห็น ซึ่งการสอนผู้วิจัยได้เน้นให้ผู้เรียนอ่านเรื่องราวของเนื้อหาตามขั้นตอน มีการร่วมกันแสดงความคิดเห็นจากการอ่าน การตั้งคำถามตอบคำถาม สรุปใจความสำคัญโดยใช้สำนวนภาษาของตนเองแล้วนำมาพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชั้นเรียน ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจในการอ่านจับใจความเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสอดคล้องกับ แสงระวี ประจวบวัน (2553) ได้ทำการวิจัยและพัฒนาทักษะการเขียนสรุปความโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการเขียนสรุปความ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องเมฆลา ลือโสภา (2555: 118-119) ได้พัฒนาการอ่านจับใจความด้วยวิธีการสอนแบบ SQ4R กลุ่มสาระภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้พัฒนาการอ่านจับใจความ ด้วยวิธีการสอนแบบ SQ4R กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 86.75/87.10 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านจับใจความหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

4. การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.40$, S.D. = 0.16) เป็นไปตามวัตถุประสงค์เนื่องจากการกิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความ เป็นแบบฝึกทักษะที่มีขั้นตอนไม่ซับซ้อนยุ่งยาก เข้าใจง่ายทำให้นักเรียนสามารถตอบคำถาม กล้าแสดงความคิดเห็นต่อการอ่าน ทำให้นักเรียนสนุกกับการเรียน การทำกิจกรรมต่างๆ โดยครูผู้สอนคอยเสริมแรงบวกให้แก่กับนักเรียนด้วยการชื่นชม และให้กำลังใจกับนักเรียนเพื่อให้นักเรียนมีกำลังใจในการเรียนรู้ เมื่อเรียนจบในแต่ละแผนแล้วนักเรียนจะทำแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความ ประกอบด้วย หลักการอ่านจับใจความ การอ่านนิทาน การอ่านข่าว การอ่านบทร้อยกรอง การ

อ่านเรื่องสั้น การอ่านโฆษณา ซึ่งมีเนื้อหาเหมาะสมกับผู้เรียน จึงทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำกิจกรรม การเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอมรรัตน์ จิตตะกาล (2556) ได้ศึกษาทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับการใช้ผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ความพึงพอใจของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อวิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับการใช้ผังกราฟิก อยู่ในระดับ มากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิบูลย์ ตัญญบุตร (2557) วิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับข้อมูลท้องถิ่นจังหวัดสุพรรณบุรี คิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับข้อมูลท้องถิ่นจังหวัดสุพรรณบุรีโดยภาพรวมพึงพอใจมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของสมัย ลาสุวรรณ (2559: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิค SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนโรงเรียนเหล่านาแก วิทยานุสรณ์ ชั้นมัธยมศึกษาปี 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 36 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการอ่านจับใจความ โดยใช้เทคนิค SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะโดยรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ก่อนนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ ครูผู้สอนจะต้องศึกษาเนื้อหาสาระของแผนการจัดการเรียนรู้

1.2 ครูผู้สอนควรดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด ให้คำแนะนำขั้นตอนการเรียนรู้และคอยช่วยเหลือนักเรียนเมื่อนักเรียนเกิดปัญหาหรือไม่เข้าใจในการเรียนรู้

1.3 ครูผู้สอนควรมีการเสริมแรง ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึภาคภูมิใจและเพื่อให้เด็กได้มีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมในครั้งต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีกิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะ กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความด้วยเทคนิควิธีอื่นๆ เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

2.2 ควรมีการวางแผนในการกำหนดขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้หรือการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีความหลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพบริบทของผู้เรียนและห้องเรียนในแต่ละพื้นที่

2.3 การจัดกิจกรรมชั้นตั้งคำถามจะใช้เวลานานกว่าชั้นกิจกรรมอื่น ๆ สำหรับผู้เรียนที่เรียนช้า ครูต้องช่วยเหลือแนะนำในการตั้งคำถามและวิธีตอบคำถามโดยการฝึกตั้งคำถาม ถามตัวเองก่อน จนกระทั่งสามารถตั้งคำถามเองได้ หลังจากนั้นให้ผู้เรียนจับคู่ฝึกถามตอบให้คล่องแคล่ว แล้วให้ตั้ง คำถามจากเรื่องที่อ่าน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

- นริศรา สุนทรราช. (2554). การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์] มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- นันทนา ไจทาน. (2553). การพัฒนาการเขียนย่อความกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยใช้ชุดฝึกทักษะแบบแผนผังความคิด นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ประสพสุข ฤทธิเดช. (2559). นวัตกรรมการศึกษาการสอนภาษาไทย. มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์.
- พิบูลย์ ตัญญบุตร. (2557). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับข้อมูลท้องถิ่นสุพรรณบุรี. [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มัทธิดา ศิริदानนท์. (2559, กันยายน-ธันวาคม). การศึกษาความสามารถในการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จากการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับแผนผังความคิด. วารสารราชพฤกษ์, 14(3), 95-99.
- เมขลา ลือโสภา. (2555). การพัฒนาการอ่านจับใจความด้วยวิธีการสอนแบบ SQ4R กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- โรงเรียนโคกล่ามผดุงวิทย์. (2562). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ปีการศึกษา 2562. กภาพสินธุ์ : โรงเรียนโคกล่ามผดุงวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กภาพสินธุ์ เขต 1.
- สมัย ลาสุวรรณ. (2559). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านจับใจความ โดยใช้เทคนิค SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัย ราชภัฏมหาสารคาม.
- สุนทร สิ้นพานนท์ และคณะ. (2554). วิธีสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน. กรุงเทพฯ: 9119 เทคนิคพรินต์.
- สุภาวดี ยนต์ชัย. (2556). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญา การศึกษามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- แสงระวี ประจวบวัน. (2553). การพัฒนาทักษะการเขียนความเรียง โดยใช้แบบฝึกทักษะที่ใช้วิธีการแผนที่ความคิด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์] มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อมรรัตน์ จิตตะกาล. (2556). การพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับการใช้ผังกราฟิกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- Robinson, F.D. (1961: 29-30). *Effective Study*. New York: Harper & Brothers.

การส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และความฉลาดทางสังคม
ด้วยกิจกรรมวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กระดับปฐมวัย
The Promote Science Process Skills and Social Intelligence with
Science Activities for Preschool Children

พัชรา วังอินทร์¹, รุ่งทิวา กองสอน^{2*}
Patchara Wang-in¹, Rungtiwa Kongson^{2*}

¹ หลักสูตรและการสอน คณะวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

¹ Curriculum and Instruction, School of Education, University of Phayao

² วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

² School of Education, University of Phayao

*Corresponding email: Patchara.pang23@gmail.com

Received: 27 September 2021; Revised: 12 December 2021; Accepted: 14 December 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย 1) เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ด้วยกิจกรรมวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กระดับปฐมวัย 2) เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมด้วยกิจกรรมวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กระดับปฐมวัย กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือนักเรียนอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลบ้านพระเนตร (แก้วสุวรรณประสิทธิ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 20 คน เป็นกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ 6 ชุด แบบประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กระดับปฐมวัยทั้ง 4 ทักษะและแบบประเมินความฉลาดทางสังคมสำหรับเด็กปฐมวัยทั้ง 3 ด้านดำเนินการตามการวิจัยกึ่งทดลองโดยใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบหลังการทดลองสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว

ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของเด็กระดับปฐมวัยหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์สำหรับเด็กระดับปฐมวัยมีค่าสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 ร้อยละ 93.00 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2) ความฉลาดทางสังคมของเด็กระดับปฐมวัยหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์มีค่าสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 ร้อยละ 92.50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : กิจกรรมวิทยาศาสตร์, ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์, ความฉลาดทางสังคม

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to develop science process skills through science activities for preschool children, 2) to develop social intelligence through science activities for preschool children. The target group used in the research is a student in Kindergarten Year 2 at Ban Phranet Kindergarten (Kaew Suwan Prasit), Chiang

Rai Primary Educational Service Area Office, Region 4, semester 2 of the academic year 2020, consisted of 20 people as a specific target group (Purposive Sampling). For the four skills of preschool children and the three areas of early childhood social intelligence assessment were carried out according to quasi-experimental research using a single-group experimental model, post-test, the statistics used for data analysis were mean, Standard Deviation, and One-sample T-test.

The results showed that 1) The science process skills of preschool children after school with science learning activities for preschool children were significantly higher than the 75% threshold by 93.00 percent. Statistically at 0.05 2) the social intelligence of preschool children after school with science learning activities was 75% higher than the 92.50 percent threshold with a statistical significance at the 0.05 level.

Keywords: Science Activity, Science Process Skills, Social Intelligence

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 หมวด 4 มาตรา 23 และมาตรา 24 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2552: 13) ระบุว่า ในการจัดกระบวนการเรียนรู้บูรณาการตามความเหมาะสมในเรื่องความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็นทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 – 2564) ในหลักการสำคัญที่มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทยพัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดีรับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม พัฒนาคอนทุกช่วงวัย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี, 2559: 4) หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 มุ่งพัฒนาเด็กทุกคนให้ได้รับการพัฒนาด้านร่างกายอารมณ์จิตใจสังคมและสติปัญญาอย่างมีคุณภาพและต่อเนื่องได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างมีความสุขและเหมาะสมตามวัยมีทักษะชีวิตหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3 – 6 ปี มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการตามวัยเต็มตามศักยภาพและมีความพร้อมในการเรียนรู้ จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับแบบการเรียนรู้ของเด็กได้ลงมือกระทำเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้าได้เคลื่อนไหวสำรวจเล่นสังเกตสืบค้นทดลองและคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง(กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: 41) รวมถึงเป้าหมายประเทศไทย 4.0 มีวิสัยทัศน์ทางการศึกษา 4.0 เป็นการศึกษาในยุคฐานความรู้ที่ต้องมีนวัตกรรมเป็นของตนเองไม่ต้องเลียนแบบหรือพึ่งต่างชาติเน้นให้ผู้เรียนสามารถสร้างผลงานหรือนวัตกรรมได้ (ไพฑูริย์ สินลารัตน์, 2560: 86)

การเรียนรู้วิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับปฐมวัยที่แท้จริง คือ ความพยายามของมนุษย์ที่จะเรียนรู้และทำความเข้าใจกับสิ่งรอบตัวและตัวตนของตนเอง ซึ่งความอยากรู้อยากลองจะติดตัวของมนุษย์มาตั้งแต่แรกเกิด ที่สะท้อนให้เห็นจากธรรมชาติของเด็กที่มีความอยากรู้อยากเห็นช่างสังเกตคอยซักถามเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่พบเจอ หากไม่ได้รับการตอบสนองที่ถูกต้องจะเป็นการปิดกั้นโอกาสทางการเรียนรู้ของเด็กโดยการไม่ให้ความสนใจกับคำถามและการค้นพบของเด็กหรือไม่ได้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่จะส่งเสริมและการต่อยอดทักษะและแนวคิดที่ถูกต้องให้กับเด็กอย่างเหมาะสมสิ่งสำคัญที่สุดคือ

ครูต้องแม่นยำในพัฒนาการของเด็ก เพื่อที่จะสามารถจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับความสามารถของเด็ก เข้าใจถึงจินตนาการของเด็กและเปิดใจยอมรับจะช่วยให้เด็กสามารถเรียนวิทยาศาสตร์ได้เพราะ วิทยาศาสตร์ช่วยพัฒนาการคิด (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2562: 34)

กิจกรรมทางวิทยาศาสตร์ที่ส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นการจัด ประสบการณ์การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ต้องให้เด็กเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติกิจกรรมลงมือกระทำจริงด้วย ตนเองการได้รับประสบการณ์ตรงจากการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 จัดกิจกรรมตามสภาพจริงสอดคล้องกับ สภาพแวดล้อมที่เด็กอาศัยอยู่เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเรียนรู้สิ่งใหม่นั้นมีฐานมาจาก ประสบการณ์เดิมของเด็กทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย ตามคุณลักษณะแต่ละด้าน ระหว่างดำเนินการจัดการเรียนรู้เพราะว่าการเรียนรู้ที่มีบรรยากาศในการเรียนรู้ที่ดีมีการปฏิสัมพันธ์ ระหว่างครูกับเด็กและเน้นการจัดการที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติรู้จักคิดและรู้จักค้นคว้าด้วย ตนเองโดยครูใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้เด็กรู้จักคิดและแก้ปัญหาเป็นการส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วย ตนเองและการจัดกิจกรรมจะเชื่อมโยงพื้นฐานจากความรู้เดิมและใช้เทคนิคการจัดประสบการณ์โดยการ สาธิตการทดลองการศึกษาในห้องเรียนเพื่อให้ได้ประสบการณ์ตรง (ประสาธน์ เถลิงเฉลิม, 2561: 26 - 27)

การเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมมีประสบการณ์ตรง ได้ลงมือปฏิบัติจริงโดยมี ครูเป็นผู้ตอบสนองความสนใจของเด็กและส่งเสริมการจัดโครงสร้างความคิดจากประสบการณ์เพื่อพัฒนา มุมมองและความเข้าใจทางวิทยาศาสตร์ รวมถึงการวัดความฉลาดทางสังคมหรือเอสคิว (SQ) สำหรับเด็ก ระดับปฐมวัยจะเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่สนับสนุนให้เด็กประสบความสำเร็จและมีชีวิตที่มีความสุข เด็ก วัย 3 - 6 ปีหรือวัยก่อนวัยเรียน เด็กช่วงวัยนี้จะพร้อมและรู้จักเล่นร่วมกับเด็กคนอื่นในกิจกรรมเดียวกัน เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวได้คิดและทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเหมาะสมในแต่ละ ช่วงวัย เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาทักษะทางสังคม โดยเฉพาะการเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การใช้เวลาทำกิจกรรมร่วมกันรวมถึงการแสดงความรักที่จะทำให้เด็กรู้สึกอบอุ่น ซึ่งเป็นพื้นฐานของ พัฒนาการทางด้านอารมณ์ที่มั่นคงอันนำไปสู่การพัฒนาทางด้านสังคม ผ่านการทำกิจกรรมและเรียนรู้ที่จะใช้ ชีวิตร่วมกับผู้อื่นภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งการเสริมสร้าง (SQ) นี้เป็นสิ่ง สำคัญที่จะช่วยให้เด็กสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (มิสวัลลภา ขุมศิริชัย, 2560: ออนไลน์)

ความฉลาดทางสังคมของเด็กปฐมวัยเป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงความสามารถของเด็กปฐมวัยใน การรับรู้เข้าใจอารมณ์ความรู้สึก ความคิดและพฤติกรรมของผู้อื่น เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีความรู้เรื่องราว ของสังคม มีทักษะในการแสดงออกตามสภาพการณ์ได้อย่างถูกต้อง สร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างมี ประสิทธิภาพ อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ตามกิจกรรมวิทยาศาสตร์ ความฉลาดทางสังคมของเด็ก ปฐมวัยมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น คือเรื่องการเอาใจเขามาใส่ใจเรา ทั้งนี้เพราะลักษณะของการร่วม กิจกรรมที่สำคัญคือเด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนกับครูในขณะที่ทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้เกิดความคุ้นเคยซึ่ง กันและกันมากขึ้น จึงมีการช่วยเหลือ แนะนำให้กำลังใจเพื่อนทำกิจกรรม เช่น การลงมือช่วยเก็บวัสดุ อุปกรณ์หรือของเล่นเมื่อเลิกใช้ (ชานาญ กงสะเด็น (2560: 55) ได้กล่าวถึงการช่วยเหลือว่า เป็นการ พยายามที่จะบรรเทาความต้องการที่ไม่ใช่ของแถมแก่ผู้อื่น เช่น การช่วยทำงานหรือเสนอสิ่งของให้ พฤติกรรมช่วยเหลือเด็กปฐมวัยว่าเด็กจะทำตามคำขอร้องหรือคำแนะนำของเพื่อนมากกว่าคนที่ไม่ใช่ เพื่อน ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์การปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น นอกจากนี้ในด้านมนุษยสัมพันธ์พบว่า การ จัดการเรียนรู้ครูได้สอดแทรกคำถามเพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิด ความรู้สึกในด้านการแบ่งปัน การเป็น ผู้ที่ไม่เอาเปรียบผู้อื่น การยิ้มแย้มแจ่มใสพูดคุยต่อกันและการใช้วาจาสุภาพอ่อนหวาน สังเกตได้จากกร

เริ่มแบ่งปันอุปกรณ์การขอยืมหรือการพูดคุยชวนเพื่อนร่วมเล่นด้วยหรือให้เพื่อนทำกิจกรรมก่อนตนเองไม่แย่งของกันจากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กระดับปฐมวัยและส่งเสริมความฉลาดทางสังคมด้วยกิจกรรมวิทยาศาสตร์ โดยใช้กิจกรรมวิทยาศาสตร์ 6 กิจกรรม โดยการทดลอง สำหรับเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลบ้านพระเนตร อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย ซึ่งจะเป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะการคิดแบบวิทยาศาสตร์ที่สร้างสรรค์ เป็นประโยชน์และทักษะทางสังคมที่เด็กปฐมวัยควรได้รับการเรียนรู้ปลูกฝังตามเป้าหมายการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยเพื่อสร้างทุนมนุษย์ที่มีคุณค่าต่อสังคม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ด้วยกิจกรรมวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กระดับปฐมวัย
2. เพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมด้วยกิจกรรมวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กระดับปฐมวัย

สมมติฐานของการวิจัย

1. การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เด็กระดับปฐมวัยที่ได้รับการเรียนรู้จากกิจกรรมทางวิทยาศาสตร์มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75
2. การพัฒนาความฉลาดทางสังคมของเด็กปฐมวัยหลังเรียนด้วยกิจกรรมวิทยาศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย
กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลบ้านพระเนตร (แก้วสุวรรณประสิทธิ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 20 คน ได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)
2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่ กิจกรรมวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กระดับปฐมวัย 2) ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กระดับปฐมวัยและความฉลาดทางสังคมสำหรับเด็กระดับปฐมวัย
3. ขอบเขตเนื้อหา
ศึกษาการส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และความฉลาดทางสังคมด้วยกิจกรรมวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กระดับปฐมวัย
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
  - 4.1 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์สำหรับเด็กระดับปฐมวัย ซึ่งกิจกรรมวิทยาศาสตร์มี 6 ชุด ได้แก่ 1) กิจกรรมการละลายของน้ำตาล 2) กิจกรรมเมล็ดพืชแต่นระบำ 3) กิจกรรมสนุกกับฟองสบู่ 4) กิจกรรมสนุกกับไฟฟ้าสถิต 5) กิจกรรมแสงเลี้ยวเบนและ 6) กิจกรรมหมุดลอยน้ำ เครื่องมือเป็นแบบประเมิน 2 ชุดดังนี้
  - 4.2 แบบประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กระดับปฐมวัยทั้ง 4 ทักษะ ได้แก่ 1) ทักษะการสังเกต 2) ทักษะการจำแนกประเภท 3) ทักษะการสื่อสารและ 4) ทักษะการลง

ความเห็น เป็นแบบประเมินทักษะโดยให้เด็กทำการทดลองแล้วใช้การสังเกตและจดบันทึกในแบบประเมิน

4.3 แบบประเมินความฉลาดทางสังคมสำหรับเด็กปฐมวัยทั้ง 3 ด้านได้แก่ 1) การตระหนักรู้ทางสังคม 2) การรู้คิดทางสังคม และ 3) การมีทักษะทางสังคมเป็นแบบประเมินความฉลาดโดยให้เด็กทำการทดลองแล้วใช้การสังเกตและจดบันทึกในแบบประเมิน

ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือสำหรับการวิจัยครั้งนี้มีรายละเอียดดังนี้ 1) การตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence; IOC) ได้ค่า (IOC) ของแบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ค่ารวม 0.88 ค่า (IOC) ของแบบประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ 0.83 ค่า (IOC) ของแบบประเมินความฉลาดทางสังคม 0.79 2) นำแบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่ได้ทำการตรวจสอบแล้วไปทดลองใช้ (Try-Out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คนเป็นเด็กประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลบ้านพระเนตร (แก้วสุวรรณประสิทธิ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 4 ซึ่งจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Alpha-Coefficient) ได้ค่า (r) ของแบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ค่ารวม 0.86 ค่า (r) ของแบบประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ 0.85 ค่า (r) ของแบบประเมินความฉลาดทางสังคม 0.80

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

5.1 ผู้วิจัยจัดการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ดังนี้ขั้นที่ 1 มาตรฐานการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ปฐมวัย ขั้นที่ 2 แนวคิดหลักของการทดลอง ขั้นที่ 3 จุดประสงค์การเรียนรู้ ขั้นที่ 4 สารการเรียนรู้ประกอบด้วย 4.1 สารที่ควรเรียนรู้ 4.2 ประสพการณ์สำคัญ ขั้นที่ 5 วิธีการดำเนินการจัดกิจกรรมการทดลอง/กิจกรรมการเรียนรู้ขั้นที่ 6 สื่อ/แหล่งเรียนรู้ขั้นที่ 7 การวัดและประเมินผลขั้นที่ 8 บันทึกผลหลังการจัดกิจกรรม

5.2 ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบวัดผลระหว่างจัดการเรียนรู้ด้วยแบบประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กระดับปฐมวัยทั้ง 4 ทักษะและแบบประเมินความฉลาดทางสังคมสำหรับเด็กปฐมวัยทั้ง 3 ด้าน ผู้วิจัยสร้างขึ้นกับนักเรียนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลบ้านพระเนตร (แก้วสุวรรณประสิทธิ์) อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย

5.3 ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบหลังเรียน (Post-test) ด้วยแบบประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กระดับปฐมวัยทั้ง 4 ทักษะและแบบประเมินความฉลาดทางสังคมสำหรับเด็กปฐมวัยทั้ง 3 ด้านที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แล้วนำข้อมูลไปวิเคราะห์ตามที่กำหนด

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แบบแผนการวิจัยกึ่งทดลองโดยใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียวสอบก่อนและสอบหลังการทดลอง (One - Group Pretest - Posttest Design) ในการหาคุณภาพกิจกรรมวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กระดับปฐมวัยแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและร้อยละของคุณภาพกิจกรรมวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กระดับปฐมวัย

กิจกรรม	รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ
1	กิจกรรมการละลายของน้ำตาล	2.96	0.122	98.67
2	กิจกรรมเมล็ดพืชต้นระบ้ำ	3.00	0.000	100.00
3	กิจกรรมสนุกกับฟองสบู่	3.00	0.000	100.00
4	กิจกรรมสนุกกับไฟฟ้าสถิต	2.91	0.168	97.00
5	กิจกรรมแสงเลี้ยวเบน	2.85	0.235	95.00
6	กิจกรรมหมุดลอยน้ำ	2.85	0.235	95.00
รวม		2.93	0.127	97.67

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลคุณภาพกิจกรรมวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กระดับปฐมวัย ภาพรวมค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.93 คะแนนและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.127 ซึ่งมีค่ามีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ระดับดี โดยมีคะแนนเต็ม 3 กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำกว่าเกณฑ์กำหนด 0.75 และร้อยละ 97.61 แสดงว่าชุดคุณภาพกิจกรรมวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กระดับปฐมวัย ในภาพรวมอยู่ที่ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ดีมาก

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัยหลังเรียนด้วยกิจกรรมวิทยาศาสตร์กับเกณฑ์ร้อยละ 75 แสดงดังตารางที่ 2 และตารางที่ 3

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัยหลังเรียนด้วยกิจกรรมวิทยาศาสตร์กับเกณฑ์การประเมินที่กำหนด

จำนวนนักเรียน	ร้อยละ	$\bar{x}$	S.D.	t	p-value
20	93.00	4.65	0.55	3.379*	0.000*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า เด็กระดับปฐมวัยที่ได้รับการเรียนรู้จากกิจกรรมทางวิทยาศาสตร์ ทักษะวิทยาศาสตร์เด็กปฐมวัยของค่า p-value เท่ากับ 0.000 พบว่า มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงเกณฑ์ร้อยละ 75 ร้อยละ 93.00 และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยร้อยละทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัยหลังเรียนด้วยกิจกรรมวิทยาศาสตร์กับเกณฑ์การประเมินที่กำหนด (ร้อยละ 75) ตามคุณลักษณะแต่ละด้าน

ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์	คะแนนเต็ม	ร้อยละ	$\bar{x}$	S.D.	t	p-value	ระดับทักษะ
1. การสังเกต	20	93.00	4.65	0.49	1.234	0.116	มาก
2. การจำแนกประเภท	20	98.00	4.90	0.31	4.318	0.000*	มาก
3. การสื่อสาร	20	88.00	4.40	0.75	3.334	0.001*	มาก
4. การลงความเห็น	20	93.00	4.65	0.49	3.379	0.000*	มาก

ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์	คะแนนเต็ม	ร้อยละ	$\bar{x}$	S.D.	t	p-value	ระดับทักษะ
รวม	20	93.00	4.65	0.55	3.379	0.000*	มาก

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า คะแนนเฉลี่ยร้อยละทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย หลังเรียนด้วยกิจกรรมวิทยาศาสตร์กับเกณฑ์ร้อยละ 75 ตามคุณลักษณะแต่ละด้านระหว่างดำเนินการจัดการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมสูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 93.00 และการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้วยการใช้สถิติทดสอบค่าที พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัยสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อยู่ 3 ทักษะ คือ ทักษะการจำแนกประเภท ทักษะการสื่อสารและทักษะการลงความเห็น

3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความฉลาดทางสังคมของเด็กปฐมวัยหลังเรียนด้วยกิจกรรมวิทยาศาสตร์กับเกณฑ์ร้อยละ 75 แสดงดังตารางที่ 4 และตารางที่ 5

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความฉลาดทางสังคมสำหรับเด็กปฐมวัยกับเกณฑ์การประเมินที่กำหนด

จำนวนนักเรียน	ร้อยละ	$\bar{x}$	S.D.	t	p-value
20	92.50	1.85	0.40	3.175*	0.001*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า เด็กระดับปฐมวัยที่ได้รับการเรียนรู้จากกิจกรรมทางวิทยาศาสตร์ ความฉลาดทางสังคมสำหรับเด็กปฐมวัยของค่า p-value เท่ากับ 0.001 พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางสังคมสูงเกณฑ์ร้อยละ 75 ร้อยละ 92.50 มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยร้อยละความฉลาดทางสังคมของเด็กปฐมวัยหลังเรียนด้วยกิจกรรมวิทยาศาสตร์กับเกณฑ์ร้อยละ 75 ตามคุณลักษณะแต่ละด้าน

ความฉลาดทางสังคม	คะแนนเต็ม	ร้อยละ	$\bar{x}$	S.D.	t	p-value	ระดับความฉลาด
1. การตระหนักรู้ทางสังคม	6	97.50	1.95	0.22	2.401	0.010*	มาก
2. การรู้คิดทางสังคม	6	95.00	1.90	0.31	2.132	0.019*	มาก
3. การมีทักษะทางสังคม	6	85.00	1.70	0.57	1.732	0.045*	มาก
รวม	6	92.50	1.85	0.40	3.175	0.001*	มาก

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 พบว่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละความฉลาดทางสังคมของเด็กปฐมวัยหลังเรียนด้วยกิจกรรมวิทยาศาสตร์กับเกณฑ์ร้อยละ 75 ตามคุณลักษณะแต่ละด้านระหว่างดำเนินการจัดการเรียนรู้มี

คะแนนเฉลี่ยโดยรวมสูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 92.50 และการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยด้วยการใช้สถิติทดสอบค่าที พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความฉลาดทางสังคมของเด็กปฐมวัยสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้ง 3 ด้าน

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องการส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และความฉลาดทางสังคมด้วยกิจกรรมวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กระดับปฐมวัยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แบบแผนการวิจัยกึ่งทดลองเนื่องจากผู้วิจัยไม่สามารถควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนได้ทั้งหมด โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียวสอบก่อนและสอบหลังการทดลอง (One - Group Pretest - Posttest Design) ผลคุณภาพกิจกรรมวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กระดับปฐมวัย ภาพรวมค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.93 คะแนนและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.127 ซึ่งมีค่ามีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ระดับดี โดยมีคะแนนเต็ม 3กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำกว่าเกณฑ์กำหนด 0.75และร้อยละ 97.61 ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเรียนรู้จากกิจกรรมทางวิทยาศาสตร์มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการเรียนรู้ใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์โดยเน้นเด็กเป็นสำคัญโดยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงมีการใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลายมีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหาที่สอนเหมาะสมกับวัยความสนใจและความต้องการของเด็กประกอบกับกิจกรรมที่หลากหลายรูปแบบที่มุ่งเน้นทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เช่นการสังเกตการฟังการสาธิตการทดลองลงมือกระทำด้วยตนเองโดยครูเป็นผู้เสนอแนะวิธีการค้นหาคำตอบโดยใช้วิธีการต่าง ๆ พยายามชี้แนะแนวทางค้นหาคำตอบเน้นกระบวนการที่เด็กเป็นผู้คิดลงมือปฏิบัติศึกษาค้นคว้าอย่างมีระบบด้วยกิจกรรมที่หลากหลายโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นระหว่างที่เด็กมีส่วนร่วมโดยตรงในการทำกิจกรรมทำให้มีความสามารถในการสืบเสาะหาความรู้และแก้ปัญหาด้วยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของวราภรณ์ รักวิจัย (2562: 159) ที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้สูงสุดนั้นจะต้องเป็นกิจกรรมที่เด็กสนใจลงมือค้นคว้ากระทำด้วยตนเองโดยมีครูเป็นผู้ชี้แนะและสนับสนุนคอยช่วยเหลือเด็กทำกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยสอดคล้องกับพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจสังคมและสติปัญญาเป็นประสบการณ์ตรงจากการได้เล่นลงมือปฏิบัติจริงและมีการกระทำร่วมกับบุคคลอื่นโดยเฉพาะกลุ่มเพื่อน

ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของลานดีและกลาสสัน (Landry & Glasson, 2008: 443) ที่ศึกษาหลักสูตรการจัดกิจกรรมการสอนวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัยโดยทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้วิทยาศาสตร์สำหรับเด็กและบทบาทของครูในการส่งเสริมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ พบว่าครูเป็นผู้ที่มีบทบาทมากในการช่วยส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้วิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัยและการให้เด็กปฐมวัยได้เรียนรู้แบบร่วมมือกันทำให้เด็กได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้นและมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในระดับดี

ซึ่งเป็นไปตามแนวทางการเรียนรู้ตามทฤษฎีสร้างสรรค์ความรู้ (Constructivism) (ทิตินา แชมมณี, 2561: 60) ระบุว่าทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการและวิธีการของบุคคลในการสร้างความรู้ความเข้าใจจากประสบการณ์ รวมทั้งโครงสร้างทางปัญญาและความเชื่อที่ใช้ในการแปลความหมายเหตุการณ์และสิ่งต่าง ๆ เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนจะต้องจัดกระทำกับข้อมูล นอกจากกระบวนการเรียนรู้จะเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ภายในสมองแล้ว ยังเป็นกระบวนการทางสังคมด้วย ใน

การจัดการเรียนการสอนครูจะต้องพยายามสร้างบรรยากาศทางสังคมจริยธรรมให้เกิดขึ้น ผู้เรียนได้มีบทบาทในการเรียนรู้อย่างเต็มที่โดยผู้เรียนจะนำตนเองและควบคุมตนเองในการเรียนรู้ การวัดผลจะต้องใช้กิจกรรมหรืองานในบริบทจริงด้วย ซึ่งในกรณีนี้จำเป็นต้องจำลองของจริงมาก็สามารถทำได้ แต่เกณฑ์ที่ใช้ควรเป็นเกณฑ์ที่ใช้ในโลกความจริงด้วย ลงมือทำเน้นการปฏิบัติ

ยังสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการของเพียเจต์ (กิงฟ้า สินธุวงศ์, 2560: 45) ทฤษฎีพัฒนาการของเพียเจต์ กล่าวถึงการพัฒนาการทางสติปัญญาโดยเพียเจต์ได้แบ่งกระบวนการทางสติปัญญา (cognitive process) ออกเป็น 4 ขั้น ถึงแม้ว่าแต่ละขั้นจะกำหนดอายุไว้เป็นช่วง ๆ เท่า ๆ กัน แต่ช่วงเหล่านั้นก็ถือว่าเป็นการกำหนดโดยประมาณเท่า ๆ กัน ดังต่อไปนี้ 1.ระยะใช้ประสาทสัมผัส (sensory - motor stage) 2. ระยะควบคุมอวัยวะต่าง ๆ (pre - operational stage) 3. ระยะที่คิดอย่างเป็นรูปธรรม (concrete operation stage) 4.ระยะที่คิดอย่างเป็นนามธรรม (formal operation stage) เด็กวัย 4-5 ขวบจะเรียนรู้และเกิดทักษะได้ดีเมื่อมีการลงมือกระทำจริงด้วยตนเอง

ดั่งงานวิจัยของประสาทเนืองเฉลิม (2561: 26 - 27) ที่ระบุไว้ว่าการจัดประสบการณ์การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ต้องให้เด็กเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติลงมือกระทำจริงด้วยตนเองการได้รับประสบการณ์ตรงจากการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 จัดกิจกรรมตามสภาพจริงสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เด็กอาศัยอยู่เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเรียนรู้สิ่งใหม่นั้นมีฐานมาจากประสบการณ์เดิมของเด็กมีการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็กซึ่งครูต้องเป็นผู้ให้คำแนะนำกำลังใจเอื้ออำนวยช่วยเหลือให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและสะท้อนความคิดระหว่างที่จัดกิจกรรมเรียนรู้เพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดไตร่ตรองถึงความเป็นไปได้เกี่ยวกับการกระทำที่ปฏิบัติลงไปอีกทั้งในกระบวนการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์มีกระบวนการสร้างตามหลักการสร้างตามแผนกิจกรรมการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ทำให้ชุดกิจกรรมมีคุณภาพตามเป้าหมาย

ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของศิริทัย ธนปจัย (2559: 78-79) ซึ่งได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัยผลการวิจัยพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบปกติโดยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

1. ผลการเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัยหลังเรียนด้วยกิจกรรมทางวิทยาศาสตร์ พบว่า ตามคุณลักษณะแต่ละด้านระหว่างดำเนินการจัดการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมสูงกว่าเกณฑ์ เด็กปฐมวัยมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับข้อสมมติฐานที่ 1 เด็กระดับปฐมวัยที่ได้รับการเรียนรู้จากกิจกรรมทางวิทยาศาสตร์มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 เนื่องจากเพราะว่าการเรียนรู้ที่มีบรรยากาศในการเรียนรู้ที่ดีมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็กและเน้นการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติรู้จักคิดและรู้จักค้นคว้าด้วยตนเองโดยครูใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้เด็กรู้จักคิดและแก้ปัญหาเป็นการส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและการจัดกิจกรรมจะเชื่อมโยงพื้นฐานจากความรู้เดิมและใช้เทคนิคการจัดประสบการณ์โดยการสาธิตการทดลองการศึกษานอกห้องเรียนเพื่อให้ได้ประสบการณ์ตรงซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของประสาท เนืองเฉลิม (2561: 26 - 27) ที่ระบุไว้ว่าการจัดประสบการณ์การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ต้องให้เด็กเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติลงมือกระทำจริงด้วยตนเองการได้รับประสบการณ์ตรงจากการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 จัดกิจกรรมตามสภาพจริงสอดคล้องกับ

สภาพแวดล้อมที่เด็กอาศัยอยู่เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเรียนรู้สิ่งใหม่นั้นมีฐานมาจากประสบการณ์เดิมของเด็กทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย

ซึ่งสัมพันธ์กับแนวทางการส่งเสริมทักษะการวิทยาศาสตร์ของพิมพันธ์ เตชะคุปต์ (2559: 62) กล่าวในทำนองเดียวกันว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์มักมีการจัดการเรียนรู้โดยการทำโครงการเป็นกลยุทธ์ที่ให้นักเรียนให้กระบวนการคิดตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) ซึ่งเป็นทฤษฎีการเรียนรู้ในกลุ่มปัญญานิยมที่เน้นเรื่องปัญหา มุ่งเตรียมผู้เรียนให้สามารถค้นพบความรู้ด้วยวิธีสืบสอบ (Inquiry Method) นักเรียนได้ปฏิบัติเอง ใช้โครงสร้างทางปัญญา (Cognitive Structure) ที่มีอยู่เดิมทำปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมหรือเพื่อน ๆ ที่อยู่รอบข้าง ความขัดแย้งทางปัญญาจะเป็นแรงจูงใจให้เกิดการไตร่ตรอง (Reflection) ทำให้ผู้เรียนเข้าใจและรู้อย่างลึกซึ้ง โดยครูมีหน้าที่ชี้แนะทางกระตุ้นแบ่งกลุ่มหน้าที่อำนวยความสะดวกและจัดหรือให้นักเรียนช่วยจัดอุปกรณ์เป็นชุด ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นปัจจัยไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่

จะพบว่า ทิศนา แหมมณี (2561: 139) กล่าวในทำนองเดียวกันว่าโครงการเป็นการศึกษาและกิจกรรมเพื่อค้นพบข้อความรู้ใหม่สิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆด้วยตัวของผู้เรียนเองอย่างเป็นระบบและใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์และตีมีคุณค่าผลที่ได้ตรงตามเป้าหมายวัตถุประสงค์ที่ตั้งใจ ทิวอี้ (John Dewey) กล่าวว่าความคิดเกิดขึ้นได้จากการเสริมสร้างด้วยประสบการณ์เดิมเชื่อมกับประสบการณ์ใหม่ที่ถูกค้นพบด้วยการลงมือปฏิบัติเมื่อเด็กได้รับการกระตุ้นด้วยคำถามให้ลงมือสืบค้นหาข้อมูลด้วยตนเองจากสื่อและแหล่งเรียนรู้การอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อหาข้อสรุปร่วมกันย่อมทำให้เกิดความคิดใหม่ๆ และสนับสนุนการสืบค้นองค์ความรู้ให้รู้มากและรู้กว้างยิ่งขึ้น (ทิศนา แหมมณี, 2561: 141)

2. ผลการเปรียบเทียบความฉลาดทางสังคมของเด็กปฐมวัยหลังเรียนด้วยกิจกรรมวิทยาศาสตร์กับเกณฑ์ร้อยละ 75 พบว่า ความฉลาดทางสังคมของเด็กปฐมวัยหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 ซึ่งสอดคล้องกับข้อสมมติฐานที่ 2 ความฉลาดทางสังคมของเด็กปฐมวัยหลังเรียนด้วยกิจกรรมวิทยาศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 ทั้งนี้เนื่องจากพฤติกรรมที่แสดงถึงความสามารถของเด็กปฐมวัยในการรับรู้เข้าใจอารมณ์ความรู้สึก ความคิดและพฤติกรรมของผู้อื่น เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีความรู้เรื่องราวของสังคม มีทักษะในการแสดงออกตามสภาพการณ์ได้อย่างถูกต้อง สร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ตามกิจกรรมวิทยาศาสตร์ ความฉลาดทางสังคมของเด็กปฐมวัยมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น คือเรื่องการเอาใจเขามาใส่ใจเรา ทั้งนี้เพราะลักษณะของการร่วมกิจกรรมที่สำคัญคือเด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนกับครูในขณะที่ทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้เกิดความคุ้นเคยซึ่งกันและกันมากขึ้น จึงมีการช่วยเหลือ แนะนำให้กำลังใจเพื่อนทำกิจกรรม เช่น การลงมือช่วยเก็บวัสดุอุปกรณ์หรือของเล่นเมื่อเลิกใช้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชานาญ กงสะเด็น (2560: 55) ได้กล่าวถึงการช่วยเหลือว่า เป็นการพยายามที่จะบรรเทาความต้องการที่ไม่ใช้อารมณ์แก่ผู้อื่น เช่น การช่วยทำงานหรือเสนอสิ่งของให้พฤติกรรมช่วยเหลือเด็กปฐมวัยว่าเด็กจะทำตามคำขอร้องหรือคำแนะนำของเพื่อนมากกว่าคนที่ไม่ใช่เพื่อน ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์การปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น นอกจากนี้ในด้านมนุษย์สัมพันธ์พบว่า การจัดการเรียนรู้ครูได้สอดแทรกคำถามเพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิด ความรู้สึกในด้านการแบ่งปัน การเป็นผู้ให้ไม่เอาเปรียบผู้อื่น การยิ้มแย้มแจ่มใสพูดคุยต่อกันและการใช้วาจาสุภาพอ่อนหวาน สังเกตได้จากกรเริ่มแบ่งปันอุปกรณ์การขอยืมหรือการพูดชักชวนเพื่อนร่วมเล่นด้วยหรือให้เพื่อนทำกิจกรรมก่อนตนไม่แย่งของกัน

ดังเช่นที่เพียเจต์ (อั้งอิงใน กิ่งฟ้า สีนธวัช, 2560: 45) ทฤษฎีพัฒนาการของเพียเจต์กล่าวถึงการพัฒนาการทางสติปัญญาโดยเพียเจต์ได้แบ่งกระบวนการทางสติปัญญา (cognitive process)

ออกเป็น 4 ชั้น ถึงแม้ว่าแต่ละชั้นจะกำหนดอายุไว้เป็นช่วง ๆ เท่า ๆ กัน แต่ช่วงเหล่านั้นก็ถือว่าเป็นการกำหนดโดยประมาณเท่า ๆ กัน ดังต่อไปนี้ 1. ระยะใช้ประสาทสัมผัส (sensory-motor stage) 2. ระยะควบคุมอวัยวะต่าง ๆ (pre-operational stage) 3. ระยะที่คิดอย่างเป็นรูปธรรม (concrete operation stage) 4. ระยะที่คิดอย่างเป็นนามธรรม (formal operation stage)

ซึ่งความฉลาดทางสังคมรวมถึงการส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมของไวส์สก็อตก็ (Vygotsky, 1978: 66) อธิบายว่า การจัดการเรียนรู้จะต้องคำนึงถึงระดับพัฒนาการ 2 ระดับคือ ระดับพัฒนาการที่เป็นจริงและระดับพัฒนาการที่สามารถจะเป็นไปได้ ระยะห่างระหว่างสองระดับนี้ เรียกว่า พื้นที่รอยต่อพัฒนาการพื้นที่รอยต่อพัฒนาการ คือ บริเวณที่เด็กกำลังจะเข้าใจในบางสิ่งบางอย่างโดยเด็กมีความสามารถที่จะแก้ปัญหาที่ยากเกินกว่าระดับพัฒนาการทางสติปัญญาของเขาที่จะทำได้ หากเขาได้รับคำแนะนำ ถูกกระตุ้นหรือชักจูงโดยใครบางคนที่มีสติปัญญาที่ดีกว่า ไวส์สก็อตก็ให้คำนิยามพื้นที่รอยต่อพัฒนาการนี้ว่า ระยะห่างระหว่างระดับพัฒนาการที่แท้จริงซึ่งกำหนดโดยลักษณะการแก้ปัญหาของแต่ละบุคคลกับระดับของศักยภาพแห่งพัฒนาการที่กำหนดโดยผ่านการแก้ปัญหาภายใต้คำแนะนำของผู้ใหญ่หรือในการร่วมมือช่วยเหลือกับเพื่อนที่มีความสามารถมากกว่าและได้กล่าวสนับสนุนอีกว่า พื้นที่รอยต่อพัฒนาการในวันนี้จะเป็นระดับของพัฒนาการในวันพรุ่งนี้ อะไรก็ตามที่เด็กสามารถทำได้โดยอยู่ภายใต้ความช่วยเหลือในวันนี้วันพรุ่งนี้เขาจะสามารถทำได้ด้วยตัวของเขาเอง เพียงได้รับการเรียนรู้ที่ดีก็จะนำมาซึ่งพัฒนาการที่เจริญขึ้น

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

1. กิจกรรมเมล็ดพืชต้นกระบี่และกิจกรรมสนุกกับฟองสบู่ช่วยพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์พร้อมกับส่งเสริมความฉลาดทางสังคมสำหรับเด็กปฐมวัยได้เป็นอย่างดีเพราะเด็กได้คิดสร้างงานเอง ได้หยิบจับ แยก สังเกตได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า เด็กสามารถปฏิบัติการทดลองเพื่อพิสูจน์สมมติฐานที่ตั้งไว้ได้และสามารถบันทึกผลการทดลองและนำเสนอผลการทดลองได้

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ การสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินทั้งด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และความฉลาดทางสังคม ผู้วิจัยจำเป็นต้องศึกษาทฤษฎี หลักการ ออกแบบและวางแผนการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับอายุและสิ่งที่เด็ก ควรคำนึงถึงเป้าหมายตามหลักสูตรศึกษาของเด็กปฐมวัยอย่างหลากหลายโดยจัดอย่างเหมาะสมกับบริบททางสังคมของเด็กและใช้แบบวัดทักษะเป็นตัวบทวนหรือย้ายการเรียนรู้

3. การจัดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ครูเน้นจัดการเรียนการสอนแนวใหม่ที่เน้นทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเองของเด็กเน้นความเข้าใจของเด็กและด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับการเรียนรู้ เช่น เด็กได้ลงมือทำการทดลองกิจกรรมทางวิทยาศาสตร์เอง มีการสังเกต จำแนกและบันทึกการทดลองเอง การทดลองกิจกรรมทางวิทยาศาสตร์ครูจะเน้นการทดลองนอกห้องเรียนเพื่อให้เด็กได้ทำการทดลองกิจกรรมทางวิทยาศาสตร์กับสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 การประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นการเรียนรู้ใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์โดยเน้นเด็กเป็นสำคัญโดยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง ควรใช้สื่อการเรียนการสอนที่

หลากหลายมีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหาที่สอนเหมาะสมกับวัยความสนใจและความต้องของเด็ก

1.2 มีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายรูปแบบที่มุ่งเน้นทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เช่นการสังเกตการฟังการสาธิตการทดลองลงมือกระทำด้วยตนเองโดยครูเป็นผู้เสนอแนะวิธีการค้นหา คำตอบโดยใช้วิธีการต่าง ๆ พยายามชี้แนะแนวทางค้นคำตอบเน้นกระบวนการที่เด็กเป็นผู้คิดลงมือปฏิบัติ ศึกษาค้นคว้าอย่างมีระบบด้วยกิจกรรมที่หลากหลายโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นระหว่างที่เด็กมีส่วนร่วมโดยตรงในการทำกิจกรรมทำให้มีความสามารถในการสืบเสาะหา ความรู้และแก้ปัญหาด้วยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

1.3 ในการจัดการเรียนรู้ที่มีบรรยากาศในการเรียนรู้ที่ดีเป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับ เด็กและเน้นการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติรู้จักคิดและรู้จักค้นคว้าด้วยตนเองโดยครูใช้ คำถามเพื่อกระตุ้นให้เด็กรู้จักคิดและแก้ปัญหาเป็นการส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและการจัด กิจกรรมจะเชื่อมโยงพื้นฐานจากความรู้เดิมและใช้เทคนิคการจัดประสบการณ์โดยการสาธิตการทดลอง การศึกษานอกห้องเรียนเพื่อให้ได้ประสบการณ์ตรง

1.4 ความฉลาดทางสังคมของเด็กปฐมวัย ควรให้เด็กแสดงถึงความสามารถของเด็ก ปฐมวัยในการรับรู้เข้าใจอารมณ์ความรู้สึก ความคิดและพฤติกรรมของผู้อื่น เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีความรู้ เรื่องราวของสังคม มีทักษะในการแสดงออกตามสภาพการณ์ได้อย่างถูกต้อง สร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ อย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขตามกิจกรรมวิทยาศาสตร์

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างการสอนที่ใช้กิจกรรมการเรียนรู้ประกอบชุดแบบ วัดทักษะกับรูปแบบการสอนอื่น ๆ ที่พัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย

2.2 ควรมีการศึกษาการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ประกอบชุดแบบวัดทักษะด้านอื่น ๆ เช่นด้านคณิตศาสตร์ด้านภาษาไทยด้านภาษาอังกฤษว่าสามารถส่งผลต่อตัวแปรด้านใดด้านหนึ่งของเด็ก ปฐมวัยหรือไม่

2.3 ควรมีการศึกษาเชิงสำรวจเกี่ยวกับค่านิยมหรือความต้องการในการเลือกซื้อชุดแบบวัด ทักษะด้านต่าง ๆ มาสอนลูกที่บ้านของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย

2.4 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบปกติกับ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบชุดแบบวัดทักษะ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560* (พิมพ์ครั้งที่ 1).

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

กิ่งฟ้า สินธุวงศ์. (2560). *สารดุษฎีและวิทยวิธีทางวิชาวิทยาศาสตร์*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ชำนาญ กงสะเด็น. (2560). *เขาว์อารมณ์ของเด็กปฐมวัยโดยการจัดกิจกรรมโยคะอาสนะประกอบ เสียงดนตรี*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ทิตนา แคมมณี. (2561). *การสอนจิตวิทยาการเรียนรู้ เรื่องศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการ จัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 5). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

ประสาธ เนืองเฉลิม. (2561). การสอนวิทยาศาสตร์สำหรับปฐมวัยศึกษา. *วารสารการศึกษา*

ปฐมวัย, 7(3), 23-29.

พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2559). การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. เดอะมาสเตอร์กรุ๊ปแมนเนจเม้นท์. ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2560). การศึกษาไทย 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 4).

โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วราภรณ์ รักษ์จ้อย. (2562). การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย (พิมพ์ครั้งที่ 2). ต้นอ่อน.

ศิริทัย โชนปจัย. (2559). การพัฒนากิจกรรมส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ไม่ได้ดีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2562). ตัวอย่างการประเมินผลวิทยาศาสตร์นานาชาติ: PISA และ TIMSS. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2552). คุณภาพของครูผู้คุณภาพการเรียนรู้. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรื. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

Landry, F., & Glasson, G.E. (2008). Early science education. *J of Res Sci Teach*, 39(6), 443-463.

Vygotsky, L. (1978). *Mind in Society: The developmental of Higher Psychological process*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

การประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์
โดยรูปแบบการประเมินซีบีพี: กรณีศึกษาคณะกรรมการแพทย์บูรณาการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

An Assessment of Professional Experience Training in Applied
Thai Traditional Medicine by CIPP Model:
A Case Study of Faculty of Integrative Medicine, Rajamangala
University of Technology Thanyaburi

ลัดดาวัลย์ ชูทอง^{1*}, นรินทร์ทร พันธุ์สวัสดิ์², ยามีละ ดอแม³
Laddawan Choothong^{1*}, Narintorn Pansawat², Yamila Domea³

^{1,2,3} คณะการแพทย์บูรณาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

^{1,2,3} Faculty of Integrative Medicine, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

*Corresponding email: laddawan_c@rmutt.ac.th

Received: 15 September 2021; Revised: 10 October 2021; Accepted: 17 December 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ โดยรูปแบบการประเมินซีบีพี: กรณีศึกษาคณะกรรมการแพทย์บูรณาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี กลุ่มเป้าหมายในการประเมินคือ นักศึกษาหลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ชั้นปีที่ 4 จำนวน 42 คน และอาจารย์พี่เลี้ยง ณ โรงพยาบาลภาครัฐ จำนวน 11 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 การวิจัยเป็นเชิงประเมินผล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านปัจจัยเบื้องต้นมีค่าเฉลี่ยสูงสุด เมื่อจำแนกตามข้อมูล อาจารย์พี่เลี้ยงมีเวลาให้คำปรึกษาด้านการปฏิบัติงาน มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือด้านกระบวนการ การปฐมนิเทศ ให้คำแนะนำ ระเบียบวินัย และการส่งงาน มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ด้านบริบท การฝึกประสบการณ์วิชาชีพสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานในสถานประกอบการได้จริง มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก และด้านผลผลิต การวัดและประเมินผลมีความยุติธรรม มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ความคิดเห็นของอาจารย์พี่เลี้ยง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านกระบวนการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เมื่อจำแนกตามข้อมูล กิจกรรมสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในวิชาชีพได้ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือด้านปัจจัยเบื้องต้น การตรงต่อเวลาในการทำงาน มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านบริบท การฝึกประสบการณ์วิชาชีพสอดคล้องกับความต้องการของแหล่งฝึก มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก และด้านผลผลิต ความสามารถในการวางแผนการรักษา และการให้คำแนะนำได้ถูกต้อง มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ, การแพทย์แผนไทย, รูปแบบการประเมินชิปปี้

ABSTRACT

The purpose of this research was to evaluate the professional experience training in applied Thai traditional medicine by CIPP Model: A Case Study of Faculty of Integrative Medicine, Rajamangala University of Technology Thanyaburi. The target group in the assessment was 42, 4th year students studying in Applied Thai Traditional Medicine curriculum, and 11 mentors who worked in the hospitals in semester 2 Academic Year 2019. Research instruments and collect data was questionnaire. The statistics used for data analysis are frequency, percentages, means, and standard deviation.

The findings of this study revealed that the students opinions as a whole was at high level. The inputs gained the highest mean score, when classified by data found that the teachers mentor have time to advice on operations were at highest level. Followed by the aspects of process found that the orientation, guidance, discipline, and report submission were found at high level. The context found that professional experience training can be applied to practical work in the workplace was at high level. The product of measurement and evaluation are justice were found appropriate at high level. The teachers mentor opinions as a whole was at high level. The process gained the highest mean score, when classified by data found that activities can be applied to the profession was found at highest level. Followed by the aspects of inputs found that be on time in the work was at highest level. The context found that professional experience training is consistent with the needs of the government of hospitals were at high level. The product of the ability to plan for treatment and recommendations correctly were found at high level.

Keywords: Professional Experience Training, Thai Traditional Medicine, CIPP Model

บทนำ

การแพทย์แผนไทยประยุกต์ เป็นวิชาชีพที่นำศาสตร์การแพทย์แผนไทย มาใช้ในการดูแลสุขภาพผู้ป่วย ซึ่งประกอบไปด้วยเวชกรรมแผนไทย เภสัชกรรมแผนไทย หัตถเวชกรรมแผนไทย และผดุงครรภ์ การดูแลสุขภาพด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทย เป็นการตรวจวินิจฉัย บำบัดรักษาโรค รวมทั้งการป้องกัน การฟื้นฟู และการส่งเสริมสุขภาพ ตามทฤษฎีการแพทย์แผนไทย กระบวนการจัดการเรียนการสอนการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ผู้เรียนต้องเรียนรู้เกี่ยวกับหมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมวดวิชาชีวะเฉพาะ วิชาชีพแพทย์แผนไทย หมวดวิชาด้านวิทยาศาสตร์และความรู้พื้นฐานทางการแพทย์แผนปัจจุบัน เพื่อเป็นพื้นฐานในการคัดกรองโรค การสื่อสารกับบุคลากรทางการแพทย์และวิทยาศาสตร์สุขภาพสาขาอื่น รวมทั้งการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554)

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เป็นกระบวนการเพิ่มทักษะการเรียนรู้ เพื่อให้ นักศึกษามีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานจริง ณ สถานประกอบการ การทำงานร่วมกับผู้อื่น การสื่อสารกับผู้อื่น การ

มีมนุษย์สัมพันธ์ในการทำงานเพื่อช่วยให้นักศึกษามีโอกาสได้สร้างความเข้าใจและคุ้นเคยกับการทำงานในสถานประกอบการ ทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะทางวิชาชีพ และสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นบัณฑิตอันพึงประสงค์ของสถานประกอบการ ส่งผลให้นักศึกษาเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพและเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานมากขึ้น อีกทั้งเพื่อเป็นความร่วมมืออันดีระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ และสถานประกอบการก็ได้ให้นักศึกษาเข้าไปร่วมปฏิบัติงาน (สำนักสททจศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 2557)

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ของคณะกรรมการแพทย์บูรณาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เป็นการประมวลความรู้ทั้งหมดของนักศึกษาไปใช้ในสถานการณ์จริง โดยได้กำหนดให้นักศึกษาฝึกปฏิบัติในสถานพยาบาลที่ให้บริการทางการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ซึ่งมีแพทย์แผนไทยประยุกต์หรือบุคลากรที่เลี้ยงเป็นผู้ดูแล และมีอาจารย์นิเทศ เป็นผู้ให้คำปรึกษา และประเมินผลการฝึกปฏิบัติของนักศึกษา (วิทยาลัยการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 2559)

การประเมินผล เป็นการสรุป หรือตัดสินค่า ที่ได้จากการวัดว่าสิ่งนั้นมีลักษณะอย่างไรเมื่อเทียบกับเกณฑ์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอน สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง เช่น ประเมินสมรรถนะผู้เรียน เพื่อจัดตำแหน่ง จัดกลุ่ม เปรียบเทียบ เพื่อหาความบกพร่องของผู้เรียน เพื่อทำนาย เพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียน และเพื่อวางแผนในการจัดการเรียนการสอน (สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 2562) รูปแบบการประเมินแบบชิปปี้ (CIPP Model) เป็นการประเมินที่เป็นกระบวนการต่อเนื่อง คือ ใช้ควบคู่กับการดำเนินการ เพื่อหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจอย่างต่อเนื่อง และนำผลการประเมินที่ได้ไปใช้ประกอบการตัดสินใจ ในการดำเนินกิจกรรมใดๆ ที่เกี่ยวข้องและป้องกันการมีอคติในการประเมิน (Stufflebeam, 1971)

คณะกรรมการแพทย์บูรณาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ให้ความสำคัญกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษา เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์และพัฒนาศักยภาพของนักศึกษาจนจบการศึกษาออกไปเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพและมีคุณสมบัติสอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ โดยแต่ละปีมีนักศึกษาเข้ารับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพอย่างต่อเนื่อง พบว่าการดำเนินงานที่ผ่านมายังมีข้อจำกัดในด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน อาจารย์ที่เลี้ยง สถานประกอบการ และนักศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่าควรให้ความสำคัญของการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ เพื่อนำผลการประเมินมาประกอบการตัดสินใจ ป้องกันการมีอคติในการประเมิน และควรประเมินอย่างต่อเนื่องในกระบวนการแต่ละขั้นตอนของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ดังนั้นจึงนำรูปแบบการประเมินแบบชิปปี้ (CIPP Model) มาใช้ในการประเมินครั้งนี้ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การประเมินบริบท (Context) ปัจจัยเบื้องต้น (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Product) เพื่อประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ โดยรูปแบบการประเมินชิปปี้ : กรณีศึกษาคณะกรรมการแพทย์บูรณาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี รวมทั้งเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนในรายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ โดยรูปแบบการประเมินชิปปี้ กรณีศึกษา: คณะกรรมการแพทย์บูรณาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมายในการประเมิน

1.1 กลุ่มเป้าหมายในการประเมิน

กลุ่มเป้าหมาย แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1.1.1 นักศึกษาหลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ชั้นปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 คณะการแพทย์บูรณาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จำนวน 42 คน ที่ลงทะเบียนในรายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง

1.1.2 อาจารย์พี่เลี้ยง ณ โรงพยาบาลภาครัฐ จำนวน 11 แห่งๆ ละ 1 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 11 คน ที่ประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ของนักศึกษาหลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ชั้นปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและใช้รูปแบบการประเมินแบบชิปปี้ (CIPP Model) เพราะเน้นการตัดสินใจควบคู่ไปกับกิจกรรมการประเมินทุกขั้นตอนของ สต๊ฟเฟิลบีม (Stufflebeam, 1971) โดยนำมาประยุกต์ใช้เป็นตัวแปรในการวิจัยดังนี้

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ประเภทของกลุ่มเป้าหมายในการประเมิน คือ นักศึกษา และอาจารย์พี่เลี้ยง

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ 4 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต

3. ขอบเขตเนื้อหา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประเมินผล (Evaluation research) โดยวิธีการประเมินได้ประยุกต์ใช้รูปแบบจำลองชิปปี้ (CIPP Model) ของสต๊ฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือการประเมิน ดังนี้

3.1 บริบท (Context) ได้แก่ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร และวัตถุประสงค์ของรายวิชา

3.2 ปัจจัยเบื้องต้น (Input) ได้แก่ อาจารย์พี่เลี้ยง อุปกรณ์ เครื่องมือ สถานที่ สภาพแวดล้อม และทักษะการปฏิบัติงานของนักศึกษา

3.3 กระบวนการ (Process) ได้แก่ การปฐมนิเทศ งานมอบหมาย และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพฯ

3.4 ผลผลิต (Product) ได้แก่ การวัดและประเมินผล และความรู้ความสามารถทางด้านวิชาการของนักศึกษา

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ จำนวน 2 ชุด (ชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถามนักศึกษา และชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามอาจารย์พี่เลี้ยง) แบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด

ตอนที่ 2 การประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด โดยวิธีการประเมินได้ประยุกต์ใช้รูปแบบจำลองชิปปี้ ประกอบด้วย การประเมินบริบท ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ และผลผลิต เป็นแบบมาตรวัดประเมินค่า 5 ระดับ โดยนำแบบสอบถามการประเมินไปเก็บ ข้อมูลกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ นักศึกษาหลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ชั้นปีที่ 4 และอาจารย์พี่เลี้ยง ณ โรงพยาบาลภาครัฐ

ตอนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคที่พบขณะฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ลักษณะคำถามเป็นแบบ ปลายเปิด

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด
ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ มีดังนี้

(1) ศึกษาเอกสาร ตำรา โครงการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินมาสร้างเครื่องมือ โดยกำหนดขอบเขตคำถามและสร้างคำถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์

(2) ศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามแบบมาตรวัดประเมินค่า 5 ระดับ

(3) ดำเนินการสร้างเครื่องมือให้ครอบคลุมเนื้อหาการวิจัย โดยประยุกต์ใช้รูปแบบจำลอง ชิปปี้

(4) นำเครื่องมือที่สร้างจำนวน 2 ชุด เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย ด้านสหกิจศึกษา ด้านวิจัยและประเมินผล และด้านสังคมศาสตร์ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของคำถามกับวัตถุประสงค์ในการประเมิน ผลการพิจารณาพบว่าได้ ค่า IOC มากกว่า 0.5 ทุกข้อ

(5) นำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำไปตรวจสอบ ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำไปทดลองใช้ (Try out) ในกลุ่มที่ใกล้เคียงกับกลุ่ม ประชากร ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.75

(6) นำแบบสอบถามมาปรับปรุง และนำไปใช้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ การแพทย์แผนไทยประยุกต์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

5.1 นักศึกษาหลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ชั้นปีที่ 4

5.1.1 ทำหนังสือถึงคณบดีคณะการแพทย์บูรณาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ การแพทย์แผนไทยประยุกต์ของนักศึกษาหลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ชั้นปีที่ 4

5.1.2 นำหนังสือที่ได้รับการอนุมัติแล้วไปให้นักศึกษาหลักสูตรการแพทย์แผนไทย ประยุกต์ ชั้นปีที่ 4 พร้อมกับแบบสอบถาม ภายหลังจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพการแพทย์แผนไทย ประยุกต์ โดยให้นักวิชาการศึกษาเป็นผู้แจกแบบสอบถาม

5.1.3 ให้นักวิชาการศึกษาเก็บรวบรวมและส่งแบบสอบถามคืนให้กับผู้วิจัย

5.1.4 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ และรายงานผลต่อไป

5.2 อาจารย์พี่เลี้ยง ณ โรงพยาบาลภาครัฐ

5.2.1 ทำหนังสือจากคณะการแพทย์บูรณาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ธัญบุรี ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลภาครัฐ 11 แห่ง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก อาจารย์พี่เลี้ยงที่ประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์

5.2.2 นำหนังสือที่ได้รับการอนุมัติพร้อมกับแบบสอบถามส่งทางไปรษณีย์ให้โรงพยาบาลภาครัฐ 11 แห่ง ภายหลังจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์

5.2.3 ให้อาจารย์พี่เลี้ยง ณ โรงพยาบาลภาครัฐ ส่งแบบสอบถามคืน ณ คณะการแพทย์บูรณาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

5.2.4 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ และรายงานผลต่อไป

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล/ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) เป็นการบรรยายข้อมูลของประชากรที่ศึกษาโดย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งจัดระดับการวัดข้อมูลประเภทอันดับภาคชั้น มี 5 ระดับ ดังนี้

5	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็น	มากที่สุด
4	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็น	มาก
3	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็น	ปานกลาง
2	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็น	น้อย
1	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็น	น้อยที่สุด

การแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลเรื่องการประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ โดยรูปแบบการประเมินชีพปี: กรณีศึกษาคณะกรรมการแพทย์บูรณาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จากแบบสอบถามนักศึกษาหลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ชั้นปีที่ 4 และอาจารย์พี่เลี้ยง ณ โรงพยาบาลภาครัฐ โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ท 5 ระดับ (Likert, 1961) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยอยู่ในช่วง	4.50-5.00	หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยอยู่ในช่วง	3.50-4.49	หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ยอยู่ในช่วง	2.50-3.49	หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยอยู่ในช่วง	1.50-2.49	หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ยอยู่ในช่วง	1.00-1.49	หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุด

7. การพิทักษ์สิทธิ์และจริยธรรมการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาการศึกษาวิจัยในคน ด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก เอกสารรับรองเลขที่ 05/2562

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ โดยรูปแบบการประเมินชีพปี: กรณีศึกษาคณะกรรมการแพทย์บูรณาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เป็นการวัดการกระจายของกลุ่มข้อมูลจากนักศึกษาจำนวน 42 คน และจากชุดข้อมูล 42 ชุดของอาจารย์พี่เลี้ยง 11 คน ที่ประเมินนักศึกษา เป็นการแจกแจงปกติ โดยคำนวณหาค่าสถิติจากข้อมูลของกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย และการหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลตามลำดับ แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

ข้อ	การประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1	ด้านบริบท	4.02	0.7	มาก
2	ปัจจัยเบื้องต้น	4.30	0.72	มาก
3	ด้านกระบวนการ	4.06	0.68	มาก
4	ด้านผลผลิต	4.00	0.62	มาก
เฉลี่ย		4.09	0.68	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาหลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ชั้นปีที่ 4 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.68) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านปัจจัยเบื้องต้น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.72) รองลงมาคือด้านกระบวนการ ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.68) ด้านบริบท ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.7) และด้านผลผลิต ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.62) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านบริบท

ข้อ	ด้านบริบท	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1	วัตถุประสงค์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพสอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษา	3.98	0.68	มาก
2	การจัดกิจกรรมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ	3.93	0.68	มาก
3	การฝึกประสบการณ์วิชาชีพสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานในสถานประกอบการได้จริง	4.14	0.75	มาก
เฉลี่ย		4.02	0.7	มาก

จากตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านบริบท หากจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยที่การฝึกประสบการณ์วิชาชีพสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานในสถานประกอบการได้จริง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.75)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านปัจจัยเบื้องต้น

ข้อ	ด้านปัจจัยเบื้องต้น	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1	มีอาจารย์ที่เลี้ยงดูแลนักศึกษาอย่างทั่วถึง	4.52	0.59	มากที่สุด
2	อาจารย์ที่เลี้ยงดูแลนักศึกษาตลอดระยะเวลาการปฏิบัติงาน	4.45	0.67	มาก
3	อาจารย์ที่เลี้ยงมีความรู้และประสบการณ์วิชาชีพเพียงพอ	4.60	0.54	มากที่สุด
4	อาจารย์ที่เลี้ยงมีเวลาให้คำปรึกษาด้านการปฏิบัติงานแก่นักศึกษา	4.69	0.68	มากที่สุด
5	อาจารย์ที่เลี้ยงให้ความสำคัญต่อการประเมินผลการปฏิบัติงานของนักศึกษา	4.60	0.50	มากที่สุด
6	อาจารย์ที่เลี้ยงให้ความสำคัญเป็นกันเองกับนักศึกษา	4.69	0.56	มากที่สุด
7	มีความพร้อมของอุปกรณ์ เครื่องมือสำหรับนักศึกษา	4.05	0.76	มาก
8	อาคารสถานที่เหมาะสมและเพียงพอ	3.90	0.93	มาก
9	บรรยากาศและสภาพแวดล้อมมีความเหมาะสม	4.00	0.91	มาก
10	มีที่พักให้นักศึกษาอย่างเหมาะสม	3.55	1.06	มาก
เฉลี่ย		4.30	0.72	มาก

จากตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านปัจจัยเบื้องต้น หากจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ อาจารย์ที่เลี้ยงมีเวลาให้คำปรึกษาด้านการปฏิบัติงานแก่นักศึกษา ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.68) และอาจารย์ที่เลี้ยงให้ความสำคัญเป็นกันเองกับนักศึกษา ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.56) ซึ่งทั้งสองข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านกระบวนการ

ข้อ	ด้านกระบวนการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1	มีการปฐมนิเทศ ให้คำแนะนำ ระเบียบวินัย และการส่งงาน	4.21	0.84	มาก
2	งานที่ได้รับมอบหมายตรงกับวิชาชีพของนักศึกษา	4.10	0.66	มาก

ข้อ	ด้านกระบวนการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
3	งานที่ได้รับมอบหมายตรงกับความสนใจของนักศึกษา	4.02	0.64	มาก
4	ปริมาณงานที่ได้รับมอบหมายมีความเหมาะสม	3.93	0.64	มาก
5	คุณภาพงานที่ได้รับมอบหมายมีความเหมาะสม	4.05	0.62	มาก
เฉลี่ย		4.06	0.68	มาก

จากตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางด้านกระบวนการ หากจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยที่การปฐมนิเทศ ให้คำแนะนำ ระเบียบวินัยและการส่งงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.84)

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านผลผลิต

ข้อ	ด้านผลผลิต	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1	การวัดและประเมินผลครอบคลุมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพและวัตถุประสงค์	3.93	0.64	มาก
2	การวัดและประเมินผลมีรูปแบบที่หลากหลาย	3.88	0.71	มาก
3	การวัดและประเมินผลสามารถประเมินได้ตามสภาพจริง	4.07	0.60	มาก
4	การวัดและประเมินผลมีความยุติธรรม	4.14	0.52	มาก
5	ทราบเกณฑ์การวัดและประเมินผลล่วงหน้า	4.00	0.62	มาก
เฉลี่ย		4.00	0.62	มาก

จากตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านผลผลิต หากจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก ซึ่งการวัดและประเมินผลมีความยุติธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.52)

ปัญหาและอุปสรรคที่พบขณะฝึกประสบการณ์วิชาชีพ พบว่า นักศึกษายังขาดความแม่นยำในการวินิจฉัยแยกโรคทั้งทางการแพทย์แผนไทยและการแพทย์แผนปัจจุบัน และขาดความมั่นใจในการรักษาและการให้คำแนะนำผู้ป่วย

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ พบว่า นักศึกษาควรอ่านหนังสือทบทวนความรู้อยู่เสมอ ทั้งในคัมภีร์การแพทย์แผนไทย และโรคทางการแพทย์แผนปัจจุบัน รวมถึงตำรายาต่างๆ เพื่อสร้างความมั่นใจ

และความแม่นยำในการตรวจวินิจฉัยแยกโรคระหว่างการแพทย์แผนไทยและการแพทย์แผนปัจจุบัน รวมทั้งการรักษา และการให้คำแนะนำผู้ป่วยในโรคต่างๆ นักศึกษาบางรายให้ความเห็นว่า การฝึกงานทำให้เรียนรู้ในการเอาใจใส่ผู้อื่นมากขึ้นโดยเฉพาะผู้ป่วย และทำให้คำนึงถึงผลดีและผลเสียที่ตามมา และแหล่งฝึกมีความเหมาะสมในการลงฝึกครั้งต่อไป

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของอาจารย์พี่เลี้ยงที่มีต่อการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

ข้อ	การประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1	ด้านบริบท	4.28	0.43	มาก
2	ปัจจัยเบื้องต้น	4.30	0.72	มาก
3	ด้านกระบวนการ	4.40	0.47	มาก
4	ด้านผลผลิต	4.14	0.53	มาก
เฉลี่ย		4.29	0.47	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของอาจารย์พี่เลี้ยง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านกระบวนการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.47) รองลงมา คือด้านปัจจัยเบื้องต้น ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.43) ด้านบริบท ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.43) และด้านผลผลิต ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.53) ตามลำดับ

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของอาจารย์พี่เลี้ยงที่มีต่อการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านบริบท

ข้อ	ด้านบริบท	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1	วัตถุประสงค์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ มีความชัดเจนเข้าใจง่าย	4.31	0.47	มาก
2	การฝึกประสบการณ์วิชาชีพสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร	4.12	0.33	มาก
3	การฝึกประสบการณ์วิชาชีพสอดคล้องกับ ความต้องการของแหล่งฝึก	4.40	0.50	มาก
เฉลี่ย		4.28	0.43	มาก

จากตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของอาจารย์พี่เลี้ยงที่มีต่อการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านบริบท หากจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยที่การฝึกประสบการณ์วิชาชีพสอดคล้องกับความต้องการของแหล่งฝึก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.50)

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของอาจารย์ที่เลี้ยงที่มีต่อการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านปัจจัยเบื้องต้น

ข้อ	ด้านปัจจัยเบื้องต้น	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1	การปฏิบัติตามระเบียบของสถานที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ	4.71	0.46	มากที่สุด
2	การตรงต่อเวลาในการทำงาน	4.93	0.26	มากที่สุด
3	ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับงานที่ทำ	4.38	0.49	มาก
4	ความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ และงานที่ได้รับมอบหมาย	4.38	0.49	มาก
5	ความกระตือรือร้นในการทำงาน	4.24	0.62	มาก
6	ความมั่นใจในการปฏิบัติงาน	4.00	0.44	มาก
7	การทำงานด้วยความคล่องแคล่วรวดเร็ว	4.02	0.15	มาก
8	การรู้จักแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยตนเอง	4.12	0.45	มาก
9	มีการปรับปรุงคุณภาพงานที่ปฏิบัติอยู่เสมอ	4.29	0.46	มาก
10	ความขยันอดทนในการปฏิบัติงาน	4.33	0.48	มาก
เฉลี่ย		4.30	0.72	มาก

จากตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของอาจารย์ที่เลี้ยงที่มีต่อการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านปัจจัยเบื้องต้น หากจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า การตรงต่อเวลาในการทำงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.93$, S.D. = 0.26)

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของอาจารย์ที่เลี้ยงที่มีต่อการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านกระบวนการ

ข้อ	ด้านกระบวนการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1	กิจกรรมสอดคล้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ	4.38	0.49	มาก
2	มีการกำหนดกิจกรรมอย่างชัดเจน	4.14	0.35	มาก
3	กิจกรรมมีความเหมาะสมกับนักศึกษา	4.43	0.50	มาก
4	กิจกรรมสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในวิชาชีพได้	4.62	0.49	มากที่สุด
5	กระบวนการมีความชัดเจน	4.45	0.50	มาก
เฉลี่ย		4.40	0.47	มาก

จากตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของอาจารย์ที่เลี้ยงที่มีต่อการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านกระบวนการ หากจำแนกเป็นรายข้อ กิจกรรมสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในวิชาชีพได้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.49)

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของอาจารย์ที่เลี้ยงที่มีต่อการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านผลผลิต

ข้อ	ด้านผลผลิต	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1	ความสามารถในการซักประวัติ ตรวจร่างกาย วินิจฉัยโรคทางเวชกรรมแผนไทย และหัตถเวชกรรมแผนไทย ได้ถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์	3.93	0.78	มาก
2	ความสามารถในการเปรียบเทียบโรคทางแผนปัจจุบันได้ถูกต้อง	4.17	0.38	มาก
3	ความสามารถในการวิเคราะห์สมุฏฐานธาตุได้ถูกต้องตามหลักทฤษฎีการแพทย์แผนไทย	4.26	0.45	มาก
4	ความสามารถในการวางแผนการรักษา และการให้คำแนะนำได้ถูกต้อง	4.33	0.48	มาก
5	ความสามารถในการบันทึกข้อมูลผู้ป่วยได้ครบถ้วน	3.83	0.70	มาก
6	ความสามารถในการประเมินและให้คำแนะนำผู้ป่วยหลังการรักษาได้ถูกต้อง	4.17	0.38	มาก
7	ความสามารถในการทักหม้อเกลือ/การนึ่งถ่าน/อาบน้ำสมุนไพร/การนวด/การใช้ยาสมุนไพรกับมารดาหลังคลอดได้ถูกต้อง	4.07	0.64	มาก
8	ความสามารถในการเตรียมอุปกรณ์/เครื่องมือที่ใช้ปรุงยาจากเภสัชวัตถุในรูปแบบต่างๆได้ถูกต้อง	4.17	0.66	มาก
9	ความสามารถในการวิเคราะห์ตำรับยา และจ่ายยาได้ตามกลุ่มโรคและอาการเจ็บป่วยได้ถูกต้อง	4.19	0.40	มาก
10	ความสามารถในการให้คำแนะนำผู้ป่วยในการใช้ยา/หลักและข้อควรระวังในการใช้ยาสมุนไพรได้ถูกต้อง	4.29	0.46	มาก
เฉลี่ย		4.14	0.53	มาก

จากตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของอาจารย์ที่เลี้ยงที่มีต่อการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านผลผลิต หากจำแนกเป็นรายข้อ ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยมีความสามารถในการวางแผนการรักษาและการให้คำแนะนำได้ถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.33$, $S.D. = 0.48$)

ปัญหาและอุปสรรคที่พบขณะฝึกประสบการณ์วิชาชีพ พบว่า นักศึกษาบางรายขาดความมั่นใจในการให้บริการผู้ป่วย ยังไม่แม่นในเรื่องของความรู้ทางด้านวิชาการ การซักประวัติ การตรวจร่างกาย รวมทั้งการวิเคราะห์โรค และในบางครั้งขาดการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ขาดความอดทน และขาดมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ พบว่า นักศึกษาควรสร้างความมั่นใจให้ตนเองในการให้บริการผู้ป่วย ควรหมั่นทบทวนความรู้และควรเตรียมความพร้อมในด้านวิชาการ การซักประวัติ ทักษะด้านการตรวจร่างกาย และการวิเคราะห์ให้มากขึ้น นักศึกษาบางรายเป็นตัวอย่างที่ดีของนักศึกษาฝึกงาน มีมนุษยสัมพันธ์และอัธยาศัยดี มีความเอาใจใส่ผู้ป่วยเป็นอย่างดี มีความกระตือรือร้น และมีความรับผิดชอบต่องานได้ดีมาก

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่องการประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ โดยรูปแบบการประเมินชิปปี้ : กรณีศึกษา คณะการแพทย์บูรณาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี พบว่า ความคิดเห็นของนักศึกษาและอาจารย์ที่เลี้ยง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ เป็นการตัดสินใจควบคู่ไปกับกิจกรรมการประเมินทุกขั้นตอน โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบชิปปี้ (CIPP Model) ในการประเมินบริบท (วัตถุประสงค์ของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของรายวิชา) ประเมินปัจจัยเบื้องต้น (อาจารย์ที่เลี้ยง อุปกรณ์ เครื่องมือ สถานที่ สภาพแวดล้อม ทักษะการปฏิบัติงานของนักศึกษา) ประเมินกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (การปฐมนิเทศ งานมอบหมาย กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ) รวมทั้งประเมินด้านผลผลิต (การวัดและประเมินผล ความรู้ความสามารถทางด้านวิชาการของนักศึกษา) ซึ่งสอดคล้องกับ สุภัทรา กลางประพันธ์ (2557) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินผลการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพการแพทย์แผนไทย คณะแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี พบว่า การดำเนินการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพการแพทย์แผนไทย คณะแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก โดยภาพรวมอยู่ในระดับปฏิบัติมาก

ความคิดเห็นของนักศึกษาด้านบริบท อยู่ในระดับมาก โดยที่การฝึกประสบการณ์วิชาชีพสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานในสถานประกอบการได้จริง ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ของหลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต ส่งเสริมให้นักศึกษาปฏิบัติงานในสถานบริการสาธารณสุขภาครัฐ ที่ตรงกับสาขาวิชาและเหมาะสมกับความรู้ความสามารถ ซึ่งสอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ พันธุ์ศรี (2564) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินคุณภาพหลักสูตรการแพทย์แผนไทย วิทยาลัยสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ด้านบริบท วัตถุประสงค์ของหลักสูตรและปรัชญาของหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิตอยู่ในระดับมาก เนื่องจากการออกแบบหลักสูตรได้ออกแบบตามวิสัยทัศน์และพันธกิจของวิทยาลัยสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ นิวัฒน์ สวัสดิ์แก้ว (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการประเมินการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ พบว่า การประเมินด้านบริบท มี

ความพึงพอใจในระดับมากในโครงสร้างหลักสูตร ด้านปัจจัยเบื้องต้น อยู่ในระดับมากที่สุด โดยที่อาจารย์ที่เลี้ยงมีเวลาให้คำปรึกษาด้านการปฏิบัติงาน เนื่องจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ของนักศึกษา หลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต ดำเนินการแต่งตั้งอาจารย์ที่เลี้ยงของสถานประกอบการ เพื่อทำการสอนงานและแนะนำการปฏิบัติงานแก่นักศึกษาระหว่างการปฏิบัติงาน ณ สถานประกอบการ รวมทั้งให้คำปรึกษาด้านการปฏิบัติงาน และการปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมองค์กร สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ชัยวัฒน์ พันธุ์ศรี (2564) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินคุณภาพหลักสูตรการแพทย์แผนไทย วิทยาลัยสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ด้านปัจจัยนำเข้า คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษามีผลการประเมินมากที่สุดสอดคล้องกับ โสภา แซ่ลี (2558) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินโครงการคืนครูให้นักเรียนโดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 3 พบว่า ผลการประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้น มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยอุปกรณ์ เครื่องมือในการดำเนินโครงการเพียงพอ ด้านกระบวนการ โดยที่การปฐมนิเทศ การให้คำแนะนำ ระเบียบวินัย และการส่งงานอยู่ในระดับมาก เนื่องจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ จำเป็นจะต้องอาศัยความร่วมมืออย่างใกล้ชิดจากสถานประกอบการ โดยเฉพาะผู้ที่ทำหน้าที่เป็นอาจารย์ที่เลี้ยง ซึ่งเป็นผู้ที่ส่งเสริมให้การฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาประสบความสำเร็จ และยังมีหน้าที่ดำเนินการปฐมนิเทศอบรม เพื่อให้นักศึกษาทราบถึงระเบียบวินัย วัฒนธรรม ความปลอดภัยในการทำงาน ตลอดจนการให้คำแนะนำการปฏิบัติงานแก่นักศึกษาระหว่างการปฏิบัติงาน ณ สถานประกอบการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อำพล บุญเพียร (2556) ได้ศึกษาการประเมินหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต ของวิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุขกาญจนาภิเษก พบว่า ระดับความคิดเห็น ด้านกระบวนการของหลักสูตร อยู่ในระดับปานกลาง โดยที่ระบบการให้คำปรึกษาด้านการเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ พันธุ์ศรี (2564) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินคุณภาพหลักสูตรการแพทย์แผนไทย วิทยาลัยสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ด้านกระบวนการ การจัดการเรียนการสอนมีผลการประเมินมากที่สุด เช่นเดียวกับ นิวัฒน์ สวัสดิ์แก้ว (2556) ได้ศึกษาการประเมินการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ พบว่า ด้านกระบวนการ มีความพึงพอใจด้านบทบาทของอาจารย์ผู้สอนระดับมาก และด้านผลผลิต อยู่ในระดับมาก การวัดและประเมินผลของอาจารย์ที่เลี้ยงมีความยุติธรรม ทั้งนี้เนื่องจากรายวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ อยู่ในกลุ่มวิชาเสริมสร้างประสบการณ์ในวิชาชีพ ได้กำหนดให้นักศึกษาปฏิบัติงานในสถานบริการสาธารณสุข เปรียบเสมือนเป็นเจ้าของที่ ณ สถานประกอบการ และมีการมอบหมายงานที่เหมาะสมตรงกับความรู้ความสามารถของนักศึกษา โดยมีอาจารย์ที่เลี้ยงติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานตลอดระยะเวลาปฏิบัติงานของนักศึกษา สอดคล้องกับ จุฬาลักษณ์ เทียนรุ่งศรี (2562) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาและผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา พบว่า การจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับลักษณะวิชาและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้มีประสิทธิภาพและยุติธรรม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ พันธุ์ศรี (2564) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินคุณภาพหลักสูตรการแพทย์แผนไทย วิทยาลัยสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ด้านผลผลิตของผู้ใช้บัณฑิต ผลประเมินอยู่ในระดับมาก

ความคิดเห็นของอาจารย์ที่เลี้ยงด้านบริบท อยู่ในระดับมาก โดยที่การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สอดคล้องกับความต้องการของแหล่งฝึก ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ของหลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต ได้กำหนดลักษณะงานขอบข่าย

หน้าที่งานของนักศึกษาที่ต้องปฏิบัติและนักศึกษาได้รับมอบหมายงานตรงตามสาขาวิชาที่เหมาะสมกับ ความรู้ความสามารถ ซึ่งสอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ พันธุ์ศรี (2564) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินคุณภาพ หลักสูตรการแพทย์แผนไทย วิทยาลัยสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ด้านบริบท วัตถุประสงค์ ของหลักสูตรและปรัชญาของหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิตอยู่ในระดับมาก เนื่องจากการออกแบบ หลักสูตรได้ออกแบบตามวิสัยทัศน์และพันธกิจของวิทยาลัยสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ นิวัฒน์ สวัสดิ์แก้ว (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการประเมินการจัดการเรียน การสอนหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ พบว่า การประเมินด้านบริบท มีความพึงพอใจในระดับมากในโครงสร้างหลักสูตร ด้านปัจจัยเบื้องต้น อยู่ในระดับมากที่สุด โดยที่นักศึกษา ตรงต่อเวลาในการทำงาน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต เพื่อ ผลิตบัณฑิตแพทย์แผนไทยประยุกต์ที่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติตามมาตรฐานของสำนัก สถานพยาบาล และการประกอบโรคศิลปะสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ กระทรวงสาธารณสุข ซึ่ง เน้นเรื่องคุณธรรม จริยธรรม เจตคติอันดีงามต่อการประกอบวิชาชีพ และต่อสังคม รวมทั้งการตรงต่อเวลา ในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ชัยวัฒน์ พันธุ์ศรี (2564) ได้ศึกษาเรื่องการประเมิน คุณภาพหลักสูตรการแพทย์แผนไทย วิทยาลัยสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ด้านปัจจัย นำเข้า คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษามีผลการประเมินมากที่สุด ด้านกระบวนการ โดยที่กิจกรรมการฝึก ประสบการณ์วิชาชีพสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในวิชาชีพได้ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากหลักสูตร การแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต ได้กำหนดกิจกรรมตามคำอธิบายของรายวิชาการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพ เพื่อให้ครอบคลุมทักษะทางด้านการแพทย์แผนไทย (เวชกรรมแผนไทย หัตถเวชกรรมแผนไทย เภสัชกรรมแผนไทย และผดุงครรภ์แผนไทย) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อำพล บุญเพียร (2556) ได้ ศึกษาการประเมินหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต ของวิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และ สาธารณสุขกาญจนาภิเษก พบว่า ระดับความคิดเห็นด้านกระบวนการของหลักสูตร อยู่ในระดับปานกลาง โดยที่ระบบการให้คำปรึกษาด้านการเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ พันธุ์ศรี (2564) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินคุณภาพหลักสูตรการแพทย์แผนไทย วิทยาลัยสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ด้านกระบวนการ การจัดการเรียนการสอนมีผลการประเมินมากที่สุด สอดคล้อง กับ โสภกา แซ่ลี (2558) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินโครงการคืนครูให้นักเรียนโดยประยุกต์ใช้รูปแบบการ ประเมิน CIPP Model สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 พบว่า ผลการ ประเมินด้านกระบวนการ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คือ กิจกรรมโครงการนำไปปฏิบัติจริง และ ด้านผลผลิต อยู่ในระดับมาก นักศึกษามีความสามารถในการวางแผนการรักษา และการให้คำแนะนำได้ ถูกต้อง ทั้งนี้เนื่องจากหลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต มีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตบัณฑิตที่มี ความรู้ความสามารถ ในการประยุกต์ความรู้ทางวิชาการ ทักษะ การปฏิบัติงานได้อย่างเป็นระบบ มีความ ชำนาญในการใช้อุปกรณ์และเครื่องมือเกี่ยวกับวิชาชีพ ตลอดจนมีความรับผิดชอบและปฏิบัติงานได้อย่าง มีประสิทธิภาพ เพื่อทำให้เกิดการพัฒนาตนเองและมีประสบการณ์จากการปฏิบัติงานในสถาน ประกอบการ สอดคล้องกับ จุฬาลักษณ์ เทียนรุ่งศรี (2562) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินคุณภาพการจั ดการศึกษาและผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผน ไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา พบว่า การจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับลักษณะวิชาและ วัตถุประสงค์การเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้มีประสิทธิภาพและยุติธรรม นอกจากนี้ยัง สอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ พันธุ์ศรี (2564) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินคุณภาพหลักสูตรการแพทย์แผนไทย

วิทยาลัยสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ด้านผลผลิตของผู้ใช้บัณฑิต ผลประเมินอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ด้านบริบทควรมีการปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับการนำไปใช้ประโยชน์

1.2 ด้านปัจจัยเบื้องต้นควรเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาด้านความรู้ความสามารถภาคทฤษฎีและทักษะการปฏิบัติงานต่างๆ

1.3 ด้านกระบวนการควรปรับกิจกรรมและงานมอบหมายที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสูตร

1.4 ด้านผลผลิตควรมีการประเมินเพื่อให้นักศึกษาทราบถึงเกณฑ์การวัดและประเมินผล เพื่อป้องกันความผิดพลาดและปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น

1.5 ควรจัดประชุม อบรม สัมมนา ร่วมกับแหล่งฝึก เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ หากมีการประเมินเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์จะช่วยให้ผลการประเมินมีความชัดเจนและน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการทดสอบความแตกต่างในแต่ละกระบวนการระหว่างกลุ่มเป้าหมายทั้ง 2 กลุ่ม

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2564, 22 มีนาคม). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ พ.ศ. 2554.*

http://www.mua.go.th/users/tqf-hed/news/FilesNews/FilesNews6/appliedThaiMedBachelor_m1.pdf.

จุฬาลักษณ์ เทียนรุ่งรัมย์. (2562). การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาและผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตสาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 30(3), 215-227.

ชัยวัฒน์ พันธุ์รัมย์. (2564). การประเมินคุณภาพหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2555) วิทยาลัยสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก ด้วยวิธีการประเมิน CIPPIEST ทฤษฎีของ Daniel Stufflebeam. *วารสารสาธารณสุขและวิทยาศาสตร์สุขภาพ*, 4(1), 66-76.

นิวัฒน์ สวัสดิ์แก้ว. (2556). การประเมินการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยหาดใหญ่. *การประชุมหาดใหญ่วิชาการ ครั้งที่ 4 เรื่องการวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมไทย* (น. 436-446). มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

วิทยาลัยการแพทย์แผนไทยฯ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. (2559). *หลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์ หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559.*

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. (2562). *คู่มือนักศึกษา*

- ระดับปริญญาตรี ประจำปีการศึกษา 2562 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
สำนักสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. (2557). *คู่มือสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาการแพทย์ แผนไทยฯ* ๒๕๕๗-๒๕๕๘.
โสภณ แซ่ลี. (2558). *การประเมินโครงการคืนครูให้นักเรียนโดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 [วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี].*
- สุภัทรา กลางประพันธ์, มุสิกพร ชูศรีวรรณ และวิรุจน์ บัวงาม. (2557). การประเมินผลการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพแพทย์แผนไทย คณะแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. *วารสารเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 4(2), 72-78.
- อำพล บุญเพียร. (2556). การประเมินหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2553) ของวิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุขกาญจนนาภิเษก. *วารสารศรัทิต*, 6(2), 207-218.
- Stufflebeam, D. L. (1971). *Educational evaluation and decision-Making, Illinois: Peacock.*
- Likert, Rensis A. (1961). *New Patterns of Management*. New York: McGraw-Hill Book Company Inc.

การพัฒนาทักษะการเรียนรู้แบบ 4 MAT เรื่องการแต่งบทร้อยกรอง
ประเภทกลอนสี่ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
Development 4 MAT Cycle Learning Skills on Composing Klon-si
for Prathomsuksa 4 Students

พุดสดี ศรีเมือง^{1*}, สมิตช์ชาต์ พุมมา², อมลวรรณ วีระธรรมโม³
Pudsadee Srimuang^{1*}, Samitcha Pumma², Amonwan Weerathammo³

¹สาขาวิชาภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

¹Thai, Faculty of Education, Thaksin University

²สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

²Thai, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University

³สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

³Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Thaksin University

*Corresponding email: 611997046@tsu.ac.th

Received: 20 November 2021; Revised: 17 December 2021; Accepted: 23 December 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน เรื่องการแต่งบทร้อยกรองประเภทกลอนสี่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแต่งบทร้อยกรองประเภทกลอนสี่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT และ 3) เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีนักเรียนจำนวนทั้งสิ้น 14 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT 2) แบบทดสอบวัดทักษะแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนเรื่องการแต่งบทร้อยกรองประเภทกลอนสี่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT ซึ่งมีประสิทธิภาพเท่ากับ 89.09/75.23 2) ความสามารถในการแต่งบทร้อยกรองประเภทกลอนสี่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 3) ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: บทร้อยกรองประเภทกลอนสี่, ทักษะการแต่งบทร้อยกรอง, กิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT, ความพึงพอใจ

ABSTRACT

This research aims to 1) create and find the teaching management efficiency on composing poems in the Klon-si of Prathomsuksa 4 using the 4 MAT learning model, 2) compare the ability to compose poems in the Klon-si of Prathomsuksa 4 before and after receiving 4 MAT learning management, and 3) assess Prathomsuksa 4 satisfactions in the 4 MAT learning management. The target group was the students in Prathomsuksa 4 at Banpret School in the second semester of the academic year 2020. The data collection via purposive sampling techniques with 14 students divided into two groups. The research tools include 1) the 4 MAT learning management plan based on Banpret School, Prathomsuksa 4, 2) 30 composing skill questions with four multiple choices, and 3) a questionnaire in satisfaction 4 MAT Learning management. Statistics used in the research include percentage, average, and standard deviation.

The result shows that 1) The effectiveness of teaching management on composing poems in the Prathomsuksa 4 using the 4 MAT learning management model was 89.09/75.23 accordance with the hypothesis. 2) The ability to compose a Klon-si of the Prathomsuksa 4 with 4 MAT learning arrangement, it was statistically significantly higher than before class at 0.01 level, and 3) The overall satisfaction of the Prathomsuksa 4 with the 4 MAT learning management model was a high level.

Keywords : Klon-si, Poetry Writing Skills, 4 MAT Learning Management, Satisfaction

บทนำ

ภาษาไทยเป็นเครื่องมือที่ใช้ติดต่อสื่อสารกันระหว่างคนไทยเพื่อให้เกิดความสะดวก ความเข้าใจตรงกัน สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ที่กล่าวไว้ว่า ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติ เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ และเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ นอกจากนี้ยังเป็นสื่อแสดง ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้านวัฒนธรรม ประเพณี สุนทรียภาพ และสมบัติล้ำค่าแก่การเรียนรู้ อนุรักษ์ และสืบสานให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป

การเรียนรู้ภาษาไทยเป็นเรื่องที่หลายคนคิดว่าสามารถเข้าใจได้ง่าย เพียงแค่รู้หลักภาษา ก็สามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างเข้าใจ หากพูดถึงหลักของภาษาไทย ที่หลายคนรู้จักก็เพียงขั้นเริ่มต้นของภาษาที่รับรู้เพียงว่ามีอะไรและใช้อะไรได้ โดยเฉพาะในเรื่องของบทประพันธ์ กวีศิลป์กลอน ก็เป็นส่วนประกอบสำคัญ สังเกตได้จากผลงานที่เกิดขึ้นอย่างหลากหลายในอดีตที่แสดงให้เห็นถึงความงามของ ภาษาผ่านบทกลอน โดยมีพระสุนทรโวหาร (สุนทรภู่) กวีผู้มีความชำนาญด้านบทกลอน (สุนทรโวหาร, 2553) เนื่องจากภาษาเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าคนภาษาไทยจะต้องมีความสามารถในด้านบทประพันธ์ อย่างเหมาะสม และการเริ่มต้นในส่วนของการแต่งบทกลอนนั้นก็จะต้องอยู่ในสาระที่ 4 ด้านหลักการ ใช้ ภาษาไทยที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งเน้นให้นักเรียนมีความสามารถ ในหลาย ๆ ด้าน ทั้งร่างกาย จิตใจความรู้ คุณธรรม เพื่อให้นักเรียนมีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ

และการศึกษาตลอดชีวิต โดยเป็นการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) นั่นคือ การให้นักเรียนได้ศึกษาเรียนรู้ค้นคว้าด้วยตัวเองโดยที่มีครูคอยให้คำแนะนำและสนับสนุนให้นักเรียนมีความกล้าแสดงออก ตามแนวคิดที่ว่า “เก่ง ดี มีสุข”

ในยุค Thailand 4.0 มีสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้การเรียนรู้ผ่านโลกออนไลน์สามารถเข้าใจได้ง่ายและรวดเร็ว มีตัวอย่างให้นักเรียนได้ศึกษาอย่างหลากหลาย อาทิ การแต่งบทร้อยกรองของคุณครู ผู้ปกครอง นักเรียนหรือบุคคลทั่วไป ที่เลือกใช้โลกออนไลน์เป็นสื่อในการถ่ายทอดภาษา ตามความรู้สึกนึกคิด เพื่อสนองความเป็นอัตตาของตน โดยเฉพาะเสรีภาพในการอธิบายความเป็นปัจเจกบุคคลอย่างชัดเจน การแสดงความรัก และความรู้สึกผ่านบทร้อยกรอง แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการวิเคราะห์คำ และหาความหมายของคำที่สามารถเข้าใจในความรู้สึกของผู้เขียนได้อย่างชัดเจนที่สุด และบางครั้งคำที่ใช้นั้น มีความหมายแฝงที่ซ่อนอยู่เป็นการใช้ความหมายซ่อนความหมายที่คมคายและน่าค้นหา ดังตัวอย่างบทร้อยกรองของ ด.ญ. รินรัก แซ่ไคว่ ที่ลงมือเขียนบทร้อยกรองตั้งแต่อายุ 7 ปี สามารถสื่อสารความรู้สึกผ่านตัวอักษรกลายเป็นบทร้อยกรองอันแสนประทับใจ มีคำลงท้ายที่ระบุ ชื่อวันที่ และจำนวนของบทร้อยกรอง แสดงผ่านโลกออนไลน์โดยมี Facebook เป็นส่วนช่วยในการเผยแพร่และทำให้ผู้คนได้เห็นชื่นชม และมอง ด.ญ. รินรัก แซ่ไคว่ เป็นต้นแบบในการแต่งกลอน (เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์, 2563)

แม้ว่าเทคโนโลยีจะเอื้ออำนวยในหลายประการ การศึกษาเข้าถึงได้ง่าย แต่ก็เชื่อว่าจะเป็นไปได้ อย่างสมบูรณ์แบบเสมอไป เพราะไม่ใช่ทุกคนที่รักในการแต่งกลอน ไม่ใช่ทุกคนจะเข้าใจในความหมายของบทกลอน แต่ถึงกระนั้น การศึกษายังคงกำหนดให้การแต่งกลอนเป็นส่วนหนึ่งในตัวชี้วัดที่ต้องรู้ตาม การศึกษาภาคบังคับ จนหลายครั้งทำให้เกิดผลกระทบหลายด้าน ทั้งความเบื่อหน่าย ผลคะแนนลดลง และไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรสถานศึกษา

การจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมาของโรงเรียนบ้านเป็ด พบว่า การทดสอบทางการศึกษา ระดับชาติขั้นพื้นฐาน (โอเน็ต) อยู่ในระดับพอใช้ โดยยึดจากผลคะแนน 3 ปีซ้อนหลัง 2560 – 2562 (โรงเรียนบ้านเป็ด, 2562) นอกจากนี้แล้ว จากการเรียนการสอนในโรงเรียนพบว่า การเรียนรายวิชา ภาษาไทยของนักเรียนอ่อนด้านหลักภาษา เรื่องของบทร้อยกรอง ทั้ง โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน นักเรียนจะหลีกเลี่ยง และเลือกที่จะไม่ทำงานส่งเมื่อครูสั่ง เมื่อมีการออกข้อสอบในการอ่านออกเขียนได้ของ ส่วนกลาง นักเรียนก็ไม่สามารถตอบได้ถูกต้อง ผลคะแนน การเขียนบทร้อยกรองได้น้อย และส่วนใหญ่ เมื่อครูให้แต่งบทร้อยกรอง นักเรียนก็จะไปคัดลอกมาจากอินเทอร์เน็ต ทำให้นักเรียนไม่มีทักษะในการแต่ง บทร้อยกรอง อีกทั้งสิ่งที่เกิดขึ้นที่เห็นอย่างชัดเจน นั่นก็คือผลคะแนนการทดสอบระดับชาติ (O-Net) ใน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 เมื่อมีการทดสอบที่เป็น บทร้อยกรอง นักเรียนจะพบ ปัญหา และไม่สามารถทำได้ถูกต้อง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถ การแต่งบทร้อยกรองประเภทกลอนสี่ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้เครื่องมือ 4 MAT เพราะ การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT เป็นการเรียนรู้โดยการใช้สมองทั้งสองซีกในการพัฒนาทักษะการทำงาน ใช้ทั้งภาพและเนื้อหาในการประมวลข้อมูลโดยมีการแบ่งผู้เรียนออกเป็น 4 แบบ และทักษะการทำงานของสมอง 8 ส่วน ทำให้ผู้เรียนมีความสุขจากการใช้ประสบการณ์ที่มีพร้อมกับการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้น โดยคำถามที่ชวนสงสัยและพร้อมหาคำตอบ สุนทร สีธนพานนท์ (2558) ได้กล่าวถึงกระบวนการเรียนตาม การจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT ว่าเริ่มต้นจากการใช้สมองซีกขวาใช้ความรู้สึกรับรู้ประสบการณ์เกี่ยวกับ สิ่งที่จะเรียนและมีจินตนาการเกี่ยวกับสิ่งนั้น ในขั้นสุดท้ายก็เป็นกิจกรรมของการใช้สมองซีกขวาเช่นกัน

แต่ความรู้สึก ที่แตกต่างกันเนื่องจากผ่านกระบวนการแสวงหาความรู้ทักษะความคิดและเพื่อสร้างผลงานจากการเรียนรู้ด้วยตนเองภายใต้การพัฒนาสมองแต่ละซีก 4 MAT ไม่ใช่เพียงช่วยในการเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนให้ได้ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แต่ 4 MAT ช่วยให้นักเรียนได้รู้ความสามารถของตนเอง พร้อมทั้งการรับรู้ความสามารถของเพื่อนร่วมชั้นไปด้วย และยังช่วยเหลือ แบ่งปันทั้งความสามารถ น้ำใจ และการชื่นชมผู้อื่นเมื่อประสบความสำเร็จ ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการศึกษาด้านการพัฒนาความสามารถการแต่งบทร้อยกรองประเภทกลอนสี่ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT เป็นสิ่งที่เหมาะสมอย่างยิ่ง สำหรับนักเรียนโรงเรียนบ้านเป็ด

จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น พบว่า ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการแต่งกลอนมีหลายเรื่อง ตัวอย่างเช่น การพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนกลอนสี่ โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของ นิพนธ์ โพธิ์ไทร (2552) การพัฒนาทักษะการเขียนกลอนสุภาพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือผลสัมฤทธิ์ (STAD) ของ จุริก ทักษิณ (2553) การพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนบทร้อยกรอง (กลอนแปด) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของ รุ่งกานต์ จันทา (2553) การพัฒนาทักษะการแต่งคำประพันธ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้ชุดการสอนการแต่งคำประพันธ์ตามแนววัฏจักรการเรียนรู้ (4 MAT) ของ ปฤษญา แจ่มแจ้ง (2554) และการพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนกลอนสุภาพ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของ วิทยา พาภิรมย์ (2555) ทั้งศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การใช้แบบฝึกการใช้ชุดการสอน การใช้ทักษะทางการเรียนการสอนที่แตกต่างกัน โดยนำรูปแบบการเรียนรู้พื้นฐานของนักเรียน เทคนิคพัฒนาสมองซีกซ้าย ซีกขวา มาพัฒนาเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับนักเรียน เพื่อให้ นักเรียนเกิดความสุขในการร่วมกิจกรรมที่ตนชอบโดยมีขั้นตอนกิจกรรมการสอน 8 ขั้น ที่ได้ประสิทธิภาพตามที่กำหนดในทุกรูปแบบ

จะเห็นได้ว่า จากผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้น แสดงข้อดีของการจัดการเรียนการสอนแบบ 4 MAT พร้อมกับการแต่งบทร้อยกรองประเภทกลอนสี่ที่ตรงตามตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และยังส่งผลไปถึงการทดสอบความสามารถด้วยงานวิชาการ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการเรียนรู้แบบ 4 MAT เรื่องการแต่งบทร้อยกรองประเภทกลอนสี่ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อหาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้เรื่องการแต่งบทร้อยกรองประเภทกลอนสี่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแต่งบทร้อยกรองประเภทกลอนสี่ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT

สมมติฐานของการวิจัย

1. การจัดการเรียนการสอนเรื่องการแต่งบทร้อยกรองประเภทกลอนสี่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75

2. นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมตามวิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT มีความสามารถในการแต่งบทหรือกรองประเภทกลอนสี่ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3. นักเรียนที่เรียนโดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT มีความพึงพอใจต่อวิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT ในระดับมาก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านเป็ดเป็นโรงเรียนขยายโอกาส ในเครือข่ายขอนแก่น อำเภอขอนแก่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นศรีธรรมราช เขต 4 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 มีนักเรียนจำนวนทั้งสิ้น 14 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

ตัวแปรต้น ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT

ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) ประสิทธิภาพทางการเรียนเรื่อง การแต่งบทหรือกรองประเภทกลอนสี่ 2) ทักษะการแต่งบทหรือกรองประเภทกลอนสี่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 3) ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ใช้เนื้อหาตามหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย ชุด ภาษาเพื่อชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หน่วยที่ 12 คนดีศรีโรงเรียน หน่วยที่ 13 อย่างนี้ดีควรทำ และ หน่วยที่ 17 เทียบเมืองพระร่วง ซึ่งผู้วิจัยคัดเลือกเนื้อหาทั้ง 3 หน่วย โดยอ้างอิงตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้กำหนดในหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านเป็ด โดยมีวัตถุประสงค์ให้นักเรียน เรียนรู้เกี่ยวกับกลอนสี่ ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

การจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้คำถามหลัก 4 คำถามกับนักเรียน ซึ่งมี 4 แบบโดย ชุดแบบฝึกหัดที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นร่วมกับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ แบบ 4 MAT ตามหลักการของดุซงกี มัชฌิมากิโร (2553) ที่มี 8 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 ขึ้นสร้างประสบการณ์ หมายถึง การเรียนรู้คำคล้องจองในลักษณะของคำถามจาก ครูสู่นักเรียน

ขั้นที่ 2 ขึ้นวิเคราะห์ประสบการณ์ หมายถึง การกระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจในเรื่อง คำคล้องจองมากยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 3 ขึ้นปรับประสบการณ์เป็นความคิดรวบยอด หมายถึง นักเรียนสามารถต่อยอด ความคิดในเรื่องคำคล้องจองได้ โดยมีครูเป็นผู้คอยสนับสนุน

ขั้นที่ 4 พัฒนาการความคิดด้วยข้อมูล หมายถึง การเพิ่มเติมข้อมูลในเรื่องกลอนสี่ แผนผัง ฉันทลักษณ์ เพื่อให้นักเรียนได้เชื่อมโยงความรู้ที่ได้จากคำคล้องจองและข้อมูลในเรื่องกลอนสี่เข้าด้วยกัน

ขั้นที่ 5 ทำตามแนวคิดที่กำหนด หมายถึง การทำใบงานตามที่ครูจัดเตรียมไว้ โดยนักเรียน อาศัยประสบการณ์จากขั้นที่ 1 – 4

ขั้นที่ 6 สร้างชิ้นงานตามความถนัด/ความสนใจ หมายถึง การสร้างสรรค์กลอนสี่ ด้วยตัวของนักเรียนเอง

ขั้นที่ 7 วิเคราะห์ผลและประยุกต์ใช้ หมายถึง การนำเสนอแลกเปลี่ยนความคิด แนะนำ ดิชม ปรับปรุง และพัฒนาให้ดีขึ้น จากเพื่อน ๆ ในชั้นเรียน

ขั้นที่ 8 แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดกับผู้อื่น หมายถึง การแลกเปลี่ยนผลงานกลอนสี่ โดยการนำเสนอ นิทรรศการ เพื่อให้ผู้อื่นได้รับชม และนักเรียนสามารถรับฟังความคิดเห็น ยอมรับ คำแนะนำและคำติชมได้

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 แผนการจัดการเรียนรู้ ตามโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านเป็ด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT จำนวน 3 แผน แผนละ 4 ชั่วโมง รวมเวลาที่ใช้ในการทดลอง จำนวน 12 ชั่วโมง ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

4.1.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง

4.1.2 เตรียมอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน

4.1.3 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ตามโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านเป็ด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT จำนวน 3 แผน แผนละ 4 ชั่วโมง รวมเวลาที่ใช้ในการทดลอง จำนวน 12 ชั่วโมง เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับ คำคล้องจอง กลอนสี่ ในแต่ละแผนมี องค์ประกอบ คือ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดชั้นปี สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้/แหล่งการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผล ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วยขั้นตอนการสอน 8 ขั้นตอน 4 ส่วน

4.1.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอประธาน และกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมและนำมาปรับปรุง

4.1.5 นำแผนการจัดการเรียนการสอนเสนอผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทย และ ด้านวัดผลจำนวน 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความ สอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) และกำหนดค่าดัชนีความสอดคล้องไม่ต่ำกว่า 0.50

4.1.6 นำแผนการจัดการเรียนการสอนที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้กับนักเรียนซึ่งไม่ใช่ กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านท่าม่วง ปีการศึกษา 2563 จำนวน 29 คน เพศชาย 10 คน เพศหญิง 19 คน เพื่อดูข้อบกพร่องในด้านภาษา กิจกรรม ความชัดเจนของเนื้อหา โดยการซักถามนักเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จากนั้นนำไปปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง

4.1.7 นำแผนการจัดการเรียนการสอนโดยการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT สำหรับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้สอนจริง

4.2 แบบทดสอบวัดทักษะในการแต่งกลอนสี่ เป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 1 ฉบับ จำนวน 30 ข้อ เป็นแบบทดสอบแบบก่อนเรียน และแบบทดสอบหลังเรียน ได้ดำเนินการ ตามลำดับ ดังนี้

4.2.1 ศึกษาตัวชี้วัดชั้นปี กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระที่ 4 หลักการใช้ ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านเป็ด

4.2.2 ศึกษาสาระการเรียนรู้รายปี และหน่วยการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านเป็ด

4.2.3 ศึกษาเอกสาร เกี่ยวกับการสร้างแบบทดสอบวัดทักษะในการแต่งกลอน 4

4.2.4 สร้างแบบทดสอบวัดทักษะในการแต่งกลอนสี่ จำนวน 60 ข้อให้ครอบคลุม ทั้ง 2 ข้อ คือ คำคล้องจอง กลอนสี่ และวิเคราะห์ข้อสอบที่เหมาะสมที่สุด

4.2.5 นำแบบทดสอบวัดทักษะในการแต่งกลอนสี่ เสนอผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทย และด้านวัดผลจำนวน 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) (Index of Item Objective Congruence) กำหนดค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 - 1.00 ค่าความยากง่าย (p) ค่าความเชื่อมั่น และค่าอำนาจจำแนก (r)

4.3 สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT

การสร้างแบบวัดความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ เป็นแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ของ Likert มีลำดับขั้นตอนดังนี้

4.3.1 ดำเนินการสร้างแบบวัดความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT โดยให้ครอบคลุมองค์ประกอบ ด้านผู้สอน ด้านเนื้อหา ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการวัดผล และประเมินผล จำนวน 15 ข้อ โดยเป็นคำถามแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ของ Likert (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

พึงพอใจมากที่สุด	ให้คะแนน	5 คะแนน
พึงพอใจมาก	ให้คะแนน	4 คะแนน
พึงพอใจปานกลาง	ให้คะแนน	3 คะแนน
พึงพอใจน้อย	ให้คะแนน	2 คะแนน
พึงพอใจน้อยที่สุด	ให้คะแนน	1 คะแนน

4.3.2 นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พิจารณาความถูกต้อง และความเหมาะสมของรูปแบบและข้อความแล้วปรับปรุงแก้ไข

4.3.3 นำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้จำนวน 20 ข้อให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาความตรงเชิงเนื้อหาที่ต้องการวัด โดยการคัดเลือกข้อคำถามที่คำนวณได้ค่าความตรงตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้คัดเลือกข้อคำถามที่คำนวณได้ค่าความเที่ยงตรงตั้งแต่ 0.67 - 1.00 ได้จำนวน 15 ข้อ แล้วทำการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

4.3.4 นำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT ไปใช้กับประชากรกลุ่มตัวอย่าง โดยเป็นข้อคำถามประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ของ Likert มีเกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51 – 5.00	แปลความว่า	พึงพอใจมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.51 – 4.50	แปลความว่า	พึงพอใจมาก
คะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.50	แปลความว่า	พึงพอใจปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.51 – 2.50	แปลความว่า	พึงพอใจน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.50	แปลความว่า	พึงพอใจน้อยที่สุด

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 ครูผู้สอน อธิบายรูปแบบการศึกษาแก่ผู้ปกครองและนักเรียนในเรื่องที่จะทำวิจัย และวิธีการดำเนินงานตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และให้ผู้ปกครองและนักเรียนลงนามในเอกสารรับรองการวิจัยเพื่อเป็นการยืนยันและยินยอมให้ดำเนินการวิจัยเป็นไปได้อย่างเหมาะสม

5.2 ปฐมนิเทศแนะนำ เพื่อทำความเข้าใจกับผู้เรียนถึงวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT

- 5.3 เตรียมเครื่องมือที่ใช้ดำเนินการทดลอง ให้เพียงพอกับจำนวนประชากร
- 5.4 ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) ประชากร ด้วยแบบทดสอบทักษะในการแต่งกลอนสี่ จำนวน 30 ข้อ เวลา 60 นาที
- 5.5 ตรวจสอบผลจากแบบทดสอบพร้อมให้คะแนน เพื่อนำไปเปรียบเทียบกับคะแนนทดสอบหลังเรียน
- 5.6 จัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านเป็ดชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 3 แผน ใช้เวลา ในการทดลอง จำนวน 10 ชั่วโมง
- 5.7 ทำการทดสอบหลังเรียน (Posttest) ประชากร ด้วยแบบทดสอบทักษะในการแต่งกลอนสี่ จำนวน 30 ข้อ เวลา 60 นาที
- 5.8 ตรวจสอบผลจากแบบทดสอบพร้อมให้คะแนน เพื่อนำไปเปรียบเทียบกับคะแนนทดสอบก่อนเรียน แล้วนำผลคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติ
- 5.9 ประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง ความสามารถในการพัฒนาทักษะการแต่งบทร้อยกรองประเภทกลอนสี่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT สามารถสรุปผลได้ 3 ประการ ดังนี้

1. ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนเรื่องการแต่งบทร้อยกรองประเภทกลอนสี่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1) ของการจัดการเรียนการสอนเรื่องการแต่งบทร้อยกรองประเภทกลอนสี่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT

ใบงาน	N	คะแนนเต็ม	ΣX	$\bar{X}$	S.D.	ค่าเฉลี่ยร้อยละ
เบื้องต้นคำกลอน	14	128	1686	120.43	10.89	94.09
เน้นสอนเรียนรู้	14	100	1174	83.76	10.22	83.76
กลอนสู่ความสำเร็จ	14	40	484	34.57	1.59	82.50
รวม		268	3344	238.76	7.56	89.09

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนจากการการทำใบงานเรื่องการแต่งบทร้อยกรองประเภทกลอนสี่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 238.76 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 7.56 คิดเป็นร้อยละ 89.09 ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1) เท่ากับ 89.09

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) ของการจัดการเรียน

การสอนเรื่องการแต่งบทร้อยกรองประเภทกลอนสี่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT แสดงดังตารางที่ 2

คะแนนหลังการจัดกิจกรรม 30 คะแนน	จำนวนนักเรียน	คะแนนรวม
19	3	57
21	3	63
22	2	44
24	2	48
25	2	50
27	2	54
รวม	14	316
คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	22.57	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	2.98	
ร้อยละคะแนนเฉลี่ย	75.23	
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์	75.23	

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนจากการจัดการเรียนการสอนเรื่องการแต่งบทร้อยกรองประเภทกลอนสี่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT ของนักเรียนจำนวน 14 คน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 22.57 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 2.98 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.98 คิดเป็น ร้อยละ 75.23 โดยมีคะแนนอยู่ระหว่าง 19- 27 คะแนน แสดงว่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) เท่ากับ 75.23

2. เปรียบเทียบความสามารถในการแต่งบทร้อยกรองประเภทกลอนสี่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT พบว่า ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 13.71 และคะแนนวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 22.57 และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังเรียน นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียน แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบคะแนนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย		ΣD	ΣD^2	N	t	P-Value
	หลังการทดลอง	ก่อนการทดลอง					
ความสามารถในการแต่งบทร้อยกรองประเภทกลอนสี่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT	22.57	13.71	124	1214	14	11.108	0.01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการแต่งบทหรือกรองประเภทกลอนสี่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT มีค่าเฉลี่ย 22.57 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.98 มีคะแนนสูงกว่าก่อนการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านเปร็ดที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT มีความพึงพอใจต่อวิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT ในระดับมาก แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 4 ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ แบบ 4 MAT ภาพรวม

ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านครูผู้สอน	3.91	0.73	มาก
ครูมีบุคลิกภาพ การแต่งกายและการพูดจาเหมาะสม	4.00	0.68	มาก
ครูตั้งใจสอน ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกแก่นักเรียนในการทำกิจกรรม	3.71	0.73	มาก
ครูเข้าสอนและออกตรงเวลา	3.93	0.73	มาก
ครูมีความกระตือรือร้นต่อการสอน	4.00	0.68	มาก
ครูยอมรับความคิดเห็นของนักเรียน	3.93	0.83	มาก
2. ด้านเนื้อหา	4.10	0.60	มาก
เนื้อหาของกิจกรรม เหมาะกับระดับความรู้ความสามารถของนักเรียน	4.14	0.66	มาก
เนื้อหาเรียงลำดับจากง่ายไปสู่ยาก	4.43	0.51	มากที่สุด
การจัดเนื้อหาเหมาะสมกับเวลาเรียน	4.07	0.47	มาก
ใบงานแต่ละเรื่องมีความสวยงาม น่าสนใจ	3.64	0.63	มาก
เนื้อหาที่เรียนเป็นเนื้อหาที่นักเรียนสนใจ	4.21	0.70	มากที่สุด
3. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	3.99	0.69	มาก
ครูมีการวางแผนเตรียมการสอนเป็นอย่างดี	4.14	0.66	มาก
ครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม และรายบุคคล	3.79	0.80	มาก
ครูจัดกิจกรรมหลากหลายและมีความน่าสนใจ	3.93	0.62	มาก
ครูใช้วิธีการสอนและใช้สื่ออย่างหลากหลาย	4.36	0.74	มากที่สุด
นักเรียนได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน	3.71	0.61	มาก
เฉลี่ย	4.00	0.67	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT ภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.67) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ย

สามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังต่อไปนี้ ด้านเนื้อหา ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.60) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.69) และด้านครูผู้สอน ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.73) ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1) เท่ากับ 89.09 คะแนนจากการจัดการเรียนการสอน เรื่องการแต่งบทร้อยกรองประเภทกลอนสี่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 22.57 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.98 คิดเป็นร้อยละ 75.23 และ ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) เท่ากับ 75.23 แสดงว่า ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนเรื่อง การแต่งบทร้อยกรองประเภทกลอนสี่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 ตามสมมติฐานข้อที่ 1 โดยพบว่ามีค่าประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 89.09/75.23 ทั้งนี้เนื่องจากวัฏจักรการเรียนรู้แบบ 4 MAT (มัสทนา ตุ่มอ่อน, 2554) มีแนวความคิดว่า การเรียนรู้และการสอนจะต้องมีลักษณะที่เคลื่อนไหวอย่างเป็นลำดับขั้นตอนตามวัฏจักรของการเรียนรู้ที่สามารถทำให้นักเรียนซึ่งมีลักษณะการเรียนรู้แตกต่างกัน ได้มีโอกาสได้เรียนรู้และพัฒนา ศักยภาพของตนเอง สอดคล้องกับ รพีพรรณ เพียรเสมอ (2550) ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ เรื่อง แรง มวลและกฎการเคลื่อนที่ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยวัฏจักรการเรียนรู้ (4 MAT) และตามคู่มือครู ผลการวิจัยปรากฏว่า แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ (4 MAT) และแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามคู่มือครู 79.96/81.78 และ 76.40/75.40 ตามลำดับ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 75/75 และสอดคล้องกับ ชันทอง สีพิก้า (2550) ศึกษา เรื่อง การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่องรักเมืองไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมแบบปกติที่ประยุกต์ใช้ทฤษฎีพหุปัญญากับการจัดกิจกรรมแบบ 4 MAT ผลการวิจัยปรากฏว่า แผนการจัดการกิจกรรมแบบ 4 MAT มีประสิทธิภาพ E1 / E2 เท่ากับ 82.05/80.23 ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80 เช่นเดียวกัน

2. ความสามารถในการแต่งบทร้อยกรองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านเปรี๊ต ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 ผู้วิจัยดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 14 คน โดยพิจารณาจากความถูกต้องของฉันทลักษณ์ ความสอดคล้องของเนื้อหา และวรรณศิลป์ในการประพันธ์ พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการแต่งบทร้อยกรองประเภทกลอนสี่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT มีค่าเฉลี่ย 22.57 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.98 มีคะแนนสูงกว่าก่อนการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบ 4 MAT อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ตามสมมติฐานข้อที่ 2 ทั้งนี้เนื่องจาก 4 MAT Model ที่สมบูรณ์ คือ การบูรณาการ การเรียนรู้รูปแบบ ต่าง ๆ เข้ากับการทำงานของสมองซีกซ้ายและซีกขวา ตามวงจรการเรียนรู้การทำงาน ร่วมกันของสมองสองซีกมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ต่อการเรียนรู้และการใช้ความคิดที่ซับซ้อนให้เกิด เป็นความเข้าใจที่ลึกซึ้งมากขึ้น ส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และการแก้ไขปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับ Silva et al. (2011) ศึกษาเรื่อง การปรับเปลี่ยนผู้เรียนที่หลากหลายผ่านพื้นฐานวัฏจักรการเรียนรู้แบบ 4 MAT ผลการวิจัยปรากฏว่า วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 4 MAT พัฒนาจิตใจและทัศนคติบางอย่างของ นักเรียน ที่ส่งผลให้นักเรียนมีความคิดเห็นที่เปิดกว้างและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น มีความคิด สร้างสรรค์ในการแก้ไขปัญหา มุ่งมั่นที่จะเรียนรู้ และรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง และสอดคล้อง กับ กิริยา ปัทอง (2552) ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและความรับผิดชอบในการ

เรียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนรู้แบบร่วมมือตามวิธี STAD กับที่เรียนรู้แบบ 4 MAT ผลการวิจัยปรากฏว่า คะแนนเฉลี่ยความเข้าใจในการอ่านและความรับผิดชอบในการเรียนภาษาไทยของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนรู้แบบ 4 MAT หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT มี 3 ด้าน 1) ด้านเนื้อหารายวิชาภาษาไทย ความเหมาะสมของเนื้อหาในเรื่องคำคล้องจอง และกลอนสี่ 2) ด้านผู้สอน ผู้สอนมีความรู้ความสามารถในเนื้อหาที่สอน และ 3) ด้านวิธีการสอนและการจัดกิจกรรม การสอนสนุกและกิจกรรมน่าสนใจ ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ตามสมมติฐานข้อที่ 3 ทั้งนี้เนื่องจาก 4 MAT learning Model (ปิยนันท์ สวัสดิ์ศฤงฆาร, 2562) เป็น Model สร้างการเรียนรู้ที่น่าสนใจและเป็นแนวทางใหม่สำหรับการเรียนรู้ในการสอนแบบเดิม ๆ ครูอาจมุ่งเน้นไปที่การป้อนข้อเท็จจริงและข้อมูลเป็นหลักเพื่อตอบคำถามว่า อะไร (What) แต่ 4 MAT Model จะเน้นไปที่การกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมด้วยคำถามว่าทำไม (Why) เพื่อครูจะได้สามารถขยายความเข้าใจและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียนให้มากยิ่งขึ้น โดยครูจะเริ่มด้วยการเชื่อมต่อ (Connect) นักเรียนเข้ากับการเรียนรู้ ช่วยให้นักเรียนได้เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ถึงประสบการณ์ส่วนตัวของนักเรียนขึ้นมา สร้างการเชื่อมโยงส่วนบุคคลให้เกิดเป็นแรงจูงใจและความรู้สึกผูกพันกับสิ่งที่เรียน สอดคล้องกับ นิตยา คงทอง (2555) ศึกษาเรื่อง ความสามารถในการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับปฤษฎา แจ่มแจ้ง (2554) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาทักษะการแต่งคำประพันธ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้ชุดการสอนแต่งคำประพันธ์ตามแนววิถีจักรการเรียนรู้ (4 MAT) ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยชุดการสอนการแต่งคำประพันธ์ ตามแนววิถีจักรการเรียนรู้ (4 MAT) สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 กิจกรรมและใบงานที่จัดให้ควรมีความหลากหลาย และควรมีการเสริมแรง เพื่อจะทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT เป็นไปอย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ

1.2 เวลาที่ใช้ในการสอนในแต่ละแผนจะต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับเนื้อหาหรืออาจจะปรับกิจกรรมให้พอเหมาะกับเวลา นักเรียนทุกคนได้มีส่วนในกิจกรรมทุกคน จะต้องกล้าแสดงออกฝึกทักษะในการพูด และปลูกฝังให้นักศึกษามีความสามัคคี และรู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

1.3 เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT จะต้องจัดกิจกรรมให้มีความต่อเนื่อง เพื่อให้ นักเรียนเกิดการเชื่อมโยงของสมองซีกซ้ายและซีกขวา ดังนั้น ผู้สอนจึงต้องวางแผนเรื่องเวลาในการจัดการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง เพื่อที่จะไม่ใช้เวลามากเกินไปหรือน้อยเกินไปในบางขั้นตอน

1.4 ในการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT ผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจต่อ ทฤษฎี หลักการ และขั้นตอนการจัดการเรียนรู้อย่างละเอียด เพื่อที่จะสามารถจัดการเรียนการสอนได้ตรงตามหลักการพัฒนาสมองและความแตกต่างของนักเรียน และสอดคล้องกับเนื้อหาที่จะสอน และก่อนการ

จัดการเรียนรู้ผู้สอนควรมีการชี้แจงรายละเอียดของการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ เพื่อที่นักเรียนจะได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมในแต่ละชั้น และมีเป้าหมายในการเรียนมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT ที่เน้นการเชื่อมโยงภาษาไทยกับชีวิตประจำวันในรายวิชาอื่น ๆ

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT ที่เน้นการเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน เพื่อการตัดสินใจกับเทคนิคการเรียนรู้แบบอื่น ๆ

2.3 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรอื่น ๆ นอกจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความพึงพอใจ เช่น ดัชนีประสิทธิผลความคงทนของประสิทธิผลการเรียน ความคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กิริยา ปัทอง. (2552). *การเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและความรับผิดชอบในการเรียนภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนรู้แบบร่วมมือตามวิธี STAD กับที่เรียนรู้แบบ 4 MAT [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]*. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ชั้นทอง สีพิกา. (2550). *การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ภาษาไทยเรื่อง รักเมืองไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมแบบปกติที่ประยุกต์ใช้ทฤษฎีปัญหาภัยกับการจัดกิจกรรมแบบ 4 MAT [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- จुरิก ทักชิน. (2553). *การพัฒนาทักษะการเขียนกลอนสุภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือผลสัมฤทธิ์ (STAD) [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]*. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ดุขฎี มัชฌิมภาโร. (2553). *การพัฒนาแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. ยะลา: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- นิตยา คงทอง. (2555). *ความสามารถในการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT [ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]*. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- นิพนธ์ โพธิ์ไทร. (2552). *การพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนกลอนสี่ โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]*. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. (2563, 8 กุมภาพันธ์). *รินรัก-รินศรัทธา. มติชนสุดสัปดาห์*.
https://www.matichonweekly.com/column/article_271473
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ปฤชณา แจ่มแจ่ม. (2554). *การพัฒนาทักษะการแต่งคำประพันธ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้ชุดการสอนการแต่งคำประพันธ์ตามแนววิถีจัดการเรียนรู้ (4 MAT) [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]*. มหาวิทยาลัยทักษิณ.

- ปิยนันท์ สวัสดิ์ศฤงคาร. (2562, 3 กันยายน). วงจรการเรียนรู้แบบ 4 MAT [Bernice McCarthy]. สารานุกรมการบริหารและการจัดการ. <https://drpiyanan.com/2019/09/03/4mat-learning-cycle-model-bernice-mccarthy/>
- พรทิพย์ วันดี. (2549). การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนววัฏจักรการเรียนรู้ (4 MAT) เรื่องยาเสพติดสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม้ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- มัสทนา ตุ่มอ่อน. (2554). วัฏจักรแห่งการเรียนรู้ 4 MAT. <https://sites.google.com/site/muttanatumoon/wad-cakr-haeng-kar-reiyn-ru-4-mat>
- รพีพรรณ เพียรเสมอ. (2550). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์เรื่อง แรง มวลและกฎการเคลื่อนที่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยวัฏจักรการเรียนรู้ (4 MAT) และตามคู่มือครู [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม้ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- รุ่งกานต์ จันทา. (2553). การพัฒนาชุดฝึกทักษะการเขียนบทร้อยกรอง (กลอนแปด) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม้ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- โรงเรียนบ้านเป็ด. (2553). รายงานผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา (Self-Assessment Report: SAR) ประจำปีการศึกษา 2562. นครศรีธรรมราช : โรงเรียนบ้านเป็ด.
- วิทยา พาภิรมย์. (2555). การพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนกลอนสุภาพกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม้ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สุนทร สันธพานนท์. (2558). การจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนทรโวหาร (ภู่), พระ. (2553). พระอภัยมณีคำกลอน เล่ม 1. กรุงเทพฯ : วิสตอม.
- สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- Dante L. Silva, Lilibeth D. Sabino, Edgar M. Adina, Dionisia M. Lanuza, & Odilon C. Baluyot. (2011, 19-21, October). *Transforming Diverse Learners through a Brain-based 4MAT Cycle of Learning*. Proceedings of the World Congress on Engineering and Computer Science 2011 Vol I WCECS 2011. San Francisco, USA.

**วัฒนธรรมคุณภาพที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน
ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1**
**Quality Culture Affecting Educational Quality of Schools Under
the Nakhon Phanom Primary Educational Service Area Office 1**

ชมพูนุช บุญมาวงษา^{1*}, ชาญวิทย์ หาญรินทร์², วัชรี้ แสงบุญเรือง³
Chompoonuch boonmawongsa^{1*}, Chanwit Hanrin², Watcharee Sangboonraung³

^{1,2,3} สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม
^{1,2,3} Master of Education, Educational Administration and Development, Faculty of Education,
Nakhon Phanom University

*Corresponding email: chompoonuchboonmawongsa@gmail.com
Received: 27 January 2022; Revised: 6 March 2022; Accepted: 7 March 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและเปรียบเทียบวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียน
จำแนกตามขนาดโรงเรียน 2) ศึกษาและเปรียบเทียบคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน จำแนกตามขนาดโรงเรียน
และ 3) ศึกษาอำนาจพยากรณ์ของวัฒนธรรมคุณภาพที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนมเขต 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและ
ครูผู้สอนจำนวน 358 คนกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการกำหนดสัดส่วนแบบใช้เกณฑ์ร้อยละได้มาโดยการ
สุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม 2 ฉบับ คือ 1) แบบสอบถามวัฒนธรรม
คุณภาพของโรงเรียน มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ ค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง 0.33 -
0.87 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.96 2) แบบสอบถามคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน มีค่าดัชนีความ
สอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ระหว่าง 0.38 - 0.76 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ
0.96 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยใช้
ค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวและการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาพบว่า (1) วัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับ
มาก ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามสถานภาพพบว่าโดยรวมไม่แตกต่างกัน (2) วัฒนธรรมคุณภาพจำแนก
ตามขนาดโรงเรียน พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นวัฒนธรรมคุณภาพ
จำแนกตามขนาดสถานศึกษาโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (3) การศึกษา
คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนจำแนกตามสถานภาพ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบ
จำแนกตามสถานภาพโดยรวม พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน (4) ผลการศึกษาคุณภาพการศึกษาของ
โรงเรียนจำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบ จำแนกตามขนาด
โรงเรียนโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (5) ตัวแปรวัฒนธรรมคุณภาพที่ส่งผล
ต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 มี 5
ตัวแปร ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำด้านคุณภาพ (X_1) ด้านการยกย่องและการให้รางวัล (X_3) ด้านการทำงาน
เป็นทีม การมีส่วนร่วม และมีการพัฒนาบุคลากร (X_4) ด้านการมุ่งเน้นผู้รับบริการ(X_6) และด้านการ

ประเมินคุณภาพและพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (X₂) โดยร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 53 สามารถเขียนสมการ ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y' = 1.86 + 0.19 X_1 + 0.10 X_3 + 0.09 X_4 + 0.09 X_6 + 0.08 X_2$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z y' = 0.38 Z_1 + 0.15 Z_3 + 0.15 Z_4 + 0.16 Z_6 + 0.13 Z_2$$

คำสำคัญ : วัฒนธรรมคุณภาพ, คุณภาพการศึกษา

ABSTRACT

The purposes of this research were (1) to study and compare quality culture of schools classified by school-size, (2) to study and compare educational quality of schools classified by school-size, and (3) to study the prediction power of quality culture affecting educational quality of schools under the Office Nakhon Phanom Primary Educational Service Area Office 1. The samples employed consisted of 358 school administrators and teachers followed the proportion using the percentage criteria, and they were selected by Multi-stage Random Sampling. The instruments used were 2 aspects of questionnaires: (1) a five-rating scale questionnaire on quality culture of school administrators with the Index of Item Congruence (IC) of 1.00, the discrimination between 0.33 - 0.87, and the reliability of 0.96; and 2) a five-rating scale questionnaire on educational quality of schools with the Index of Item Congruence (IC) of 1.00, the discrimination between 0.38 - 0.76, and the reliability of 0.96. The statistics employed were percentage, mean, standard deviation, t-test (Independent Samples), One-way analysis of variance analysis, and multiple regression stepwise.

The results were found that: (1) overall quality culture of schools was at the high level. In comparison, overall quality culture of schools classified by status. The quality culture of schools competencies classified by status, no different, (2) overall quality culture of schools was at the high level. In comparison, overall quality culture of schools classified by school – size, it revealed the statistically significant different at the .01 level, (3) overall educational quality of schools was at the high level. In comparison, overall educational quality of schools classified by status. The educational quality of schools competencies classified by status, no different, (4) overall educational quality of schools was at the high level. In comparison, overall educational quality of schools classified by school – size, it revealed the statistically significant different at the .01 level, (5) And there were 5 variables of quality culture affecting educational quality of schools under the Office of Nakhon Phanom Primary Educational Service Area 1, quality leadership (X₁), recognition and awards (X₃), teamwork participation and has personnel development (X₄), focus customer (X₆), and quality assessment and continuous quality

development (X_2). It could be predicted up to 53 percent. The equation was written as follows:

Forecasting equation in row scores

$$Y' = 1.86 + 0.19 X_1 + 0.10 X_3 + 0.09 X_4 + 0.09 X_6 + 0.08 X_2$$

Forecasting equation in standard scores

$$Z y' = 0.38 Z_1 + 0.16 Z_6 + 0.15 Z_3 + 0.15 Z_4 + 0.13 Z_2$$

Keywords: Quality Culture, Quality of Schools

บทนำ

รัฐบาลให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน มีความรับผิดชอบต่อ ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ เป็นพลเมืองดีมีคุณภาพและความสามารถสูง พัฒนาการอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งยังคาดหวังให้คนไทยทั้งปวง ได้รับโอกาสเท่าเทียมกันทางการศึกษา สามารถเป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อเป้าหมายของการพัฒนาประเทศสู่ ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) และด้วยโลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว มีชุดข้อมูลข่าวสารมากมาย ฉะนั้นการศึกษาไทยจะดำรงสภาพเหมือนอย่างที่เป็นอยู่ปัจจุบันนี้ไม่ได้ ลูกหลานเราจะไม่ทันโลก จะมีชีวิตที่ดีไม่ได้ เพราะฉะนั้นการศึกษาจะต้องเปลี่ยน (วิจารณ์ พานิช. 2556) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 ได้กำหนดนโยบาย ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 โดยยึดหลักของการพัฒนาที่ยั่งยืน และสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศในอนาคตและมุ่งสู่ Thailand 4.0 ที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 และมีวิสัยทัศน์ “องค์กรคุณภาพ พัฒนาสู่สังคมอนาคตที่ยั่งยืน” องค์กรคุณภาพ หมายถึงเขตพื้นที่การศึกษาได้พัฒนาให้เกิดคุณภาพใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการองค์กรสู่ความเป็นเลิศ 2) ด้านการบริหารและการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ 3) สัมฤทธิ์ผลของการบริหารและการจัดการศึกษา พัฒนาผู้เรียนให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมั่นคงทั้งในระยะสั้นและระยะยาว (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1, 2564)

วัฒนธรรมคุณภาพ คือวิถีการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพ ผู้บริหารที่มีสมรรถนะสูงจะสามารถสร้างความได้เปรียบในการบริหารงาน พัฒนาบุคลากรในโรงเรียน มีการดำเนินกิจกรรมด้านต่าง ๆ ในโรงเรียนให้เกิดคุณภาพ วัฒนธรรมคุณภาพจะเกิดขึ้นได้ย่อมหมายถึงการที่ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรต้องมีความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และวิถีปฏิบัติที่มีคุณภาพ เพื่อสร้างบรรยากาศในการดำเนินงานของโรงเรียนให้สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพได้ การสร้างชาติให้มีคุณภาพ ต้องสร้างคนให้ได้คนที่มีคุณภาพ การสร้างคนให้มีคุณภาพต้องสร้างวัฒนธรรมที่มีคุณภาพ (ชาญณรงค์ รุ่งเพชร, 2557) การสร้างคุณภาพต้องเกิดจากภายในคือมีทัศนคติที่จะพัฒนาองค์กรให้มีคุณภาพ แล้ววัฒนธรรมคุณภาพต้องเปลี่ยนแปลง (Attitude is Built – in for Chang) การประกันคุณภาพต้องทำให้เป็นกิจวัตร ทำอยู่เป็นนิจ และทำเป็นวิถีชีวิตจนเป็นวัฒนธรรมองค์กร ดังนั้น การประกันคุณภาพที่เริ่มจากปัจเจกจึงเรียกว่า คนเพาะบ่มวัฒนธรรม (Man Cultivates Culture) แล้ววัฒนธรรมขององค์กรที่เกิดขึ้นจึงจะช่วยให้เกิดการพัฒนาคนที่มีคุณภาพเรียกได้ว่า “วัฒนธรรมบ่มเพาะคน” (Culture Cultivates Man) (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). 2558)

วัฒนธรรมคุณภาพเป็นเครื่องมือช่วยในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาหรือแก้ปัญหาเชิงคุณภาพที่เกิดขึ้นในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งโรงเรียนขนาดเล็กนั้นมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปี และมีปัญหาที่สำคัญคือ 1) นักเรียนจากโรงเรียนขนาดเล็กมีคุณภาพค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับโรงเรียนขนาดอื่น ๆ 2) โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ 3) ปัญหาด้านคุณภาพการจัดการศึกษาค่อนข้างต่ำ ดังจะเห็นได้จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสามพบว่า นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กในทุกวงชั้นในทุกพื้นที่มีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ต่ำกว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดอื่น (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2557)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาในเรื่องวัฒนธรรมคุณภาพที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 ซึ่งได้ทำการวิจัยกับผู้บริหารสถานศึกษาและครูจากโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยใช้แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการวิจัยนี้จะมีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาระบบการดำเนินงานของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนมเขต 1 จำแนกตามขนาดโรงเรียน
2. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนมเขต 1 จำแนกตามขนาดโรงเรียน
3. เพื่อศึกษาอำนาจพยากรณ์ของวัฒนธรรมคุณภาพที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนมเขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 จาก 249 โรงเรียนจำนวน 1,959 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 267 คนและครู จำนวน 1,692 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 จำนวน 358 คน ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์ร้อยละ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 40) จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 68 คน และครู 290 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิและเทียบสัดส่วนตามขนาดของสถานศึกษา

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สถานภาพ และขนาดโรงเรียน จำแนกเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่มีจำนวนนักเรียน 1 - 120 คน โรงเรียนขนาดกลางมีจำนวนนักเรียน 121 – 600 คน และโรงเรียนขนาดใหญ่มีจำนวนนักเรียน 601 คนขึ้นไป)

2.2 ตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่ วัฒนธรรมคุณภาพ ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำด้านคุณภาพ 2) การประเมินคุณภาพและพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง 3) การยกย่องและการให้รางวัล 4) การทำงานเป็นทีม การมีส่วนร่วม และมีการพัฒนาบุคลากร 5) มีการบริหารจัดการเชิงคุณภาพอย่างเป็นระบบ ใช้เครื่องมือการบริหารที่หลากหลาย และ 6) การมุ่งเน้นผู้รับบริการ

2.3 ตัวแปรเกณฑ์ ได้แก่ คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนมเขต 1 ประกอบด้วย คุณภาพผู้เรียน การบริหารและการจัดการ การจัดการเรียน การสอนของครู และความร่วมมือของภาคีเครือข่าย ชุมชนและ ผู้ปกครอง

3. ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวัฒนธรรมคุณภาพที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 ตามกรอบแนวคิดของ Ehlers (2009: 343-363), Davison and Al-Shaghana (2007: 249 - 265), Goetsch and Davis (2003 : 30), ดารุวรรณ ถวิล การ (2559: 88 -90), ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2557: 23 - 33), ภาวนา กิตติวิมลชัย (2554 : 1 - 10), ปริญญา รัตน์ ตั้งคุณานันต์ (2550 : 224 - 232) และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ม.ป.ป.: 3-49) UNICEF (2000: 4 - 20), กระทรวงศึกษาธิการ (2563: 10 - 11), สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562: 67), ชาญวิทย์ สิ้นบุญ (2559: 138), สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2558: 27), ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2558: 16 - 19)

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม 2 ฉบับ คือ (1) สอบถามเกี่ยวกับวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียน โดยใช้แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ ค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง 0.33 - 0.87 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.96 (2) สอบถามคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน โดยใช้แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณ (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ระหว่าง 0.38 - 0.76 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.96 นำไปทดลอง (Try Out) กับผู้บริหารสถานศึกษา และครู ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอนหนังสือจากงานบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนมเพื่อขอความอนุเคราะห์และความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ไปยังโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1

2. นำส่งแบบสอบถามถึงโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ถ้าโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างอยู่ในอำเภอเมือง ผู้วิจัยนำส่งและรับแบบสอบถามเอง แต่ถ้าโรงเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่างอยู่ต่างอำเภอ ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ โดยแนบลิงก์และคิวอาร์โค้ดตอบแบบสอบถามผ่าน google form โดยจัดส่งแบบสอบถามไปทั้งหมด 60 โรงเรียน จำนวนทั้งหมด 358 ฉบับ

3. เก็บรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนมาจากโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง และตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของเนื้อหาในแบบสอบถามซึ่งได้แบบสอบถามกลับคืนจำนวน 358 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

6. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติสถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ค่าที (t - test แบบ Independent Samples) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวและ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมคุณภาพที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ขนาดโรงเรียน	ประชากร (คน)			กลุ่มตัวอย่าง (คน)		
	ผู้บริหารสถานศึกษา	ครู	รวม	ผู้บริหารสถานศึกษา	ครู	รวม
ขนาดเล็ก	153	606	759	23	91	114
ขนาดกลาง	85	869	954	30	130	160
ขนาดใหญ่	17	229	246	15	69	84
รวม	255	1,704	1,959	68	290	358

จากตารางที่ 1 ได้กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 68 คน และครูจำนวน 290 คน รวมทั้งหมด 358 คน

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

วัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ด้านภาวะผู้นำด้านคุณภาพ	4.27	0.39	มาก
2. ด้านการประเมินคุณภาพและพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง	4.18	0.35	มาก
3. ด้านการยกย่องและการให้รางวัล	4.13	0.31	มาก
4. ด้านการทำงานเป็นทีม การมีส่วนร่วม และมีการพัฒนาบุคลากร	4.17	0.32	มาก
5. ด้านการบริหารจัดการเชิงคุณภาพอย่างเป็นระบบ ใช้เครื่องมือการบริหารที่หลากหลาย	4.11	0.35	มาก
6. ด้านการมุ่งเน้นผู้รับบริการ	4.10	0.34	มาก
เฉลี่ย	4.16	0.25	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า วัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านภาวะผู้นำด้านคุณภาพ

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบ วัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครพนม เขต 1 จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

วัฒนธรรมคุณภาพ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
1. ด้านภาวะผู้นำด้านคุณภาพ	ระหว่างกลุ่ม	7.93	2	3.97	29.89**	0.000
	ภายในกลุ่ม	47.10	355	0.13		
	รวม	55.03	357			
2. ด้านการประเมินคุณภาพและพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง	ระหว่างกลุ่ม	2.79	2	1.40	11.96**	0.000
	ภายในกลุ่ม	41.49	355	0.12		
	รวม	44.29	357			
3. ด้านการยกย่องและการให้รางวัล	ระหว่างกลุ่ม	0.44	2	0.22	2.36	0.100
	ภายในกลุ่ม	33.06	355	0.09		
	รวม	33.49	357			
4. ด้านการทำงานเป็นทีม การมีส่วนร่วม และมีการพัฒนาบุคลากร	ระหว่างกลุ่ม	2.10	2	1.05	11.13**	0.000
	ภายในกลุ่ม	33.56	355	0.09		
	รวม	35.67	357			
5. ด้านมีการบริหารจัดการเชิงคุณภาพอย่างเป็นระบบ ใช้เครื่องมือการบริหารที่หลากหลาย	ระหว่างกลุ่ม	0.26	2	0.13	1.02	0.360
	ภายในกลุ่ม	44.56	355	0.13		
	รวม	44.82	357			
6. ด้านการมุ่งเน้นผู้รับบริการ	ระหว่างกลุ่ม	0.85	2	0.42	3.64*	0.030
	ภายในกลุ่ม	41.37	355	0.12		
	รวม	42.22	357			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	1.72	2	0.86	14.62**	0.000
	ภายในกลุ่ม	20.95	355	0.06		
	รวม	22.67	357			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านภาวะผู้นำด้านคุณภาพ ด้านการประเมินคุณภาพและพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ด้านการทำงานเป็นทีม การมีส่วนร่วมและมีการพัฒนาบุคลากร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และด้านการมุ่งเน้นผู้รับบริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 โดยรวมและ จำแนกเป็นรายด้าน

คุณภาพการศึกษาของโรงเรียน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านคุณภาพผู้เรียน	4.27	0.39	มาก
2. ด้านการบริหารและการจัดการ	4.13	0.32	มาก
3. ด้านการจัดการเรียนการสอนของครู	4.22	0.31	มาก
4. ความร่วมมือของภาคีเครือข่าย ชุมชน และผู้ปกครอง	4.19	0.33	มาก
เฉลี่ย	4.20	0.20	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการศึกษาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านคุณภาพผู้เรียน

ตารางที่ 5 แสดงผลการเปรียบเทียบคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยรวมและรายด้าน

คุณภาพการศึกษาของโรงเรียน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
1. ด้านคุณภาพผู้เรียน	ระหว่างกลุ่ม	5.94	2	2.97	22.26**	0.000
	ภายในกลุ่ม	47.35	355	0.13		
	รวม	53.29	357			
2. ด้านการบริหารและการจัดการ	ระหว่างกลุ่ม	1.14	2	0.57	5.73**	0.000
	ภายในกลุ่ม	35.49	355	0.10		
	รวม	36.63	357			

คุณภาพการศึกษาของโรงเรียน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
3. ด้านการจัดการเรียนการสอนของครู	ระหว่างกลุ่ม	1.88	2	0.94	10.27**	0.000
	ภายในกลุ่ม	32.48	355	0.09		
	รวม	34.36	357			
4. ความร่วมมือของภาคีเครือข่าย ชุมชน และผู้ปกครอง	ระหว่างกลุ่ม	0.05	2	0.03	0.25	0.780
	ภายในกลุ่ม	38.04	355	0.11		
	รวม	38.09	357			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	1.35	2	0.68	17.88**	0.000
	ภายในกลุ่ม	13.42	355	0.04		
	รวม	14.77	357			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 6 พบว่า ผลการเปรียบเทียบคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านการบริหารและการจัดการ และด้านการจัดการเรียนการสอนของครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 7 ผลการทดสอบรายคู่ คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครพนม เขต 1 จำแนกตามขนาดโรงเรียนโดยรวม

ขนาดโรงเรียน	$\bar{X}$	ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่
		4.12	4.22	4.27
ขนาดเล็ก	4.12	-	0.11**	0.16**
ขนาดกลาง	4.22	-	-	0.05
ขนาดใหญ่	4.27	-	-	-

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 7 พบว่า คุณภาพการศึกษาของโรงเรียน จำแนกตามขนาดโรงเรียนโดยรวม พบว่าแตกต่างกัน 2 คู่ โดยผู้บริหารสถานศึกษาและครูของโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน สูงกว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูของโรงเรียนขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาและครูของโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 8 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) วัฒนธรรมคุณภาพที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน (Y) ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1

ตัวแปรพยากรณ์	B	SE _b	Beta	t	p-value
ด้านภาวะผู้นำด้านคุณภาพ (X ₁)	0.19	0.02	0.38	8.88**	0.00
ด้านการยกย่องและการให้รางวัล (X ₃)	0.10	0.03	0.15	3.14**	0.00
ด้านการทำงานเป็นทีม การมีส่วนร่วม และมีการพัฒนาบุคลากร (X ₄)	0.09	0.03	0.15	2.89**	0.00
ด้านการมุ่งเน้นผู้รับบริการ(X ₆)	0.09	0.03	0.16	3.33**	0.00
ด้านการประเมินคุณภาพและพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (X ₂)	0.08	0.03	0.13	2.99**	0.00
R = 0.73 R ² = 0.53 R ² _{Adj} = 0.53 SE _{est} = 0.14 F = 15.25 a = 1.86					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 8 พบว่าผลการศึกษาอำนาจพยากรณ์ พบว่าองค์ประกอบวัฒนธรรมคุณภาพที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำด้านคุณภาพ (X₁) ด้านการยกย่องและการให้รางวัล (X₃) ด้านการทำงานเป็นทีม การมีส่วนร่วม และมีการพัฒนาบุคลากร (X₄) ด้านการมุ่งเน้นผู้รับบริการ(X₆) และด้านการประเมินคุณภาพและพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (X₂) ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 ได้ร้อยละ 53 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) อยู่ระหว่าง .61-73 สามารถเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y' = 1.86 + 0.19 X_1 + 0.10 X_3 + 0.09 X_4 + 0.09 X_6 + 0.08 X_2$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Zy' = 0.38 Z_1 + 0.15 Z_3 + 0.15 Z_4 + 0.16 Z_6 + 0.13 Z_2$$

อภิปรายผล

จากการวิจัยวัฒนธรรมคุณภาพที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 ผู้วิจัยได้อภิปรายผลดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมคุณภาพ จำแนกตามขนาดโรงเรียนโดยรวม แตกต่างกันอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ด้วยขนาดของโรงเรียนแตกต่างกันทำให้มีบริบทและข้อจำกัดในการดำเนินงาน เช่น ด้านงบประมาณ บุคลากร การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ โครงสร้างการบริหารของโรงเรียน สอดคล้องกับ Ehlers (2009) กล่าวว่าวัฒนธรรมคุณภาพในสถานศึกษามีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการดังนี้ 1. องค์ประกอบด้านโครงสร้าง 2. องค์ประกอบด้านปัจจัยสนับสนุน 3. องค์ประกอบด้านวัฒนธรรมคุณภาพ และ 4. องค์ประกอบด้านการเชื่อมโยง และ

สอดคล้องกับ Pavel (2013) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมคุณภาพ กุญแจสำคัญของสถาบันอุดมศึกษาในโรมานี” ผลการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมคุณภาพเป็นเรื่องของคุณภาพภายในสถาบัน เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องพัฒนาเป็นอันดับแรก และถือเป็นกุญแจสำคัญที่ช่วยให้เกิดการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง สามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน และมีความเป็นเลิศในสังคมแห่งการเรียนรู้

2. คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนจำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน จำแนกตามขนาดโรงเรียนโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ปัจจัยพื้นฐานของโรงเรียนต่างขนาดกันส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน เช่น พื้นฐานผู้เรียน บริบทชุมชน สอดคล้องกับ อุทุมพร จามรมา (2544) กล่าวว่า คุณภาพการศึกษา หมายถึง ผลการบริหารจัดการของสถานศึกษาที่เอื้อให้เกิดกลไกการดำเนินงาน เพื่อให้ได้ผลผลิตตามภารกิจของสถานศึกษา มีคุณภาพตามระดับมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งรวมถึงการจัดสภาพแวดล้อม การบริหารกลุ่มคน และการจัดการด้านการเงินด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนิศาตร์ตัน แสงรี (2559) ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลการประเมินมาตรฐานการศึกษาตามเกณฑ์ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ระหว่างโรงเรียนพระราชทานกับโรงเรียนไม่ได้รับรางวัลพระราชทาน พบว่ามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. วัฒนธรรมคุณภาพสามารถพยากรณ์คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 ได้ ผลการวิเคราะห์อำนาจพยากรณ์ของวัฒนธรรมคุณภาพที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน พบว่า ตัวแปรทั้ง 5 ด้านได้แก่ ด้านภาวะผู้นำด้านคุณภาพ ด้านการยกย่องและการให้รางวัล ด้านการทำงานเป็นทีม การมีส่วนร่วม และการพัฒนาบุคลากร ด้านการมุ่งเน้นผู้รับบริการ และด้านการประเมินคุณภาพและพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) อยู่ระหว่าง .35-.85 สามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 53 ซึ่งตัวแปรที่มีอำนาจพยากรณ์คุณภาพการศึกษามากที่สุดคือ ด้านภาวะผู้นำด้านคุณภาพ อาจเป็นเพราะผู้นำเป็นผู้ที่จะนำหลักการและนโยบายต่าง ๆ มาบริหารจัดการในโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพ บรรลุตามเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจ มีบริหารจัดการที่มุ่งเน้นต่อคุณภาพของผู้เรียน ส่งเสริมให้ครูได้พัฒนานตนเองตลอดจนอำนวยความสะดวกในกระบวนการจัดการเรียนการสอนของครู มียกย่องเชิดชูเกียรติและมอบรางวัลอย่างเป็นธรรม เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจแก่ครู พร้อมทั้งสร้างความร่วมมือกับชุมชนเพื่อสนับสนุนการศึกษาในด้านต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่คุณภาพการศึกษาของโรงเรียน สอดคล้องกับ ดารุวรรณ ถวิลการ (2559) กล่าวว่า วัฒนธรรมคุณภาพ หมายถึง วิถีปฏิบัติ แบบแผนหรือคุณลักษณะทางวัฒนธรรมในการทำงานที่มุ่งให้เกิดการพัฒนาเชิงคุณภาพ ซึ่งโรงเรียนจะต้องมีการกำหนดทิศทางการพัฒนาโรงเรียน โดยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ และการปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานอยู่เสมอ เพื่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กันยารัตน์ กลมกล่อม และพรเทพ รุ่งแผน (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรกับคุณภาพผู้เรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การทำงานเป็นทีม การมีแผนงานการมีส่วนร่วมให้กับบุคลากร ความผูกพันร่วมมือของบุคลากรในองค์การที่มีวัฒนธรรมองค์การแบบนี้ มักจะมีกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมมาก รวมทั้งมีการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ดี ทำให้บุคลากรมีความรู้สึกเป็นเจ้าของและจงรักภักดีต่อองค์การตลอดจนมีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นสมาชิกขององค์การมีผลให้คุณภาพของผู้เรียนอยู่ในระดับดีเยี่ยม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ผลจากการศึกษาวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมุ่งเน้นผู้รับบริการ ดังนั้นโรงเรียนควรสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อผู้เรียนให้เพียงพอ ซึ่งอาจจะขอการสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย ชุมชน ผู้ปกครอง และครูควรวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคล ปรับการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน

1.2 ผลจากการศึกษาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการบริหารและการจัดการ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง ได้เต็มศักยภาพ ด้วยการบริหารจัดการที่เป็นระบบ ทั้งด้านงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานด้านงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป ให้เป็นรูปธรรมโปร่งใสและตรวจสอบได้ เพื่อครูจะได้นำศักยภาพตนเองไปใช้ในการดำเนินงานต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 และเขตพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาวัฒนธรรมคุณภาพที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในระดับอื่น เช่น สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา เป็นต้น เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้ในการเพิ่มคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ ฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็น.เอ.รัตนะเทรตดิ้ง.
- กันยารัตน์ กลมกล่อม และพรเทพ รุ่งแผน. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับคุณภาพผู้เรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า*, 5(1), 9-15.
- ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. (2557). *วัฒนธรรมคุณภาพ สร้างคน สร้างชาติ*. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา
- _____. (2558). *ก้าวข้ามขีดจำกัดสู่สหัสวรรษแห่งคุณภาพ*. สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).
- ชาญวิทย์ สินธุบุญและคณะ. (2559). การพัฒนารูปแบบงานแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษาชั้นพื้นฐานขนาดเล็กในเขตภาคเหนือตอนล่าง. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, (20), 141 - 142.
- ดารุวรรณ ถวิลการ. (2559). *รูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*.สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).
- นิศาตร์ณ์ แสงรี. (2559). *การเปรียบเทียบผลการประเมินมาตรฐานการศึกษาตามเกณฑ์ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาระหว่างโรงเรียนพระราชทานกับโรงเรียนไม่ได้รับรางวัลพระราชทาน [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]* มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่10). กรุงเทพฯ ฯ : สุวีริยาสาส์น.

- ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์. (2550). การวิเคราะห์องค์ประกอบวัฒนธรรมคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม*. 7(1), 224 – 232.
- ภาวนา กิตติวิมลชัย. (2554). วัฒนธรรมคุณภาพสถาบันอุดมศึกษา : ในเครือข่ายอุดมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. *วารสารวิชาการสำนักงานประเมินและประกันคุณภาพมหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 1(1), 1 - 10.
- วิจารณ์ พาณิช. (2556). *การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : ส.เจริญการพิมพ์. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1. (2564). รายงานการสังเคราะห์ผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ปีการศึกษา 2563. <http://npm1.esdc.go.th/>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). สพฐ. *วิถีใหม่ วิถีคุณภาพ* สำนักงานฯ กรุงเทพฯ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (ม.ป.ป.). *การบริหารคุณภาพโดยรวม*. สำนักงานฯ กรุงเทพฯ.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน). (2558). *ก้าวข้ามขีดจำกัด สู่ สหัสวรรษแห่งคุณภาพ*. กรุงเทพฯ : ซีโน พับลิชชิ่ง แอนด์ แพคเกจจิ้ง จำกัด.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน). (2558). *วัฒนธรรม สร้างคน สร้างชาติ*. กรุงเทพฯ: บริษัท ออฟเซ็ท พลัส จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561*. นนทบุรี: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- อุทุมพร จามรมาน. (2544). *วิธีทำการประกันคุณภาพการศึกษา การศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา (รวมตัวอย่างดัชนี เกณฑ์ และรายงานประเมินตนเอง)*. กรุงเทพฯ: ฟีนี.
- Davison, A.S.K. (2007). The link between six sigma and quality culture an empirical study. *The Quality Management and Business Excellence*, 18(3), 249 - 265.
- Ehlers, U.D. (2009). Understanding quality culture. *Quality Assurance in Education*. 17(4): 343-363.
- Goetsch, D.L. and Davis, S.B. (2003). *Quality management: Introduction to total quality management for production, processing, and services* (3rd ed.). New Jersey: Prentice-Hall.
- Pavel, A.P. (2013). Quality Culture - A Key Issue for Romanian Higher Education. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 116(2014), 3805-3810.
- UNICEF (United Nation Children’s Fund). *Defining Quality in Education*. United Nation Children’s Fund 3 United Nations Plaza, H-7. New York: s.n., 2000.

สภาพ ความต้องการจำเป็น และแนวทางพัฒนาการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาชนานครพนม เขต 1

Situations, Need Assessment and Guidelines for the Development in Applying Digital Technology for Learning Management of teachers in Schools under Nakhon Phanom Primary Educational Service Area Office 1

นิตยา ศรีจันแดง^{1*}, ชาญวิทย์ หาญรินทร์², วัชรีย์ แซงบุญเรือง³
Nittaya Srijandaeng^{1*}, Chanwit Hanrin², Watcharee Sangboonraung³

^{1,2,3} สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

^{1,2,3} Master of Education, Educational Administration and Development, Faculty of Education,
Nakhon Phanom University

*Corresponding email: nitthaya.sri18@gmail.com

Received: 27 January 2022; Revised: 26 February 2022; Accepted: 28 February 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน 2) ประเมินความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน 3) พัฒนาแนวทางพัฒนาการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชนานครพนม เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 66 คนและครู 204 คน รวม 270 คน และผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์ จำนวน 3 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีจำนวน 4 ฉบับ คือ (1) แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน จำนวน 32 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง 0.30-0.64 และมีค่าความเชื่อมั่น ของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.93 (2) แบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์ จำนวน 32 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง 0.36-0.96 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.96 (3) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จำนวน 13 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ (4) แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางพัฒนาการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน จำนวน 27 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีการลำดับความสำคัญ ความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการ

เรียนรู้ของครูในโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (2) การประเมินความต้องการจำเป็นที่มีค่าสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านการสร้างสื่อการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัล ด้านการออกแบบเนื้อหาการเรียนรู้ และด้านการบูรณาการการจัดการเรียนการสอน 3) ผลการประเมินแนวทางพัฒนาการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน พบว่า มีความเหมาะสม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : สภาพปัจจุบัน, สภาพที่พึงประสงค์, การประเมินความต้องการจำเป็น, เทคโนโลยีดิจิทัล

ABSTRACT

The purposes of the research were to examine the current situations and desirable situations in applying digital technology for learning management of teachers in schools; (2) to assess the need assessment in applying digital technology for learning management of teachers in schools; (3) to develop guidelines for the development in applying digital technology for learning management of teachers in schools under Nakhon Phanom Primary Educational Service Area Office 1. The sample group consisted of 66 school administrators and 204 teachers total 270; they were selected by stratified random sampling and 3 key informant interviews; they were selected by purposive sampling. There were 4 instruments used in this research: (1) Current Situations Questionnaire, 32 items with the Index of item Congruence (IC) of 1.00, the discrimination between 0.30-0.64, and the reliability of 0.93; (2) Desirable Situations Questionnaire, 32 items with the Index of item Congruence (IC) of 1.00, the discrimination between 0.36-0.96, and the reliability of 0.96; (3) Structured Interview Form, 13 items with the Index of item Congruence (IC) of 1.00, and (4) assessment form for the appropriateness and feasibility of the guidelines for developing the operation of applying digital technology for learning management of teachers in schools, 27 items with the Index of item Congruence (IC) of 1.00. The statistics used were percentage, mean, standard deviation, and Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified})

The results showed that 1) the overall current situations in applying digital technology for learning management of teachers in schools were at the high level, and the overall desirable situations in applying digital technology for learning management of teachers in schools were at the highest level. 2) the need assessment, revealed the top 3 highest values: Learning Digital Technology Creation, Learning Content Design, Integration of Instructional Management and 3) the results of the guidelines for the development in applying digital technology for learning management of teachers in schools revealed that the overall suitability was at the highest level, and the overall possibility was at the high level.

Keywords : Current Situations, Desirable Situations, Need Assessment, Digital Technology

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้นในชีวิตประจำวันและความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคม อีกทั้งเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา การสร้างกระบวนการเรียนรู้สำหรับการพัฒนาคนและสังคมรวมทั้งการประยุกต์ใช้ในงานกิจกรรมสนับสนุนการศึกษาอื่น ๆ และยกระดับคุณภาพการศึกษา เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้และการศึกษา ช่วยในสร้างสื่อ คลังสื่อและแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ และช่วยเพิ่มศักยภาพด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดประโยชน์และสร้างสรรค์รวมไปถึงความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แยกแยะข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้ (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559: 2-4)

กระทรวงศึกษาธิการได้เล็งเห็นความสำคัญของเทคโนโลยีดิจิทัลและจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการใช้สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล คือยุทธศาสตร์ที่ 4 ขยายโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และ ยุทธศาสตร์ที่ 5 ส่งเสริมและพัฒนาาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 5-7) แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ฉบับที่ 2) ของประเทศไทย พ.ศ. 2554 - 2556 ที่มุ่งส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนการสอน โดยมุ่งเน้นที่การศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้แก่ครูควบคู่ไปกับการปรับหลักสูตรการเรียนการสอนการแก้ปัญหาโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553: 9) และการจัดการเรียนการสอนและกระบวนการเรียนรู้ต้องปรับให้อยู่บนฐานของนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งเอื้อให้สามารถเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: 69) การนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนทำให้การเรียนการสอนมุ่งสู่ผู้เรียนโดยตรง เข้าถึงผู้เรียนได้ตลอดเวลาและทุกสถานที่ ส่งผลให้เทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษา โดยช่วยให้มีการพัฒนาการเรียนรู้ให้มีความทันสมัย พัฒนาทักษะด้านต่างๆอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถชี้แนะและส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตลอดเวลา (ภาสกร เรืองรอง และคณะ, 2557: 195)

การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ เป็นเครื่องมือสนับสนุนให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้เรียนจะมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนรู้และพัฒนาเป็นการนำไปโปรแกรมหรือแอปพลิเคชันสำหรับการเรียนรู้ของบุคคลทั้งแบบเรียนรู้ส่วนบุคคลหรือเรียนรู้แบบกลุ่ม ซึ่งผู้ใช้งานสามารถเข้าถึงด้วยการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตผ่านคอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต หรือสมาร์ทโฟน (กอบสุข คงมนัส, 2561: 281) และเป็นการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital technology) เช่น โปรแกรมคอมพิวเตอร์ Application สื่อออนไลน์ เป็นต้น และอุปกรณ์ดิจิทัล (Digital devices & Tools) เช่น Smart Phone, Tablet, Computer เป็นต้น เป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้ของตนเองให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (เรียนรู้ได้มากขึ้น เรียนรู้ได้เร็วขึ้น เรียนรู้ได้ ถูกต้องและชัดเจนมากขึ้น เรียนรู้แล้วนำไปใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น แต่ใช้เวลาลดลง (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล, 2562: 1) ดังนั้น การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ จึงเป็นสิ่งที่ครูควรเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อจัดการเรียนรู้ และนำมาเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานในสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และเห็นคุณค่าและความจำเป็นของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ในประโยชน์สูงสุดต่อการศึกษา (ทวี จันท์เต็ม, 2562: 15)

การประเมินความต้องการจำเป็น เป็นกระบวนการประเมินเพื่อกำหนดความแตกต่างของสภาพที่เกิดขึ้นกับสภาพที่ควรจะเป็น โดยระบุสิ่งที่ต้องการให้เกิดว่ามีลักษณะเป็นเช่นใด และประเมินสิ่งที่เกิดขึ้นจริงว่ามีลักษณะเช่นใด จากนั้นนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ และประเมินสิ่งที่เกิดขึ้นจริงว่าสมควรเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง การประเมินความต้องการจำเป็นทำให้ได้ข้อมูลที่น่าไปสู่การเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการศึกษา หรือการเปลี่ยนแปลงผลที่เกิดขึ้นปลายทาง การเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการประเมินความต้องการจำเป็นจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์ และเป็นการเปลี่ยนแปลงทางบวก (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558: 62)

จากสภาพปัญหาการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในปัจจุบัน พบว่า ส่วนใหญ่ให้ความสนใจในการพัฒนาวัสดุอุปกรณ์มากกว่าการนำเนื้อหาสาระในสื่อเทคโนโลยีและสารสนเทศไปใช้ในการเรียนการสอน และการพัฒนาผู้ครูให้มีความรู้ ความสามารถเพียงพอในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและจัดกระบวนการเรียนรู้ ครูและนักเรียนนำความรู้ด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนและการเรียนรู้ด้วยตนเองน้อย รวมทั้งครูยังไม่สามารถใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนการสอนได้อย่างแท้จริง และผู้เรียนไม่ได้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2554: 8-9)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนมเขต 1 มีบทบาทภารกิจในการบริหารจัดการภายในองค์กร เพื่อตอบสนองนโยบายการเป็นรัฐบาลดิจิทัล ให้การดำเนินงานเกิดความทันสมัยและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีการนำระบบเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนมเขต 1, 2564 : 53) ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และการประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาแนวทางการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษานำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้รวมถึงการนำไปใช้ในการทำงานภายในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1
2. เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1
3. เพื่อพัฒนาแนวทางการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 จาก 249 โรงเรียนจำนวน 1,959 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 267 คนและครู จำนวน 1,692 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 จำนวน 270 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 66 คนและครู จำนวน 204 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) และเทียบสัดส่วนตามสถานภาพ

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต1 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

2.1.1 สภาพปัจจุบันของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1

2.1.2 สภาพที่พึงประสงค์ของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1

2.1.3 ความต้องการจำเป็นของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1

2.2 ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่

แนวทางการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1

3. ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพ ความต้องการจำเป็น และแนวทางการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 โดยผู้วิจัยได้ศึกษาตามกรอบแนวคิดของ Matthew J. Koehler and others (2013, 2-6; Joseline M. Santos and Rowell D.R. Castro (2021: 3-6); เฉลียวศรี พิบูลชล (2551: 2-3); กระทรวงศึกษาธิการ (2553: 6-7); สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2561); กิตติชัย สุทธาสโนบล (2562: 202); เยาวเรศ ภัคติจิตร และคณะ (2563 : 166); วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา (2563 : 9) และอลงกรณ์ เกิดเนตร และศักดิ์ชัย ไชยรักษ์ (2564 : 27-29) โดยผู้วิจัยได้สรุปเป็นกรอบแนวคิดของการศึกษาครั้งนี้ 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Using Digital Technology) 2. ด้านการออกแบบเนื้อหาการเรียนรู้ (Learning Design) 3. ด้านการสร้างสื่อการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัล (Creating Digital Technology) 4. ด้านการบูรณาการการจัดการเรียนการสอน (Applying Instruction)

โดยใช้เกณฑ์การประเมินความต้องการจำเป็น ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการประเมินความต้องการจำเป็นของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูซึ่งได้นำข้อมูลจากการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์มาคำนวณหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

2. การนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเสนอค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น และลำดับความต้องการจำเป็นในรูปแบบของตาราง พร้อมทั้งอธิบายใต้ตาราง

3. นำค่าลำดับความต้องการจำเป็นของข้อคำถามรายชื่อของแต่ละด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยรวมของด้านนั้น ๆ มากำหนดเป็นประเด็นความต้องการจำเป็น เพื่อนำไปเป็นข้อคำถามในการกำหนดแนวทางพัฒนาการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในระยษะที่ 2 ต่อไป

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สูตร Priority Needs Index (PNI_{Modified}) เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็น โดยใช้สูตร Modified Priority Needs Index (สุวิมล ว่องวานิช. 2558: 275-279)

$$PNI_{Modified} = \frac{(I - D)}{D}$$

เมื่อ	PNI _{Modified}	แทน	ค่าดัชนีการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง
	I	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนนสภาพที่พึงประสงค์
	D	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนนสภาพปัจจุบัน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีจำนวน 4 ฉบับ คือ (1) แบบสอบถามสภาพปัจจุบันค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง 0.30 - 0.64 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.93 (2) แบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง 0.36 - 0.96 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.96 (3) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ และ (4) แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางพัฒนาการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะที่ 1 การศึกษาสภาพที่เป็นจริง สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ตามขั้นตอนดังนี้

5.1.1 ขออนุญาตจากงานบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนมเพื่อขอความอนุเคราะห์และความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ไปยังโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1

5.1.2 นำหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนมพร้อมด้วยแบบสอบถามส่งถึงโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม โดยจัดส่งแบบสอบถามไปทั้งหมด 56 โรงเรียน จำนวนทั้งหมด 270 ฉบับ

5.1.3 เก็บรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนมาจากโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บด้วยตนเอง พร้อมทั้งตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของเนื้อหาในแบบสอบถามซึ่งได้แบบสอบถามกลับคืนจำนวน 270 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

5.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางพัฒนาการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน

5.2.1 ขอนหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม เพื่อขออนุญาตในการเข้าสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้

5.2.2 ประสานงานทางโทรศัพท์เพื่อนัดหมายวัน เวลา ในการศึกษา Best Practice และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก นำหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม พร้อมด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยเข้าสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ทั้งหมด 3 คน คนละ 1 ฉบับรวมทั้งหมด 3 ฉบับ

5.2.3 เก็บแบบสัมภาษณ์กลับคืนมาจากผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บด้วยตนเอง

5.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะที่ 2 ดำเนินการเก็บรวบรวมแบบประเมินตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยการดำเนินการ ดังนี้

5.3.1 ขอนหนังสือจาก คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยนครพนม ถึงผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญในการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางพัฒนาการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน

5.3.2 นำส่งหนังสือจากคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยนครพนม พร้อมด้วยแบบประเมินแนวทางพัฒนาการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 ส่งถึงผู้ทรงคุณวุฒิ คนละ 1 ฉบับ รวมทั้งหมด 5 ฉบับ

5.3.3 เก็บรวบรวมแบบประเมินกลับคืนมาจากผู้ทรงคุณวุฒิ สำนวความสมบูรณ์ครบถ้วนของเนื้อหาในแบบประเมิน โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการส่งและเก็บด้วยตนเอง

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังต่อไปนี้

1. ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 270 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา 66 คนคิดเป็น ร้อยละ 24.44 และครู จำนวน 204 คิดเป็นร้อยละ 75.56 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์ร้อยละ ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น

ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัยสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน ได้แก่ ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ด้านการออกแบบเนื้อหาการเรียนรู้ออนไลน์ ด้านการสร้างสื่อเทคโนโลยีดิจิทัล และด้านการบูรณาการจัดการเรียนการสอน

รายการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	3.92	0.22	มาก	4.89	0.24	มากที่สุด
2. ด้านการออกแบบเนื้อหาการเรียนรู้ออนไลน์	3.83	0.29	มาก	4.84	0.28	มากที่สุด
3. ด้านการสร้างสื่อการเรียนรู้ออนไลน์เทคโนโลยีดิจิทัล	3.73	0.44	มาก	4.79	0.32	มากที่สุด
4. ด้านการบูรณาการจัดการเรียนการสอน	3.75	0.41	มาก	4.73	0.31	มากที่สุด
เฉลี่ย	3.81	0.27	มาก	4.81	0.22	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการสร้างสื่อการเรียนรู้ออนไลน์เทคโนโลยีดิจิทัล ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการบูรณาการจัดการเรียนการสอน

1.2 การประเมินความต้องการจำเป็น โดยนำข้อมูลจากการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์มาคำนวณหาค่าดัชนีการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุงโดยใช้สูตร Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified}) เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็น

ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิจัยสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และค่าดัชนีการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNI_{Modified}) ดังแสดงตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และค่าดัชนีการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNI_{Modified}) ของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน ได้แก่ ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ด้านการออกแบบเนื้อหาการเรียนรู้ออนไลน์ ด้านการสร้างสื่อเทคโนโลยีดิจิทัล และด้านการบูรณาการจัดการเรียนการสอน

รายการ	D (ค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน)	I (ค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์)	PNI _{Modified}	ลำดับความ ต้องการ จำเป็น
1. ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	3.92	4.89	0.247	4

2. ด้านการออกแบบเนื้อหาการเรียนรู้	3.83	4.84	0.263	2
3. ด้านการสร้างสื่อการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัล	3.73	4.79	0.284	1
4. ด้านการบูรณาการการจัดการเรียนการสอน	3.75	4.73	0.261	3
รวม	3.81	4.81	0.262	-

จากตารางที่ 2 พบว่า การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษานครพนม เขต 1 มีค่าดัชนีการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNI_{Modified}) โดยรวม มีค่าเท่ากับ 0.262 เมื่อพิจารณาลำดับความต้องการจำเป็นรายด้านพบว่า มีจำนวน 2 ด้าน ที่มีค่าสูงกว่าค่าโดยรวม ได้แก่ ด้านการสร้างสื่อการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัล มีค่าเท่ากับ 0.284 และ ด้านการออกแบบเนื้อหาการเรียนรู้ มีค่าเท่ากับ 0.263 ตามลำดับ

2. ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางพัฒนาการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน

2.1 สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practice) ด้านการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 3 คน

ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการวิจัยการพัฒนาแนวทางพัฒนาการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน

3.1 ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ครูควรนำเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัยมาใช้ประโยชน์อย่างถูกต้อง เหมาะสมและปลอดภัย

3.2 ด้านการออกแบบเนื้อหาการเรียนรู้ ครูควรใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการสืบค้น ค้นคว้าเพื่อเตรียมการสอน และออกแบบเนื้อหาให้สอดคล้องกับผู้เรียน

3.3 ด้านการสร้างสื่อการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัล ครูควรสร้างแหล่งข้อมูลผ่านสื่อเทคโนโลยีดิจิทัล รู้จักกระบวนการสร้างและสร้างให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และผู้เรียน

3.4 ด้านการบูรณาการการจัดการเรียนการสอน ครูควรมีการผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีดิจิทัลกับการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนและสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้มีความสุขสนุกสนาน

2.2 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางโดย ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางพัฒนาการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน ดังแสดงตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การตรวจสอบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางพัฒนาการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน

รายการ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	4.80	0.40	มากที่สุด	4.43	0.50	มาก
2. ด้านการออกแบบเนื้อหาการเรียนรู้อ	4.77	0.42	มากที่สุด	4.40	0.49	มาก
3. ด้านการสร้างสื่อการเรียนรู้อเทคโนโลยีดิจิทัล	4.83	0.38	มากที่สุด	4.43	0.49	มาก
4. ด้านการบูรณาการการจัดการเรียนการสอน	4.80	0.40	มากที่สุด	4.46	0.50	มาก
เฉลี่ย	4.80	0.40	มากที่สุด	4.43	0.50	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของแนวทางพัฒนาการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสร้างสื่อการเรียนรู้อเทคโนโลยีดิจิทัล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการออกแบบเนื้อหาการเรียนรู้อ

ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของแนวทางพัฒนาการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบูรณาการการจัดการเรียนการสอน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการออกแบบเนื้อหาการเรียนรู้อ

อภิปรายผล

1. จากการวิจัย สภาพปัจจุบันของพัฒนาการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะได้มีการส่งเสริมการนำระบบเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆให้เกิดการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา และมีการบริหารจัดการเชิงบูรณาการ มีการกำกับ ติดตาม ประเมินผล มีระบบข้อมูลสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ และการรายงานผลอย่างเป็นระบบ มีการใช้งานวิจัย เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา (แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2563 – 2565 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1, 2564 : 31-52) สอดคล้องกับ กรณ์สินี จิตติประภาพงศ์ (2558: 12) ทำการวิจัย กระบวนการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 พบว่า การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ สุธน ศรีศักดิ์บางเตย (2562: 463-464) ทำการวิจัยแนวทางพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในโรงเรียนพระแห่งดงรังวิทยาการ พบว่า การพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศโรงเรียนพระแห่งดงรังวิทยาการ ตามสภาพจริง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

สอดคล้องกับ ปณพภัคร์ พงษ์พุทธรักษ์ (2562 : 223-224) ทำการวิจัย ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการเรียนการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง พบว่า ระดับการบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการเรียนการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ ทวี จันทร์เต็มและ ธัญญธร ศรีวิเชียร (2562 : 17-18) การวิจัยการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า สภาพปัจจุบันของการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยรวมและเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก

สภาพที่พึงประสงค์ของพัฒนาการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน โดยรวมพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาจะส่งผลถึงผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ คิดริเริ่มและสร้างสรรค์นวัตกรรม มีความรู้ ทักษะ มีสมรรถนะตามหลักสูตร และคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีลักษณะที่เหมาะสมตามวัย มีความสามารถในการพึ่งพาตนเอง และการเป็นพลเมืองพลโลกที่ดี (Global Citizen) พร้อมก้าวสู่สากลนำไปสู่การสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 ดำเนินการวางแผน การปฏิบัติอย่างเป็นระบบและนำไปปรับปรุงพัฒนา เพื่อนำไปสู่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ระดับผลสัมฤทธิ์ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน (แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2563 – 2565 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1, 2564) สอดคล้องกับ ทวี จันทร์เต็ม (2562: 17-18) ทำการวิจัยการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยรวมและเป็นรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลจากการวิจัย ความต้องการจำเป็นตามลำดับขั้นการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNI Modified) (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558 : 275-279) ในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน ด้านที่มีค่าสูงสุด คือ ด้านการสร้างสื่อการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 ได้วิเคราะห์สภาพองค์กรเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์

กลยุทธ์ ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ในด้านทักษะความรู้ ความสามารถของหน่วยงาน ครูและบุคลากรทางการศึกษามีการนำระบบ ICT เข้ามาช่วยในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาศักยภาพและคุณภาพของผู้เรียนให้มีสมรรถนะตามหลักสูตร และคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 และมีการพัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษาทุกระดับแบบบูรณาการ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาสู่ไทยแลนด์ 4.0 และส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2563 – 2565 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 (2564: 23,30) สอดคล้องกับ อมรรัตน์ จินดา (2558: 94-95) ทำการวิจัย เรื่องสภาพปัญหาและแนวทางการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 พบว่า สถานศึกษายังมีความต้องการให้การส่งเสริมสนับสนุนด้านวัสดุครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์ สื่อการเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตหากระบบมีความเสถียรมั่นคงจะสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนครูสามารถผลิตสื่อการเรียนการสอนโดยการนำความรู้ที่ได้มาจากระบบ

เครือข่ายซึ่งสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับ อภิชาติ เหล็กดี (2560 : 185) ทำการวิจัย การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสื่อเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยเทคนิคเพื่อนคู่คิด ผลการวิจัย พบว่า ผู้เรียนมีความรู้สึกชอบแปลกใหม่ ตื่นเต้น สนุกสนาน และ มีความพึงพอใจต่อสื่อการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีออกมามีแต่ดีเรียลลิตี้ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นในระดับมาก สอดคล้องกับ สุรน ศรีศักดิ์บางเตย (2562 : 463-465) ทำการวิจัย แนวทางพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในโรงเรียนพระแท่นดงรังวิทยาคาร พบว่า ควรให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพิ่มขึ้น โดยมุ่งเน้นในเรื่องการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศทั้งของครูผู้สอน และนักเรียน รวมถึงพัฒนาสื่อให้มีความทันสมัย และเหมาะสมต่อการเรียนรู้เพื่อประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเต็มศักยภาพ

3. ผลจากการวิจัย แนวทางพัฒนาการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน ดังนี้

3.1 ครูควรนำเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัยมาใช้ประโยชน์อย่างถูกต้อง เหมาะสมและปลอดภัยรอบและเท่าทัน และนำเครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบันมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการสื่อสาร การปฏิบัติงาน และการทำงานร่วมกัน หรือใช้เพื่อพัฒนากระบวนการทำงาน หรือระบบงานในองค์กรให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ โดยครูควรคำนึงถึงรูปแบบลักษณะและวิเคราะห์รูปแบบการใช้งานของเทคโนโลยีดิจิทัลให้เหมาะสมกับเนื้อหาและผู้เรียน ดังที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 (2564: 39) ได้กล่าวถึง แนวทางการพัฒนาเพื่อนำไปสู่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดกิจกรรมการยกระดับผลสัมฤทธิ์ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน ส่งเสริมการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา สอดคล้องกับ กรณ์สินี จิตติกร ประภาพงศ์ (2558: 12) ทำการวิจัย การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อการใช้อินเทอร์เน็ตในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 พบว่า แนวทางการส่งเสริมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับสถานศึกษา 1 ใน 4 ด้าน คือด้านการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สอดคล้องกับ สุรน ศรีศักดิ์บางเตย (2562 : 463-464) ทำการวิจัย แนวทางพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในโรงเรียนพระแท่นดงรังวิทยาคาร พบว่า แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในโรงเรียนพระแท่นดงรังวิทยาคาร ด้านบุคลากร และการจัดเก็บข้อมูลจากภายในและภายนอกองค์กรมาไว้รวมกันอย่างเป็นระบบ โดยได้เสนอแนวทางในการพัฒนา 1 ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านกำหนดมาตรการในการจัดเก็บข้อมูลต่างๆ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดเก็บข้อมูลให้เป็นปัจจุบันและเป็นระบบ

3.2 ด้านการออกแบบเนื้อหาการเรียนรู้อ ครูควรใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการสืบค้น ค้นคว้าเพื่อเตรียมการสอน และออกแบบเนื้อหาให้สอดคล้องกับผู้เรียน ครูควรวิเคราะห์หลักสูตรเนื้อหา หน่วยการเรียนรู้ แผนการสอน สื่อ การประเมินผล โดยออกแบบเนื้อหาให้มีความหลากหลาย น่าเชื่อถือ มีความถูกต้อง กระชับ มีการเรียงลำดับเนื้อหาให้ชัดเจน สิ่งที่ต้องเรียนรู้ก่อน-หลัง เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายยิ่งขึ้นและบูรณาการเข้ากับสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกันออกแบบเนื้อหา ดังที่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 (2564: 39) ได้กล่าวถึง แนวทางการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดกิจกรรมการยกระดับผลสัมฤทธิ์ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน โดยการพัฒนาลักษณะ และกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายให้เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต สอดคล้องกับ (Agarwal, N. and Ahmed, F. 2017 : 7-37)

ทำการวิจัย การพัฒนาระบบการเรียนรู้แบบรวมกลุ่ม เพื่อพัฒนาหลักสูตรระบบสารสนเทศที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว พบว่า เนื่องจากเทคโนโลยีระบบสารสนเทศที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ผู้สอนจึงจำเป็นต้องเน้นเรื่องการสอนนักเรียนมากขึ้น และปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยอยู่เสมอ ทิศทางที่เราสามารถพัฒนาส่วนขยายการเรียนรู้แบบร่วมกันโดยใช้ประโยชน์จากโซเชียลมีเดีย การเรียนรู้แบบรวมกลุ่มใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับผู้เรียนเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนได้รับความร่วมมือที่ดียิ่งขึ้น

3.3 ด้านการสร้างสื่อการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัล ครูควรสร้างแหล่งข้อมูลผ่านสื่อเทคโนโลยีดิจิทัล รู้จักกระบวนการสร้างและสร้างให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และผู้เรียน ทำเข้าใจกระบวนการสร้างโปรแกรม แอปพลิเคชันหรือสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลต่างๆให้รู้จักวิธีการสร้าง และศึกษาการรูปแบบการประเมินผลที่หลากหลาย และเลือกสร้างให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการวัดนั้นๆ และนำมาใช้ในการสร้างสื่อการเรียนรู้ให้เป็นสื่อที่มีความน่าสนใจ มีภาพ เสียง และเนื้อหาที่กระชับ ชัดเจน ง่ายต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ตลอดจนสามารถเผยแพร่ไปยังสถานศึกษา ชุมชน หรือผู้ที่สนใจ ดังที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 (2564: 40-41) ได้กล่าวถึง แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อนำไปสู่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ระดับผลสัมฤทธิ์ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน ครูมีสื่อ นวัตกรรม และมีงานวิจัยด้านการสร้างสรรค และเผยแพร่ แบ่งปัน และสนับสนุนการพัฒนาสื่อ สอดคล้องกับอมรรัตน์ จินดา (2558: 94-95) ทำการวิจัย สภาพปัญหาและแนวทางการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 พบว่า แนวทางการส่งเสริมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับสถานศึกษา 1 ใน 3 ด้านที่ควรส่งเสริมสนับสนุน ได้แก่ ด้านโปรแกรมและสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับ สุธน ศรีศักดิ์บางเตย (2562 : 463-464) ทำการวิจัย แนวทางพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในโรงเรียนพระแท่นดงรังวิทยาการ พบว่า แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในโรงเรียนพระแท่นดงรังวิทยาการ จัดการฝึกอบรมการจัดทำสื่อการเรียนการสอน โดยใช้นวัตกรรมทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง และจัดทำคู่มือเกี่ยวกับการใช้งานอุปกรณ์และสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเผยแพร่ ต่อบุคลากรในโรงเรียน ให้สามารถใช้งานได้อย่างสะดวกมากยิ่งขึ้น

3.4 ด้านการบูรณาการการจัดการเรียนการสอน ครูควรมีการผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีดิจิทัลกับการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนและสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้มีความสุขสนาน ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและอุปกรณ์ดิจิทัลเป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้ ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างหลากหลาย พัฒนาความรู้ใหม่ๆ เทคนิควิธีการใหม่ๆ ในการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดกิจกรรมการสอบแบบเกมเพื่อเพิ่มความสนุกสนานและเสมือนเป็นการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีความเตรียมพร้อมในการเรียนรู้อยู่เสมอ ดังที่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 (2564: 41) ได้กล่าวถึง แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ครู และนักเรียนสามารถนำสื่อ นวัตกรรมที่ผ่านกระบวนการคิดมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและชุมชนได้ตามแนวทาง Thailand 4.0 สอดคล้องกับ อินทรา ชูศรีทอง (2563: 106-108) ทำการวิจัย รูปแบบการพัฒนาครูในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 พบว่า องค์ประกอบการพัฒนาครูในการใช้ ICT เพื่อการจัดการเรียนรู้ 1 ใน 5 องค์ประกอบคือ ทักษะการบูรณาการ ICT ในการเรียนการสอน เนื่องจากจะช่วยลดข้อจำกัดต่าง ๆ ของการจัด

การศึกษา ใช้เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดการเรียนรู้ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ยกระดับการศึกษาให้แก่ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่สูงขึ้น สอดคล้องกับ Ghavifekr, Simin and Wan Rosdy, Wan Athirah (2015 : 188) ได้ทำการวิจัย การเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยี ประสิทธิภาพของการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในโรงเรียน พบว่า การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลมีประสิทธิภาพผลยอดเยี่ยม การเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีมีประสิทธิภาพมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับห้องเรียนแบบดั้งเดิม เนื่องจากการเตรียมความพร้อมของครู การใช้เครื่องมือและ อุปกรณ์เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีส่งผลให้การเรียนการสอนสำหรับทั้งครูและนักเรียนเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้การวิจัยนี้พิสูจน์ให้เห็นว่านักเรียนเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เป็นบทเรียนที่ออกแบบมามีส่วนร่วมและน่าสนใจมากขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นพ้องกันว่า การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนได้ดีขึ้น สอดคล้องกับ Ming-Hung Lin, Huang-Cheng Chen and Kuang-Sheng LiuZ (2016 : 2561) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การศึกษาผลของการเรียนรู้ดิจิทัลที่มีต่อแรงจูงใจในการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนเห็นด้วยกับการเรียนรู้ในรูปแบบดิจิทัล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเพิ่มเวลาการเรียนรู้ด้วยรูปแบบดิจิทัลค่อนข้างช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ โดยครูจับคู่กับชั้นเรียนเพื่อสร้างกลยุทธ์การเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนและการออกแบบสถานการณ์ในชั้นเรียนเพื่อให้นักเรียนเต็มใจที่จะเรียนรู้โดยการใช้การเรียนรู้ด้วยดิจิทัล นักเรียนกล้าที่จะถามคำถามในการสนทนาได้ตอบ และเพิ่มการมีปฏิสัมพันธ์กับครู การบูรณาการการเรียนรู้แบบดิจิทัลในชั้นเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 สภาพปัจจุบันของพัฒนาการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน ด้านการสร้างสื่อการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัล อยู่ในระดับต่ำสุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาแนวทางให้ครูทุกท่านได้มีการพัฒนาและสร้างสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้อย่างทั่วถึง สภาพที่พึงประสงค์ของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน พบว่า การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล อยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาแนวทางให้ครูทุกท่านได้มีการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ต่อไป

1.2 ความต้องการจำเป็นที่มีค่าสูงสุด ได้แก่ ด้านการสร้างสื่อการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัล ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนแนวทางให้ครูทุกคนได้มีการพัฒนาและสร้างสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลให้มีความหลากหลายและเหมาะสมกับเนื้อหาและผู้เรียนเพื่อให้เกิดความเหมาะสมและสามารถพัฒนาองค์ความรู้ของผู้เรียนให้เกิดประสิทธิภาพ

1.3 แนวทางพัฒนาการการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน มีความเป็นไปได้มากที่สุด คือ ด้านการบูรณาการการจัดการเรียนการสอน ดังนั้น ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูมีการศึกษาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน และสนับสนุนให้ครูนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน อีกทั้งใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างหลากหลาย เทคนิควิธีการใหม่ๆ ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1

2.2 ควรวิจัยและเปรียบเทียบการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 ระหว่างโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยใช้แนวคิดที่ยึดตามความพร้อมและบริบทของขนาดโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กรณีสิณี ฐิติกรประภาพงศ์. (2558). การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อการใช้อินเทอร์เน็ตในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2. *Veridian E-Journal, Slipakorn University*, 8(3), 1-13.
- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2559). *แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *การเรียนรู้ดิจิทัลเทคโนโลยี โรงเรียนมาตรฐานสากล. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด*.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กิตติชัย สุชาลีโนบล. (2562). หลักสูตรและการเรียนรู้แบบดิจิทัล. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์*, 20(1), 200-211.
- เฉลียวศรี พิบูลชล. (2551). การจัดการเรียนรู้ในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ. *บรรณศาสตร์ มศว*, 1, 2-3.
- ทวี จันทร์เต็ม. (2562). การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารวิชาการ*, 13(2), 17-18.
- ปณพัทธ์ พงษ์พุทธรักษ์. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการเรียนการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. *วารสารชุมชนวิจัย*, 13(1), 214-227.
- ภาสกร เรืองรอง. และคณะ. (2557) เทคโนโลยีการศึกษากับครูไทยในศตวรรษที่ 2. *วารสารปัญญาวิวัฒน์*, 5(ฉบับพิเศษ), 195-198.
- เยาวเรศ ภักดีจิตร์ และคณะ. (2563). รูปแบบการบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สรรค์สร้างนวัตกรรมที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาคณะครุศาสตร์. *มรร*, 14(3), 159-172.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล. (2563). *จากการเรียนรู้ออนไลน์สู่การสร้างสรรค์นวัตกรรม* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์] มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนมเขต 1. (2564). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2563-2565 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนมเขต 1.
- สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา. คำสั่งที่ ศธ. 0506(1)/ว086. *เรื่อง แนวทางการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติเกี่ยวกับสมรรถนะดิจิทัลสำหรับคุณวุฒิระดับปริญญาตรี*. ลงวันที่ 27 ธันวาคม 2561.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2554). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่*

- ลิปเอ็ด พ.ศ. 2555 – 2559. กระทรวงศึกษาธิการ.
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579*.
บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สุธน ศรีศักดิ์บางเตย. (2562). แนวทางพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารใน
โรงเรียนพระแท่นดงรังวิทยาการ, *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 4(3), 463-464.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2558). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- อภิชาติ เหล็กดี. (2560). การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสื่อเสมือนจริงเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค
เพื่อนคู่คิด. *วารสารวิชาการการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม*, 4(2) : 177-
186.
- อมรรัตน์ จินดา. (2558). *สภาพปัญหาและแนวทางการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการ
สื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
นครปฐม เขต 2*. การค้นคว้าแบบอิสระ [ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัย
ศิลปากร.
- อลงกรณ์ เกิดเนตร และศักดิ์ชัย ไชยรักษ์. (2564). คุณลักษณะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับครูและ
นักศึกษาครูในยุคดิจิทัล. *วารสารการศึกษาไทย*, 18(1) : 22-30.
- อินทรา ชูศรีทอง. (2563). *รูปแบบการพัฒนาครูในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อ
จัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11*. [วิทยานิพนธ์
ปริญญาคุชฎบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- Agarwal, N. and Ahmed, F. (2017). Developing collective learning extension for rapidly
evolving information system courses, *Education and Information Technologies*,
22(1), 7-37.
- Ghavifekr, Simin and Wan Rosdy, Wan Athirah. (2015). Teaching and Learning with
Technology: Effectiveness of ICT Integration in Schools. *International Journal
of Research in Education and Science*, 1(2) Summer 2015.
- Matthew J. Koehler and others. (2013). *The Technological Pedagogical Content
Knowledge Framework for Teachers and Teacher Educators*.
https://www.researchgate.net/publication/267028784_The_Technological_Pedagogical_Content_Knowledge_Framework_for_Teachers_and_Teacher_Educators
- Ming-Hung Lin 1, Huang-Cheng Chen and Kuang-Sheng Liu. (2016). A Study of the Effects
of Digital Learning on Learning Motivation and Learning Outcome. *EURASIA
Journal of Mathematics Science and Technology Education*, 13(7) : 3553-3564

สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้น
พื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29
Conditions of Using Information Technology and Communication
in the Administration of secondary school under the Office of
the Secondary Education Service Area 29

กฤษณา พาสว่าง^{1*}, อธิป เกตุสิริ², ชวนคิด มะเสนา³
Kritsana Pasawang^{1*}, Atip Ketusiri², Chuankid Masena³

^{1,2,3} สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
^{1,2,3} Educational Administration, Faculty of Education, Ubon Ratchatani Rajabhat Rniversity

*Corresponding email: kritsana.pg61@ubru.ac.th

Received: 21 June 2021; Revised: 7 January 2022; Accepted: 12 January 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบงานสารสนเทศที่มีต่อสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงานและขนาดของโรงเรียน และ 3) ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบงานสารสนเทศ จำนวน 114 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 จำนวน 42 ข้อ ประเมินค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ .98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าสถิติที (t-test) และการทดสอบค่าสถิติเอฟ (F-test) เมื่อพบความแตกต่างทดสอบรายคู่ด้วยวิธีของ เชฟเฟ (Sheffe's Method)

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน 3) ปัญหาและข้อเสนอแนะ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ด้านการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ ปัญหาคือ สถานศึกษาขาดบุคลากรที่มีความรู้ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การจัดทำข้อมูลและสารสนเทศขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการ พื้นที่ในการจัดเก็บข้อมูลไม่เพียงพอต่อการใช้งาน ข้อเสนอแนะคือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดสรรบุคลากรที่มี

ความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีการจัดอบรมการจัดทำข้อมูลและสารสนเทศของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ในส่วนของภาครัฐควรจัดหาพื้นที่จัดเก็บข้อมูลขนาดใหญ่ให้สถานศึกษา ด้านอินเทอร์เน็ตและการติดต่อสื่อสาร ปัญหาคือ สถานศึกษานำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามาใช้ในการบริหารงานของโรงเรียนอย่างไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควร สัญญาณเครือข่ายอินเทอร์เน็ตไม่เสถียรและไม่เพียงพอต่อการใช้งาน ข้อเสนอแนะคือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการปฏิบัติงาน ในส่วนของภาครัฐควรจัดหาเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และ ด้านการจัดการเรียนการสอน ปัญหาคือ สถานศึกษาขาดวัสดุ อุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีและคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้เรียน นักเรียนบางคนไม่มีเครื่องมือสื่อสารในการเข้าเรียนผ่านระบบออนไลน์ ข้อเสนอแนะคือ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดหาสื่อ เพื่อให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งต้องส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้

คำสำคัญ : การศึกษาขั้นพื้นฐาน, เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ABSTRACT

The purposes of the research were to 1) study the use of information and communication technology in basic educational institution administration. Under the Office of the Secondary Education Service Area 29 2) Comparison of opinions on the use of information technology and communication in basic educational institution administration. Under the Office of the Secondary Educational Service Area 29, classified by position Work experience and school size; and 3) study problems and suggestions on the use of information and communication technology in basic educational institution administration. The Sample of this research consisted of 114 school administrators and teachers responsible for information work. The instrument used in this research was a 5-level questionnaire with the belief of the whole questionnaire was .98, the statistics used in the research were percentage, mean, standard deviation, t-test, and F-test. When differences are found, test for pairs with the method of Sheffe's Method.

The results showed that 1) The use of information and communication technology in basic educational institution administration under the Office of the Secondary Educational Service Area 29, is overall at a high level. 2) The comparison of opinions between the school administrators and the teachers in tasks of using the information and communication technology in basic educational institution administration under the Office of the Secondary Educational Service Area 29, classified by position, work experience and school size overall and each aspect was no different. 3) Problems and suggestions: The use of information and communication technology in basic educational institution administration under the Office of the Secondary Education Service Area 29 were 1. the data and Information storage problem; is that the school

lack of personnel with knowledge in information technology works, less information and its discontinuous operation, not enough storage space. The suggestion is that administrators should allocate the knowledgeable and capable persons, organize continuous training, and the government should provide institutions with a large data storage space. 2. Internet and communication problem, the problem is that the school has used less useful as it should in the information and communication technology, unstable internet network signal and inadequate. The suggestion is that administrators should focus on the highest useful of information and communication technology functions, and the government should provide high-speed Internet networks. 3. In terms of learning management, the school problems are lack of the educational technology materials and computers as the number of learners and the online communication tools for some students. The suggestion is the administrators to be a facilitator of media supply. Due to enable teachers and school personnel to effectively and useful teaching, and also to support the teachers abilities by using the information technology as a learning management tool.

Keywords: Basic education, Information and Communication Technology

บทนำ

ความเจริญก้าวหน้าในยุคโลกาภิวัตน์ มีผลกระทบต่อหลายภาคส่วน อาทิ พัฒนาการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยเฉพาะข้อมูลสารสนเทศ เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี และวัฒนธรรม ที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ชุมชน หน่วยธุรกิจ ภาครัฐภาคและเอกชน ทั้งในระดับประเทศ และระหว่างประเทศ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในการเข้าถึงและได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งผลจากความเจริญก้าวหน้าดังกล่าว ส่งผลให้มีการปรับเปลี่ยนและการพัฒนาทางการศึกษาของชาติ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงตามนโยบายของรัฐและเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 ที่เป็นส่วนสนับสนุนการศึกษาค้ำค้ำ และวิจัยในศิลปะวิทยาการต่าง ๆ การศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ ดังปรากฏในหมวดที่ 9 ว่าด้วย เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ที่ให้ความสำคัญในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในพัฒนาการศึกษา ในมาตรา 63 ถึงมาตรา 69 ที่รัฐต้องจัดสรรคลื่นความถี่ให้มีการสื่อสารรูปแบบต่าง ๆ พัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา พัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เพื่อการศึกษาการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านการผลิต ผู้ใช้ และผู้เรียนเพื่อให้ความรู้ การระดมทุนเพื่อพัฒนาเทคโนโลยี และจัดให้มีหน่วยงานกลางพิจารณาเสนอแนะนโยบายเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ 2563: 33)

นโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศของประเทศระยะ พ.ศ.2553 – 2561 ได้กำหนดเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ และความเชื่อมโยงระหว่างยุทธศาสตร์กับการพัฒนาประเทศ ให้เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ เพื่อสร้างภูมิปัญญาของคนไทย ที่ทำให้ประเทศมีความแข็งแกร่งและความสามารถที่จะรับการท้าทายของระบบการแข่งขัน ในระบบเศรษฐกิจใหม่ของสังคมโลกาภิวัตน์ได้อย่างเต็มที่ ส่วนยุทธศาสตร์ที่ใช้พัฒนาทางการศึกษา มีเป้าหมายในการสร้างความพร้อมของทรัพยากรมนุษย์ทั้งหมดของประเทศ โดย

เน้นการจัดการ ส่งเสริม สนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศและอุปกรณ์เกี่ยวเนื่องกับการศึกษาและการเรียนรู้ รวมถึงวิชาการ ความรู้ สารสนเทศด้านต่าง ๆ และผู้สอนอันจะมีส่วนในการจัดการและการบริหารการศึกษา เพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพความรู้ของทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ ให้ประชากรกำลังคนและกำลังแรงงานที่มีคุณภาพ (กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 2563: 18 อ้างถึงใน อดิสร โชคบัณฑิต 2562: 1)

กระทรวงศึกษาธิการได้อธิบายกรอบแนวคิดของโรงเรียนเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไว้ว่า เป็นโรงเรียนที่นำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มาเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการศึกษาทั้งในด้านพัฒนาองค์ความรู้ กระบวนการจัดการศึกษาและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สร้างคนรุ่นใหม่ให้เป็นคนดีคนเก่ง มีคุณธรรมจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นเครื่องมือเสริมในการแสวงหาความรู้และพัฒนาองค์ความรู้ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ซึ่งส่วนหนึ่งจะเป็นการสอนทางไกล ผ่านระบบเครือข่ายเทคโนโลยีทั้งในเวลาและนอกเวลาการเรียนการสอน ทำให้ระบบการเรียนรู้มีความสมบูรณ์มากขึ้น ช่วยผู้เรียนที่มีความแตกต่างทางด้านฐานะและความพร้อมมากขึ้น รวมทั้งมีศักยภาพต่างกัน ได้ ซึ่งคาดว่าจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้ตลอดเวลาและสามารถปรับตัวเท่าทันการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งใช้ชีวิตอย่างมีความสุขในสังคมได้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2563 : ออนไลน์)

สำหรับการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น ได้กำหนดในแผนแม่บท เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ. 2558–2562) พันธกิจ ข้อ 2 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการด้านการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ 2550: ออนไลน์) ได้วางนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ เพื่อกำหนดทิศทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการศึกษาที่หน่วยงานต่าง ๆ ในสังกัด สำหรับใช้เป็นแนวทางปฏิบัติให้สอดคล้องกับนโยบาย จากระดับกระทรวง เขตพื้นที่การศึกษา และ สถานศึกษา การบริหารและจัดการศึกษาของโรงเรียน เป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษา โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทั้งใน การบริหารและปฏิบัติการ ซึ่งได้นำมาพัฒนาการบริหารจัดการศึกษา โดยเริ่มตั้งแต่การวางแผนการบริหารจัดการไปถึงการควบคุม และ ตรวจสอบ โดยอาศัยข้อมูลทั้งจากเทคโนโลยีและการสื่อสาร เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ เพื่อใช้ในการตัดสินใจวางแผน เช่น มาตรา 39 ที่กระทรวงกระจายอำนาจ การบริหารและจัดการศึกษาทั้งด้านการบริหารงานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง (กระทรวงศึกษาธิการ 2563: 27) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารโรงเรียนจะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้นั้น ต้องอาศัยองค์ประกอบจากหลาย ๆ ด้าน เริ่มตั้งแต่ด้านฝ่ายบริหาร ด้านผู้ปฏิบัติการ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ต้องอาศัยข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการศึกษา สิ่งที่จะสนับสนุนการตัดสินใจที่สำคัญคือสารสนเทศที่จำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งได้แก่ 1) สารสนเทศพื้นฐานของโรงเรียน 2) สารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการ 3) สารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ และ 4) สารสนเทศเพื่อการรายงาน (กรมวิชาการ 2546: 13)

สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน ควรประกอบด้วย การพัฒนาระบบการสอน การออกแบบระบบ การออกแบบการสอน ซึ่งอาจมีลักษณะการบริหารและจัดการได้หลายลักษณะ ได้แก่ การสอนที่ผู้ใช้สอนและเนื้อหาบทเรียนเป็นหลัก การสอนที่ใช้ตำรา หรือสื่อสิ่งพิมพ์เป็นหลัก โดยมีสื่อหลากหลายเสริมการสอนที่ใช้เครือข่ายการสื่อสารมวลชนเป็นหลัก การสอนที่ใช้คอมพิวเตอร์และ

เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นหลัก ถึงแม้จะใช้ลักษณะการจัดการสอนในลักษณะใดก็ตาม สิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือการยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ e-Learning จึงเป็นการจัดการเรียนรู้ที่สามารถสนองการจัดการเรียนการสอนได้หลายมิติ ทั้งในแง่การตอบสนองต่อสภาพสถานการณ์ในปัจจุบันและนโยบายของรัฐ การเรียนรู้ของบุคคล และสถานะของสังคมในโลกไร้พรมแดน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2563 ข : 34) ตามภาระหน้าที่ของผู้บริหาร ที่จะทำให้การบริหารงานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสำเร็จสูงสุดต้องอาศัยการพิจารณาและตัดสินใจอย่างถูกต้อง เหมาะสม คิดพิจารณาอย่างเป็นระบบ รอบคอบ จึงจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลและสารสนเทศเป็นองค์ประกอบพื้นฐานในการช่วยตัดสินใจ และการบริหารงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการบริหารด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ และการจัดการ เพื่อการใช้ทรัพยากรให้เกิดผลมีประสิทธิภาพสูงสุด ปัจจุบันการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นสูงสุดของการบริหารในทุก ๆ ระดับ ที่ผู้บริหารจะต้องใช้ในการวางแผนและการตัดสินใจ โดยข้อมูลและสารสนเทศที่นำมาใช้จะต้องสอดคล้องกับความต้องการในการใช้งาน มีความถูกต้องและมีทันต่อเหตุการณ์ ผู้บริหารต้องผลักดันนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ดังนั้นผู้บริหารต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนมีพื้นฐานในการใช้คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์เสริมอื่น ๆ มีทักษะและเจตคติที่สอดคล้องกับแนวทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (กรวิทย์ เลิศศิริ 2563: 2)

ตามบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 รับผิดชอบการดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาใน 2 จังหวัด คือ จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดอำนาจเจริญ มีสถานศึกษาในสังกัด จำนวน 81 โรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 157 คน ครูผู้สอน 3,657 คน จำแนกเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก 38 โรงเรียน ขนาดกลาง 30 โรงเรียน และขนาดใหญ่ 13 โรงเรียน มีจำนวนนักเรียน 68,806 คน ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2563 สภาพปัญหาที่พบคือ สถานศึกษาบางแห่งยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถทางด้านการใช้สื่อคอมพิวเตอร์เพื่อการจัดการเรียนการสอน สื่อเทคโนโลยีที่มีอยู่ยังไม่มีประสิทธิภาพ ขาดงบประมาณในการจัดหาสื่อ อุปกรณ์ ให้เพียงพอต่อการใช้งาน ผู้บริหารบางท่านยังไม่เห็นถึงความสำคัญในการนำสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา บางครั้งต้องเสียเวลามากในการเตรียมข้อมูลทำให้ไม่ทันต่อเหตุการณ์ สถานศึกษาประสบปัญหาในการส่งข้อมูลสารสนเทศผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ไม่เสถียร ซึ่งเป็นเพราะว่าโรงเรียนขาดระบบการเชื่อมต่อข้อมูลสารสนเทศที่ดี ระหว่างหน่วยงานหรือภายในหน่วยงาน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 2563:ออนไลน์) ซึ่งส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษาเป็นอย่างมาก

จากสภาพและปัญหาข้างต้นและนโยบาย แนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสภาพของการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา ตั้งแต่การจัดหา การวิเคราะห์ การจัดเก็บ การจัดการและการเผยแพร่ข้อมูล ผู้วิจัยในฐานะที่ปฏิบัติหน้าที่ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 จึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษา เพื่อจะได้ทราบระดับสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ ด้านการใช้อินเทอร์เน็ตและการติดต่อสื่อสาร และด้านการจัดการเรียนการสอน เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศและแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบงานสารสนเทศที่มีต่อสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงานและขนาดของโรงเรียน
3. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบงานสารสนเทศโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ใน 81 โรงเรียน จำแนกเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก 38 โรงเรียน ขนาดกลาง 30 โรงเรียน และขนาดใหญ่ 13 โรงเรียน และแบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 81 คน และครูผู้รับผิดชอบงานสารสนเทศโรงเรียน 81 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 162 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 2563 : ออนไลน์)

1.2 ตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบงานสารสนเทศโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ปีการศึกษา 2563 จำนวน 114 คน แบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 57 คน ครูผู้รับผิดชอบงานสารสนเทศ จำนวน 57 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) (1970 : 608 – 610) และกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดโรงเรียน
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบงานสารสนเทศ ที่มีต่อสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ ด้านการใช้อินเทอร์เน็ตและการติดต่อสื่อสาร และด้านการจัดการเรียนการสอน

3. ขอบเขตเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการมุ่งศึกษา สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของนักวิชาการ นักวิจัย ตลอดจนจนแนวคิด ทฤษฎีใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษา ตามกรอบแนวความคิดของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547) , อมรรัตน์ จินดา (2560) , กิตติ ตรีโกศา (2548) , ไพฑูรย์ จัปอันชอบ (2548 : 66) และ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) จากนั้นนำมา

สังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิด สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานได้ 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ 2) ด้านการใช้อินเทอร์เน็ตในการ
ติดต่อสื่อสาร 3) ด้านการจัดการเรียนการสอน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการใช้เทคโนโลยี
สารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษาเขต 29 ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับสภาพภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบ
ตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในการบริหาร
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 มี ลักษณะเป็นแบบมาตรา
ส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยกำหนดระดับความคิดเห็นให้เลือก 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคอร์ท
(Likert) (บุญชม ศรีสะอาด 2560 : 121)

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะการใช้เทคโนโลยี
สารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษาเขต 29 ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) ด้านการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ 2) ด้าน
อินเทอร์เน็ตและการติดต่อสื่อสาร และ 3) ด้านการจัดการเรียนการสอน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี หลักการงานวิจัย จากคู่มือเว็บไซต์ ตำราวิชาการ
เกี่ยวกับการสร้างแบบสอบถาม

2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและ
การสื่อสารในการบริหารสถานศึกษา

3. กำหนดกรอบแนวความคิดในการวิจัยจากการประมวลความรู้และข้อมูลที่ได้จาก
การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมากำหนดเป็นวัตถุประสงค์และขอบเขตของเครื่องมือ และ
ร่างเครื่องมือให้มีความครอบคลุมขอบข่ายเกี่ยวกับสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารใน
การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29

4. สร้างแบบสอบถามเพื่อศึกษาเกี่ยวกับสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 โดยสร้างข้อ
กระทงคำถามตามกรอบแนวคิดทั้ง 3 ด้าน จำนวน 43 ข้อ ดังนี้

4.1 ด้านการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ จำนวน 15 ข้อ

4.2 ด้านการใช้อินเทอร์เน็ตและการติดต่อสื่อสาร จำนวน 14 ข้อ

4.3 ด้านการจัดการเรียนการสอน จำนวน 14 ข้อ

5. นำข้อกระทงคำถามไปให้คณะกรรมการที่ปรึกษาช่วยตรวจสอบแก้ไข ปรับปรุง และ
เสนอแนะ เพื่อให้ข้อกระทงคำถามครอบคลุมแต่ละด้านตามที่กำหนดไว้

6. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่านพิจารณาตรวจสอบ แก้ไข
เพื่อนำไปปรับปรุง แก้ไขแบบสอบถามและความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity)

7. เลือกข้อคำถามที่มีค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC: Index of item objective congruence) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ได้ข้อคำถามตามกรอบแนวคิด ทั้ง 3 ด้าน จำนวน 43 ข้อ ดังนี้

7.1 ด้านการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ จำนวน 15 ข้อ

7.2 ด้านการใช้อินเทอร์เน็ต และการติดต่อสื่อสาร จำนวน 14 ข้อ

7.3 ด้านการจัดการเรียนการสอน จำนวน 14 ข้อ

8. นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบงานสารสนเทศในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 28 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) จำนวน 60 คน

9. หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ตอนที่ 2 โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค(Chronbach' Alpha Coefficient) ตามวิธีของ ครอนบาค (Cronbach) (1980: unpagged, อ้างถึงใน อรรถสิทธิ์ เวชกุล 2550: 83) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ .98

10. นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาค่าความเชื่อมั่นแล้ว และมีคุณสมบัติครบถ้วนไปเก็บข้อมูล กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินงานตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 เพื่อขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยกับโรงเรียนในสังกัด

2. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล ผ่านกลุ่มผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 โดยทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ส่งถึงโรงเรียนซึ่งในแบบสอบถามประกอบด้วยคำชี้แจงรายละเอียดในการตอบคำถาม แล้วขอความอนุเคราะห์ให้โรงเรียนที่เป็นประชากรในการวิจัย นำแบบสอบถามที่ตอบแล้วส่งที่กล่องเก็บแบบสอบถาม คืนที่กลุ่มผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29

3. ผู้วิจัยเก็บแบบสอบถามคืนที่กลุ่มผู้อำนวยการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 แล้วตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืนเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ จำนวน 162 ฉบับ คิดร้อยละ 100

4. นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมทั้งหมดมาวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 โดยรวมและรายด้าน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เกี่ยวกับสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 มีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ด้านการ

จัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ ด้านอินเทอร์เน็ตและการติดต่อสื่อสาร และ ด้านการจัดการเรียนการสอน มีรายละเอียด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบงานสารสนเทศ เกี่ยวกับสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 โดยภาพรวม

รายการ	สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ	4.17	0.48	มาก
2. ด้านอินเทอร์เน็ตและการติดต่อสื่อสาร	4.34	0.48	มาก
3. ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.11	0.58	มาก
เฉลี่ย	4.21	0.47	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบงานสารสนเทศเกี่ยวกับ สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านอินเทอร์เน็ตและการติดต่อสื่อสาร ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.48) ด้านการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.48) และ ด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.58) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์และเปรียบเทียบ สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 จำแนกตามตำแหน่ง โดยการทดสอบค่า t ประสพการณ์ในการทำงานและขนาดของโรงเรียน โดยการทดสอบที (t-test) และการทดสอบค่าสถิติเอฟ (F-test) เมื่อพบความแตกต่างทดสอบรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Sheffe's Method)

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบ เกี่ยวกับสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 จำแนกตามตำแหน่ง

สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	ตำแหน่ง				t	P-value
	ผู้บริหารสถานศึกษา		ครูผู้รับผิดชอบงานสารสนเทศ			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ	4.15	0.49	4.19	0.47	-0.44	0.66
2. ด้านอินเทอร์เน็ตและการติดต่อสื่อสาร	4.32	0.50	4.36	0.47	-0.43	0.66
3. ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.07	0.60	4.15	0.56	-0.79	0.43
รวม	4.18	0.48	4.23	0.45	-0.63	0.53

จากตารางที่ 2 พบว่า ความคิดเห็นต่อ สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 จำแนกตามตำแหน่ง โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 จำแนกตามขนาดโรงเรียน

สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	ขนาดโรงเรียน							
	โรงเรียนขนาดเล็ก		โรงเรียนขนาดกลาง		โรงเรียนขนาดใหญ่		รวม	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1. ด้านการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ	4.21	.49	4.06	.43	4.34	.51	4.17	.48
2. ด้านอินเทอร์เน็ตและการติดต่อสื่อสาร	4.35	.49	4.28	.47	4.42	.52	4.34	.48
3. ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.11	.57	4.08	.56	4.17	.67	4.11	.58
เฉลี่ย	4.22	.47	4.14	.43	4.31	.54	4.21	.47

จากตารางที่ 3 พบว่า ความคิดเห็นต่อสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านอินเทอร์เน็ตและการติดต่อสื่อสาร ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.48) ด้านการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.48) และ ด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.58)

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบ เกี่ยวกับสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้าน

สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	แหล่งของความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
1. ด้านการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ	ระหว่างกลุ่ม	1.08	2	0.54	2.35	0.10
	ภายในกลุ่ม	25.65	111	0.23		
	รวม	26.73	113			
2. ด้านอินเทอร์เน็ตและการติดต่อสื่อสาร	ระหว่างกลุ่ม	0.24	2	0.12	0.49	0.60
	ภายในกลุ่ม	26.88	111	0.24		
	รวม	27.12	113			
3. ด้านการจัดการเรียนการสอน	ระหว่างกลุ่ม	0.08	2	0.04	0.12	0.87
	ภายในกลุ่ม	38.23	111	0.34		
	รวม	38.32	113			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	0.36	2	0.18	0.82	0.44
	ภายในกลุ่ม	24.77	111	0.22		
	รวม	25.14	113			

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวความคิดเห็นต่อสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. ผลการวิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 จำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้

3.1 ด้านการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ

ปัญหาคือ สถานศึกษายังขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์หรือเทคโนโลยีสารสนเทศ ขาดความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงาน การจัดทำข้อมูลและสารสนเทศขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการ พื้นที่ในการจัดเก็บข้อมูลไม่เพียงพอต่อการใช้งาน แต่โรงเรียนยังขาดการจัดสรรงบประมาณสนับสนุน

ข้อเสนอแนะคือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดสรรให้มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์หรือเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือมีการจัดอบรมการจัดทำข้อมูลและสารสนเทศของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ในส่วนของภาครัฐควรจัดหาพื้นที่จัดเก็บข้อมูลขนาดใหญ่ให้สถานศึกษา ควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนอินเทอร์เน็ตและอุปกรณ์ให้เพียงพอ

3.2 ด้านอินเทอร์เน็ตและการติดต่อสื่อสาร

ปัญหา คือ สถานศึกษานำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามาใช้ในการบริหารงานของโรงเรียนอย่างไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควร สัญญาณเครือข่ายอินเทอร์เน็ตไม่เสถียรและไม่เพียงพอต่อการใช้งานทำให้เกิดปัญหาในการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะคือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามาปรับใช้ในการบริหารงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการปฏิบัติงาน ในส่วนของภาครัฐควรจัดสรรงบประมาณให้สถานศึกษาได้จัดหาเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงเอง รวมทั้งผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างการมีส่วนร่วมในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินงานภายในโรงเรียน

3.3 ด้านการจัดการเรียนการสอน

ปัญหา คือ สถานศึกษาขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนด้านคอมพิวเตอร์ ครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่ใช้อินเทอร์เน็ตในการสอนลงสู่ห้องเรียน วัสดุ อุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีและคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้เรียน นักเรียนบางคนไม่มีเครื่องมือสื่อสารในการเข้าเรียนผ่านระบบออนไลน์ทำให้ไม่สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างทั่วถึง

ข้อเสนอแนะคือ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดหาสื่อ เพื่อให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ผู้บริหารต้องมีความเป็นผู้นำทางวิชาการ โดยสร้างความตระหนักถึงประโยชน์ในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้อย่างทั่วถึง รวมทั้งต้องส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่หลากหลายเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ โดยจัดให้ครูและบุคลากรเข้ารับการอบรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารใหม่ ๆ ที่เข้ามาอยู่เสมอ

อภิปรายผล

1. การศึกษาสภาพใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 โดยภาพรวมและรายด้าน มีข้ออภิปรายดังนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบงานสารสนเทศ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดถึงต่ำสุดเรียงตามลำดับดังนี้ ด้านอินเทอร์เน็ตและการติดต่อสื่อสาร ด้านการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ และ ด้านการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 เป็นผู้มีความรู้ และทักษะในการบริหารสถานศึกษา โดยนำด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาปรับใช้ในการบริหารสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในยุคที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามามีบทบาทในการดำรงชีวิตประจำวัน และเนื่องด้วยยุทธศาสตร์ส่งเสริมและพัฒนาาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา ของแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ เน้นให้เกิดการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติโดยใช้เทคโนโลยีเชื่อมโยงข้อมูล (Big Data) สำหรับเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ และเครื่องมือในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับพันธกิจของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 ในการสนับสนุนให้สถานศึกษานำเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสาร และงานวิจัยมาใช้ในการบริหาร และการจัดการเรียนการสอน ให้แต่ละสถานศึกษาได้กำหนด

วิจัยทัศนเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษา โดยจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้านการศึกษาของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 พบว่าโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 มีความพร้อมด้านสื่อ อุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา โดยได้รับการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดหาสื่อ อุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สถานศึกษามี E-Mail ,Twitter, Facebook, Line เพื่อติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับนักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน และหน่วยงานอื่น และสถานศึกษาใช้เครือข่ายสังคม เพื่อการสื่อสารระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา สถานศึกษา กับบุคลากรภายในโรงเรียน ครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน โรงเรียนหรือครูกับผู้ปกครอง ชุมชน และ หน่วยงานอื่น และได้นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานทั้งระบบ อีกทั้งยังมีนโยบายในกระจายอำนาจให้ สถานศึกษาเป็นผู้จัดหาเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเอง ทำให้โรงเรียนมีระบบการบริหารด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ดี (สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29, 2563) จากผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้านการศึกษาของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 ที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 โดยภาพรวมพบว่า สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพฑูรย์ วงศ์สาลี (2553) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 พบว่า มีการบริหารงานเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาของโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ จีวรธรณ เล่งพาณิชย์ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใน จังหวัดขอนแก่น พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดขอนแก่น มีพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรรถสิทธิ์ เวชกุล (2555) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพและปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 4 พบว่า โรงเรียนมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ข้าราชการครูมีความคิดเห็นต่อปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดโรงเรียน มีประเด็นที่จะอภิปรายดังนี้

2.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องตามสมมุติฐานการวิจัย การได้ข้อสรุปเช่นนี้ เนื่องจาก เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีและใช้ในทุกระบบโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 ไม่แตกต่างกันมากนัก ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบงานสารสนเทศ ต่างตระหนักและเข้าใจถึงสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่สอดคล้องกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรรถสิทธิ์ เวชกุล (2555) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพและปัญหาการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 พบว่า

ข้าราชการครูที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน และ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สมร ดีพัฒนกุล (2559 : 93) วิจัยเรื่อง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารของ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต 3 พบว่า บุคลากรที่มีตำแหน่งหน้าที่ในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารของโรงเรียนไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า ปฏิบัติงานในเขตพื้นที่การศึกษาเดียวกัน มีแผนการดำเนินงาน และนโยบายดำเนินงานมาจากที่เดียวกัน ทำให้มีความคิดเห็นคล้ายๆ กันในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งรวมถึงแนวทางการดำเนินงาน ที่ได้รับการพัฒนาให้มีการทำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการดำเนินงานที่เหมือนกัน

2.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า ปฏิบัติงานในเขตพื้นที่การศึกษาเดียวกัน มีแผนการดำเนินงาน และนโยบายดำเนินงานมาจากที่เดียวกัน รวมถึงอายุและประสบการณ์ในการทำงานไม่แตกต่างกัน อาจทำให้มีความคิดเห็นคล้ายๆ กันในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งรวมถึงแนวทางการดำเนินงาน ที่ได้รับการพัฒนาให้มีการทำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการดำเนินงานที่เหมือนกัน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สมร ดีพัฒนกุล (2559 : 93) วิจัยเรื่อง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารของ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต 3 พบว่า บุคลากรที่มีตำแหน่งหน้าที่ในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารของโรงเรียนไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ยงยุทธ พัยคัมพล (2556) วิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศการบริหารจัดการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 พบว่า สภาพและปัญหาในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้รับผิดชอบงานสารสนเทศโรงเรียน จำแนกตามอายุราชการ โดยภาพรวมมีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน

2.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 จำแนกตามขนาดโรงเรียน ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบงานสารสนเทศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบงานสารสนเทศมีความคิดเห็นว่า สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีเหมือนกันในทุกโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาไม่ว่าจะอยู่ในสถานศึกษาขนาดใด ต้องมีความพร้อมในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาเข้ามาปรับใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานของโรงเรียนในด้านต่าง ๆ โดยอาจปรับให้เหมาะสมกับบริบทหรือความต้องการเฉพาะด้านของโรงเรียนตน เช่น โรงเรียนขนาดเล็ก ผู้บริหารสถานศึกษาอาจต้องนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามาใช้แทนข้อจำกัดด้านบุคลากร ผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลางก็มีความจำเป็นต้องจัดหา และบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรรณิกา กามลำยอง (2557 : 61-62) ศึกษาเรื่อง สภาพ ปัญหา และความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนการสอนของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่นเขต 1 พบว่าสภาพ

ปัจจุบันในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครูผู้สอนมีสภาพการใช้ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ฉนวน อุทโท (2558) ได้ศึกษาการศึกษาสภาพและปัญหาการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อการบริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ผลการวิจัย เปรียบเทียบสภาพและปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ที่มีขนาดโรงเรียนต่างกัน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารยุคใหม่ได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาในโรงเรียนมากขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาและครูจึงต้องมีการยอมรับและปรับตัว รวมทั้งเพิ่มทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามาช่วยในการปฏิบัติงาน อีกทั้งในสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการแพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 ทำให้ต้องมีการเว้นระยะห่างทางสังคม เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ทำให้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามาเป็นเครื่องมือสำคัญในการประสาน สื่อสาร รวมทั้งในการพัฒนาการศึกษาของผู้เรียนในทุกขนาดโรงเรียนอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Ertmer et.al. (2010) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี : สมรรถนะของผู้บริหารโดยหลักสูตรการพัฒนาวิชาชีพออนไลน์ พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีประกอบด้วย 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยี 2) การพัฒนาวิชาชีพ 3) สมรรถนะทางเทคโนโลยี และ 4) การบูรณาการทางเทคโนโลยี

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ประกอบด้วย 1) ด้านการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดสรรให้มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์หรือเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงาน หรือมีการจัดอบรมการจัดทำข้อมูลและสารสนเทศของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้มีการปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน ในส่วนของภาครัฐควรจัดหาพื้นที่จัดเก็บข้อมูลขนาดใหญ่ให้สถานศึกษาเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลได้อย่างเพียงพอ ควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนอินเทอร์เน็ตของแต่ละโรงเรียน และจัดสรรอุปกรณ์ให้เพียงพอต่อการใช้งาน รวมไปถึงการกำหนดรูปแบบในการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่ามาจัดเก็บเป็นข้อมูลปัจจุบันและเชื่อถือได้สามารถนำไปใช้งานได้สะดวกและรวดเร็ว เข้าถึงได้ทุกภาคส่วน 2) ด้านอินเทอร์เน็ตและการติดต่อสื่อสาร ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามาปรับใช้ในการบริหารงานของโรงเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการใช้อินเทอร์เน็ตและการติดต่อสื่อสารภายในองค์กร เพื่อให้สามารถรับข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วและทันต่อสถานการณ์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรจัดสรรงบประมาณให้สถานศึกษาได้ดำเนินการจัดหาเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงเอง เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทและการทำงานของแต่ละโรงเรียน รวมทั้งผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างการมีส่วนร่วมในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินงานภายในโรงเรียน 3) ด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดหาสื่อ เทคโนโลยีพื้นฐานให้มีความพร้อม เช่น โทรศัพท์ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ฯลฯ เพื่อให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ผู้บริหารต้องมีความเป็นผู้นำทางวิชาการ รวมทั้งต้องส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่หลากหลาย เพื่อให้มีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารใหม่ ๆ ที่เข้ามาอยู่เสมอ สอดคล้องกับที่ ฉนวน อุทโท (2558) ได้กล่าวถึงแนวทางพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โรงเรียนขนาดเล็ก ควรจัดอบรมบุคลากรเกี่ยวกับการ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ให้มีส่วน

ร่วมและเห็นความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สอดคล้องกับที่ ยงยุทธ พัยคณพล (2556) ได้กล่าวถึง ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพและปัญหาในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ไว้ว่า 1) ด้านการวางแผน โรงเรียนควรมีการวางแผนในการจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ 2) ด้านการปฏิบัติ มีความรู้การใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ควรมีการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ให้แก่บุคลากรและควรมีทักษะการรับ-ส่ง จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ 3) ด้านการตรวจสอบ ควรมีการจัดสรรงบประมาณจัดซื้อวัสดุครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์ ให้เพียงพอและมีบุคลากรด้านการจัดระบบเทคโนโลยี และ 4) ด้านการปรับปรุง ควรมีจำนวนเครื่องและอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่สามารถใช้งานได้ มีเครื่องมือสื่อสาร เช่น โทรศัพท์, โทรศัพท์มือถือ มีความพร้อมในการใช้งาน และมีจำนวนอุปกรณ์วัสดุที่ใช้สำหรับการใช้ Internet มีความพร้อมใช้งานเสมอ และ สอดคล้องกับที่ Telem และ Tehita (2001: 78) ได้ศึกษา พบว่า การใช้นวัตกรรมคอมพิวเตอร์ ในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอิสราเอล มีการบริหารจัดการระบบข้อมูลข่าวสารสารสนเทศที่ดี มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติงานของครู – อาจารย์ ทำให้เกิดความน่าเชื่อถือในการจัดการเรียนรู้ การประเมินผลและยังส่งผลต่อระบบการนิเทศติดตามผลการปฏิบัติงานของครู

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรมีการพัฒนาครูและบุคลากรในการใช้ ICT ในการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนส่งเสริมนิสัยรักการอ่านด้วยการใช้โปรแกรมคาราโอเกะ และครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน CAI นอกจากนี้ผู้บริหารจะส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนรู้แล้ว เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสูงสุด ผู้บริหารยังต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน และนำไปสู่การคุณภาพของผู้เรียนต่อไป

1.2 ด้านอินเทอร์เน็ตและการติดต่อสื่อสาร สถานศึกษามีคู่มือและเอกสารประกอบสำหรับค้นคว้าเกี่ยวกับเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต และการติดต่อสื่อสารที่เป็นทันสมัย ผู้บริหารสนับสนุนให้มีการจัดทำคู่มือและเอกสารประกอบ สำหรับค้นคว้าเกี่ยวกับเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต และการติดต่อสื่อสารที่เป็นทันสมัย ทุกคนสามารถเข้าถึงได้

1.3 ด้านการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจึงควรเล็งเห็นถึงความสำคัญของการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศอย่างเป็นระบบ รวมไปถึงการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน และการปฏิบัติงานของโรงเรียน ทุกสถานศึกษาควรมีระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ISDN, ADSL, IP Star, Leased Line หรือบริการอื่นที่มีความเร็วตั้งแต่ 512 Kbps ขึ้นไป สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดสรรงบประมาณหรือติดตั้งเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีความเร็วสูงให้กับทุกโรงเรียนเพื่อใช้บริหารสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 ควรมีการศึกษารูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษาเขต 29

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ* (ฉบับที่ 2). กรุงเทพฯ : กระทรวงฯ.
- กรณีกา งามล้ำยอง.(2549). *สภาพปัญหาและความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนการสอนของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1* [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์] มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- กรณีการ์ พิมพรส. (2546). *สภาพและปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการเรียน การสอนวิทยาศาสตร์ของครูในโรงเรียนมัธยมที่เข้าร่วมโครงการเครือข่าย คอมพิวเตอร์เพื่อ โรงเรียนไทย สังกัดกรมสามัญศึกษา 10* [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์] จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- กรวิทย์ เลิศศิริ. (2548). *การศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน* [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์] มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- กิดานันท์ มลิทอง. (2548). *เทคโนโลยีและการสื่อสารเพื่อการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์.
- กิตติพงษ์ พุ่มพวง. (2547). *ผลของการใช้กลวิธีการกำกับตนเองในบทเรียนบนเว็บวิชาวิทยาศาสตร์ ใน ระบบบริหารจัดการเรียนรู้ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์] มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 สำนักงาน. (2563). *ข้อมูลสารสนเทศทางกาศึกษา สพม 29*. [http:// www.secondary29.go.th/](http://www.secondary29.go.th/)
- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงาน. (2560). *การจัดระบบบริหารและสารสนเทศภายใน สถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงาน. (2563). *เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา MIS*. (ออนไลน์) <http://learners.in.th/post/tag/เทคโนโลยีสารสนเทศ2 เพื่อการบริหาร การศึกษาMIS.html>.
- ครรชิต มาลัยวงศ์. (2546). *ระบบอินเทอร์เน็ตกับการศึกษา*. *ไอทีปริทัศน์*, 11(5).
- จันทร์ฉาย ไชยจันทร์. (2548). *สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์* [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- จิรวรรณ เล่งพานิชย์. (2551). *ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดขอนแก่น* [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จิรศักดิ์ จันกัน. (2549). *พฤติกรรมปัญหาการใช้อินเทอร์เน็ตของนักเรียนและนักศึกษา วิทยาลัยเทคนิค แพร่* [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์] มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตต์.
- จำนง ภูมิพันธ์. (2553). *ศึกษาสภาพและการใช้ไมโครคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ* [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ไม่ได้ ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.

- จำเนียร ดวงศรีแก้ว. (2553). พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ฉนวน อุทโท. (2553). การศึกษาสภาพและปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์.
- ชัยวัฒน์ รัตนรุ่งโรจน์. (2546). สถานภาพการใช้อินเทอร์เน็ตในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญจังหวัดขอนแก่น [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ณาทยา ฉาบนาถ. (2546). คอมพิวเตอร์ เล่ม 5 ระบบเครือข่ายและอินเทอร์เน็ต. กรุงเทพฯ: เอส.พี. ซี.บุ๊ค.
- ดารุณี วีระชานนท์. (2546). สภาพปัญหาและรูปแบบการจัดระบบสารสนเทศสงวนวิชาการโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครพนม.
- ทิพย์วรรณ อรุณศรี. (2545). การใช้อินเทอร์เน็ตของอาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ที่เข้าร่วมโครงการเครือข่ายคอมพิวเตอร์เพื่อโรงเรียนไทย [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทวีศักดิ์ กอนันตกุล. (2546). นโยบาย ICT ในประเทศไทยและต่างประเทศ. นนทบุรี: สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- ธีรพงษ์ วงศ์ประเสริฐ. ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้อินเทอร์เน็ตของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาคอมพิวเตอร์ธุรกิจในอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์] มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, 2548
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ประกอบ คุปรัตน์. (2547). พัฒนาหลักสูตรเพื่อการพัฒนาความเป็นผู้นำและการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์.
- พิเชฐ ดุรงค์เวโรจน์ และคณะ. (2550). นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการศึกษาของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- วาสนา สุขกระสานติ. (2550). โลกของคอมพิวเตอร์และสารสนเทศ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิทยา สุกตบวร. (2548). ระบบเครือข่ายและเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- Becta, C. (2008). *Teaching and Learning: What is ICT?* (Serial online). Available: <http://www.ictadvice.org.uk>
- Chauvin, Wynfer Mcfatridge. (1998). *Perception of Rural East Texas K-12 Teachers Regarding the Integration of the Internet into the Classroom as a Resource Education Technology*, Rural Education. Texas: Texas A & M University.

การศึกษาปัญหาและความต้องการที่จำเป็นเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการ
เรียนรู้เพื่อส่งเสริมความรอบรู้ในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

Study of Problems and Needs for Development of Instructional
Model to Promote Teenage Pregnancy Prevention Literacy of
Junior High School Students

ชนิดาภา ขอสุขวรกุล^{1*}, ชาติชาย ม่วงปฐม², จุฬามาศ จันทรศรีสุคต³, สุภัทรา วันเพ็ญ⁴
Chanidapa Khorsukworakul^{1*}, Chatchai Muangpatom², Julamas Jansrisukot³,
Supatra Wanpen⁴

¹ สาขาหลักสูตรและการเรียนการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

¹Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Graduate studies, Udon Thani Rajabhat University

^{2,3,4} สาขาหลักสูตรและการเรียนการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

²Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Graduate studies, Udon Thani Rajabhat University

*Corresponding email: chanidapa.k@sskru.ac.th

Received: 11 November 2021; Revised: 13 December 2021; Accepted: 14 December 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาของการจัดการเรียนการสอนเรื่องเพศศึกษาและการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น 2) ศึกษาความต้องการที่จำเป็นสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความรอบรู้ในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านความรู้ด้านสุขภาพ ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนรายวิชาสุขศึกษา ครูประจำชั้น ครูแนะแนว พยาบาลเชี่ยวชาญผู้ มีประสบการณ์การดูแลสุขภาพวัยรุ่น ผู้ปกครองนักเรียนวัยรุ่น นักเรียนชายและนักเรียนหญิงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 รวมกลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่ม จำนวน 55 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาของการจัดการเรียนการสอนเรื่องเพศศึกษาและการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พบว่า ทักษะคิดต่อการมีเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์วัยรุ่นของครูและผู้ปกครองส่วนใหญ่เห็นว่า การมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม ในขณะที่วัยรุ่นส่วนหนึ่งเห็นว่าการมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นเป็นเรื่องปกติ ส่วนสาเหตุและปัจจัยเสี่ยงของการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ได้แก่ ปัจจัยด้านพัฒนาการของวัยรุ่น ค่านิยมและทัศนคติ การเลี้ยงดูของครอบครัว สภาพทางสังคมและสิ่งแวดล้อม และด้านสื่อสังคม สภาพการจัดการเรียนการสอนเพศศึกษาและการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรในปัจจุบันพบว่ามีปัญหาทั้งด้านหลักสูตร ครูผู้สอน สื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล

2) ความต้องการที่จำเป็นสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความรอบรู้ในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร พบว่า มีข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความรอบรู้ในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ทั้งหมด 6 ด้านได้แก่ ด้านหลักสูตร เนื้อหา ครูผู้สอน กิจกรรมการจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และ ด้านการวัดและการประเมินผล

คำสำคัญ : ปัญหาและความต้องการที่จำเป็น, รูปแบบการจัดการเรียนรู้, ความรอบรู้ในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร

ABSTRACT

This research is qualitative research. The objectives were to 1) Study the problematic state of sex education instruction and teenage pregnancy prevention; 2) Study needs for the development of the instructional model to enhance teenage pregnancy prevention literacy. The sample includes specialist in health literacy and transformative learning, school administrator, health education teacher, homeroom teacher, guidance teacher, a specialist nurse who has experience in health's adolescent, teenager's parents, male and female students in grade 10, a total sample are 55 people. Collect data through in-depth interviews and group discussions. Data were analyzed using content analysis methods.

The results showed that 1) The problematic state of sex education instruction and teenage pregnancy prevention found that most teachers and parent's attitudes towards sex and teenage pregnancy are inappropriate, while some adolescents consider it normal to have sex in adolescence. The causes and risk factors that cause premature pregnancy include the developmental factors of adolescents, values and attitudes, family's caring, social and environmental conditions, and social media. The present state of sex education and premature pregnancy prevention instruction found that there were still problems in the curriculum, teachers, instructional media, and measurement and evaluation. 2) Needs for the development of the instructional model to enhance teenage pregnancy prevention literacy found that the recommendations for the development of an instructional model to enhance teenage pregnancy prevention literacy were suggestions in all 6 areas: curriculum, content, teachers, instructional activities, instructional materials and measurement and evaluation.

Keywords: Problems and Needs, Instructional Model, Teenage Pregnancy Prevention Literacy

บทนำ

การตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรหรือการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น เป็นปัญหาที่ทุกประเทศทั่วโลกให้ความสำคัญและตื่นตัวที่จะหามาตรการและวิธีการป้องกันแก้ไขปัญหา ทั้งนี้ เพราะเป็นปัญหาที่เชื่อมโยงกับคุณภาพชีวิตของประชากรทุกกลุ่มวัยตั้งแต่แรกเกิด วัยเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ และวัยสูงอายุ ปัญหาดังกล่าวมีความซับซ้อนเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน ซึ่งเป็นภาระและส่งผลต่อการพัฒนาประเทศชาติ (ธีรศักดิ์ ลักษณะนันท์ และ สมพร อิทธิเดชพงษ์, 2558) องค์การอนามัยโลกรายงานว่า ทุก ๆ ปีจะมีวัยรุ่นหญิงคลอดบุตรประมาณ 16 ล้านคน ส่วนใหญ่เป็นประเทศที่มีรายได้ต่ำและปานกลาง วัยรุ่นหญิงที่มีอายุระหว่าง 15-19 ปีได้รับการทำแท้งที่ไม่ปลอดภัยประมาณสามล้านคนต่อปี ในประเทศที่มีรายได้ต่ำและปานกลางพบว่า ภาวะแทรกซ้อนจากการตั้งครรภ์และการคลอดบุตรเป็นสาเหตุการตายอันดับต้นๆของวัยรุ่นหญิงอายุระหว่าง 15-19 ปี อัตราการเสียชีวิตในทารกแรกเกิดสูงกว่า ร้อยละ 50 ในการคลอดจากมารดาวัยรุ่น (กรมอนามัย, 2562) องค์การสหประชาชาติจึงได้กำหนดให้การลดอัตราการคลอดในวัยรุ่นอายุ 15-19 ปีเป็นหนึ่งในตัวชี้วัดของเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals, MDGs) และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals, SDGs) และกำหนดให้การลดอัตราการคลอดในวัยรุ่นอายุ 10-14 ปีและอายุ 15-19 ปีเป็นส่วนหนึ่งของตัวชี้วัดในการบรรลุเป้าหมายที่ 3 ว่าด้วยการสร้างหลักประกันให้คนมีชีวิตที่มีคุณภาพและส่งเสริมสุขภาพที่ดีของคนทุกเพศทุกวัยที่นานาชาติต้องการบรรลุให้ได้ภายในปี.ศ.2573 (WHO, 2014)

การวิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้มของสังคมไทยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ก็พบว่า ปัญหาที่สำคัญของวัยรุ่นคือ การตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร สาเหตุของการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร เกิดจากการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งวิวัฒนาการความเจริญในด้านต่างๆ ความเป็นอยู่ของวัยรุ่นแปรเปลี่ยนไปตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมในปัจจุบัน การดำรงชีพของครอบครัวจำนวนมากต้องดิ้นรนทำมาหาเลี้ยงชีพ ไม่สามารถดูแลเด็กให้เติบโตอย่างมีคุณภาพได้ เด็กจำนวนมากรับมือกับความเปลี่ยนแปลงของตนเองเมื่อก้าวเข้าสู่วัยรุ่นไม่ได้ และไม่สามารถปรับตัวให้เท่าทันสภาพแวดล้อมรอบตัวได้ ประกอบกับเด็กเจริญเติบโตเข้าสู่วัยรุ่นเร็วขึ้น การขาดโอกาสเรียนรู้เรื่องเพศวิถี ขาดความเข้าใจและขาดการฝึกฝนทักษะชีวิต การไม่สามารถเข้าถึงบริการสุขภาพที่เป็นมิตร การเข้าถึงสื่อทุกรูปแบบได้โดยไร้ขีดจำกัด ส่งผลให้เด็กมีพฤติกรรมทางเพศเร็วขึ้น (กรมอนามัย, 2560) ซึ่งมีการวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่า การใช้สื่อสังคมออนไลน์และโทรศัพท์มือถือ ส่งผลต่อการมีเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร โดยวัยรุ่นที่ดูเนื้อหาทางเพศที่เผยแพร่ผ่านสื่อต่าง ๆ มากขึ้น จะมีการรับรู้ที่ผิดเกี่ยวกับเรื่องเพศและมีเพศสัมพันธ์เร็วก่อนวัยอันควร ส่งผลให้มีเพศสัมพันธ์โดยไม่ได้มีการป้องกันจนเกิดการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรเพิ่มขึ้น (Kimemia & Mugambi, 2016)

การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นมีผลกระทบทั้งด้านสังคมและด้านสุขภาพ ผลกระทบด้านสังคม ได้แก่ การสร้างความอับอายให้กับครอบครัว นำไปสู่ปัญหาครอบครัว ปัญหาทางเศรษฐกิจ เนื่องจากการศึกษาน้อย เสียโอกาสในการประกอบอาชีพที่มีรายได้สูง ทำให้รายได้ไม่เพียงพอจึงมีความเสี่ยงในการเข้าไปเกี่ยวข้องกับอาชญากรรม ยาเสพติด และความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ ทั้งในตัววัยรุ่น ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2559) การเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว การแต่งงานในขณะที่ยังน้อย ไม่มีความรู้และความพร้อมในการดูแลเด็ก ปัญหาความยากจนและความลำบากในการจัดหาที่อยู่อาศัย อีกทั้งยังต้องรับมือกับทัศนคติในเชิงลบและการตีตราทางสังคม (กรมอนามัย, 2560) เสียโอกาสทางการศึกษา หน้าที่การงาน รวมทั้งรายได้ในอนาคต การขาดความพร้อมในการเลี้ยงดูบุตร ส่งผลให้เด็กจำนวนหนึ่งถูกทอดทิ้ง หรือเติบโตมาอย่างไม่มีคุณภาพ (ธีรศักดิ์ ลักษณะนันท์ และ สมพร อิทธิเดชพงษ์, 2558)

ผลกระทบต่อด้านสุขภาพ ได้แก่ ภาวะช็อค การคลอตก่อนกำหนด การคลอตกยาก การผ่าตัดคลอด ทารกออกทางหน้าท้อง ภาวะตกเลือดหลังคลอด ภาวะความดันโลหิตสูง ภาวะถุงน้ำคร่ำแตกก่อนกำหนด โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคเอดส์ การแท้งและภาวะแทรกซ้อน การเสียชีวิตของมารดา การเสียชีวิตของทารก เด็กแรกเกิดน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2559)

การแก้ไขปัญหาดังกล่าว รัฐบาลได้เห็นสมควรให้สร้างกลไกในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และการดำเนินการร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานของเอกชน และประชาสังคม เพื่อบูรณาการให้การป้องกันและแก้ไขปัญหการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเป็นรูปธรรม มีความเป็นเอกภาพ และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงได้ตราพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2559 ขึ้น โดยมีสาระสำคัญในมาตราที่ 6 คือ ให้สถานศึกษาดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น โดย จัดให้มีการเรียนการสอนเรื่องเพศวิถีศึกษาให้เหมาะสมกับช่วงวัยของนักเรียน จัดหาและพัฒนาผู้สอนให้สามารถสอนเพศวิถีศึกษาและให้คำปรึกษาในเรื่องการป้องกัน และแก้ไขปัญหการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นแก่นักเรียน จัดให้มีระบบการดูแล ช่วยเหลือ และคุ้มครองนักเรียนหรือนักศึกษาที่ตั้งครรภ์ให้ได้รับการศึกษาด้วยรูปแบบที่เหมาะสมและต่อเนื่อง รวมทั้งจัดให้มีระบบการส่งต่อ ให้ได้รับบริการอนามัยการเจริญพันธุ์และการจัดสวัสดิการสังคมอย่างเหมาะสม และแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ได้กำหนดให้ความรอบรู้ในการดูแลสุขภาพเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรในการจัดการเรียนการสอน และในเป้าหมายการพัฒนาเป้าหมายที่ 4 ตัวชี้วัดที่ 4.5 คือ การคลอตกในผู้หญิงกลุ่มอายุ 15-19 ปี ลดลง (กรมอนามัย, 2560)

การวิจัยเพื่อประเมินความรอบรู้ด้านสุขภาพของวัยรุ่นหญิงไทยระหว่างอายุ 15-21 ปี ในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ยังพบว่า วัยรุ่นร้อยละ 95.5 มีความรอบรู้ด้านสุขภาพในระดับไม่ตีพอ ส่วนพฤติกรรมการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร พบว่า ร้อยละ 51.4 มีพฤติกรรมอยู่ในระดับพอใช้ ร้อยละ 46.7 อยู่ในระดับไม่ตีพอ และมีเพียงร้อยละ 1.8 เท่านั้นที่มีพฤติกรรมการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบของความรอบรู้ด้านสุขภาพก็พบว่า วัยรุ่นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพในเกือบทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับไม่ตี (กรมอนามัย, 2559) ยกเว้นด้านการตัดสินใจเลือกปฏิบัติ ที่อยู่ในระดับพอใช้แต่นำมไปอยู่ในระดับไม่ตี จึงควรพัฒนาความรอบรู้ด้านสุขภาพในวัยรุ่นทุกองค์ประกอบ ผู้วิจัยเสนอให้มีการปรับปรุงหลักสูตร และการอบรมเยาวชนให้มีพื้นฐานเกี่ยวกับการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรตั้งแต่วัยเยาว์ เพื่อให้เยาวชนมีความรู้เป็นอาวุธติดตัวในการตัดสินใจเลือกทางเดินชีวิตที่ถูกต้อง (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2559)

การเรียนการสอนเพศวิถีศึกษาในปัจจุบันยังมีช่องว่างเชิงคุณภาพ เช่น วิธีสอนส่วนใหญ่เน้นการบรรยาย ขาดสื่อการสอนที่น่าสนใจ ครูสอนเพศวิถีศึกษาไม่ได้รับการอบรมการสอนเพศวิถีศึกษา การเรียนการสอนยังไม่ครอบคลุมรอบด้านในทุกประเด็น นอกจากนี้ การสอนยังไม่เอื้อให้นักเรียนนำความรู้จากชั้นเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ถึงแม้ว่ากระทรวงสาธารณสุขจะมีนโยบายส่งเสริมการพัฒนาบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชนตั้งแต่ปี พ.ศ.2542 โดยปัจจุบันมีการจัดบริการแก่วัยรุ่นทุกกลุ่มในบริบทต่างๆ ได้แก่ สถานบริการสาธารณสุข สถานศึกษาและชุมชน อย่างไรก็ตามยังพบว่าจำนวนวัยรุ่นที่เข้ามาใช้บริการยังน้อยอยู่ (กระทรวงสาธารณสุข, 2557) คณะกรรมการพัฒนาอนามัยการเจริญพันธุ์แห่งชาติ กรมอนามัย ได้เสนอปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้สามารถแก้ไขและป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น คือ การสร้างทักษะชีวิตและความรอบรู้ด้านสุขภาพเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรของเด็ก และเยาวชนไทยให้สามารถนำไปใช้ในการคิดและตัดสินใจเลือกปฏิบัติในวิถีเพศที่ปลอดภัย (รณชัย โทมสมภาค, 2559) และ นัทบีม (Nutbeam, 2015) ได้เสนอว่า การสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพให้แก่บุคคล

สามารถทำได้โดยการให้ความรู้ผ่านการจัดการศึกษาในภาคบังคับให้แก่นักเรียน และการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อให้บุคคลเกิดความตระหนักและเปลี่ยนแปลงตนเองให้มีพฤติกรรมทางสุขภาพที่เหมาะสมและสามารถป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรได้ด้วยตนเอง ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาปัญหาและความต้องการที่จำเป็นเพื่อให้เกิดความเข้าใจปัญหาและความต้องการที่แท้จริงสามารถนำข้อมูลมาใช้เป็นฐานในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้กลุ่มวัยรุ่นมีความรอบรู้ในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น
2. เพื่อศึกษาความต้องการที่จำเป็นสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความรอบรู้ในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นและวิเคราะห์ความต้องการที่จำเป็นสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างความรอบรู้ในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยศึกษาในกรณีโรงเรียนขนาดใหญ่ในเขตจังหวัดอุดรธานี ที่สอนนักเรียนทั้งเพศชายและเพศหญิง ระยะเวลาการศึกษาในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2562 วิธีการศึกษา เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus group) การวิจัยนี้ได้รับการรับรองการวิจัยในมนุษย์โครงการวิจัยเลขที่ อว 0622.7/263 จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ลงวันที่ 11 กันยายน พ.ศ 2562 มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรคือครู ผู้ปกครอง และนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดอุดรธานี การวิจัยนี้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการสนทนากลุ่มที่มีประสิทธิภาพจะใช้กลุ่มตัวอย่างประมาณ 6-12 คน (เก็จกนก เอื้อวงศ์, 2562) ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างกลุ่มละ 12 คน ทั้งหมด 4 กลุ่ม และกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์อีก 7 คน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเป็น 55 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติที่กำหนดคือ เป็นผู้บริหารโรงเรียน เป็นผู้เชี่ยวชาญ ผู้สอนหรือให้การปรึกษาเกี่ยวกับสุขภาพทางเพศวัยรุ่น และเป็นนักเรียนที่เคยผ่านการเรียนรายวิชาเพศศึกษามาแล้ว จึงกำหนดดังนี้ กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียน 2 คน หัวหน้าหมวดวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านความรู้ด้านสุขภาพ 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการดูแลสุขภาพวัยรุ่น 1 คน กลุ่มตัวอย่างในการสนทนากลุ่มได้แก่ กลุ่มแรก ประกอบด้วย ครูผู้สอนรายวิชาสุขศึกษา จำนวน 5 คน ครูประจำชั้นจำนวน 2 คน ครูแนะแนว 1 คน พยาบาลระดับเชี่ยวชาญผู้มีประสบการณ์การดูแลสุขภาพวัยรุ่น จำนวน 2 คน ผู้ปกครองนักเรียนวัยรุ่น จำนวน 2 คน กลุ่มที่สอง ได้แก่ นักเรียนหญิงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มที่สาม ได้แก่ นักเรียนชายระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มที่สี่ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หญิง 6 คน ชาย 6 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและข้อคำถามปลายเปิด สำหรับการสนทนากลุ่มที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวัยรุ่น ความรอบรู้ด้านสุขภาพและการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพวัยรุ่น 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) พบว่าได้ค่า IOC 0.8-1.0 มีข้อคำถามหลัก 2 ข้อ ได้แก่

1) สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ประกอบด้วยประเด็นคำถาม ปัญหาเกี่ยวกับการตั้งครรภ์วัยรุ่น สาเหตุและปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เกิดปัญหา ปัญหาของการจัดการเรียนการสอนเพศศึกษาและการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร

2) ความต้องการที่จำเป็นสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความรอบรู้ในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ประกอบด้วยประเด็นคำถาม ควรพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพศศึกษาและการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรอย่างไรเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ประสานงานผ่านผู้อำนวยการโรงเรียนเพื่อชี้แจงโครงการวิจัยและขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลในโรงเรียน รวมทั้งการส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์นัดสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญนอก

2) นัดสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มวิชาสุขภาพศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านความรู้ด้านสุขภาพ ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ตามแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

3) นัดวันเวลาในการสนทนากลุ่ม (Focus group) ดำเนินการสนทนากลุ่ม 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มครูและผู้ปกครอง นักเรียนหญิง นักเรียนชาย และกลุ่มนักเรียนรวมหญิงชาย โดยดำเนินการในวันเดียวกัน แต่นัดสนทนากลุ่มทีละกลุ่ม แต่ละกลุ่มใช้เวลาในการสนทนากลุ่ม 60-90 นาที

4) ระหว่างการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม จะทำการบันทึกเสียงตลอดระยะเวลา ในขณะที่สัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม มีผู้ช่วยวิจัย 2 คนช่วยจดบันทึกคำ และผู้ช่วยถ่ายภาพ 1 คน

5) เมื่อดำเนินการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มเสร็จสิ้น ผู้วิจัยทำการสรุปประเด็นสำคัญที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ให้ผู้ร่วมวิจัยได้รับทราบข้อมูลว่าถูกต้องตรงกันหรือไม่ และสามารถนำเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมได้ในกรณีที่เห็นว่าข้อมูลยังไม่ครบถ้วน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำบันทึกข้อมูลที่ได้รับคืนทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำข้อมูลที่ได้อ่านวิเคราะห์และแปลผลตามลำดับ การตรวจสอบข้อมูล เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวแล้ว ก่อนจะทำการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะมีการตรวจสอบข้อมูลก่อน เพื่อเป็นการยืนยันความน่าเชื่อถือและความเที่ยงตรงและเพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้เป็นไปด้วยความถูกต้องน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยจึงได้ตรวจสอบข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพตามหลักการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) โดยตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) คือ การใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกันหลายวิธีเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีการตอบแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม (สัจญา เคนาภูมิ, 2558) การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) ตามประเด็นข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม โดยทำการวิเคราะห์ 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นแรก การเตรียมและการจัดการข้อมูล (Preparing and organizing the data) โดยการถอดเนื้อความจากเทปแล้วเขียน

บันทึกรายงานข้อมูล ขั้นที่สอง การจัดข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่โดยการกำหนดรหัสให้ข้อมูล (Coding) และขั้นสุดท้ายคือ การนำเสนอข้อมูล (Representing the data) (Creswell, 2013) ทำการสรุปข้อมูลเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง เพื่อเสริมสร้างความรอบรู้ในการป้องกันการตั้งครรภก่อนวัยอันควร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นต่อไป

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 7 คน และดำเนินการสนทนากลุ่มทั้งหมด 4 กลุ่ม มีผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม กลุ่มละ 2-3 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 55 คน ผู้วิจัยนำเสนอรายงานผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการตั้งครรภในวัยรุ่น ประกอบด้วย 3 ประเด็น ได้แก่

1.1 ทศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภวัยรุ่น ในทัศนคติของครูและผู้ปกครองส่วนใหญ่เห็นว่า การมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม เพราะเป็นวัยที่ต้องศึกษาหาความรู้ เพราะยังไม่มีความรู้ในการป้องกันตนเอง ขาดความพร้อมหลายด้าน จะทำให้เกิดความผิดพลาดและเกิดผลเสียต่อตนเอง การเรียนและครอบครัว ดังคำกล่าวของครูและผู้ปกครองได้กล่าวไว้ ดังนี้ “การมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นถือเป็นเรื่องไม่เหมาะสม เพราะเด็กยังไม่รู้วิธีการป้องกันตัวเอง อาจจะทำให้ท้องในวัยเรียนได้” (ครู 1) “เด็กนักเรียนยังไม่ควรมีเพศสัมพันธ์เพราะยังดูแลตัวเองไม่ได้เลย ความรู้ก็ยังไม่ดี ถ้าท้องตอนเรียนก็ต้องออกจากโรงเรียนอีก ส่วนใหญ่ที่ออกไปแล้วโรงเรียนก็ติดต่อไม่ได้ แล้วก็ไม่ค่อยกลับมาเรียนใหม่” (ครู 4) “การที่เด็กจะมีเพศสัมพันธ์ก็ถือว่าเป็นเรื่องธรรมชาติ แต่ผมคิดว่ามันยังไม่เหมาะสม เพราะเด็กเขายังรับผิดชอบตัวเองไม่ได้เลย ถ้าท้องตอนเรียนหนังสือก็ลำบาก” (ผู้ปกครอง 1) ครูส่วนหนึ่งคิดว่า การมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นเป็นเรื่องปกติ เพราะเป็นความต้องการตามวัย ตามธรรมชาติของมนุษย์ เช่น ครูและผู้ปกครองได้กล่าวไว้ว่า “การมีเพศสัมพันธ์จริง ๆ แล้วก็เป็นเรื่องปกติ เพราะร่างกายวัยรุ่นมีการเจริญพันธุ์ ทำให้มีความต้องการทางเพศได้” (ครู 3) “การที่วัยรุ่นจะมีเพศสัมพันธ์ก็ถือว่าไม่ผิดอะไร เพราะเป็นความต้องการตามธรรมชาติของมนุษย์ เพียงแต่ว่าผู้ใหญ่ต้องให้ความรู้ในการป้องกันการตั้งท้องและการติดโรคต่าง ๆ ให้เขาอย่างเหมาะสม” (ผู้ปกครอง 2) ส่วนทัศนคติของนักเรียนส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นว่า การมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม ดังที่นักเรียนได้กล่าวไว้ว่า “การมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น เป็นเรื่องไม่ดี เพราะวัยรุ่นยังไม่พร้อม จะทำให้ตั้งครรภได้” (นักเรียน 1) “เพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นถือเป็นเรื่องไม่เหมาะสม เพราะจะทำให้ท้องและอาจเกิดปัญหาการทำแท้งได้” (นักเรียน 2) “การมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นถือเป็นเรื่องไม่เหมาะสม เพราะวัยรุ่นยังรับผิดชอบครอบครัวไม่ได้และไม่สามารถเลี้ยงดูเด็กได้” (นักเรียน 3) นักเรียนส่วนหนึ่งบอกว่า การมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นเป็นเรื่องปกติ ซึ่งนักเรียนบางส่วนได้กล่าวไว้ว่า “การมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นเป็นเรื่องปกติ เพราะวัยรุ่นมีความอยากรู้อยากลอง และถือเป็นการเรียนรู้ในแบบหนึ่ง” (นักเรียน 6) “การมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นถือว่าไม่ผิดอะไร บางครั้งก็เป็นสิ่งที่จะช่วยคลายเครียดได้และทำให้มีความสุข” (นักเรียน 7) “การมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นไม่ใช่เรื่องที่ไม่ดีอะไร เพราะสมัยนี้โลกก็เปิดกว้างมากกว่าสมัยก่อน” (นักเรียน 11) ด้านทัศนคติต่อการตั้งครรภวัยรุ่นพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 48 คนมีความคิดเห็นเหมือนกันว่า เป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม เพราะจะทำให้เกิดปัญหาต่างๆมากมายทั้งปัญหาครอบครัว ปัญหาสุขภาพ ปัญหาทางสังคม และปัญหาด้านการเรียน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่กล่าวว่า “การตั้งครรภในวัยรุ่น ถือว่าไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง เพราะวัยรุ่นยังไม่มีความพร้อมทุก ๆ ด้าน การตั้งครรภในวัยเรียนจะทำให้เรียนหนังสือไม่จบ ครอบครัวก็แบกภาระเลี้ยงดูไม่ไหว” (ผู้ปกครอง

1) “การตั้งครรรภ์ในวัยเรียนถือเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม เพราะจะทำให้เด็กเสียโอกาสทั้งด้านการศึกษาที่สูงขึ้นและการทำงาน ส่วนใหญ่เด็กที่ท้องแล้วออกจากโรงเรียนไปก็จะว่างงาน หรือไม่ก็ไปทำงานรับจ้างที่ได้เงินน้อย” (ครู 2) “ถ้าใครท้องตอนเรียนหนังสืออยู่ก็จะเรียนหนังสือไม่จบ เพราะไม่กล้ามาโรงเรียนอายุเพื่อน อาจจะไปทำแท้งก็ได้ เลี้ยงลูกก็ยังไม่เป็น” (นักเรียน 1)

1.2 สาเหตุและปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เกิดการตั้งครรรภ์ก่อนวัยอันควร สามารถแบ่งออกได้ 5 ปัจจัยหลัก ดังนี้

1) ปัจจัยด้านพัฒนาการของวัยรุ่น ได้แก่ การขาดความรู้เกี่ยวกับเพศศึกษา ขาดความรู้เรื่องการคุมกำเนิด ไม่รู้วิธีป้องกัน มีอารมณ์ชั่ววูบ คึกคะนอง ทำอะไรไม่ค่อยคิด อยากรู้อยากลอง

2) ด้านค่านิยมและทัศนคติ ได้แก่ การแต่งตัวล่อแหลม ค่านิยมการมีแฟน การออกเดทนัดแฟนในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันวาเลนไทน์ วันลอยกระทง วัยรุ่นหลายคนต่างก็บอกว่าวันดังกล่าวนั้นเขาเรียกกันว่า “วันเสียตัว” นอกจากนี้ยังมีค่านิยมของวัยรุ่นชายที่ต้องการมีแฟนหลายคนเพื่อเป็นการอวดเพื่อน ๆ ว่าตัวเองเจ๋ง และมีการนับแต้มแข่งกันด้วย

3) ด้านครอบครัว ได้แก่ การเลี้ยงดูแบบตามใจ การปล่อยปละละเลยเรื่องพฤติกรรมการแสดงออกของวัยรุ่น ครอบครัวแตกแยก พ่อแม่หย่าร้างหรือแยกทางกัน เด็กบางคนอยู่กับยาย พ่อแม่ไม่ได้ดูแลตัวเอง ขาดคนดูแลให้คำปรึกษา ขาดการดูแลและควบคุมพฤติกรรมจากผู้ปกครอง ขาดความตระหนักถึงปัญหาที่จะตามมา ผู้ปกครองไม่มีเวลาติดตามพฤติกรรมของบุตรหลาน

4) ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การอยู่หอพัก อยู่สองต่อสองในที่ลับตาคน เพื่อนชวนเพื่อน เทียวกลางคืน สุรา ยาเสพติด แหล่งท่องเที่ยวที่เข้าถึงได้ง่าย วัยรุ่นมีโอกาสอยู่ด้วยกันตามลำพัง ว่าจะเป็นที่บ้านหรือหอพัก ถูกผู้ใหญ่บังคับคุกคามทางเพศ

5) ด้านสื่อสังคม ได้แก่ การติดต่อสื่อสารที่รวดเร็วเข้าถึงสื่อง่ายขึ้น สามารถหาкуได้ง่ายจากสื่อสังคมออนไลน์ การเลียนแบบสื่อลามก

1.3 สภาพการจัดการเรียนการสอนเพศศึกษาและการป้องกันการตั้งครรรภ์ก่อนวัยอันควรในปัจจุบัน แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่

1) ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า หลักสูตรรายวิชาเพศศึกษายังไม่ครอบคลุมทุกโรงเรียน บางแห่งยังสอนรวมในรายวิชาสุขศึกษา ซึ่งทำให้มีเวลาเรียนจำกัด ครูไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ครอบคลุมทุกสาระเกี่ยวกับเพศศึกษาและการป้องกันการตั้งครรรภ์ก่อนวัยอันควร ทำให้มีข้อจำกัดด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ครูจึงใช้วิธีการสอนแบบบรรยายและให้นักเรียนทำรายงานมากกว่าการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย

2) ด้านครูผู้สอน ครูส่วนใหญ่เห็นว่า ตนเองมีความเชี่ยวชาญในรายวิชาสุขศึกษา แต่รายวิชาเพศศึกษาและการป้องกันการตั้งครรรภ์ก่อนวัยอันควรนั้นยังขาดความรู้ความเชี่ยวชาญและไม่มีประสบการณ์การดูแลหญิงตั้งครรรภ์วัยรุ่น จึงคิดว่าตนเองสอนได้ไม่ดีและอยากให้เจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุขมาช่วยสอน เพราะจะสามารถสอนได้ลึกซึ้งและยกตัวอย่างให้นักเรียนเห็นภาพได้ดีกว่า

3) ด้านสื่อการเรียนการสอน ครูและผู้ปกครองเห็นว่า มีสื่อการเรียนการสอนด้านเพศศึกษาและการป้องกันการตั้งครรรภ์ก่อนวัยอันควรมากมายทางสื่อสังคมออนไลน์ แต่นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้สนใจเข้าไปศึกษาหาความรู้ ในทางตรงกันข้าม นักเรียนกลับสนใจดูสื่อที่มีเนื้อหาชกแจงการกระทำด้านลบมากกว่า ซึ่งวัยรุ่นส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการป้องกัน จึงทำให้เกิดพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม และทำให้วัยรุ่นบางคนตั้งครรรภ์ก่อนวัยอันควร นอกจากนี้ การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนก็มีเวลาจำกัด ครูจึงสามารถใช้สื่อประกอบการเรียนรู้ได้เพียงส่วนน้อยเพราะต้องเน้นการสอน

เนื้อหาสาระความรู้ที่จะต้องสอบมากกว่า ด้านนักเรียน ส่วนใหญ่เห็นว่า สื่อการเรียนการสอนยังมีน้อย และไม่ค่อยสะท้อนเรื่องจริงเท่าที่ควร นักเรียนเสนอให้พัฒนาสื่อที่มีเนื้อหาเรื่องราวคล้ายชีวิตจริงมากขึ้น เพื่อจะได้นำไปใช้ตัดสินใจเมื่อตนเองต้องเจอปัญหาในชีวิตจริงได้

4) ด้านการวัดและประเมินผล ผู้เข้าร่วมการวิจัยเห็นว่า การประเมินผลรายวิชา เพศศึกษาในปัจจุบัน สามารถประเมินได้เฉพาะด้านความรู้โดยการสอบในชั้นเรียน แต่ด้านอื่น ๆ เช่น ความเชื่อ ทศนคติ หรือพฤติกรรมทางเพศของนักเรียนยังไม่ได้ทำการประเมินอย่างจริงจัง รวมทั้งยังขาดเครื่องมือที่จะใช้ในการประเมินในห้องเรียนได้

ประเด็นที่ 2 ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความรอบรู้ ในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร สามารถแบ่งได้ 6 ด้าน ได้แก่

2.1 ด้านหลักสูตร มีข้อเสนอแนะดังนี้

1) ตั้งวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการเรียนรู้ให้ครอบคลุมองค์ประกอบของความรอบรู้ในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ความสามารถและทักษะในการเข้าถึงข้อมูล (access) ความเข้าใจ (understand) ความสามารถในการโต้ถาม (questioning) การตัดสินใจ (make decision) และการนำข้อมูลความรู้ไปใช้ ในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ (apply)

2) จัดให้มีการเรียนการสอนรายวิชาเพศศึกษาแยกออกมาจากรายวิชาสุขศึกษาและจัดให้มีการเรียนทุกโรงเรียน จัดให้มีการสอนเนื้อหาความรู้อย่างต่อเนื่องในแต่ละชั้นเรียนเริ่มตั้งแต่วัยแรกเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น ซึ่งอาจจะเริ่มตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6

2.2 ด้านเนื้อหา ผู้ร่วมวิจัยส่วนใหญ่เห็นว่า เนื้อหาด้านเพศศึกษาที่สอนอยู่มีความเหมาะสมดีแล้ว แต่ได้เสนอให้จัดเนื้อหาสาระที่เป็นเพศศึกษาแบบรอบด้านที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการตั้งครรภ์เพิ่มขึ้น ได้แก่ วิธีการป้องกันการตั้งครรภ์ และทักษะชีวิตต่าง ๆ ให้มีเนื้อหาที่ชัดเจนสะท้อนถึงผลกระทบของการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร

2.3 ด้านครูผู้สอน ควรได้รับการอบรมถึงวิธีการหรือแนวทางการจัดการเรียนการสอน เพศศึกษา และการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรทั้งด้านเนื้อหาสาระ วิธีการประเมินและเข้าถึงกลุ่มนักเรียนที่มีความเสี่ยง รวมถึงเทคนิควิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการให้คำปรึกษา เพื่อให้ผู้สอนเกิดความรู้ความเชี่ยวชาญมากขึ้น มีความมั่นใจในการสอน การปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพของครู การแสดงความรักความอบอุ่นแก่นักเรียน การเป็นตัวอย่างที่ดี เพื่อให้นักเรียนไว้วางใจ กล่าวที่จะซักถามปัญหาและเข้ามาปรึกษาได้ตลอดเวลาเมื่อมีปัญหา นอกจากนี้ ควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานสาธารณสุขกับโรงเรียน ให้มีบุคลากรด้านสุขภาพเข้ามาสอนนักเรียนโดยตรง ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพและมีประสบการณ์ตรงในการดูแลวัยรุ่นที่มีปัญหาทางเพศ การตั้งครรภ์และการคลอดในวัยรุ่น เชื่อว่าจะทำให้นักเรียนสนใจมากขึ้นและมีความน่าเชื่อถือสำหรับนักเรียนมากกว่าครูในโรงเรียนสอนเอง

2.4 ด้านกิจกรรมการจัดการเรียนการสอน ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ได้เสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้วัยรุ่นมีความรอบรู้ในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรโดยเสนอแนะว่า ทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง เป็นทฤษฎีที่มีรากฐานมาจากการเรียนรู้ในผู้ใหญ่ (adult learning) แต่สามารถนำมาปรับใช้กับกลุ่มวัยรุ่นได้ โดยที่ผู้สอนต้องหาวิธีการที่ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน (scaffolding) โดยอาศัยการชี้แนะและให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เรียนอย่างเหมาะสม รวมทั้งการใช้วิธีการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการทางสังคม เช่น การเรียนรู้เป็นกลุ่ม เป็นต้น การที่จะทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้จนเกิดการเปลี่ยนแปลงในตนเองนั้น ก็ต้องอาศัยองค์ประกอบ 3 อย่าง ได้แก่ ประสบการณ์ (Experiences) การสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical self-reflection) และ

การสนทนาเชิงวิพากษ์ (Critical discourse) ซึ่งในการจัดการเรียนรู้ควรนำองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนนั้นมาบูรณาการเข้ากับกระบวนการจัดการเรียนการสอนในแต่ละขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องและเชื่อมโยงกับองค์ประกอบของความรอบรู้ในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรทั้ง 5 องค์ประกอบเพื่อให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมสุขภาพตามเป้าหมายคือพฤติกรรมป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรโดย เสนอให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายวิธีเช่น กิจกรรมกลุ่มสนทนาเพื่อแบ่งปันประสบการณ์และความรู้ การแสดงละครหรือบทบาทสมมติ การใช้สถานการณ์สมมติ การดูเรื่องราวสะท้อนชีวิตจริงผ่านสื่อหนังสือหรือคลิปวิดีโอต่างๆ เพื่อสร้างประสบการณ์ที่หลากหลายให้แก่ผู้เรียน ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ฝึกเทคนิคการตัดสินใจ ฝึกการตั้งคำถามและค้นหาคำตอบ ผู้เรียนจะได้ฝึกการเผชิญกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหา ฝึกการคิดวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ ฝึกการคิดหาแนวทางและวิธีการเผชิญปัญหาหรือการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นผ่านการสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณและการสนทนาเชิงวิพากษ์ รวมทั้งการค้นคว้าหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และนำเชื่อถือ อาจเป็นการซักถามจากผู้มีประสบการณ์ทั้งเพื่อน รุ่นพี่ ครู ผู้ใหญ่ในชุมชน รวมถึงพ่อแม่ผู้ปกครองของผู้เรียนเอง และการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งข้อมูลที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและหลากหลาย เช่น เว็บไซต์ความรู้เรื่องเพศศึกษาและความรู้ในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ตัวอย่างแผนภาพความรู้หรือสื่อวิดีโอและหนังสือ รวมถึงเว็บไซต์ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาวัยรุ่น เพื่อให้เกิดทักษะที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

2.5 ด้านสื่อการเรียนการสอน เสนอให้มีสื่อประกอบการเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมกับนักเรียน เน้นสื่อที่ทำให้นักเรียนสามารถมองเห็นด้วยตาและสัมผัสได้จริง เช่น แผนภาพประกอบ วิดีโอคลิปหนังสือ power point อุปกรณ์ของใช้ที่สามารถใช้งานได้จริง เพื่อกระตุ้นความสนใจและช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะและมีความเข้าใจมากขึ้น

2.6 ด้านการวัดและประเมินผล มีข้อเสนอแนะว่าควรมีแบบประเมินด้านพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศหรือพฤติกรรมป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรที่สามารถนำมาใช้ประเมินในห้องเรียนได้

อภิปรายผล

ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พบว่า ด้านทัศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์วัยรุ่นของครูผู้ปกครอง และนักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่า การมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม เพราะเป็นวัยที่ไม่มีความพร้อมหลายด้าน จะทำให้เกิดความผิดพลาด เกิดผลเสียต่อตนเอง การเรียนและครอบครัว ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการวิจัยของ บุรเทพ โชคธนานุกูล และ กมลชนก ขำสุวรรณ (2559) ที่ศึกษามุมมองและทัศนคติเรื่องเพศของแม่วัยรุ่นที่มีรุ่นอายุแตกต่างกัน แล้วพบว่า ทัศนคติของผู้ใหญ่ที่มองเรื่องเพศเป็นเรื่องปกปิด การสอนเรื่องเพศจะสอนแบบทางอ้อม เช่น การบังคับไม่ให้มีแฟน ไม่ให้คบหากับผู้ชาย การให้กลับบ้านตามเวลากำหนด หรือในบางกรณีก็พบว่ามีการห้ามไม่ให้ออกนอกบ้าน อีกทั้ง ลักษณะคำสอนทางเพศในกลุ่มดังกล่าว แสดงออกในรูปแบบที่ยังคงวัฒนธรรม จารีต ประเพณีดั้งเดิมของไทย เช่น การรักษางวนสงวนตัว การเป็นหญิงพรมจรรย์ เป็นต้น แต่ผลการวิจัยนี้ก็ยิ่งพบว่า ครูจำนวน 4 คน และนักเรียนจำนวน 11 คน มีความคิดเห็นว่า การมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นเป็นเรื่องปกติ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ บุรเทพ โชคธนานุกูล และ กมลชนก ขำสุวรรณ (2559) ที่พบว่า สมัยนี้คนทั่วไปน่าจะมองเป็นเรื่องธรรมชาติ ธรรมดา ไม่เป็นอะไร เพราะในโลกออนไลน์มีการถ่ายรูปออกสื่อ ถ่ายรูปให้รู้เลยว่า เขาเพิ่งทำอะไรกันเสร็จแล้วถ่ายรูปกัน การดำเนินชีวิตจึงยึดถือ

เพื่อน และอาศัยการตัดสินใจด้วยตนเองและเพื่อนเป็นหลัก การรับฟังคำแนะนำจากผู้อื่นจึงไม่มีความสำคัญ

ประเด็นที่ 2 ความต้องการที่จำเป็นสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความรอบรู้ในการป้องกันการตั้งครมร์ก่อนวัยอันควร การวิจัยครั้งนี้ พบว่า มีข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความรอบรู้ในการป้องกันการตั้งครมร์ก่อนวัยอันควร ทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ เสนอให้มีการพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ให้ครอบคลุมองค์ประกอบของความรอบรู้ในการป้องกันการตั้งครมร์ก่อนวัยอันควร และจัดให้มีการเรียนการสอนแยกเป็นรายวิชาเดี่ยวที่ไม่ต้องเรียนรวมกับรายวิชาสุขศึกษา ให้จัดเนื้อหาสาระที่เป็นเพศศึกษาแบบรอบด้านที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการตั้งครมร์เพิ่มขึ้น ให้มีการจัดอบรมผู้สอนถึงวิธีการหรือแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพศศึกษา และการป้องกันการตั้งครมร์ก่อนวัยอันควรทั้งด้านเนื้อหาสาระ วิธีการประเมินและการเข้าถึงกลุ่มนักเรียนที่มีความเสี่ยง รวมถึงเทคนิควิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการให้คำปรึกษา ให้จัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการทางสังคมที่หลากหลาย ให้มีสื่อประกอบการเรียนรู้ที่หลากหลายและเน้นสื่อที่ทำให้นักเรียนสามารถมองเห็นด้วยตาและสัมผัสได้จริง และให้มีแบบประเมินด้านพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศหรือพฤติกรรมป้องกันการตั้งครมร์ก่อนวัยอันควรที่สามารถนำมาใช้ประเมินในห้องเรียนได้ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประดิษฐ์พร พงศ์เตริยง และ ทศนีย์ สุนทร (2561) ที่เสนอแนะให้มีการสนับสนุนสถาบันการศึกษาให้จัดการเรียนรู้เรื่องเพศที่เหมาะสมและจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อป้องกันปัญหาทางเพศมากกว่าการแก้ไขเมื่อเกิดปัญหา และยังสอดคล้องกับข้อเสนอแนะในการวิจัยของ มาลี สบายยิ่ง (2562) ที่เสนอแนะว่า กระทรวงศึกษาธิการควรให้ความสำคัญกับการสอนเพศศึกษาในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง มีการสอนในหลักสูตรให้เข้มข้นตามสถานการณ์ปัจจุบันตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ต้องมีการอบรมครูให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเพศศึกษาอย่างเป็นระบบโดยผู้เชี่ยวชาญ สอนทักษะชีวิตโดยใช้กิจกรรม ครูต้องทันสมัย รู้เท่าทันสังคมสมัยใหม่ รู้เท่าทันความเสี่ยงเพื่อจะได้ให้ความรู้แก่นักเรียนเพื่อป้องกันได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 นำผลการวิจัยที่ได้ ไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรหรือรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเรื่องเพศศึกษาและการป้องกันการตั้งครมร์ก่อนวัยอันควร

1.2 การนำผลการวิจัยที่ได้ไปช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ โรงเรียน และหน่วยงานสาธารณสุข สามารถกำหนดนโยบายด้านการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนวัยรุ่นมีความรู้ความเข้าใจเพศศึกษาและการป้องกันการตั้งครมร์ก่อนวัยอันควรได้อย่างเหมาะสม

1.3 ใช้ผลการวิจัยที่ได้เป็นฐานในการหาแนวทางและสร้างเครือข่ายความร่วมมือกันระหว่างนักเรียน ผู้ปกครอง โรงเรียน หน่วยงานสาธารณสุข และชุมชน เพื่อป้องกันปัญหาทางเพศและป้องกันการตั้งครมร์ก่อนวัยอันควรแก่วัยรุ่นอย่างทั่วถึง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจได้ง่ายขึ้น หรือการพัฒนาสื่อการเรียนที่ช่วยให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สร้อย อนุสรณ์ธีรกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญเมือง แก้วคำเกิง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชนิดดา ภูหงษ์ทอง และ ดร.ฤทัยรัตน์ ชิดมงคล ที่ได้กรุณาตรวจสอบเค้าโครงและเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยและให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง จนทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กรมอนามัย. (2561, 24 พฤศจิกายน). พระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ.2559 เล่ม 133 ตอนที่ 30 ก. rh.anamai.moph.go.th.
- กรมอนามัย. (2560). ยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นระดับชาติ พ.ศ. 2560-2569 ตามพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2559. เทพเพ็ญวานิสย์.
- กรมอนามัย. (2561, 2 สิงหาคม). สถานการณ์อนามัยเจริญพันธุ์ในวัยรุ่นและเยาวชนปี 2562. สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์. <http://rh.anamai.moph.go.th>.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2557). ประเมินความรอบรู้ด้านสุขภาพเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร สำหรับสตรีไทยวัยรุ่น อายุ 15-21 ปี. กองสุขศึกษา.
- เก็จกนก เอื้อวงศ์. (2562). การสนทนากลุ่ม: เทคนิคการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพที่มีประสิทธิภาพ. *วารสารศึกษาศาสตร์ มธส*, 12(1), 17-30.
- ธีรศักดิ์ ลักษณะนันท์ และ สมพร อธิติเดชพงษ์. (2558). การจัดการปัญหาและการป้องกันการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นในพื้นที่แบบมีส่วนร่วม. สำนักสร้างและจัดการความรู้.
- บุรเทพ โชคชนานุกุล และ กมลชนก ข้าสุวรรณ. (2559). “การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น” ผลกระทบทางสังคม จากมุมมองเรื่องเพศของแม่ต่างรุ่น. *วารสารประชากร*, 4(2) (กันยายน 2559).
- ประดิษฐ์พร พงศ์เตริยง และ ทศนีย์ สุนทร. (2561). การรับรู้เรื่องการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยและแนวทางการป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีในวัยรุ่นชาย: การวิจัยเชิงคุณภาพ. *วารสารพยาบาลสงขลานครินทร์*, 38(3), 152-166.
- มาลี สบายยิ่ง. (2562). พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสังคมปัจจุบัน. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 30(3), 121-127.
- รณชัย โดสมภาค. (2561, 22 มกราคม). แนวทางกำหนดนโยบายในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น. สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. <https://www.parliament.go.th/>.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2561, 19 พฤศจิกายน). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔. <https://www.nesdb.go.th>.
- สัญญา เคนาภูมิ. (2558). การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยโดยใช้ทฤษฎีจากฐานราก. *วารสารวิจัยและพัฒนาวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 10(3).
- Creswell, J.W. (2013). *Qualitative inquiry research design*, 3rd. SAGE publications.
- Kimemia, K. A. & Mugambi, M. M. Social media and teenage pregnancy among students in secondary schools in Imenti North Sub-County, Meru County, Kenya. *International Journal of scientific research and management (IJSRM)*. 4(9), 4586-4606. DOI: 10.18535/ijrsm/v4i9.18.

- Nutbeam, D. (2015). Defining, measuring, and improving health literacy. *HEP*, 42(4), 450-456.
- WHO. (2014). *Adolescent pregnancy*. Department of Reproductive Health and Research. Geneva: WHO.

รูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชน
กลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา
Community Enterprise Management Model of Bamboo Growers
in Tha-takiab District Chachoengsao Province

วิมลสิริ อินเจริญ¹, ปิยะพงศ์ พัดชา^{2*}
Wimonsiri Incharoen¹, Piyapong Phatcha^{2*}

^{1,2} สาขาบริหารธุรกิจ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
^{1,2} Master of Business Administration Program in Business Administration
Rajabhat Rajanagarindra University

*Corresponding email: piyapongpha@gmail.com

Received: 12 September 2021; Revised: 16 November 2021; Accepted: 18 November 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยการจัดการ POSDCoRB+IT ที่ส่งผลกระทบต่อรูปแบบการจัดการของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา และ 2) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทราที่เหมาะสม ซึ่งอาศัยรูปแบบการจัดการ POSDCoRB + IT เป็นเครื่องมือ โดยการวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วยวิจัยเชิงปริมาณ ร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษาพบว่า วิจัยรูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา มีรูปแบบโดยมีการวางแผนอย่างมีส่วนร่วม มีโครงสร้างการบริหารองค์กรที่ชัดเจน และการบริหารจัดการคนให้เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ มีการกำหนดกฎระเบียบหรือข้อตกลง และให้ความสำคัญกับการจัดสรรผลประโยชน์ที่เท่าเทียมกัน มีการจัดสวัสดิการแก่สมาชิกและชุมชนอย่างเหมาะสม ด้านการเงินควรมีการบริหารจัดการการเงินและบัญชีที่เป็นระบบและตรวจสอบได้ มีการเปิดเผยข้อมูลการเงินอย่างสม่ำเสมอ และมีการตรวจสอบเพื่อความโปร่งใสในการดำเนินงาน วิสาหกิจชุมชนมีการพัฒนาเครือข่ายร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการพัฒนารูปแบบวิสาหกิจชุมชน คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ เป็นแกนนำผลักดันให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง และพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตให้มีความทันสมัย เพื่อยกระดับการจัดการวิสาหกิจชุมชนให้เกิดความยั่งยืนอย่างมีระบบต่อไป

คำสำคัญ : รูปแบบการจัดการ, POSDCoRB, วิสาหกิจชุมชน

ABSTRACT

The purposes of research on Community Enterprise Management Model in a Bamboo Grower Group in Tha-Takiap District, Chachoengsao were to study 1) POSDCoRB+IT management factors affecting community enterprise management model in a bamboo grower group in Tha-Takiap District, Chachoengsao 2) a suitable community enterprise management model in a bamboo grower group in Tha-Takiap District, Chachoengsao that used POSDCoRB+IT management as a tool. The mixed method research was applied, namely, quantitative, and qualitative research.

According to the findings of the study, the community enterprise management model in a bamboo farmer group in Tha-Takiap District, Chachoengsao, should be as follows: having a participative planning process, having a clear organizational structure, and managing employees in accordance with their jobs and responsibilities, having a set of regulations and agreements in place, paying close attention to the allocation of equal benefits, and providing welfare to members and communities appropriately. In terms of finance, it should have a systematic and verifiable financial and accounting management, always providing financial data, and an audit for transparency in the functioning of the community enterprise. It should also create a network between the government sector and those participating in the development of a community enterprise model. Furthermore, the committee and group members play an important role as a mainstay driving the group to be strong and create modern production technology to improve community enterprise management to achieve systematic sustainability.

Keywords: Management Model, POSDCoRB, Community Enterprise

บทนำ

เศรษฐกิจชุมชนเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง ในช่วงที่ผ่านมาได้มีการพัฒนาการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของรายได้ระหว่างกลุ่มประชากร ความแตกต่างของคุณภาพการบริการภาครัฐ รวมทั้งข้อจำกัดในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและเทคโนโลยีของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส และกลุ่มที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ดังนั้น การพัฒนาในระยะต่อไป จึงจำเป็นต้องมุ่งลดปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของกลุ่มคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมที่แตกต่างกันแก้ไขปัญหาความยากจน เพิ่มโอกาสการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางสังคมของภาครัฐ รวมทั้งเพิ่มศักยภาพชุมชน และเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง เพื่อให้ชุมชนพึ่งพาตนเองและได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากขึ้น จึงได้มีการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นการสร้างรายได้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการ และการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชนอันจะส่งผลให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้และพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งพร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคตไม่ว่าในระดับใดรวมไปถึงการพัฒนา วิสาหกิจชุมชนไปสู่การเป็นผู้ประกอบการขนาดย่อมและขนาดกลาง (พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2562) การบริหารจัดการและการพัฒนาองค์กรชุมชน เพื่อให้มีความเข้มแข็ง

และประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่องค์กรนั้นตั้งเป้าหมายไว้ โดยสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น กรมการพัฒนาชุมชน (2560) อธิบายเกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่มหรือองค์กรชุมชน โดยใช้หลักการ 5 ก ดังนี้ (1) กลุ่ม/สมาชิก ครบคลุมถึงการรวมตัวกันของคนที่มีความสมัครใจ พร้อมทั้งจะให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มที่มีอาชีพเดียวกัน หรือประเภทอาชีพเดียวกันอย่างน้อย 5 คน ขึ้นไป (2) กรรมการ หมายถึง กลุ่มคนซึ่งได้รับมอบหมายและเป็นตัวแทนจากสมาชิกให้บริหารกลุ่มนั้น ซึ่งกลุ่มจะมั่นคงและบรรลุผลเพียงใด ขึ้นอยู่คณะกรรมการที่ต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ (3) กฎ กติกา ระเบียบข้อบังคับกลุ่มควรทำเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกันระหว่างสมาชิกและคณะกรรมการ วิธีการอาจเป็นการร่วมกันร่างขึ้นมาเอง หรืออาศัยกฎหมายอื่นมารองรับ (4) กองทุนของกลุ่ม อาจเป็นเงินหรือเครื่องมือที่ทำให้กิจกรรมของกลุ่มดำเนินการได้และบรรลุตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ที่มาของกองทุน ได้แก่ทุนจากการระดมหุ้นของสมาชิก ทุนจากภาครัฐ /เอกชน ทุนจากการจัดกิจกรรม และทุนจากการกู้ยืม แบ่งเป็น แหล่งทุนภายในชุมชนและแหล่งทุนภายนอกชุมชน และ (5) กิจกรรม เป็นสิ่งที่สมาชิกกลุ่มร่วมกันปฏิบัติ เพื่อสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนและชุมชน โดยมีการกำหนดเป็นแผนกิจกรรมต่าง ๆ

ทฤษฎีการแนวคิดที่จะช่วยพัฒนาองค์กรให้มั่นคงและยั่งยืน ซึ่งมีเครื่องมือทางด้านการจัดการที่น่าสนใจอย่างหนึ่งคือ POSDCoRB เป็นทฤษฎีที่ได้รับการยอมรับและมีการใช้งานอย่างกว้างขวางตลอดระยะเวลายาวนาน ทำให้องค์กรธุรกิจประสบความสำเร็จมาอย่างมากมาย และหากนำ POSDCoRB มาประยุกต์ใช้กับองค์กรได้ประสบผลสำเร็จแล้ว สามารถสร้างกำไรให้กับธุรกิจขององค์กร (สาธิต ทิพย์มณี และ นัยนา เกิดวิชัย, 2562)

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเียบ เป็นกลุ่มเกษตรกรกลุ่มหนึ่งในอำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ที่เกิดจากการรวมตัวกันของคนในชุมชน มีการพัฒนาองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบกับความรู้ทางวิชาการสมัยใหม่ มาพัฒนาการประกอบอาชีพการปลูกไผ่ตงเขียวสายพันธุ์ศรีปราจีน จึงได้รวมกลุ่มและจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนเมื่อปี พ.ศ. 2559 (วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเียบ, 2563) สามารถสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกกลุ่ม เป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริมในครัวเรือน และพึ่งพาตนเองได้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่ปัจจุบันพบว่าวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเียบ ยังขาดระบบการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีการทำงานต่างคนต่างทำจึงทำให้ประสิทธิภาพของการทำงานลดลง ขาดการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการกลุ่มและการใช้เทคโนโลยีในการผลิตไผ่ตงให้กับคนรุ่นต่อไป เนื่องจากสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่มีอายุเกินกว่า 50 ปี ส่งผลต่อการประสานระหว่างสมาชิก ที่ยังคงใช้วิธีการประสานงานรูปแบบเดิม และขาดการรับรู้ที่ทั่วถึงหากมีการส่งข้อมูลให้สมาชิกผ่านช่องทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการจัดการของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ถึงแนวคิดองค์ประกอบหรือปัจจัยสนับสนุนอื่นใดที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จ ในระบบการจัดการของวิสาหกิจชุมชนตลอดจนรูปแบบ และปัญหาในการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยใช้ปรับปรุงและพัฒนา รูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทราให้เหมาะสม และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

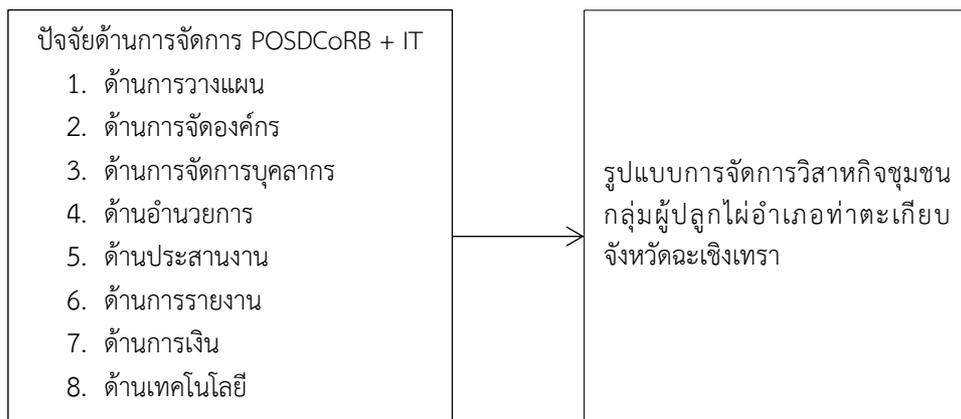
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยการจัดการ POSDCoRB+IT ที่ส่งผลกระทบต่อรูปแบบการจัดการของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

2. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทราที่เหมาะสม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและทบทวนแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และมีกรอบแนวความคิดในการศึกษาวิจัย ดังแสดงไว้ในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษารูปแบบการจัดการของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology) ซึ่งจะเป็นการผสมผสานวิจัย 2 รูปแบบ คือ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อการอธิบายข้อมูลในเชิงลึก

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้ในการศึกษา ปัจจัยการจัดการ POSDCoRB+IT ที่ส่งผลกระทบต่อรูปแบบการจัดการของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยจะเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเียบ จำนวน 60 คน

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้ในการศึกษา รูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา มีลักษณะเป็นอย่างไร โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ แบบเจาะลึก และเลือกใช้แบบเจาะจง จำนวน 6 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ตัวแปรต้น ปัจจัยด้านการจัดการ POSDCoRB + IT ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านการจัดการบุคลากร ด้านอำนาจการ ด้านประสานงาน

ด้านการรายงาน ด้านการเงิน และด้านเทคโนโลยี ตัวแปรตามรูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภотаตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

3. ขอบเขตในการศึกษาวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภотаตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยเก็บรวบรวมข้อมูล ครอบคลุมประเด็นต่างๆ ดังนี้

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภотаตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยเก็บรวบรวมข้อมูล ครอบคลุมประเด็นเนื้อหา แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการวิสาหกิจชุมชน ข้อมูลทั่วไปวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภотаตะเกียบ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2 ขอบเขตด้านประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

1) การวิจัยเชิงปริมาณ

กลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภотаตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ทั้งหมดจำนวน 60 คน เนื่องจากกลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีจำนวนจำกัด ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการเก็บข้อมูลทั้งหมด

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ

กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับงานวิจัย จำนวน 6 คน ประกอบด้วย

(1) เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภотаตะเกียบ	จำนวน 1 คน
(2) เจ้าหน้าที่ตำแหน่งนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ สำนักงานเกษตรอำเภотаตะเกียบ	จำนวน 1 คน
(3) เจ้าหน้าที่ สปก. ฉะเชิงเทรา	จำนวน 1 คน
(4) ประธานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่	จำนวน 1 คน
(5) รองประธานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่	จำนวน 2 คน

3.3 ขอบเขตด้านระยะเวลาในการวิจัย

ระยะเวลาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภотаตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา และผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับงานวิจัย ระหว่างวันที่ 1 ธันวาคม 2563 ถึง 28 กุมภาพันธ์ 2564

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการสร้างเครื่องมือในการวิจัยขึ้นมา 2 ชุด คือ แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ และใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ จำแนกตามลักษณะที่มาของข้อมูลได้ 2 ประเภทดังนี้

1) การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างของบุคคลที่เป็นกลุ่มสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภотаตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา แบบสอบถามแบ่งออก เป็น 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นคำถาม โดยมีคำถามให้เลือกตอบ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภотаตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไม้
อำเภอท่าตะเกรา จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นแบบสอบถามปลายเปิดโดยให้แสดงความคิดเห็นเชิงพรรณนา

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไม้อำเภอท่าตะเกรา
จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 6 คน โดยใช้ในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview)
เป็นการสัมภาษณ์ที่ประกอบด้วยคำถามต่างๆ ในแบบสัมภาษณ์ แต่สามารถที่จะปรับเปลี่ยนเพิ่มเติม
เพื่อให้เกิดความชัดเจนของคำตอบได้ มีแนวคำถามหลัก แบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการวิสาหกิจชุมชน กำหนดรูปแบบของแบบสอบถาม
เป็นมาตราส่วนประมาณค่า

ส่วนที่ 3 เป็นรูปแบบการจัดการของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไม้อำเภอท่าตะเกรา
จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นแบบสอบถามปลายเปิดโดยให้แสดงความคิดเห็นเชิงพรรณนา

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1) ผู้วิจัยส่งแบบสอบถาม จำนวน 60 ชุด โดยการมอบแบบสอบถามให้กลุ่มเป้าหมาย
ที่กำหนดไว้ ซึ่งได้แก่ กลุ่มสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไม้อำเภอท่าตะเกรา และผู้วิจัยเก็บ
แบบสอบถามด้วยตนเองเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ พร้อมขอความร่วมมือส่งแบบสอบถามคืนผู้วิจัย

2) นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งหมด 60 ชุดที่มีความสมบูรณ์มาใช้ในการวิเคราะห์
ข้อมูลต่อไป

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้
ปลูกไม้อำเภอท่าตะเกรา จังหวัดฉะเชิงเทรา ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง
และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 6 คนด้วยตัวเอง ในการนี้
ผู้วิจัยได้ขออนุญาตในการบันทึกเสียงของผู้ให้ข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ครบถ้วน

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการจัดการ POSDCoRB+IT ที่ส่งผลกระทบต่อรูปแบบการจัดการ
ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไม้อำเภอท่าตะเกรา จังหวัดฉะเชิงเทรา แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลของระดับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ
จัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไม้อำเภอท่าตะเกรา จังหวัดฉะเชิงเทรา

ข้อ	รายการประเมิน	μ	σ	ระดับความพึงพอใจ
1	ด้านการวางแผน	4.48	0.52	มากที่สุด
2	ด้านการจัดการองค์กร	4.53	0.54	มากที่สุด

ข้อ	รายการประเมิน	μ	σ	ระดับความพึงพอใจ
3	ด้านการจัดการบุคลากร	4.51	0.53	มากที่สุด
4	ด้านการอำนวยความสะดวก	4.12	0.60	มาก
5	ด้านการประสานงาน	3.88	0.63	มาก
6	ด้านการรายงาน	3.92	0.62	มาก
7	ด้านการเงิน	3.98	0.53	มาก
8	ด้านเทคโนโลยี	4.52	0.54	มากที่สุด
รวม		4.25	0.56	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\mu = 4.25$, $\sigma = 0.56$) พิจารณาเป็นด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ด้านการจ้างองค์กร พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.53$, $\sigma = 0.54$) รองลงมาด้าน ด้านเทคโนโลยี พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.52$, $\sigma = 0.54$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการประสานงาน พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.88$, $\sigma = 0.63$)

2. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิเคราะห์รูปแบบการจัดการที่เหมาะสมของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยสามารถสรุปวิเคราะห์ที่ได้ดังนี้

ด้านการวางแผน พบว่า วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเกียบ มีการทำแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน และได้มีการกำหนดกฎระเบียบของกลุ่มพร้อมติดประกาศให้เห็นอย่างชัดเจน ในการจัดทำแผนวิสาหกิจชุมชนจะมีหน่วยงานต่างๆ ร่วมดำเนินการ วิสาหกิจชุมชนจะมีการจัดทำแผนโดยบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ด้านการจัดองค์กร พบว่า วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเกียบ มีโครงสร้างองค์กรจัดตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ทั้งหมด 7 ฝ่าย เพื่อรับผิดชอบหน้าที่ที่ได้รับอำนาจในการรับผิดชอบคณะกรรมการบริหารกลุ่มอยู่ในคราวละ 3 ปี มีการประชุมประจำเดือนให้สมาชิกสามารถแสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจ และวิสาหกิจได้กำหนดเป้าหมาย กฎระเบียบที่สามารถเป็นแนวทางปฏิบัติได้ขององค์กร และวิสาหกิจชุมชนจะมีการกำหนดปริมาณผลผลิตของสมาชิกโดยการแบ่งเวรการส่งผลผลิตจำหน่ายตลอดฤดูกาลผลิต

ด้านการจัดการบุคลากร พบว่า วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเกียบ มีการจัดอบรมพัฒนาการผลิต การจดบันทึกบัญชีต้นทุนอาชีพ รายรับ - รายจ่าย แนะนำให้กับสมาชิกและมีเจ้าหน้าที่ตรวจบัญชีสหกรณ์ ช่วยแนะนำแนวทางการบันทึกบัญชีให้กับสมาชิก วิสาหกิจชุมชนได้สร้างความสัมพันธ์ ขวัญกำลังใจ ความไว้วางใจต่อองค์กร สมาชิกมีส่วนร่วมกิจกรรมต่างๆ อย่างสม่ำเสมอแต่วิสาหกิจชุมชนยังขาดกำลังเด็กรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมให้การบริหารจัดการกลุ่ม

ด้านอำนวยความสะดวก พบว่า ผู้นำวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเกียบ มีภาวะผู้นำวิสัยทัศน์ แนวคิด การวางแผน การพัฒนา ควบคุมและการแก้ไขปัญหาในการดำเนินงาน สร้างความ

เข้าใจให้กับสมาชิก สามารถแบ่งงานให้กับคณะกรรมการได้อย่างเหมาะสม และมีการติดตามงานขององค์กรและสมาชิกอย่างต่อเนื่อง

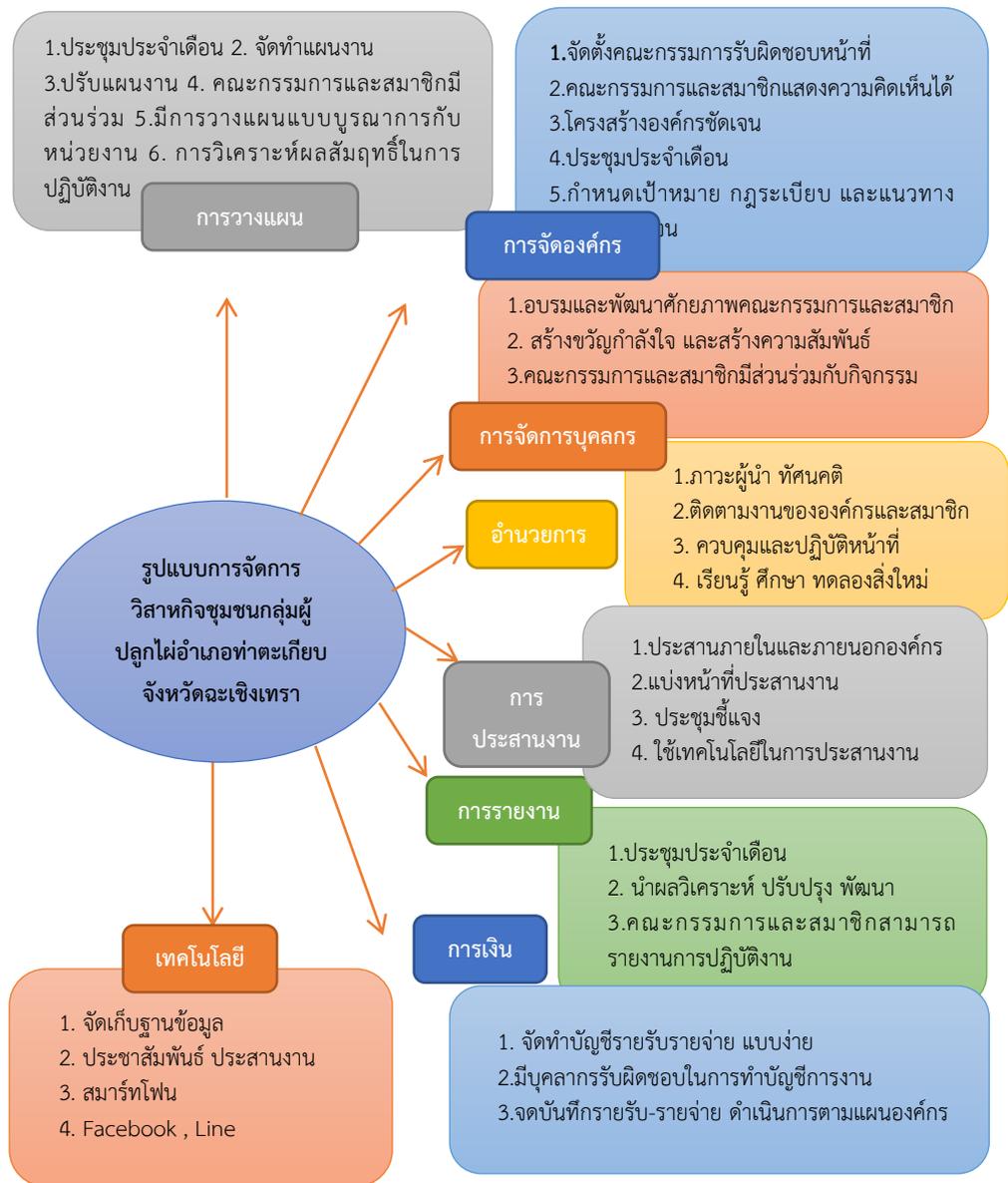
ด้านประสานงาน พบว่า วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเกียบ มีการประสานงานและสื่อสารที่รวดเร็วเข้าใจง่าย พูดด้วยถ้อยคำที่สุภาพทั้งภายในและภายนอกองค์กร สร้างความเข้าใจกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง มีการบูรณาการการทำงานในพื้นที่ มีการจัดประชุมเพื่อหารือแนวทางการจัดการกลุ่มต่างๆ และวิสาหกิจชุมชนได้นำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมให้การประสานงาน

ด้านการรายงาน พบว่า วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเกียบ มีการประชุมกลุ่มต่อเนื่อง เดือนละ 1 ครั้ง ในการประชุมจะนำผลการปฏิบัติงานเข้ามารายงานให้คณะกรรมการและสมาชิกได้รับทราบ เพื่อสรุปผลการดำเนินงาน วิเคราะห์ ประเมินผลของการดำเนินงานในช่วงเดือนที่ผ่านมาแก้ไขปัญหาและพัฒนาองค์กร

ด้านการเงิน พบว่า มีการจัดการกองทุนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเกียบ จากสมาชิกที่นำผลผลิตมาจำหน่ายให้กลุ่มหักเป็นเงินกองทุนหมุนเวียนของกลุ่ม มีการจัดทำบัญชีต้นทุนส่งเสริมและให้ความรู้เรื่องการจัดทำต้นทุนอาชีพแก่สมาชิกและกรรมการ มีการพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีกลุ่มโดยสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์เข้ามาให้คำปรึกษาการทำงานบุคคล ทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย และการจัดทำกองทุนสำรอง รูปแบบการทำบัญชีการเงินจะเป็นแบบง่าย คณะกรรมการและสมาชิกสามารถเข้าใจ โดยมีบุคลากรรับผิดชอบหน้าที่การจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย

ด้านเทคโนโลยี พบว่าวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเกียบมีการจัดทำ Line Group นัดสมาชิกการประชุมหรือมีงานสำคัญ วิสาหกิจชุมชนยังนำสมาร์ตโฟนเข้ามาเป็นสื่อออนไลน์ในด้าน Facebook Fanpage เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ มีการเก็บฐานข้อมูลด้วยระบบคอมพิวเตอร์ และนำเครื่อง fax มาใช้การลงระบบบัญชีและการติดต่อกับห้างสรรพสินค้า ปัญหาที่พบด้านระบบเทคโนโลยี ผู้ที่ดูแลระบบเทคโนโลยียังไม่ชำนาญการใช้โปรแกรมต่างๆ เช่น ระบบ smart farm

หลังจากได้ทราบถึงข้อมูลการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา สามารถวิเคราะห์รูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ประกอบไปด้วย 8 ด้านสำคัญ ซึ่งสามารถเขียนเป็นรูปแบบได้ ดังนี้

ภาพที่ 2 รูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไม้อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

อภิปรายผล

จากการสำรวจความคิดเห็นของสมาชิกและผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อปัจจัยด้านการจัดการ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในรูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไม้อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ทั้งหมด 8 ด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้านการจัดการองค์กร ด้านการจัดการบุคลากร ด้านอำนวยการ ด้านประสานงาน ด้านการรายงาน ด้านการเงิน และด้านเทคโนโลยี พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการ

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก วิสาหกิจชุมชนมีจุดเริ่มต้นจากเป้าหมายและการรวมกันของสมาชิก นำไปสู่การวางแผนการจัดทำโครงสร้างองค์กรที่มีความชัดเจน กำหนดบทบาทการดำเนินงาน และช่องทางการประสานงานการสื่อสารภายในและภายนอกองค์กรที่ดี สมาชิกยังสามารถเข้าถึงความมั่นคงต่อการเงินและการบริหารงานของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกชัย เอี่ยมสกุล (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนขนมแปलगริมคลองหนองบัว จังหวัดจันทบุรี เพื่อศึกษาการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนขนมแปलगริมคลองหนองบัวจังหวัดจันทบุรี มีการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนขนมแปलगริมคลองหนองบัว จังหวัดจันทบุรีแบ่งเป็นทั้งสิ้น 5 ด้าน ดังนี้ ด้านการวางแผน ชุมชนมีการวางแผนอนุรักษ์สร้างศูนย์เรียนรู้วิถีชุมชนเก่าแก่ในการทำ ขนมโบราณ แปรงรูปผลิตภัณฑ์มีแผนการจัดการสิ่งแวดล้อม การจัดกิจกรรมประจำปีการประชาสัมพันธ์และการบูรณาการกับหน่วยงานภายนอก ด้านการจัดการองค์กร ชุมชนมีประธานและคณะกรรมการ โดยผู้วิจัยอภิปรายผลรายด้านดังนี้

1. ด้านการวางแผน (Planning) พบว่า ความคิดเห็นของสมาชิกต่อปัจจัยด้านการวางแผน ส่งผลต่อรูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอนาทะเกียบมีการทำแผนงานการปฏิบัติงาน กำหนดกฎระเบียบไว้อย่างชัดเจนตามวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และมีการจัดทำแผนการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานภายนอกโดยมีการจัดประชุมจัดทำแผนอย่างต่อเนื่อง เพื่อวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน และนำผลมาปรับปรุงแผนงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน คณะกรรมการและสมาชิกให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับ จิราภรณ์ เอื้อศิริพรฤทธิ์ และพวงา จันทราส (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานตามกระบวนการบริหารจัดการ ในการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่ากระบวนการบริหารจัดการด้านการจัดองค์กร อยู่ในระดับมาก โดยมีการตรวจสอบการนำแผนงานไปใช้ดำเนินการให้มีการจัดกิจกรรมตามแผนงานและให้พนักงานมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานและนำผลมาปรับปรุงการปฏิบัติงานการบริหารจัดการเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

2. ด้านการจัดองค์กร (Organizing) พบว่า ความคิดเห็นของสมาชิกต่อปัจจัยด้านการจัดองค์กรส่งผลต่อรูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอนาทะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอนาทะเกียบ มีการบริหารจัดการกลุ่มที่ดี มีการจัดตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบหน้าที่ต่างๆ คณะกรรมการและสมาชิกสามารถแสดงความคิดเห็นได้ ในส่วนของโครงสร้างองค์กรมีความชัดเจน และได้มีการจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบงานตามโครงสร้างการทำงาน มีการกระจายอำนาจหน้าที่แบ่งงานรับผิดชอบวิสาหกิจชุมชนได้มีการจัดประชุมประจำเดือนอย่างต่อเนื่อง และได้มีการกำหนดเป้าหมาย กฎระเบียบ และแนวทางปฏิบัติขององค์กรไว้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับ คณิดา ไกรสันติ และรสมนต์ คำศรี (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสุชาวดี ตำบลปริก อำเภอสระดะ จังหวัดสงขลา พบว่าการมีการกำหนดเป้าหมาย ทิศทาง การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามโครงสร้างการทำงาน จะนำไปสู่การสร้างความสำเร็จให้กับวิสาหกิจชุมชน และเป็นสามารถช่วยลดต้นทุนในการผลิตได้อีกด้วย

3. ด้านการจัดการบุคลากร (Staffing) พบว่า ความคิดเห็นของสมาชิกต่อปัจจัยด้านการจัดการบุคลากรส่งผลต่อรูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอนาทะเกียบ จังหวัด

ฉะเชิงเทรา อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเกียบ มีการอบรมพัฒนาให้กับคณะกรรมการและสมาชิกอย่างต่อเนื่อง มีการจัดมอบของที่ระลึกและสร้างขวัญกำลังใจ สร้างความสัมพันธ์ความไว้วางใจต่อองค์กร ทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอ ปัญหาที่พบด้านการจัดการบุคลากร วิสาหกิจชุมชนยังขาดเด็กรุ่นใหม่เข้ามาเรียนรู้งานและประสานงานต่อ ซึ่งสอดคล้องกับ ศศิภา พิทักษ์คนด (2556) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนไปปฏิบัติ กรณีศึกษาอำเภอเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่ พบว่า ด้านภาวะผู้นำวิสาหกิจชุมชน โดยผู้นำจะสนับสนุนให้สมาชิกมีการเรียนรู้ด้วยตนเอง กระตุ้นให้สมาชิกใช้ศักยภาพในการทำงานอย่างเต็มที่ โดยจะคอยให้คำแนะนำและคำปรึกษาอย่างใกล้ชิด เปิดโอกาสให้สมาชิกเสนอความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนอย่างอิสระ

4. ด้านการอำนวยความสะดวก (Directing) พบว่า ความคิดเห็นของสมาชิกต่อปัจจัยด้านการอำนวยความสะดวกต่อรูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเกียบ มีผู้นำที่สามารถปฏิบัติต่อหน้าที่ได้ดี สามารถเข้าใจง่ายมีความเป็นผู้นำ สามารถควบคุมและสนับสนุนสมาชิกผู้ปฏิบัติงานดี มีประสิทธิภาพ ติดตามงานขององค์กรและสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ผู้นำ มีทัศนคติที่ดี เสียสละ ซื่อสัตย์ เรียนรู้ และทดลองสิ่งใหม่ๆอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับ ทักษญา สง่าโยธิน (2560) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยแห่งความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน พบว่า สมาชิก มีความเข้าใจเป้าหมายร่วมกัน ให้ความร่วมมือกับส่วนรวม และมีคุณธรรม 5 ประการได้แก่ ซื่อสัตย์ เสียสละ รับผิดชอบร่วมกัน เห็นอกเห็นใจ และไว้วางใจกัน และผู้นำหรือแกนนำมีความเข้มแข็ง ซื่อสัตย์ เสียสละ สนใจใฝ่เรียนรู้ สื่อสารกับสมาชิกอย่างต่อเนื่อง ให้กำลังใจสมาชิกและผู้ร่วมงานอย่างสม่ำเสมอ

5. ด้านการประสานงาน (Co-ordinating) พบว่า ความคิดเห็นของสมาชิกต่อปัจจัยด้านการประสานงานส่งผลต่อรูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเกียบ มีการประสานงานและสื่อสารรวดเร็ว เข้าใจง่าย พูดด้วยถ้อยคำที่สุภาพ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร วิสาหกิจชุมชนได้นำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมให้การประสานงาน และได้มีการแบ่งหน้าที่ในการประสานงานในแต่ละพื้นที่ เพื่อให้สมาชิกทุกคนได้รับทราบถึงการประสานงานต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับ จักรวาล สุขไมตรี (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง เทคนิคการประสานงานในองค์กร พบว่าการประสานงาน เป็นการร่วมมือกันในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในองค์กรโดยมีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันในการทำงานร่วมกัน ซึ่งองค์ประกอบของการประสานงานนั้นประกอบด้วย คน การสื่อสาร เวลา สถานที่ บทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ สัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

6. ด้านการรายงาน (Reporting) พบว่า ความคิดเห็นของสมาชิกต่อปัจจัยด้านการรายงานส่งผลต่อรูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเกียบมีการ ได้สรุปการประเมินทั้งภายในและภายนอก นำผลรายงานเข้าที่ประชุมชี้แจงนำผลการรายงานวิเคราะห์ประเมินผลอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกเดือน และนำผลวิเคราะห์มาปรับปรุงแก้ไขกระบวนการดำเนินงานขององค์กร ทั้งนี้คณะกรรมการและสมาชิกมีสิทธิที่จะสามารถเสนอรายงานการปฏิบัติงานในที่ประชุม ซึ่งสอดคล้องกับ สิริวัลลีย์ พฤกษาอุดมชัย และสรวรรยา ธรรมอภิพล (2560) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุตำบลตอนแฝก จังหวัดนครปฐม พบว่า ด้านการรายงานผลการปฏิบัติงานการรายงานผลด้วยวาจาจากนั้นอาจจะยังไม่สามารถรายงานผลได้ครอบคลุมทั้งหมด โดยควรมีการจัดทำ

เอกสารการรายงานผลการดำเนินงานกิจกรรมในทุกกรอบอย่างชัดเจนและเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อจะได้รับการทราบถึงข้อดี ข้อเสีย ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงาน และสามารถแก้ปัญหาได้อย่างทันที่

7. ด้านการเงิน (Budgeting) พบว่า ความคิดเห็นของสมาชิกต่อปัจจัยด้านการเงินส่งผลต่อรูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ จังหวัดฉะเชิงเทรา อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ มีการจัดบันทึกรายรับ - รายจ่าย โดยทำบัญชีการเงินแบบง่าย และเป็นการทำบัญชีตามการเงินขององค์กร ทั้งนี้วิสาหกิจชุมชนยังมีบุคลากรรับผิดชอบในการทำบัญชีการเงิน ซึ่งสอดคล้องกับ ชมภูษุช หุ่นนาค และคณะ (2562) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมหาสวัสดิ์ ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม พบว่า สภาพปัจจุบันในการทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เป็นการจัดบันทึกความจำจัดทำบัญชีแบบง่าย มีตัวแทนสมาชิกที่ได้รับความไว้วางใจกันภายในกลุ่ม เป็นผู้ดูแลเงินสดรับและเงินสดจ่าย

8. ด้านเทคโนโลยี (Technology) พบว่า ความคิดเห็นของสมาชิกต่อปัจจัยด้านเทคโนโลยีส่งผลต่อรูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ จังหวัดฉะเชิงเทรา อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในองค์กร มีการเก็บฐานข้อมูล ทำรายงาน วิสาหกิจชุมชนได้มีการนำสมาร์ตโฟนมาเป็นสื่อออนไลน์ในการติดต่อสื่อสาร และประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างขององค์กร ปัญหาที่พบด้านระบบเทคโนโลยี ผู้ที่ดูแลระบบเทคโนโลยียังไม่ชำนาญการใช้โปรแกรมต่างๆ เช่น ระบบ smart farm ซึ่งสอดคล้องกับ โกสินทร์ ชำนาญพล และสุดาใจ โส่หวัณชชัย (2562) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้ประกอบการ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา ส่วนใหญ่ใช้สมาร์ตโฟนเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ต้องการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลมาใช้ในการประกอบธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประชาสัมพันธ์สินค้า เพื่อให้สามารถเพิ่มลูกค้าและยอดขาย โดยรูปแบบที่ต้องการคือการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ค ไลน์ และเว็บสื่อกลางการค้า

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษารูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ จังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะการพัฒนาต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ควรสร้างการตระหนักรู้ในเรื่องของการมีส่วนร่วมของสมาชิก และร่วมกันพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต่อไป ในการดำเนินการควรทำความเข้าใจกับสมาชิกให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลเพื่อให้สามารถปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่บกพร่องและพัฒนาต่อยอดในส่วนที่เป็นจุดแข็งต่อไป

1.2 วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ควรมีการเพิ่มความเข้มแข็งให้แก่กลุ่มและมุ่งเน้นการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการถ่ายทอดความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านไปสู่คนรุ่นหลังเพื่อไม่ให้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นสูญหายไป โดยจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้สมาชิกวัยอื่นๆ และคนรุ่นใหม่เข้ามาเรียนรู้การทำงานร่วมกัน

1.3 วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเียบ ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้หรือจัดหาผู้ที่ทำหน้าที่ในการดูแลด้านเทคโนโลยีอย่างเป็นทางการ เพื่อให้ทันต่อยุคสมัยใหม่ในด้านออนไลน์ต่างๆให้มีประสิทธิภาพและเป็นการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์กลุ่มให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปและเครือข่ายอื่น รวมทั้ง ผู้ประกอบการอื่นๆได้มากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาครั้งต่อไป อาจศึกษาเกี่ยวกับการเปรียบเทียบการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจอื่นๆ เพื่อชี้ให้เห็นถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2.2 การศึกษาครั้งต่อไป อาจศึกษาเกี่ยวกับการเสริมศักยภาพการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนสู่การพัฒนาและเติบโตอย่างยั่งยืน เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนได้มีการพัฒนา เติบโตและสร้างความเข้มแข็งได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2560). *แนวทางการจัดตั้งและพัฒนากลุ่มอาชีพ*. กรุงเทพฯ: สโตร์สเคอรี่เฟ้อส์. <https://www.cdd.go.th/>
- โกสินทร์ ชำนาญพล และสุดาใจ โล่ห์วนิชชัย. (2562). การพัฒนารูปแบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้ประกอบการ. *วารสารราชพฤกษ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 17(2), 130-138.
- คณิตา ไกรสันติและรัสมนต์ คำศรี. (2559). แนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสุขาวิดี ตำบลปริกอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา. *การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 7 (น. 554-56)*. มหาวิทยาลัยมหาดใหญ่.
- จักรวาล สุขไมตรี. (2561). เทคนิคการประสานงานในองค์การ. *วารสารวิชาการแพรววาทพาสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*, 5(2), 263-276.
- จิราภรณ์ เอื้อศิริพรฤทธิ์และพจนา จันทรรภาส. (2558). *แนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารและการปฏิบัติงานตามกระบวนการบริหารจัดการของผู้บริหารระดับในการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- ชมภูษ ชุมนาค สมพร เพ็องจันทร์ และปภาวดี มนต์รีวัต. (2562). แนวทางการพัฒนาระบบบัญชีของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมหาสวัสดิ์ ตำบลศาลาايا อำเภอพุทธมณฑลจังหวัดนครปฐม. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์*, 9(1), 85-97
- ทักษญา ส่งาโยธิน. (2560). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน. *วารสารวิทยาลัยพณิชยศาสตร์บูรพาปริทัศน์ วิทยาลัยบูรพา*, 15(29), 11-23.
- พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2562). *สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม*. กรุงเทพฯ. <https://www.doae.go.th/index.php>
- วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเียบ. (2563). *เอกสารประกอบการประกวดแปลงใหญ่ดีเด่นระดับจังหวัด ปี 2563* [เอกสารที่ไม่มีมีการตีพิมพ์]. วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไผ่อำเภอท่าตะเียบ.

- สาธิต ทิพย์มณี และนัยนา เกิดวิชัย. (2562). POSDCoRB และ Good Governance สำหรับธุรกิจเกิดใหม่ในยุคไทยแลนด์ 4.0. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 5(1), 73-88
- สิริวัลลี พงกษาอุตมชัย และสรวรยา ธรรมอภิพล. (2560) . ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุตำบลดอนแฝก จังหวัดนครปฐม. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 10(1), 1439.
- ศศิภา พิทักษ์ศานต์. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนไปปฏิบัติ กรณีศึกษา อำเภอเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหิดล*, 24(3), 33-45.
- เอกชัย เอี่ยมสกุล. (2559). *การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนนมแม่แลกริมคลองหนองบัว จังหวัดจันทบุรี* [การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ความรู้ความเข้าใจและความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการใช้น้ำและการจัดการน้ำทิ้ง ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร

The Knowledge and Understanding about the Behavior of Water use and Wastewater Management of People in The Municipality of Krathum Baen, Samut Sakhon Province

หวานใจ หลำพรหม^{1*}, อิศรา ศิรมณีรัตน์² อนงค์ รักษ์วงษ์³
Wanjai Lamprom^{1*}, Issara Siramaneerat², Anong Rukwong³

^{1,2,3} คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

^{1,2,3} Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

*Corresponding email: warnjai_l@mutt.ac.th

Received: 19 September 2021; Revised: 28 October 2021; Accepted: 1 November 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้น้ำและการจัดการน้ำทิ้งของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร 2) ศึกษาความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการใช้น้ำและการจัดการน้ำทิ้งของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ หัวหน้าหรือตัวแทนครัวเรือนที่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองกระทุ่มแบน อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 376 ตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างเป็นระบบ (systematic random sampling) ตามชุมชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร สถิติสำหรับวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยนี้ พบว่า 1) ความรู้ความเข้าใจเรื่องพฤติกรรมการใช้น้ำและการจัดการน้ำทิ้งของประชาชน พบว่า ประชาชนส่วนมากมีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 58.4) มีเพียงส่วนน้อยที่มีความรู้ในระดับสูงและระดับต่ำ (ร้อยละ 41.1, 0.5 ตามลำดับ) และประชาชนมีความรู้สามารถทำคะแนน ได้ค่าเฉลี่ย 14.6 คะแนน มีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง 2) ความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการใช้น้ำและการจัดการน้ำทิ้งที่ถูกต้อง พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการใช้น้ำและการจัดการน้ำทิ้งในทางเชิงบวกเป็นส่วนมาก มีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการใช้น้ำและการจัดการน้ำทิ้งอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 72.0) มีเพียงส่วนน้อยที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูงและระดับต่ำ (ร้อยละ 24.0 และ 4.0) และมีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการใช้น้ำและการจัดการน้ำทิ้ง ค่าเฉลี่ย 0.85 และประชาชนมีความคิดเห็นที่ถูกต้องเหมาะสมในการแสดงพฤติกรรมการใช้น้ำและการจัดการน้ำทิ้งอยู่ในระดับปานกลาง

คำสำคัญ : พฤติกรรมการใช้น้ำ, การจัดการน้ำทิ้ง, ความรู้

ABSTRACT

The purpose of this research was to study the knowledge and understanding about the behavior of water use and wastewater management of people in Krathum Baen Municipality, Samut Sakhon Province and to study the opinions on the behavior of water use and wastewater management of the people in the municipality of Krathum Baen, Samut Sakhon Province. This research used a questionnaire to collect data.

The samples in the research were heads or representatives of households residing in Krathum Baen municipality. Krathum Baen District Samut Sakhon Province, 376 samples. This research uses systematic random sampling based on communities in Krathum Baen municipality, Samut Sakhon Province. Statistics for data analysis included frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The results of the analysis of knowledge and understanding on the behavior of water use and wastewater management of the people found that moderate level of knowledge (58.4 percent), but only a few had knowledge at a high and low level. (41.1 percent, 0.5 percent, respectively). Moreover, the knowledgeable sample received an average score of 14.6 points, which is considered to be at a moderate level. Regarding to the opinions on water usage behavior and correct wastewater management, people had positive opinions on water use behavior and wastewater management. The opinions on water use behavior and wastewater management were at a moderate level (72.0%). Only a minority had high and low opinions (24.0 percent and 4.0 percent) and their opinions on water use and wastewater management behaviors were averaged 0.85. Furthermore, people had a moderate level of correct and appropriate opinions on the behavior of water use and wastewater management.

Keywords: Water Use Behavior, Wastewater Management, Knowledge

บทนำ

จากสถานการณ์ทรัพยากรน้ำของประเทศไทยในปัจจุบัน ยังคงประสบปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำในด้านต่างๆ ทั้งปัญหาการขาดแคลนน้ำ ปัญหาคุณภาพน้ำเสื่อมโทรม ปัญหาอุทกภัย และปัญหาด้านการบริหารจัดการน้ำ เป็นต้น ทั้งนี้ในเขตเมืองที่มีการพัฒนาทั้งด้านอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรมอย่างรวดเร็ว ปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำนี้มักเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อในวงกว้างและเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งซึ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเมือง โดยอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาครเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีการเติบโตและพัฒนาเป็นเมืองอย่างรวดเร็ว เนื่องจากเป็นที่รองรับความเจริญและการขยายตัวจากกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคอุตสาหกรรมและชุมชนมีอัตราการขยายตัวที่สูงมาก มีการอพยพย้ายถิ่นของประชาชนจากจังหวัดต่าง ๆ เข้ามาประกอบอาชีพเป็นจำนวนมาก จึงก่อให้เกิดปัญหาด้านมลภาวะต่างๆ และทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านน้ำเสีย ถือเป็นปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สำคัญที่เกิดจากการทำกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจหลากหลายรูปแบบตลอดริมฝั่งแม่น้ำท่าจีน ได้แก่ การเกษตรกรรม การเพาะปลูก บ่อเลี้ยงปลา และการอุตสาหกรรม เป็นต้น เป็นน้ำ

เสียที่ไม่มีการควบคุมก่อนปล่อย นอกจากนี้ยังมีน้ำเสียจากชุมชน อาคารบ้านเรือนและร้านอาหารที่ถูกปล่อยลงสู่น้ำลำคลองสายต่างๆ รวมทั้งน้ำเสียจากกรุงเทพมหานครที่เคลื่อนตัวผ่านเข้ามาตามคลองสายสำคัญ เช่น คลองภาษีเจริญ ไหลลงมาสู่น้ำท่าจีน และอ่าวไทย จากข้อมูลคุณภาพน้ำของแม่น้ำท่าจีน พบว่า อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพน้ำผิวดินประเภทที่ 5 ซึ่งใช้ประโยชน์ได้เพื่อการคมนาคมเท่านั้น ไม่ปลอดภัยสำหรับการอุปโภคบริโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพน้ำในแม่น้ำท่าจีนตอนล่าง ถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีปัญหาวิกฤตขั้นรุนแรง ส่งผลให้มีปริมาณน้ำเสียจากภาคอุตสาหกรรมและชุมชนอยู่ในอัตราสูง (คณะกรรมการบริหารงานอำเภอกระทุ่มแบน, 2560)

ในเขตเทศบาลเมืองกระทุ่มแบนซึ่งเป็นพื้นที่เมืองกิ่งอุตสาหกรรมที่มีความพยายามในการเสริมสร้างความร่วมมือทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และเครือข่ายภาคประชาชนในการร่วมวางแผนแก้ไขปัญหาทรัพยากรน้ำที่มีความโดดเด่นมากในจังหวัดสมุทรสาครเพียงใดก็ตาม ทั้งมีคณะกรรมการแก้ไขปัญหาน้ำเสียในแม่น้ำท่าจีนและกลุ่มรักษ์คลองภาษีเจริญ แต่ยังคงขาดข้อมูลสำคัญอีกหลายส่วน เช่น ข้อมูลความรู้ความเข้าใจ ความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการใช้น้ำและการจัดการน้ำทิ้ง และแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมการใช้น้ำและการจัดการน้ำทิ้งที่เหมาะสมสำหรับประชาชนในเขตเมือง เป็นต้น ในการนี้คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้น้ำและการจัดการน้ำทิ้ง และความคิดเห็นต่อการใช้น้ำและการจัดการน้ำทิ้ง ซึ่งทั้งความรู้และความคิดเห็นนี้จะนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมการใช้น้ำและการจัดการน้ำทิ้งของประชาชนในเขตเมือง ซึ่งผลการศึกษาที่ได้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานและใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมพฤติกรรมการใช้น้ำและการจัดการน้ำทิ้งของประชาชนในเขตเมือง ซึ่งเป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเขตเทศบาลเมืองกระทุ่มแบน อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร อันจะช่วยส่งเสริมให้มีการจัดการน้ำและน้ำทิ้งได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้น้ำและการจัดการน้ำทิ้งของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการใช้น้ำและการจัดการน้ำทิ้งของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร
3. เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลเมืองกระทุ่มแบน อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อวิเคราะห์และแสดงผล

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หัวหน้าหรือตัวแทนครัวเรือนที่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองกระทุ่มแบน อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 6,263 ครัวเรือน (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2561)

1.2 ตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือนที่มีอายุระหว่าง 18-70 ปี และมีที่พักอาศัยในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองกระทุ่มแบน อำเภอกะทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 376 ตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างเป็นระบบ (systematic random sampling) ตามชุมชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ดังนั้น ต้องใช้ขนาดตัวอย่าง จำนวน 404 ตัวอย่าง จึงจะสามารถประมาณค่าร้อยละ โดยมีค่าความผิดพลาดไม่เกิน 5% ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจ และความคิดเห็นต่อพฤติกรรม การใช้น้ำและการจัดการน้ำทิ้งของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร

3. ขอบเขตเนื้อหา

ในการวิจัยนี้มุ่งศึกษาถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการใช้น้ำและการจัดการน้ำทิ้ง และความคิดเห็นต่อพฤติกรรมกรรมการใช้น้ำและการจัดการน้ำทิ้งของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จะใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เข้ามาเป็นเครื่องมือช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามปลายปิด (Closed-Ended Questions) ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส สถานภาพในครัวเรือน จำนวนบุตร จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การย้ายถิ่น ระยะเวลาการพักอาศัย สถานที่ตั้งบ้านเรือน อาชีพ รายได้ รายจ่าย โดยเป็นคำถามปลายเปิดและปลายปิด

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการใช้น้ำและการจัดการน้ำทิ้ง เป็นคำถามปลายปิดให้เหลือตอบคำตอบเพียงคำตอบเดียวจากตัวเลือก 2 ตัวเลือก คือ ใช่ และไม่ใช่ หรือรู้และ ไม่รู้ ถ้าตอบถูกจะได้ 1 คะแนน แต่หากตอบผิดจะได้ 0 คะแนน มีคำถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ จำนวน 20 ข้อ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการใช้น้ำและการจัดการน้ำทิ้ง เป็นคำถามปลายปิดให้เลือกคำตอบเดียวจากตัวเลือก 3 ตัวเลือก คือ ไม่เห็นด้วย เห็นด้วย และไม่แน่ใจ ข้อคำถามมีลักษณะทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

	คำถามเชิงบวก	คำถามเชิงลบ
ตอบเห็นด้วย	ให้คะแนน 2 คะแนน	0 คะแนน
ตอบไม่เห็นด้วย	ให้คะแนน 1 คะแนน	1 คะแนน
ตอบไม่แน่ใจ	ให้คะแนน 0 คะแนน	2 คะแนน

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามปลายเปิด (Open-Ended Questions) เพื่อแสดงข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในด้านต่างๆ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนหรือคู่สมรสหรือบุคคลอื่นในครัวเรือนที่มีความสำคัญในเชิงเศรษฐกิจ รองลงมาจากหัวหน้าครัวเรือนหรือถ้ากรณีไม่สามารถระบุได้ ให้สัมภาษณ์บุคคลในครัวเรือนที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไปจนครบ จำนวน 404 ตัวอย่าง

ผลการดำเนินงานวิจัย

1. ผลวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปทางด้านประชากรศาสตร์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 57.2) และ 42.8 ตามลำดับ โดยมีอายุเฉลี่ย 52.9 ปี สำเร็จการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น (ป.4) มากที่สุด (ร้อยละ 27.5) ประชากรส่วนมากสมรสแล้วอยู่กับคู่สมรส (ร้อยละ 54.5) จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.0 คน กลุ่มตัวอย่างส่วนมากเป็นหัวหน้าครัวเรือน (ร้อยละ 65.8) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายหรือประกอบธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 30.2) มีรายได้จากการประกอบอาชีพหลักเฉลี่ย 14,656.7 บาทต่อเดือน โดยมีรายได้อยู่ในช่วง 15,000 บาทต่อเดือนและน้อยกว่ามากที่สุด (ร้อยละ 65.8) กลุ่มตัวอย่างส่วนมากเกิดที่นี้และไม่ได้ย้ายถิ่น คิดเป็นร้อยละ 67.3 โดยมีระยะเวลาในการพักอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเฉลี่ย 10.0 ปี โดยส่วนมาก (ร้อยละ 63.5) เกิดอาศัยอยู่ที่นี้และไม่ได้ย้ายถิ่น

2. ผลวิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจเรื่องพฤติกรรมการใช้น้ำและการจัดการน้ำทิ้งของประชาชนเมื่อแบ่งระดับความรู้ความเข้าใจออกเป็น 3 ระดับ แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของคะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้น้ำและการจัดการน้ำทิ้งของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร

ข้อ	ความรู้ความเข้าใจเรื่องการใช้ น้ำและการจัดการน้ำทิ้ง	ข้อที่ตอบถูก		ข้อที่ตอบผิด	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1	น้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วไม่หมดสิ้น	247	61.1	157	38.9
2	การใช้น้ำอย่างประหยัดจะช่วยให้ปริมาณน้ำทิ้งลดลง	352	87.1	52	12.8
3	การรดน้ำต้นไม้เพียงครั้งเดียวในตอนกลางวัน ในขณะที่มีแดดจัด เป็นวิธีช่วยประหยัดน้ำ	292	72.3	112	27.7
4	การอาบน้ำและการซักผ้า เป็นกิจวัตรประจำวันของครัวเรือนที่ก่อให้เกิดน้ำทิ้งมากที่สุด	280	69.3	124	30.7
5	เศษอาหารส่วนที่เป็นน้ำและเศษเหลือจากการรับประทานอาหารควรแยกเททิ้งลงส้วม	337	83.4	67	16.6
6	น้ำฝนเป็นน้ำที่สะอาดสามารถนำมาใช้บริโภคได้โดยไม่ต้องต้มหรือกรอง	328	81.2	76	18.8
7	การอาบน้ำโดยใช้ฝักบัวจะช่วยประหยัดน้ำได้มากกว่าการใช้ขันตักอาบ	298	73.8	106	26.2
8	การซักผ้าทุกวันจะประหยัดน้ำมากกว่าการรวมซักครั้งละมาก ๆ	265	65.6	139	34.4
9	การกดชักโครกจะใช้น้ำมากกว่าการใช้ชักโครก	302	74.7	102	25.2
10	การเปิดน้ำให้ไหลผ่านตลอดขณะล้างผักผลไม้จะทำให้การล้างผักผลไม้สะอาดกว่าการแช่ทิ้งไว้	268	66.3	136	33.6

ข้อ	ความรู้ความเข้าใจเรื่องการใช้ น้ำและการจัดการน้ำทิ้ง	ข้อที่ตอบถูก		ข้อที่ตอบผิด	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
11	น้ำทิ้งคือน้ำที่ผ่านการใช้ประโยชน์จากกิจกรรมต่าง ๆ	365	90.3	39	9.7
12	น้ำทิ้งจากบ้านเรือนไม่ก่อให้เกิดปัญหามลพิษทางน้ำ เพราะเมื่อไหลลงสู่แม่น้ำก็จะเจือจางไปได้	214	53.0	190	47.0
13	น้ำทิ้งจากการอาบน้ำด้วยฝักบัวจะมีความสกปรกมากกว่าน้ำทิ้งจากการอาบน้ำด้วยการตักอาบ	120	29.7	284	70.3
14	การทำงานของบ่อดักไขมัน คือ จะทำหน้าที่ช่วยให้ไขมันลอยตัวเป็นฝ้า แล้วตักออกได้ง่ายขึ้น	352	87.1	52	12.9
15	ตะแกรงดักขยะควรใช้คู่กับบ่อดักไขมันจึงจะมีประสิทธิภาพมากที่สุด	353	87.4	51	12.6
16	ท่อระบายน้ำอุดตันเร็วมีสาเหตุจากน้ำทิ้งห้องครัวเป็นส่วนสำคัญ	296	73.3	108	26.7
17	การปล่อยน้ำทิ้งลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะสามารถทำได้ไม่ทำให้เกิดปัญหามลพิษทางน้ำ	263	65.1	141	34.90
18	เครื่องจักร วัสดุอุปกรณ์ที่รักษาสิ่งแวดล้อมอยู่ในข่ายที่ได้รับการลดอัตราภาษีศุลกากร	280	69.3	124	30.7
19	การบำบัดน้ำเสียจากบ้านเรือนก่อนปล่อยน้ำทิ้งลงสู่แหล่งน้ำเป็นการช่วยป้องกันแม่น้ำไม่ให้น้ำเสียได้	354	87.6	50	12.4
20	การดูแลท่อระบายน้ำและการจัดการน้ำทิ้งของครัวเรือนเป็นหน้าที่ของเทศบาลเท่านั้น	303	75.0	101	25.0

จากตารางที่ 1 พบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง มีเพียงส่วนน้อยที่มีความรู้ในระดับสูงและระดับต่ำ (ร้อยละ 58.4, 41.1 และ 0.5) และกลุ่มตัวอย่างมีความรู้สามารถทำคะแนน ได้ค่าเฉลี่ย 14.6 คะแนน มีความรู้ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้น้ำและการจัดการน้ำทิ้งของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร

ข้อ	พฤติกรรม	ความคิดเห็น			เฉลี่ย	ระดับ
		ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย		
	การใช้น้ำ					
1	การใช้น้ำอย่างประหยัดจะช่วยบรรเทาปัญหาสิ่งแวดล้อมให้ลดลงได้	22 (5.4)	330 (81.7)	52 (12.9)	1.07	ปานกลาง

ข้อ	พฤติกรรม	ความคิดเห็น			เฉลี่ย	ระดับ
		ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย		
2	ผู้ที่ป่วยหรือไม่สบายเท่านั้นที่จำเป็นต้องต้มน้ำก่อนนำไปบริโภค	273 (67.6)	111 (27.5)	20 (5.0)	0.37	ต่ำ
3	การขึ้นราคาค่าน้ำประปาจะทำให้การใช้น้ำลดลงได้	203 (50.2)	118 (29.2)	83 (20.5)	0.70	ปานกลาง
4	4.ภาชนะรองรับน้ำดื่มที่ใช้เป็นต้องมีฝาปิดมิดชิด	25 (6.2)	367 (90.8)	12 (3.0)	0.97	ปานกลาง
5	5.เมื่อพบเห็นท่อน้ำประปารั่วหรือชำรุดจะรีบดำเนินการแก้ไขทันที	37 (9.2)	343 (84.9)	24 (5.9)	0.97	ปานกลาง
6	6.การนำน้ำที่เหลือจากกิจกรรมของครัวเรือน เช่น การซักผ้าถูบ้าน เป็นต้น แล้วนำไปใช้ประโยชน์ในการรดน้ำต้นไม้สามารถทำได้ไม่ใช่เรื่องยุ่งยาก	28 (6.9)	353 (87.4)	23 (5.7)	0.98	ปานกลาง
7	7.นำจากแม่น้ำลำคลองสามารถนำมาอุปโภคบริโภคได้ทันที	322 (79.7)	65 (16.1)	17 (4.2)	0.24	ต่ำ
8	8.น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคในชุมชนของท่านยังมีปริมาณมากเพียงพอตลอดทั้งปี	55 (13.6)	250 (61.9)	99 (24.5)	1.13	ปานกลาง
9	9.สาเหตุที่แม่น้ำท่าจีนมีคุณภาพแย่งลง มีสาเหตุจากกิจกรรมภาคธุรกิจมากกว่ากิจกรรมการพักอาศัย	40 (9.9)	281 (69.6)	83 (20.5)	1.10	ปานกลาง
10	มาตรการทางกฎหมายจะช่วยให้เกิดพฤติกรรมการใช้น้ำอย่างประหยัดมากกว่ามาตรการเผยแพร่ความรู้ให้ประหยัดน้ำ	48 (11.9)	245 (60.6)	111 (27.5)	1.15	ปานกลาง
การจัดการน้ำทิ้ง						
11	น้ำทิ้งจากการอาบน้ำสามารถปล่อยลงสู่แม่น้ำท่าจีนได้เลย	159 (39.4)	139 (34.4)	106 (26.2)	0.86	ปานกลาง
12	ในการประกอบอาหารนั้นเป็นกระบวนการหนึ่งที่ทำให้เกิดน้ำทิ้งจากครัวเรือน ท่านมีส่วนร่วมในการช่วยลดการเกิดน้ำทิ้งได้	64 (15.8)	308 (76.2)	32 (7.9)	0.92	ปานกลาง
13	ระบบบำบัดน้ำเสียควรบังคับใช้เฉพาะผู้ประกอบการธุรกิจหรือภาคอุตสาหกรรมเท่านั้น	216 (53.5)	164 (40.6)	24 (5.9)	0.52	ต่ำ

ข้อ	พฤติกรรม	ความคิดเห็น			เฉลี่ย	ระดับ
		ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	เห็นด้วย		
14	การดูแลท่อระบายน้ำเป็นหน้าที่ของเทศบาล ไม่ใช่หน้าที่ของประชาชน	206 (51.0)	132 (32.7)	66 (16.3)	0.65	ต่ำ
15	ในปัจจุบันทุกบ้านควรมีระบบบำบัดน้ำเสีย เช่น ตะแกรงดักขยะ บ่อดักไขมัน บ่อซีม เป็นต้น	45 (11.1)	302 (74.8)	57 (14.1)	1.02	ปานกลาง
16	การปล่อยน้ำทิ้งจากครัวเรือนยังสามารถทำได้ ไม่ทำให้ แม่น้ำทำเงินเน่าเสียได้	223 (55.2)	131 (32.4)	50 (12.4)	0.57	ต่ำ
17	ค่าธรรมเนียมการบำบัดน้ำเสียเป็นสิ่งที่ประชาชนควรต้องจ่ายเพื่อให้มีสิ่งแวดล้อมที่ดี	73 (18.1)	182 (45.0)	149 (36.9)	1.18	ปานกลาง
18	น้ำทิ้งเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบ	28 (6.9)	348 (86.1)	28 (6.9)	1.00	ปานกลาง
19	ในปัจจุบันแม่น้ำทำเงินยังไม่เน่าเสียสามารถรองรับน้ำทิ้งจากชุมชนได้	212 (52.5)	111 (27.5)	81 (20.0)	0.67	ปานกลาง
20	มาตรการทางกฎหมายจะช่วยให้เกิดพฤติกรรมการจัดการน้ำทิ้งได้ถูกต้องกว่าการเผยแพร่ให้ความรู้	62 (15.3)	260 (64.4)	82 (20.3)	1.04	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการใช้น้ำและการจัดการน้ำทิ้งในทางเชิงบวกเป็นส่วนมาก มีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการใช้น้ำและการจัดการน้ำทิ้งอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 72.0) มีเพียงส่วนน้อยที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูงและระดับต่ำ (ร้อยละ 24.0 และ 4.0) และมีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการใช้น้ำและการจัดการน้ำทิ้ง ได้ค่าเฉลี่ย 0.85 และกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นที่ถูกต้องเหมาะสมในการแสดงพฤติกรรมการใช้น้ำและการจัดการน้ำทิ้งอยู่ในระดับปานกลาง

โดยพฤติกรรมการใช้น้ำของประชาชน กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในทางเชิงบวกเห็นด้วย ประเด็นที่ว่ามาตรการทางกฎหมายจะช่วยให้เกิดพฤติกรรมการใช้น้ำอย่างประหยัดมากกว่ามาตรการเผยแพร่ความรู้ให้ประหยัดน้ำมากที่สุด (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.15) มีเพียงส่วนน้อย (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.24) ที่มีระดับความคิดเห็นต่ำในเรื่องน้ำจากแม่น้ำลำคลองสามารถนำมาอุปโภคบริโภคได้ทันที และด้านพฤติกรรมการจัดการน้ำทิ้งของประชาชน กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการแสดงพฤติกรรมการจัดการน้ำทิ้งประเด็นต่างๆ ในทางเชิงบวกเห็นด้วยเป็นส่วนมาก มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 0.85 โดยเฉพาะมีความคิดเห็นที่ถูกต้องในเรื่อง ค่าธรรมเนียมการบำบัดน้ำเสียเป็นสิ่งที่ประชาชนควรต้องจ่ายเพื่อให้มีสิ่งแวดล้อมที่ดีมากที่สุด (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.18) มีเพียงส่วนน้อยที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับต่ำ ในเรื่อง บำบัดน้ำเสียควรบังคับใช้เฉพาะผู้ประกอบการธุรกิจหรือภาคอุตสาหกรรมเท่านั้น (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.52)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถสรุปความรู้ความเข้าใจและความคิดเห็นต่อพฤติกรรมกาใช้น้ำและการจัดการน้ำทิ้งที่เหมาะสมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองกระทุ่มแบน อำเภอกะทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ได้ดังนี้

1. ความรู้ความเข้าใจเรื่องพฤติกรรมกาใช้น้ำและการจัดการน้ำทิ้งของประชาชน เมื่อแบ่งระดับความรู้ความเข้าใจออกเป็น 3 ระดับ ในภาพรวม พบว่า ประชาชนส่วนมากมีความรู้ที่อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้น้ำและการจัดการน้ำทิ้งนี้จะนำไปสู่พฤติกรรมกาใช้น้ำและการจัดการน้ำทิ้งของประชาชนที่ถูกต้องและเหมาะสมได้ สอดคล้องกับ Borreroa, A. C., Jiméneza, J. C., & Figueroa, F. (2020) ที่กล่าวว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการอนุรักษ์น้ำนั้นเป็นผลมาจากการรับรู้ถึงข้อมูลในท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมทางสังคม เพื่อสร้างกลยุทธ์ที่เพียงพอมากขึ้นสำหรับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ในขณะที่ Lede, E., Meleady, R., & Seger, C. R. (2019) บรรทัดฐานของสังคมเป็นตัวกระตุ้นความตั้งใจและพฤติกรรมกาอนุรักษ์น้ำของครัวเรือนในพื้นที่ขาดแคลนน้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลความรู้นี้มีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรมที่สอดคล้องกับบรรทัดฐานของสังคม โดย Yazdanpanah, M., Feyzabad, F. R., Forouzani, M., Mohammadzadeh, S., & Burton, R. (2015) กล่าวว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองเป็นตัวทำนายความตั้งใจที่สำคัญที่สุด การรับรู้ความสามารถของตนเองหมายถึงระดับที่บุคคลรู้สึกว่าการปฏิบัติงานอยู่ภายใต้การควบคุมโดยเจตนาของตน ความยากลำบากในการรับรู้ (หรือความง่าย) ของการอนุรักษ์น้ำคาดว่าจะมีผลกระทบต่อความเป็นไปได้ในการปฏิบัติพฤติกรรมนี้ การค้นพบนี้ชี้ให้เห็นว่าโครงการอนุรักษ์น้ำควรได้รับการสนับสนุนอย่างกว้างขวางในการอนุรักษ์น้ำจากส่วนต่างๆ ของชุมชนและควรจัดเตรียมกลยุทธ์เพื่อให้แน่ใจว่าเกษตรกรมีส่วนร่วมในพฤติกรรมกาอนุรักษ์น้ำได้ง่าย นักวิจัยที่ต้องการเพิ่มพฤติกรรมกาอนุรักษ์น้ำอาจต้องให้ความสำคัญกับกลยุทธ์ที่เสริมสร้างแผนและวัตถุประสงค์ของเกษตรกรในการอนุรักษ์น้ำ การส่งเสริมความเชื่อมั่นของเกษตรกรผ่านโปรแกรมการศึกษาเพื่อให้พวกเขาสามารถเอาชนะอุปสรรคและความยากลำบากที่รับรู้ได้ในกิจกรรมกาอนุรักษ์น้ำจะช่วยปรับปรุงพฤติกรรมกาอนุรักษ์น้ำ และ Fan, L., Wang, F., Liu, G., Yang, X., & Qin, W. (2014) ได้ทำการศึกษาการรับรู้ปริมาณการใช้น้ำและปริมาณการใช้น้ำจริง พบว่า ผู้เข้าร่วมมีการรับรู้รูปแบบการใช้น้ำที่แตกต่างกัน ผู้เข้าร่วมมักจะประเมินการใช้น้ำในห้องครัวและนอกบ้านต่ำเกินไป และประเมินปริมาณการใช้น้ำในบ้านสูงเกินไป ผู้บริโภคที่เป็นผู้หญิงและผู้สูงอายุมีการประมาณปริมาณการใช้น้ำของตนได้อย่างแม่นยำ ในขณะที่ผู้บริโภคที่มีระดับการศึกษาและรายได้สูงจะประเมินปริมาณการใช้น้ำจริงของตนต่ำเกินไป กลุ่มที่สามารถประมาณปริมาณการใช้น้ำได้อย่างถูกต้อง มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์น้ำ และแนวทางปฏิบัติในการอนุรักษ์น้ำที่ดีกว่ากลุ่มที่ประเมินปริมาณการใช้น้ำต่ำเกินไป ความแตกต่างอย่างมากที่เน้นโดยผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่านโยบายของชุมชนและแผนการในการกระตุ้นให้ประชาชนอนุรักษ์น้ำต้องถูกนำมาใช้เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการใช้น้ำ และสอดคล้องกับ กุลธิตา มั่งล่อ (2555) ทำการศึกษา แนวทางในการแก้ไขปัญหามลภาวะน้ำของแม่น้ำท่าจีนในพื้นที่ตำบลบางเตย อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ พบว่า การรับรู้ของครัวเรือนในการแก้ไขปัญหามลภาวะของทั้งสองพื้นที่อยู่ในระดับสูง และพฤติกรรมครัวเรือนในการแก้ไขปัญหามลภาวะของแม่น้ำท่าจีนของทั้งสองพื้นที่อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาจำนวนผู้ที่มีพฤติกรรมในการแก้ไขปัญหามลภาวะของแม่น้ำท่าจีนอยู่ในระดับปานกลางและสูงของทั้งสองพื้นที่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างในเขตตำบลบางระกำ มีจำนวนผู้ที่มีพฤติกรรมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหามลภาวะของแม่น้ำท่าจีน ในระดับปานกลางและสูง (ร้อยละ 75.5) สูงกว่าตำบลบางเตย (ร้อยละ

54.4) และเปรียบเทียบการรับรู้และพฤติกรรมกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการแก้ไขมลภาวะของแม่น้ำท่าจีน ระหว่างสองพื้นที่นั้นไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

แต่ไม่สอดคล้องกับ พิษญา นามพิมพ์ (2558) ที่ทำการศึกษาความสัมพันธ์ของวิถีชีวิต ชุมชนริมฝั่งน้ำต่อพฤติกรรมการปล่อยของเสียลงสู่แม่น้ำท่าจีน พบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ริมฝั่งแม่น้ำท่าจีนส่วนใหญ่มีความผูกพันและให้ความสำคัญต่อแม่น้ำท่าจีนน้อย ซึ่งไม่มีการใช้ประโยชน์จากแม่น้ำท่าจีน ในทางตรง แต่ใช้แม่น้ำเป็นแหล่งระบายของเสียจากครัวเรือนลงสู่แม่น้ำโดยตรง โดยปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการปล่อยของเสียที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ระดับการศึกษา รายได้ ระยะเวลาที่อยู่อาศัย ลักษณะของบ้าน และการใช้ประโยชน์จากแม่น้ำท่าจีน

2. ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้น้ำและการจัดการน้ำทิ้งที่ถูกต้อง พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นที่ถูกต้องเหมาะสมในการแสดงออกพฤติกรรมการใช้น้ำและการจัดการน้ำทิ้งอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 0.85 โดยพฤติกรรมการใช้น้ำของประชาชน พบว่า มีความคิดเห็นในทางเชิงบวกเห็นด้วยประเด็นที่ว่ามาตรการทางกฎหมายจะช่วยให้เกิดพฤติกรรมการใช้น้ำอย่างประหยัดมากกว่ามาตรการเผยแพร่ความรู้ให้ประหยัดน้ำมากที่สุด (มีค่าเฉลี่ย 1.15) และด้านพฤติกรรมการจัดการน้ำทิ้งของประชาชน พบว่า มีความคิดเห็นต่อการแสดงพฤติกรรมการจัดการน้ำทิ้งประเด็นต่างๆ ในทางเชิงบวกเห็นด้วยเป็นส่วนมาก มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะมีความคิดเห็นที่ถูกต้องในเรื่อง ค่าธรรมเนียมการบำบัดน้ำเสียเป็นสิ่งที่เป็นสิ่งที่ประชาชนควรต้องจ่ายเพื่อให้มีสิ่งแวดล้อมที่ดีมากที่สุด (มีค่าเฉลี่ย 1.18) มีเพียงส่วนน้อยที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับต่ำ ในเรื่อง บำบัดน้ำเสียควรบังคับใช้เฉพาะผู้ประกอบการธุรกิจหรือภาคอุตสาหกรรมเท่านั้น (มีค่าเฉลี่ย 0.52)

สอดคล้องกับ Russell, S. V., & Knoeri, C. (2020) ที่ทำการสำรวจ 1196 ครัวเรือนทั่วสหราชอาณาจักร พบว่า ทศนคติ บรรทัดฐาน และนิสัยมีส่วนสำคัญในการกำหนดความตั้งใจที่จะอนุรักษ์น้ำ และนิสัยนั้นเป็นตัวทำนายความตั้งใจในการอนุรักษ์น้ำที่สำคัญที่สุดเพียงตัวเดียวและค่าใช้จ่ายที่รายงานด้วยตนเอง การเปลี่ยนนิสัยการอนุรักษ์น้ำที่ฝังแน่นจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการความต้องการใช้น้ำในเมือง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับและ Langenbach, B. P., Berger, S., Baumgartner, T., & Knoch, D. (2020) กล่าวว่า การกำหนดทฤษฎีที่ระบุว่าการพยากรณ์ทางปัญญาเป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องว่าทัศนคติต่อสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมส่งเสริมสิ่งแวดล้อมเกี่ยวข้องกันหรือไม่ เราแสดงให้เห็นว่าคนที่มีความพยากรณ์ทางปัญญาต่ำไม่สามารถแปลทัศนคติที่สนับสนุนสิ่งแวดล้อมให้เป็นพฤติกรรมได้ ในขณะที่คนที่มีความพยากรณ์ทางปัญญาสูงสามารถทำได้ดี และ Ahmed, F. M., Mokhtar, M. B., & Alam, L. (2020) กล่าวว่า ทศนคติและการรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับคุณภาพน้ำและการจัดการสามารถเปลี่ยนแปลงได้ในเชิงบวกโดยเฉพาะอย่างยิ่งผ่านการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับความตั้งใจพฤติกรรมของพวกเขาที่จะมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำด้วยความเต็มใจ Lede, E., Meleady, R., & Seger, C. R. (2019) การแทรกแซงตามบรรทัดฐานทางสังคมเป็นช่องทางที่มีแนวโน้มในการส่งเสริมพฤติกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะพฤติกรรมการอนุรักษ์น้ำของครัวเรือนในพื้นที่ขาดแคลนน้ำมีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรมที่สอดคล้องกับบรรทัดฐานของสังคม และการสมัครเข้าร่วมโครงการประหยัดน้ำจะเพิ่มขึ้นอย่างมากเมื่อมีการส่งเสริมให้ความรู้ และ Yazdanpanah, M., Feyzabad, F. R., Forouzani, M., Mohammadzadeh, S., & Burton, R. (2015) กล่าวว่า ยิ่งบุคคลมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติแนวปฏิบัติด้านการอนุรักษ์น้ำมากเท่าใดพฤติกรรมของพวกเขาก็ยิ่งสอดคล้องกับแนวปฏิบัติเหล่านั้นมากขึ้นเท่านั้น จึงสรุปได้ว่าผลลัพธ์เหล่านี้เป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจเจตนาและพฤติกรรมของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์น้ำและยังมีแนวทางหลายประการสำหรับ

การศึกษาพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมในอนาคต นอกจากนี้ Noranarttakun, P., & Pharino, C. (2021) กล่าวว่า เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการความรู้เกี่ยวกับอุตสาหกรรมสีเขียวและการรับรู้สีเขียวควรใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมสีเขียวและเพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้เกี่ยวกับการใส่ใจในสิ่งแวดล้อม การบังคับใช้กฎหมายที่เหมาะสมและการใช้กลไกทางเศรษฐกิจสามารถกระตุ้นให้ SMEs หันมาใช้รูปแบบการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น.

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ประชากรกลุ่มตัวอย่างยังไม่มี ความเข้าใจที่ผิดว่าน้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วไม่หมดสิ้น จึงมีการใช้น้ำในกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันอย่างไม่ประหยัด และมีความเข้าใจว่าการใช้น้ำในการอาบน้ำด้วยฝักบัวจะทำให้เกิดน้ำทิ้งที่มีความสกปรกน้อยกว่าการอาบน้ำด้วยการตักอาบ และมีความรู้ความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องเรื่อง น้ำทิ้งจากบ้านเรือนไม่ก่อให้เกิดปัญหามลพิษทางน้ำ เพราะเมื่อไหลลงสู่แม่น้ำก็จะเจือจางไปได้ ดังนั้นในการศึกษาคราวต่อไปควรมุ่งศึกษาถึงแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรม การใช้น้ำและการจัดการน้ำทิ้งในเรื่องดังกล่าวให้มีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องชัดเจน

1.2 พฤติกรรมการจัดการน้ำทิ้งของประชาชน ยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องที่ว่า ในขณะที่ทำการซักผ้าไม่ควรเปิดน้ำทิ้งไว้ขณะที่ซักจนสิ้นภาระ เพราะจะทำให้การใช้น้ำเกิดความสิ้นเปลือง เนื่องจากว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความเข้าใจว่าน้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วไม่หมดสิ้น จึงมีการใช้น้ำอย่างไม่ประหยัด และยังไม่เข้าใจคลาดเคลื่อนว่าในปัจจุบัน การนำน้ำฝนมาใช้ในการอุปโภค บริโภคไม่ควรนำน้ำไปดื่มหรือรองก่อน ซึ่งอาจส่งผลเสียต่อสุขภาพอนามัยได้ นอกจากนี้ยังพบว่า ประชาชนยังขาดความตระหนักถึงว่าครัวเรือนควรมีการติดตั้งบ่อดักไขมัน และการปล่อยน้ำทิ้งจาก ครัวเรือนสามารถทำได้ ไม่ทำให้แม่น้ำเน่าเสีย รวมถึงเรื่อง การดูแลท่อระบายน้ำเป็นหน้าที่ของเทศบาล ไม่ใช่หน้าที่ของประชาชน

1.3 การรณรงค์เกี่ยวกับการใช้น้ำและการจัดการน้ำทิ้งที่ถูกต้องเป็นสิ่ง ที่ควรมีการรณรงค์อย่างต่อเนื่อง โดยควรส่งเสริมการเกิดเป็นเครือข่ายภาคประชาชนในการร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรในพื้นที่ เพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่กันการวางแผนพัฒนาการจัดการสิ่งแวดล้อมในระดับชุมชน หมู่บ้าน แล้วขยายวงกว้างไปยังพื้นที่อื่นต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมถึงความพร้อมของหน่วยงานในท้องถิ่นในเรื่องการ ประสานงานที่เกี่ยวกับกิจกรรมการรณรงค์ ส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ในการสร้างพฤติกรรม การใช้น้ำและการจัดการน้ำทิ้งของประชาชนที่ถูกต้องเหมาะสมให้เป็นรูปธรรม

2.2 ควรเลือกศึกษาในพื้นที่ที่มีโครงการเกี่ยวกับส่งเสริมพฤติกรรม การใช้น้ำและการ จัดการน้ำทิ้งของประชาชนโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีการดำเนินการและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ครอบคลุมพื้นที่เป้าหมาย กล่าวคือ มีการปฏิบัติการในการส่งเสริมพฤติกรรม การใช้น้ำและการจัดการน้ำ ทิ้งของประชาชนในพื้นที่อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

กุลธิดา มั่งล. (2555). การรับรู้และพฤติกรรมของครัวเรือนที่มีต่อการแก้ไขปัญหาภาวะของแม่น้ำท่า จิน. *วารสารอนามัยสิ่งแวดล้อม*, 15(1), 3-14.

- พิชญา นามพิมพ์. (2558). ความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตชุมชนริมฝั่งน้ำต่อพฤติกรรมการปล่อยของเสียลงสู่แม่น้ำท่าจีน. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 26(3), 50-60.
- Ahmed, F. M., Mokhtar, M. B., & Alam, L. (2020). Factors influencing people's willingness to participate in sustainable water resources management in Malaysia. *Journal of Hydrology: Regional Studies*, 31. <http://doi: 10.1016/j.ejrh.2020.100737>
- Borreroa, A. C., Jiménez, J. C., & Figueroa, F. (2020). Water resources conservation and rural livelihoods in protected areas of central Mexico. *Journal of Rural Studies*, 1(78), 12-24. <http://doi: 10.1016/j.jrurstud.2020.05.008>
- Fan, L., Wang, F., Liu, G., Yang, X., & Qin, W. (2014). Public Perception of Water Consumption and Its Effects on Water Conservation Behavior. *Water*, 6(6), 1771-1784. <http://doi: 10.3390/w6061771>
- Lede, E., Meleady, R., & Seger, C. R. (2019). Optimizing the influence of social norms interventions: Applying social identity insights to motivate residential water conservation. *Journal of Environmental Psychology*, 62, 105-114. <http://doi: 10.1016/j.jenvp.2019.02.011>
- Langenbach, B. P., Berger, S., Baumgartner, T., & Knoch, D. (2020). Cognitive Resources Moderate the Relationship Between Pro-Environmental Attitudes and Green Behavior. *Environment and Behaviour*, 52(9), 979-995. <http://doi: 10.1177/0013916519843127>
- Noranarttakun, P., & Pharino, C. (2021). Strategic Implementation to Enhance Green Industry Practices in SMEs: Lesson Learned from Thailand. *Environment Asia*, 14(1), 93-105. <http://doi: 0.14456/ea.2021.10>
- Russell, S. V., & Knoeri, C. (2020). Exploring the psychosocial and behavioural determinants of household water conservation and intention, *International Journal of Water Resources Development*, 36(6), 940-955. <http://doi: 10.1080/07900627.2019.1638230>
- Yazdanpanah, M., Feyzabad, F. R., Forouzani, M., Mohammadzadeh, S., & Burton, R. (2015). Predicting farmers' water conservation goals and behavior in Iran: A test of social cognitive theory. *Land Use Policy*, 47, 401-407. <http://doi: 10.1016/j.landusepol.2015.04.022>
- กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (23 มกราคม 2561). รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้านในเขตอำเภอ กระทุ่มแบน อำเภอกะทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ประจำปี พ.ศ.2561. แหล่งที่มา: <http://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statTDD/views/showDistrictData.php?rcode=74&statType=1&year=61>.

นาฏยลักษณะการรำของตัวนางในพิธีกรรมที่เกี่ยวกับไฟ

Symbolic Classic Dancing of a Female Dancer to Worship Fire God

นันทิชา ณ โนนชัย¹, สุภาวดี โพธิเวชกุล^{2*}
Nanticha Nanonchai¹, Supavadee Potiwetchakul^{2*}

^{1,2} สาขาวิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
^{1,2} Master of Program, Faculty of Fine and Applied Arts, Suan Sunandha Rajabhat University

*Corresponding email: 628210520135@rmu.ac.th

Received: 2 October 2021; Revised: 1 November 2021; Accepted: 3 December 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานาฏยลักษณะการรำของตัวนางในพิธีกรรมที่เกี่ยวกับไฟ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการศึกษาเอกสารและเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยการสำรวจ ฝึกปฏิบัติ สังเกตการณ์การแสดง และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 4 คน โดยแบ่งออกเป็นด้านนาฏศิลป์ จำนวน 2 คน ด้านดนตรีจำนวน 1 คน ด้านความเชื่อและพิธีกรรมในการแสดงนาฏศิลป์ไทย จำนวน 1 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกตการณ์แล้วนำผลมาวิเคราะห์โดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า การแสดงนาฏศิลป์ไทยมีการนำวิถีชีวิต วัฒนธรรมตลอดจนความเชื่อในเรื่อง พิธีกรรมเข้ามาแทรกในการแสดงของตัวละครหลักของเรื่อง สำหรับพิธีกรรมที่เกี่ยวกับไฟของตัวนาง ในการแสดงละครรำซึ่งมีอยู่จำนวน 4 ชุด ได้แก่ ชุดสีดาลุยไฟและศรีมาลาลุยไฟ ใช้ไฟเพื่อแสดงความบริสุทธิ์ใจ ชุด ดรสาแบหฺลา ใช้ไฟเพื่อแสดงความซื่อสัตย์ต่อสามี และชุดมโนราห์บูชาโยน ใช้ไฟเพื่อเป็น อุบายในการเอาตัวรอด โดยแต่ละชุดการแสดงมีกระบวนการรำของตัวละครนางที่มีความเหมือนและแตกต่างกันออกไปตามฐานะ ลักษณะและบุคลิกตัวละคร ซึ่งพบนาฏยลักษณะการรำที่เกี่ยวกับไฟ 4 ด้าน ได้แก่ ทำรำ เพลงที่ใช้ช่วงพิธีกรรม ทิศทางการเคลื่อนที่กับกองไฟ สีลาและบุคลิกการรำในช่วงพิธีกรรม พบว่า นางสีดา นางศรีมาลาและนางดรสาใช้ท่าการแต่งกายและท่าเยื้องกราย ในเพลงเชิดฉิ่ง ส่วนนางมโนราห์ใช้ท่ารำตามบุคลิกของตัวละครซึ่งเป็นนกจึงทำให้ท่ารำแตกต่างกันไป แต่อย่างไรก็ดี ทั้ง 4 ชุดการแสดงตัวละครใช้การเคลื่อนที่ในการรำในพิธีกรรมเป็นรูปแบบเดียวกัน บทความนี้นอกจาก เป็นการศึกษานาฏยลักษณะการรำแล้วยังเป็นการส่งเสริมสังคมเชิงครอบครัวเกี่ยวกับเรื่องของความรัก ประเพณีและพิธีกรรมให้คงอยู่สืบไป

คำสำคัญ : นาฏยลักษณะการรำ, พิธีกรรมที่เกี่ยวกับไฟ, ตัวละครนาง

ABSTRACT

This research is the story about classic dancing of a female dancer to worship fire god which was studied from documents, field observation, seeing plays and

interviewing 4 experts. (2 classical art professors, 1 musician & 1 experienced of traditional ceremony.)

The results showed that Thai classic drama always shows traditional lifestyle and spiritual ceremony. Hence, there are 4 plays about fire god, such as "See Da Lui Fai"&"Sri Ma La Lui Fai" both show off how sincere of the actress. "Do Ra Sa Bae La" shows the loyalty to her husband and "Ma No Ra Bhu Cha Yan" shows how keen to prevent danger. Nevertheless, there are something either the same or different on each of dancing style as pattern of dancing form, music, moving direction of the dancer around the fire and personal style of actress. For example, "See Da", Sri ma la" &"Do ra sa", they dress and move following a song called "Cherd Ching" but "Ma no ra" dances like flying bird. In conclusion, this paper has been presented the symbolic classic dancing and supporting the idea of family's relationship of love and remaining traditional ceremony to be with us long.

Keywords : Symbolic Classic Dancing, Worship Fire God, Female Star Dancer

บทนำ

การแสดงนาฏศิลป์ไทยนอกจากจะสร้างความสนุกสนานให้กับผู้ชมแล้ว ยังส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีชีวิต ค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ และพิธีกรรมที่แฝงไว้ในการแสดงนาฏศิลป์ไทยด้วย การนำพิธีกรรมมาใช้ในวรรณคดีการละครไทยนั้นสามารถนำมาใช้ได้ 2 ลักษณะ คือ 1) การนำเอาพิธีกรรมมาใช้ในการอธิบายโดยตรง คือ เนื้อหาทั้งหมดของเรื่องนั้นจะกล่าวถึงวิธีการหรือขั้นตอนในพิธีกรรมอย่างละเอียดเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจและสามารถกระทำพิธีกรรมนั้นได้ 2) การนำเอาพิธีกรรมมาประกอบในวรรณคดีหรือในการแสดง คือ ในวรรณคดีหรือในการแสดงนั้นจะมีการดำเนินเรื่องที่สามรถเชื่อมโยงไปสู่พิธีกรรมได้โดยอาศัยองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น ตัวละคร ฉากหรืออุปกรณ์ประกอบการแสดง ซึ่งจะทำให้การดำเนินเรื่องสมบูรณ์ น่าชม และสนุกมากยิ่งขึ้น (สมปราชญ์ อัมมะพันธ์, 2536: 22)

ในการแสดงนาฏศิลป์ไทยที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมนั้นส่วนมากพบในบทตัวละครหลักของเรื่องหรือของตอนที่มีความเชื่อในเรื่องของพิธีกรรมซึ่งจะมีความเหมือนหรือแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับที่มาของตัวละครตามเนื้อเรื่องในการแสดงชุดนั้น ดังที่สุรัตน์ จงดา (2564) ได้กล่าวว่าพิธีกรรมเกี่ยวกับไฟที่ปรากฏในการแสดงนาฏศิลป์ไทยมาจากการรับอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์และฮินดูที่ถูกเผยแพร่เข้ามายังประเทศไทย จึงทำให้การแสดงนาฏศิลป์ของไทยมีความเชื่อว่าไฟเป็นสิ่งบริสุทธิ์ที่สามารถใช้สื่อสารกับเทพเจ้าเพื่อให้ได้สิ่งที่ตนปรารถนา

ดังนั้นจึงได้นำความเชื่อดังกล่าวมาสอดแทรกไว้เป็นส่วนหนึ่งของบทละครเพื่อใช้สื่อสารหรือบอกเล่าเรื่องราวให้ผู้ชมเข้าใจถึงความเป็นมา วิถีชีวิต วัฒนธรรม รวมถึงเรื่องของความเชื่อและพิธีกรรมในการแสดงชุดนั้น ซึ่งการนำพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับไฟมาประกอบในการแสดงนั้นสามารถแบ่งการใช้ไฟได้ 2 ลักษณะ คือ 1. แบ่งการใช้ไฟตามวัตถุประสงค์ของพิธีกรรม เช่น การใช้ไฟเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ (ลุยไฟ) การฆ่าหรือประหาร (แบหลา, บูชายัญ) การให้กำเนิด (ซุบตัว) การบูชาเพื่อขอพร การเสกและเพิ่มอิทธิฤทธิ์แก่ศาสตราวุธ (พิธีซุบศรต่าง ๆ) และ 2. แบ่งการใช้ไฟตามบทบาทของไฟในพิธีกรรมสำหรับการแสดง เช่น บทบาทของไฟที่ไม่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมแต่ใช้ไฟในเป็นเพียงส่วนประกอบหนึ่งในการแสดงเท่านั้น บทบาทของไฟที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมที่ไม่มีกระบวนการทำร้ายเฉพาะที่เป็นแบบแผนแต่ใช้ทำทาง

ธรรมชาติหรือการตีบทตามภาษาท่าทางนาฏศิลป์ไทยแทน และบทบาทของไฟที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมที่มีกระบวนการทำรำเฉพาะที่เป็นแบบแผน ซึ่งบทบาทของไฟข้อนี้พบในการแสดงของตัวละครนาง 4 ชุด คือ การแสดงโขน เรื่อง รามเกียรติ์ ตอน สีดาลุยไฟ การแสดงละครใน เรื่อง อิเหนา ตอน ดรสาแบหลา การแสดงละครเสภา เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน นางศรีมาลาลุยไฟ และการแสดงละครชาตรี เรื่อง มโนราห์ ตอน มโนราห์บูชาชัย โดยในการแสดงดังกล่าวต่างมีบทบาทในการใช้ไฟที่เหมือนและแตกต่างกันออกไปตามฐานะ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของกรมศิลปากร ได้แก่ 1. สวภา เวชสุรักษ์ (2537) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการแสดงมโนราห์บูชาชัยที่ประยุกต์ทำรำมาจากจากการแสดงดรสาแบหลา โดยศึกษากลวิธีในการประดิษฐ์ท่ารำมโนราห์บูชาชัยโดยใช้กระบวนการศึกษาย้อนหลังถึงท่ารำโบราณชุดดรสาแบหลาว่ามีคุณลักษณะอย่างไรแล้วนำข้อมูลที่ได้มาศึกษาเชิงเปรียบเทียบกับการแสดงมโนราห์บูชาชัย มีการนำคุณลักษณะของดรสาแบหลามาปรับใช้ด้วยวิธีใด 2. กัญญาวิรี เปี่ยมสีทอง และคณะ (2555) ได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทนางสีดาในการแสดงโขน ชุด สีดาลุยไฟ เพื่อให้ทราบถึงความเป็นมาของบทบาทของนางสีดาในวรรณกรรม เรื่อง รามเกียรติ์ ศึกษารูปแบบและองค์ประกอบในการแสดงโดยวิเคราะห์กระบวนการทำรำและกลวิธีในการรำชุดสิดาลุยไฟ 3. จุฬาลักษณ์ เชิดโฉม และคณะ (2550) ได้ศึกษารูปแบบการรำมโนราห์บูชาชัยเฉพาะทางของคุณครูบุญนาค ทรรทรานนท์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและรูปแบบกระบวนการรำมโนราห์บูชาชัยของคุณครูบุญนาค ทรรทรานนท์ แล้วนำข้อมูลที่ได้รับมาจัดนำเสนอในรูปแบบการแสดงบนเวที และ 4. ธนชพร เรื่องศรี และนพวรรณ คงสาธิตพร (2561) ได้ศึกษาความเป็นมา ความเชื่อเกี่ยวกับการลุยไฟที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรม และศึกษากระบวนการทำรำ ซึ่งการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้นส่วนมากนั้นเป็นการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ในแต่ละชุดการแสดงในด้านของกลวิธีการรำ รูปแบบการแสดง และองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เป็นการศึกษาเฉพาะเจาะจงวรรณกรรมเรื่องเดียวหรือเป็นการศึกษาการแสดงเพียงชุดเดียวเท่านั้น ดังนั้นจึงทำให้ผู้วิจัยมองเห็นแนวทางในการศึกษาในเรื่องของรูปแบบการรำของตัวละครนางที่เกี่ยวข้องกับไฟในการรำของแต่ละชุดการแสดงที่จะมีกลวิธีการรำที่เหมือนและแตกต่างกันออกไปตามฐานะ ลักษณะและบุคลิกของตัวละครซึ่งมีนาฏยลักษณะในการแสดง 4 ด้าน ได้แก่ ท่ารำ เพลงที่ใช้ช่วงพิธีกรรม ทิศทางการเคลื่อนที่เข้าออกกองไฟ ลีลาและบุคลิกในการรำช่วงพิธีกรรม

โดยในงานวิจัยนี้ต้องการให้เห็นกระบวนการทำรำที่มีความเหมือนหรือแตกต่างกันของตัวละครนางในพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับไฟซึ่งมีลักษณะเฉพาะที่เชื่อว่ามีนาฏยลักษณะของการแสดงทั้ง 4 ชุด ที่ทำให้เห็นถึงรูปแบบของกระบวนการรำ เพลงที่ใช้ และลักษณะลีลาในการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ของตัวละครนางในช่วงของพิธีกรรมเกี่ยวกับไฟ หรือที่เรียกว่า “นาฏยลักษณะ” ที่ปรมาจารย์ด้านนาฏศิลป์ไทยได้คิดค้นประดิษฐ์ขึ้นไว้เป็นแบบแผนที่มีมาตรฐานในวงการนาฏศิลป์ไทย ดังนั้นในงานวิจัยฉบับนี้จึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงรูปแบบการรำในช่วงพิธีกรรมของตัวละครนางที่มีแบบแผน ซึ่งสามารถนำรูปแบบการรำนี้ไปต่อยอดเป็นผลงานการแสดงในรูปแบบของพิธีกรรมที่เกี่ยวกับไฟหรือในพิธีกรรมอื่นได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษานาฏยลักษณะการรำของตัวนางในพิธีกรรม ที่เกี่ยวกับไฟในการแสดงนาฏศิลป์ไทย ประเภทโขนและละครรำ

วิธีดำเนินการวิจัย

1.ขอบเขตด้านบุคคล ผู้วิจัยสามารถจำแนกได้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มที่ 1 (ผู้ให้ข้อมูลหลักด้านนาฏศิลป์ไทย) 1 คน ศึกษาเกี่ยวกับ
  - 1.1) องค์ความรู้เกี่ยวกับกลวิธีในการรำตัวละครนาง
  - 1.2) การปฏิบัติการแสดง
2. กลุ่มที่ 2 (ผู้ให้ข้อมูลรองด้านนาฏศิลป์ไทย) 1 คน ศึกษาเกี่ยวกับ
  - 2.1) แนวความคิดวิธีการถ่ายทอดกลวิธีการแสดง
  - 2.2) การปฏิบัติการแสดง
3. กลุ่มที่ 3 (ด้านดนตรี) 1 คน ศึกษาเกี่ยวกับ
  - 3.1) องค์ความรู้เกี่ยวกับดนตรี เพลงร้อง ในการแสดงนาฏศิลป์ไทย
  - 3.2) การปฏิบัติงานประกอบการแสดงของตัวละครนาง
4. กลุ่มที่ 4 (ด้านความเชื่อและพิธีกรรมในการแสดงนาฏศิลป์ไทย) 1 คน ศึกษาเกี่ยวกับ
  - 4.1) จาริต ประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อในการแสดงนาฏศิลป์ไทย
  - 4.2) การนำพิธีกรรมมาใช้ในวรรณคดีการละครไทย

2. ขอบเขตเนื้อหา

2.1 ด้านเนื้อหา

ประวัติความเป็นมาตัวละครนาง กลวิธีการรำ และนาฏยลักษณะของกระบวนท่ารำตัวละครนางในการแสดงโขน ละครรำ ในพิธีกรรมที่เกี่ยวกับไฟของกรมศิลปากร

2.2 ขอบเขตพื้นที่ศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยศึกษาการแสดงของตัวนางในการแสดงละครรำที่เกี่ยวข้องกับไฟพิธีกรรมของสำนักการสังคีต กรมศิลปากร

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 3.1 แบบสัมภาษณ์
- 3.2 แบบสังเกตการณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการวิจัยใน 2 ส่วนดังนี้

4.1 การรวบรวมข้อมูลเอกสารผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติตัวละครกลวิธีการรำของตัวละครนางในการแสดงโขน ละครรำในพิธีกรรมที่เกี่ยวกับไฟของกรมศิลปากร ได้แก่ สีดาลุยไฟ ดรสาแบหลา มโนราห์บุชายัญ ศรีมาลาลุยไฟ นอกจากนี้ยังได้ศึกษาข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยเพื่อเป็นพื้นฐานความรู้สำหรับเตรียมตัวในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสังเกตการณ์ (Observation) ทั้งแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้วิจัยได้เข้ารับการฝึกปฏิบัติและถ่ายทอดท่ารำ จากผู้แสดงบทบาทตัวนางที่เกี่ยวข้องกับไฟในพิธีกรรม 3 ชุดการแสดง ได้แก่ การแสดงชุด สีดาลุยไฟ ชุด ดรสาแบหลา ชุด มโนราห์บุชายัญ ของกรมศิลปากร จากทั้งหมด 4 ชุดการแสดง และแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) โดยผู้วิจัยได้ชมการแสดงละครรำทั้ง 4 ตอน จากวีดิทัศน์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ในบทบาทตัวนางที่เกี่ยวข้องกับไฟในพิธีกรรม ตลอดทั้งรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview) บุคคลผู้ให้ข้อมูลอย่างเป็นทางการ (Formal Interview) โดยการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติ ในการดำเนินงานเก็บข้อมูลภาคสนามผู้วิจัยได้มีการบันทึกเสียง บันทึกภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และการจดบันทึก เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล รวมถึงการใช้ข้อมูลอ้างอิงในงานวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการศึกษาจากวีดิทัศน์ การแสดงของตัวละครนางในพิธีกรรมเกี่ยวกับไฟ ได้แก่ ชุด สีดาลุยไฟ ชุด ดรสาแบหลา ชุด มโนราห์บูชาลัย และชุด ศรีมาลาลุยไฟ โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์บทบาทของไฟพิธีกรรมและกลวิธีในการรำของตัวละครนางดังที่กล่าวข้างต้น โดยวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่กำหนดของการวิจัยและนำเสนอข้อมูลในการวิจัยแบบพรรณนา ผู้วิจัยนำข้อมูลข้างต้นกำหนดประเด็นหัวข้อในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านเนื้อหาโดยการศึกษาจากเอกสารตำราวิทยานิพนธ์บทความหนังสืออิเล็กทรอนิกส์และสื่อวีดิทัศน์นำมาวิเคราะห์นาฏยลักษณะการแสดงโขน ละครรำ ในพิธีกรรมที่เกี่ยวกับไฟของกรมศิลปากร

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนามโดยการนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างนำมาวิเคราะห์วิธีการแสดงและและที่ปรากฏในการแสดงนาฏศิลป์ไทยของตัวละครนางที่เกี่ยวข้องกับไฟในพิธีกรรม

5.3 การจัดลำดับหมวดหมู่และการตีความข้อมูลผู้วิจัยใช้วิธีพรรณนาความเชิงวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย โดยนำข้อมูลจากเอกสาร ตำรา บทความ วิทยานิพนธ์ การสัมภาษณ์ และสื่อวีดิทัศน์นำมาวิเคราะห์ เรื่อง นาฏยลักษณะการแสดงของตัวละครนางในพิธีกรรมที่เกี่ยวกับไฟของกรมศิลปากรตามทฤษฎีที่ผู้วิจัยกำหนดเพื่อให้ได้ผลสรุปและอภิปรายผลจากการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาการแสดงของตัวละครนางที่เกี่ยวกับไฟทั้ง 4 ชุด คือ การแสดงโขน เรื่อง รามเกียรติ์ตอน สีดาลุยไฟ การแสดงละครใน เรื่อง อิเหนา ตอน ดรสาแบหลา การแสดงละครชาตรี เรื่อง มโนราห์ ตอน มโนราห์บูชาลัย และการแสดงละครเสภา เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน นางศรีมาลาลุยไฟ โดยในการแสดงดังกล่าวต่างมีที่มาของแต่ละชุดการแสดง ฐานะและลักษณะบุคลิกของตัวละครส่งผลให้มีนาฏยลักษณะการรำของตัวนางในพิธีกรรมที่เกี่ยวกับไฟในการแสดงนาฏศิลป์ไทย ที่เหมือนและแตกต่างกันออกไป ซึ่งสามารถสรุปประเด็นสำคัญดังนี้

1. ที่มาของการแสดงโขนและละครรำที่เกี่ยวข้องกับไฟในพิธีกรรมของตัวละครนาง

1.1 การแสดงโขน เรื่อง รามเกียรติ์ ชุด สีดาลุยไฟ

การแสดง ชุด สีดาลุยไฟ เป็นการแสดงฉากหนึ่งใน เรื่อง รามเกียรติ์ โดยกรมศิลปากรปรับปรุงบทจากบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย จัดการแสดงออกเผยแพร่ครั้งแรกให้ประชาชนชม ณ โรงละครศิลปากร เมื่อ พ.ศ. 2496 – 2497 ผู้ถ่ายทอดทำรำ คือ หม่อมครุทวน ศุภลักษณ์ ภทรนาวิก ซึ่งได้ถ่ายทอดให้กับ คุณครูจำเรียง พุฒประดับ ในปี พ.ศ. 2496 จากนั้นครูจำเรียงก็ได้ถ่ายทอดทำรำให้กับคุณครูบุญนาค ทรรทรานนท์ ในปี พ.ศ. 2528 (บุญนาค ทรรทรานนท์. สัมภาษณ์) โดยจัดในรูปแบบโขนฉากซึ่งมีทั้งหมด 6 ฉาก สำหรับเหตุการณ์ที่นางสีดาลุยไฟอยู่ในฉากที่ 1 ตอนที่ 2 เนื้อเรื่องมีอยู่ว่าพระรามได้นางสีดาคืนแต่การที่นางสีดาไปอยู่กับทศกัณฐ์เป็นเวลานานเมื่อกลับมาอยู่กับพระรามอีกครั้งอาจทำให้ผู้อื่นนินทาว่าร้ายนางจึงขอพิสูจน์ตนเองด้วยการทำพิธีเดินลุยไฟเพื่อแสดงความบริสุทธิ์ โดยก่อนเดินลุยไฟนางสีดาได้ตั้งจิตอธิษฐานต่อหน้าเหล่าเทพทั้งหลายว่าหากตนไม่ซื่อสัตย์ต่อพระรามไปรักชายอื่นขอให้ไฟทำอันตรายตนแต่หากนางซื่อสัตย์และบริสุทธิ์ใจจริงจงอย่าให้ไฟทำอันตรายตนได้เช่นกัน ด้วยอำนาจแห่งความซื่อสัตย์และภักดีต่อสามีด้วยใจจริงจึงได้มีดอกบัวผุดขึ้นรองรับนางสีดาบนกองไฟที่ลุกโชติช่วง (กรมศิลปากร, 2496: 1-2)

จากพิธีลุยไฟของนางสีดาในข้างต้นนั้น เป็นการรับอิทธิพลความเชื่อมาจากอารยธรรมของประเทศอินเดียที่เชื่อในเรื่องของเทพเจ้า ไฟก็เป็นหนึ่งในเทพที่ชาวศาสนาฮินดูเคารพนับถือ คือ พระอัคนีที่เป็นเทพเจ้าแห่งไฟซึ่งทำหน้าที่ในการสื่อสารระหว่างมนุษย์กับเทพเจ้าและเหล่าเทวดาที่ตนเคารพ อีกนัยหนึ่งยังเชื่อกันว่าไฟเป็นเครื่องพิสูจน์ความบริสุทธิ์ได้ ดังนั้น เมื่อมีเหตุการณ์ที่ไม่สามารถตัดสินได้จากสถานการณ์หรือหลักฐานแล้วนั้น การเดินลุยไฟจึงเป็นพิธีกรรมที่ชาวอินเดียเชื่อว่าศักดิ์สิทธิ์เพราะถ้าผู้กระทำพิธีนั้นบริสุทธิ์ใจจริงไฟก็จะไม่สามารถทำอันตรายได้ (อकिन รพีพัฒน์, 2551, น. 94)

ภาพที่ 1 การพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของนางสีดา จากการแสดงโขน เรื่อง รามเกียรติ์
ที่มา: กรมศิลปากร, 2556

1.2 การแสดงละครใน เรื่อง อิเหนา ชุด ดรสาแบหลา

การแสดง ชุด ดรสาแบหลา เป็นการรำเดี่ยวของตัวนางเพื่ออวดฝีมือการใช้อาวุธกรีซของนางดรสาในตอนต้นของการรำ ส่วนตอนท้ายเป็นการเป็นการใช้อาวุธกรีซแทงตัวตาย แล้วจึงกระโดดเข้ากองไฟตามศพของสามีตามพิธีกรรมสตีของหญิงสาวชาวอินเดีย เรียกว่า พิธีแบหลา คือการฆ่าตัวตายตามสามี จากบทละคร เรื่องอิเหนา ตอน ดรสาแบหลานั้นเกิดขึ้นตั้งแต่ก่อนสมัยรัชกาลที่ 5 แต่ในขณะนี้เริ่มจะสูญหายไปซึ่งไม่ปรากฏผู้ประดิษฐ์แต่มีการสืบทอดทำรำมาโดยหม่อมครูแย้มในสมัยรัชกาลที่ 5 จากนั้นได้ถ่ายทอดทำรำให้ 2 ท่าน คือ ท่านผู้หญิงแผ้ว สนิทวงศ์เสนี และคุณครูเฉลย ศุขะณิชา ในวังสวนกุหลาบ ในครั้งนั้นการแสดงดรสาแบหลาได้แสดงถวายเจ้านายในวังสวนกุหลาบ (อิงอร ศรีสัตตบุษย์, 2529: 23) ต่อมาท่านผู้หญิงแผ้ว สนิทวงศ์เสนี ได้ถ่ายทอดทำรำให้กับ คุณครูจำเรียง พุฒประดับ และได้ถ่ายทอดให้กับคุณครูบุญนาค ทรทรานนท์ ในการแสดง ชุด ดรสาแบหลาเมื่อ พ.ศ. 2502 โดยเนื้อเรื่องในตอนนี้มีอยู่ว่าเมื่อระดูสุหนิาพระสวามีของนางดรสา สิ้นพระชนม์ ด้วยเหตุเพราะต้องทวนของปันหยี (อิเหนา) ในการรบ นางดรสาเมื่อทราบข่าวการสิ้นพระชนม์ของพระสวามี ด้วยความเป็นขัตติยนารีจึงได้ทำการแบหลา (ฆ่าตัวตาย) โดยการใช้อาวุธกรีซปักลงที่คอและกระโดดตามพระสวามีไปในกองเพลิงพระศพ” จนนำไปสู่โศกนาฏกรรมครั้งนี้ (มุสตี หลิมสกุล, 2555: 7-8)

จากพิธีแบหลา ของนางดรสาในข้างต้นนั้น สามารถเรียกพิธีนี้ได้อีกชื่อ คือ พิธีสตี ซึ่งเป็นพิธีที่แสดงถึงความรักความซื่อสัตย์ของภรรยาที่มีต่อสามี คำว่า “แบหลา” เป็นคำกริยาซึ่งมีความหมายตามพจนานุกรมไทยว่า การฆ่าตัวตาย (มานิต มานิตเจริญ, 2531: 540) เป็นพิธีกรรมหนึ่งที่ได้พบได้ในหมู่เกาะชวาและบาหลีของประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งลักษณะของพิธีกรรมได้รับอิทธิพลมาจากพิธีสตี

ของอินเดีย การแปลหลายจึงกล่าวได้ว่าเป็นพิธีกรรมที่ให้ผู้หญิงกระโดดเข้ากองไฟตามศพของสามีเพื่อแสดงออกถึงความรัก ความซื่อสัตย์ ซึ่งแฝงไปด้วยความกล้าหาญและเด็ดเดี่ยว นอกจากนี้ยังมีความเชื่อที่ว่าเป็นการไถ่บาปและจะได้ตามไปปรนนิบัติรับใช้สามีตนเองในภพภูมิหน้า โดยการกระทำดังกล่าวส่งผลให้สตรีผู้ทำพิธีดังกล่าวได้รับการยกย่องจากสังคมว่าเป็นวีรสตรี (นฤมล ณ นคร, 2548: 1)

ภาพที่ 2 ครูบุญนาค ทรรทรานนท์ ในชุดตราแบหลา จากการแสดงละครในเรื่อง อีเหนา
ที่มา: บุญนาค ทรรทรานนท์, 2562

1.3 การแสดงละครชาตรี เรื่อง มโนราห์ ชุด มโนราห์บุชายัญ

ในการแสดงละครเรื่องนี้กรมศิลปากรได้นำเรื่องราวของสุนทรชาตกร และบทละครครั้งกรุงเก่ามาปรับปรุง และได้จัดแสดงครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2498 ณ โรงละครศิลปากร เดิมเรียกการแสดงนี้ว่า “ละคอน” เรื่อง มโนราห์ ตามหลักฐานที่ปรากฏในสูจิบัตร ต่อมานิยมเรียกว่า “ละครชาตรี” เพราะมีการใช้เพลงชาตรีประกอบในการแสดง มีการประพันธ์บทขึ้นใหม่แต่ยังคงรักษาแนวทางละครชาตรีของเดิมไว้ให้ปรากฏในการแสดง ตอน มโนราห์บุชายัญ ผู้ออกแบบกระบวนท่ารำ คือ ท่านผู้หญิงแผ้ว สนิทวงศ์เสนี อดีตผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ไทย และศิลปินแห่งชาติ สาขา ศิลปะการแสดง พ.ศ. 2528 ถ่ายทอดให้ คุณครูจำเรียง พุฒประดับ จากนั้นคุณครูก็นำมาถ่ายทอดให้กับ คุณครูบุญนาค ทรรทรานนท์ (เศวตฉัย) เป็นผู้แสดงคนแรก และเฉลา ทัดภู เป็นผู้แสดงชุดสอง โดยได้ออกแบบกระบวนท่ารำจากการเลียนแบบกริยาท่าทางธรรมชาติของนก เนื่องจากนางมโนราห์เป็นครึ่งคนครึ่งสัตว์ ในการแสดงตอนนี้มีเนื้อเรื่องอยู่ว่านางมโนราห์ถูกบุโรहितผู้ริษยากราบหลอยุ้งทำวาทิตยวงศ์ ให้พระสุนไปปราบศึกสงคราม จึงได้โอกาสจับนางมโนราห์มาบุชายัญ เพื่อสะเดาะพระเคราะห์ให้แก่ทำวาทิตยวงศ์ แต่ด้วยนางมโนราห์เป็นผู้มีปัญญาจึงออกอุบายหลอขอปีกหางเพื่อร้ายรำแบบกินรีในการบุชายัญ (เผาไฟ) ให้ทอดพระเนตรเป็นการรำถวายครั้งสุดท้ายก่อนที่จะถึงแก่ความตาย การรำตอนนี้เองที่เรียกว่า มโนราห์บุชายัญ จากนั้นนางได้บินหนีกลับไปยังนครไทรลาค (กรมศิลปากร, 2498: 6-7)

จากพิธีบุชายัญของนางมโนราห์ในข้างต้นนั้น จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 ให้ความหมายไว้ว่าเป็นการบูชาของพราหมณ์และการบวงสรวงเพื่อบูชาผู้มีมาก่อนพุทธกาล โดยมีวัตถุประสงค์หลายอย่าง ได้แก่ เพื่อความเป็นสิริมงคล เพื่อระงับภัยพิบัติ เพื่อประโยชน์และความสุข เพื่อใช้บนหรือแก้บนทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และบ้านเมือง (เกษม บุญศรี, 2525: 18) ซึ่งการบุชายัญทำ

ได้ 2 วิธี คือ 1. วิธีของพรหมณ์ จะต้องฆ่าคนหรือสัตว์ เพื่อบูชาเทพเจ้า เช่น การบูชายักษ์ ในละครชาตรี เรื่อง มโนห์รา ของนางมโนห์รานั้นจัดอยู่ในพิธีในข้อนี้ และ 2. วิธีของพุทธ ที่ต้องสละทรัพย์สินสมบัติ ออกทำบุญ ประพฤติตน อยู่ในศีลธรรม และฝึกตนให้เป็นคนบริสุทธิ์ทั้งกาย วาจา ใจ

ภาพที่ 3 การแสดงละครชาตรี เรื่อง มโนห์รา ในเหตุการณ์นางมโนห์ราหนีหลังการรำบูชายักษ์
ที่มา: บุญนาค ทรรทรานนท์, 2562

1.4 ที่มาการแสดงละครนอก เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน ศรีมาลาลุยไฟ

การแสดง ชุด ศรีมาลาลุยไฟ มาจากละครเสภา เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ทรงปรับปรุงขึ้น ต่อมากรมศิลปากรได้นำมาแสดงเป็นละครนอก ในการแสดงตอนศรีมาลาลุยไฟนี้ ผู้ถ่ายทอดทำร่า คือ ท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี ซึ่งถ่ายทอดทำร่าให้กับคุณครูบุญนาค ทรรทรานนท์ เพื่อแสดงเป็นครั้งแรกของกรมศิลปากรเมื่อ พ.ศ. 2535 ในเนื้อเรื่องมีอยู่ว่านางสร้อยฟ้าได้เกิดความอิจฉานางศรีมาลาด้วยสาเหตุที่คิดว่าพระไวยรักนางศรีมาลามากกว่าและน้อยใจที่ย่าทองประศรีดูต่างนางสร้อยฟ้าให้เถรवादทำเสน่ห์ให้ ความรู้ถึงขุนแผนผู้เป็นพ่อ ได้ไปเตือนพระไวยจนเกิดศึกสงครามขึ้น เรื่องจึงเลยถึงพระพันวษาจึงให้นำตัวต้นเหตุของเรื่อง คือ นางสร้อยฟ้าและนางศรีมาลามาพิสูจน์เพื่อแสดงความบริสุทธิ์โดยการเดินลุยไฟ นางศรีมาลาได้เดินลุยไฟโดยนางไม่เป็นอันตรายเมื่อนางสร้อยฟ้าเห็นดังนั้นนางจึงไม่กล้าเดินลุยไฟ พระพันวษาจึงสั่งประหารชีวิตแต่นางศรีมาลาทูลขอช่วยไว้เพื่อให้เห็นแก่ลูกในครรภ์ของนางสร้อยฟ้าจึงได้รับการอภัยแต่ถูกขับไล่ให้สร้อยฟ้ากลับเมืองไป (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2544: 427) ในการแสดง ชุด ศรีมาลาลุยไฟ นี้ได้รับอิทธิพลความเชื่อมาจากอารยธรรมของประเทศอินเดียที่เชื่อในเรื่องของพระอัคนีเช่นเดียวกับการแสดง ชุด สีดาลุยไฟ ที่เชื่อกันว่าไฟเป็นเครื่องพิสูจน์ความบริสุทธิ์ได้

ภาพที่ 4 นางศรีมาลา รำลู่ไฟ จากการแสดงละครนอก เรื่อง ชุนช้างชุนแผน
ที่มา: ผู้วิจัย

2. นาฏยลักษณะในการแสดงโขนและละครรำที่เกี่ยวข้องกับไฟของตัวละครนาง

จากที่มาของการแสดงข้างต้นทั้ง 4 ชุดการแสดง จะเห็นได้ว่าตัวละครนางแต่ละตัวมีวัตถุประสงค์ในการใช้ไฟพิธีกรรมที่เหมือนและแตกต่างกันออกไปตามสถานการณ์ของเรื่อง จากการศึกษา พบว่า นาฏยลักษณะการรำของตัวละครนางในช่วงพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับไฟจากการพิจารณาความเหมือนกันอย่างน้อย 3 ใน 4 ชุดการแสดง โดยการแสดงที่มีนาฏยลักษณะเหมือนกัน 3 ชุดการแสดง ได้แก่ ชุด สีดาลู่ไฟ ทรสาแบหฺลา ศรีมาลาลู่ไฟ เนื่องจากเป็นตัวละครที่เป็นนางมนุษย์จึงมีท่ารำที่เหมือนกัน ส่วนการแสดง ชุด มโนราห์บุชายัญ เป็นตัวละครนางครึ่งคนครึ่งนกจึงมีท่ารำและกิริยาท่าทางที่ไม่เหมือนกับการแสดงชุดอื่นแต่มีการรำบางท่าที่เหมือนกับ ชุด ทรสาแบหฺลา เพียงชุดเดียวจึงไม่สามารถนำมารวมเป็นนาฏยลักษณะในร่วมกับการแสดงชุดอื่นได้ โดยนาฏยลักษณะในการแสดงโขนและละครรำที่เกี่ยวข้องกับไฟของตัวละครนางสามารถจำแนกได้ ดังนี้

2.1 นาฏยลักษณะด้านกระบวนท่ารำ

กระบวนท่ารำตัวละครนางในพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับไฟที่เป็นนาฏยลักษณะจากการแสดงทั้ง 4 ชุด ในภาพรวมนั้นเป็นกระบวนท่ารำที่มีโครงสร้างมาจากท่ารำแม่บท และท่ารำที่คิดประดิษฐ์ขึ้นตามความเหมาะสมตามลักษณะของแต่ละตัวละคร โดยมีขั้นตอนการรำ 3 ขั้นตอนเช่นเดียวกัน คือ 1) การอธิบายเรื่องราว ใช้การรำตีบทตามความหมายของเนื้อร้อง 2) การรำในช่วงพิธีกรรมที่มีกระบวนรำเฉพาะของแต่ละชุดการแสดง และ 3) การรำเมื่อจบพิธีกรรม จากการศึกษาพบว่าในช่วงของขั้นตอนที่ 2 ปรากฏท่ารำที่เป็นนาฏยลักษณะเฉพาะ โดยพิจารณาจากท่ารำทั้ง 4 ชุดการแสดงที่มีความเหมือนกันอย่างน้อย 3 ชุดการแสดง ได้แก่

1) ท่าเยื้องกราย คือ ท่าที่ใช้เคลื่อนที่รอบกองไฟของนางสีดา นางทรสา และนางศรีมาลาในช่วงของพิธีกรรม ปฏิบัติโดยการสอดมือจีบแล้วปล่อยข้างลำตัวอแขนแหงปลายนิ้วมือลงสลับมืออีกข้างตั้งวงกลางแขนตั้งระดับไหล่ เอียงศีรษะตามข้างมือที่สอดจีบ ก้าวเท้าไขว้ขยับสลับข้างตามจังหวะของเพลง ดังภาพต่อไปนี้

ท่ารำเอื้องกรายของตัวนางในพิธีกรรมเกี่ยวกับไฟ

		
ท่าเอื้องกรายของนางสีดา ในพิธีลุยไฟ	ท่าเอื้องกรายของนางดรสา ใน พิธีแบหลา	ท่าเอื้องกรายของนางศรีมาลา ในพิธีลุยไฟ

ตารางที่ 1 เปรียบท่ารำเอื้องกรายของ 3 ตัวละครนางในพิธีกรรมเกี่ยวกับไฟ
ที่มา: ผู้วิจัย

2) ท่าการแต่งตัว คือ ท่ารำที่ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อสื่อความหมายในการจัดและดูแลความเรียบร้อยของเครื่องแต่งกายตัวละครนางก่อนเริ่มพิธีกรรม ซึ่งพบอยู่ในการแสดง 3 ชุด คือ สีดาลุยไฟ ดรสาแบหลา และศรีมาลาลุยไฟ โดยปรากฏอยู่ 2 ท่า คือ

2.1) ทำนุ่งผ้า ปฏิบัติโดยก้าวเท้าขวาด้านหน้า มือทั้งสองรวมกันระดับวงล่าง มือขวาจับหงายมือซ้ายตั้งวง เอียงศีรษะด้านซ้าย แล้วกระดกเท้าซ้ายขึ้นด้านหลังพร้อมปฏิบัติสลับมือจับและตั้งวง 1 จังหวะ เอียงศีรษะด้านขวา

ท่ารำในความหมายของการนุ่งผ้าของตัวนางในพิธีกรรมเกี่ยวกับไฟ

		
ท่าจัดผ้านุ่งของนางสีดา ก่อนทำพิธีลุยไฟ	ท่าจัดผ้านุ่งของนางดรสา ก่อนทำพิธีแบหลา	ท่าจัดผ้านุ่งของนางศรีมาลา ก่อนทำพิธีลุยไฟ

ตารางที่ 2 ท่ารำของ 3 ตัวนางในพิธีกรรมเกี่ยวกับไฟ (ท่าจัดผ้านุ่ง)
ที่มา: ผู้วิจัย

2.2) ท่าหมสไบ เป็นท่าต่อเนื่องจากทำนุ่งผ้า ปฏิบัติโดยการยกเท้าซ้ายก้าวไขว้ไปข้างหน้า เท้าขวาวางหลังเปิดสันเท้าขึ้นค่อย ๆ หมุนรอบตัวไปด้านขวามือ มือขวาม้วนมือจับหงายที่หัวไหล่ซ้าย มือซ้ายเคลื่อนมือส่งจับไปข้างหลังแขนตั้ง เอียงศีรษะด้านซ้าย

ทำรำนุ่งผ้าของ 3 ตัวละครนางในพิธีกรรมเกี่ยวกับไฟ		
		
ท่าห่มสไบของนางสีดา ก่อนทำพิธีลุยไฟ	ท่าห่มสไบของนางดรสา ก่อนทำพิธีแบหလာ	ท่าห่มสไบของนางศรีมาลา ก่อนทำพิธีลุยไฟ

ตารางที่ 3 ท่ารำของ 3 ตัวนางในท่าห่มสไบในพิธีกรรมเกี่ยวกับไฟ
ที่มา: ผู้วิจัย

2.2 นาฏยลักษณะด้านเพลงที่ใช้ในช่วงพิธีกรรมเกี่ยวกับไฟ

เพลงที่ใช้ในช่วงพิธีกรรมเกี่ยวกับไฟที่เป็นนาฏยลักษณะอย่างหนึ่งของการแสดงชุดนี้คือ โดยการศึกษาจากเพลงในช่วงพิธีกรรมที่เกี่ยวกับไฟของการแสดงทั้ง 4 ชุด พบว่ามีอัตราจังหวะของเพลงที่เหมือนกัน คือ เพลงชั้นเดียว ที่ใช้ขับร้องและบรรเลงประกอบการแสดงมหรสพต่าง ๆ ซึ่งจะมีจังหวะเร็ว โดยสังเกตได้จากเสียงฉิ่งและฉับเร็วกระชับเหมือนกันทุกชุดการแสดง ส่วนในเรื่องของเพลงที่นำมาใช้ในการบรรเลงในการแสดง ชุด สีดาลุยไฟ ชุด ศรีมาลาลุยไฟ ชุด ดรสาแบหလာ จะใช้เพลงเชิดฉิ่งประกอบการแสดงท่ารำในช่วงของพิธีกรรมที่เกี่ยวกับไฟ ซึ่งในการแสดง ชุด ดรสาแบหလာ พบการใช้เพลงเชิดฉิ่งในการแสดงประกอบละครเป็นชุดเป็นตอนและใช้เพลงสระหมาเป็นในการแสดงที่เป็นรำเดี่ยว ส่วนการแสดง ชุด มโนราห์บุชายัญ ใช้เพลงแขกบุชายัญซึ่งมีลักษณะแตกต่างไปจากการแสดงชุดอื่น ดังนั้น เพลงที่เป็นนาฏยลักษณะในการแสดงช่วงพิธีกรรมเกี่ยวกับไฟ คือ เพลงเชิดฉิ่ง จัดอยู่ในหมวดหมู่ของเพลงเชิดที่เป็นเพลงหน้าพาทย์ชนิดหนึ่ง ซึ่งนิยมใช้บรรเลงประกอบการแสดงต่าง ๆ ทั้งโขน ละครรำ และใช้ประกอบกิริยาการรำที่เป็นเหตุการณ์สำคัญ ๆ ของตัวละคร ที่มุ่งเน้นศิลปะการรำรำที่งดงามเพื่ออวดฝีมือของตัวละคร

2.3 นาฏยลักษณะด้านทิศทางการเคลื่อนที่และการเข้าออกกับกองไฟ

การใช้ทิศทางในการเคลื่อนที่และการเข้าออกกับกองไฟซึ่งเป็นอุปกรณ์และฉากที่มีความสำคัญในการแสดงทั้ง 4 ชุด ซึ่งวิเคราะห์จากทิศทางการเข้าออกเป็นนาฏยลักษณะโดยพบว่าการแสดง ชุด สีดาลุยไฟ และ ชุด ศรีมาลาลุยไฟ จะเป็นพิธีกรรมการเดินทางลุยไฟซึ่งตัวละครจะต้องเดินบนกองไฟในทิศด้านหน้า หน้า ด้านขวา และด้านซ้าย ตามลักษณะของกองไฟแบบเชิงตะกอนที่มีการนำฟืนท่อนใหญ่มากองเรียงกันเป็นรูปสี่เหลี่ยมและมีความยาวตามความเหมาะสมของพื้นที่เพื่อให้เดินลุยไฟ ส่วนการแสดง ชุด มโนราห์บุชายัญ และ ชุด ดรสาแบหလာ กองไฟจะเป็นลักษณะแบบกระโจมหรือพีระมิด โดยตัวละครมีการใช้ทิศด้านหน้า ด้านขวา และด้านซ้าย และมีทิศทางการร่ำรอบกองไฟในรูปแบบวงกลมเป็นหลักตามลักษณะของกองไฟ (การแสดง ชุด ดรสาแบหလာ แต่เดิมฉากและอุปกรณ์ในตอนนี้ใช้พระโกศประกอบการแสดงละครและสมมุติเหตุการณ์ว่าไฟกำลังลุกไปทั่วพระโกศแต่ต่อมาเห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่เป็นมงคล ความนิยมในการตั้งโกศบนเวทีจึงลดลงส่งผลไปจนถึงโอกาสแสดงท่ารำจึงลดลง

ตามไปด้วย จึงมีการปรับเปลี่ยนอุปกรณ์ประกอบฉากใหม่ โดยใช้เพียงเครื่องทงน้อยตั้งกลางเวทีแทนพระโกศ) ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่าการใช้ทิศทางการเคลื่อนที่ในการรำที่เหมือนกันทั้ง 4 ชุดการแสดงในช่วงของพิธีกรรมเกี่ยวกับไฟที่เป็นนาฏยลักษณ์ คือ การใช้ทิศด้านหน้า ด้านซ้าย และด้านขวา เป็นหลัก

ภาพที่ 5 แผนผังทิศทางการเคลื่อนที่ที่เข้าออกของตัวละครกับกองไฟ
ที่มา: ผู้วิจัย

2.4 นาฏยลักษณ์ด้านลักษณะ สีลา และบุคลิกในการรำ

ลักษณะ สีลา และบุคลิกในการรำของตัวละครนางที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมเกี่ยวกับไฟนั้นสามารถแบ่งได้หลายประเภท ซึ่งแต่ละตัวละครมีหน้าที่ในการแสดงทั้งเป็นตัวเอกของเรื่องตัวดำเนินเรื่อง ตัวที่สร้างความบันเทิง และตัวที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ในเรื่อง เพื่อช่วยในการแสดงให้น่าสนใจและสนุกมากยิ่งขึ้น ซึ่งตัวละครนางในการแสดงโขน และละครรำทางนาฏศิลป์ไทยนั้นจะมีลักษณะที่เหมือนและแตกต่างกันของนางแต่ละตัวตามตำแหน่ง หรือ ยศศักดิ์ในบทบาทของละคร (มุสตี หลิมสกุล, 2555) โดยพบว่า ลักษณะ สีลา และบุคลิกในการรำของนางสีดา นางตราสา นางมโนราห์ และนางศรีมาลาช่วงการรำในพิธีกรรมที่เกี่ยวกับไฟนั้นมีนาฏยลักษณ์ที่มีความเหมือนกัน 3 ชุดการแสดงของตัวละครนางสีดา นางตราสา และนางศรีมาลาที่เป็นนางมนุษย์ที่มีบุคลิกนุ่มนวล นิ่งสงบ และสง่างาม เน้นการรำในลักษณะทรงตัวตรงให้ดูภูมิฐานไม่รีบร้อนในการรำ การเคลื่อนไหวของท่ารำมีระเบียบแบบแผน การแสดงออกทางอารมณ์จะเน้นการแสดงออกทางสีหน้า ดวงตา และกริยาท่าทาง จึงส่งผลให้ท่ารำในช่วงของพิธีกรรมมีลักษณะที่เหมือนกัน

ส่วนนางมโนราห์ ที่มีธรรมชาติเป็นครึ่งคนครึ่งสัตว์แตกต่างจากนางมนุษย์ทั้ง 3 ที่กล่าวข้างต้นจึงมีนาฏยลักษณ์เฉพาะตัวละครนี้แสดงออกด้วยกระบวนท่ารำที่เป็นการเลียนแบบกริยาท่าทางธรรมชาติของนก เช่น ท่ากระโดด ท่าเดิน ท่าจิกและท่าทางการบินในลักษณะต่าง ๆ ส่งผลให้ลักษณะ สีลา และบุคลิกในการรำของนางมโนราห์มีความแตกต่างกระบวนท่ารำของนางสีดา นางตราสา และนางศรีมาลา

อภิปรายผล

การวิจัยในครั้งนี้ได้ค้นพบข้อมูลเกี่ยวกับนาฏยลักษณ์การรำของตัวนางในพิธีกรรม ที่เกี่ยวกับไฟที่ปรากฏในการแสดงนาฏศิลป์ไทยทั้งโขนและละครรำ ซึ่งการอภิปรายผลสามารถแยกได้ 2 ประเด็นหลักดังนี้

ด้านที่มาและเรื่องที่ใช้ในการแสดง ถือว่าเป็นองค์ประกอบส่วนแรกที่ทำให้เกิดการแสดงขึ้นมา หรือที่เรียกกันว่า บทละคร ที่ทำให้ทราบถึงที่มาและเรื่องราวในการดำเนินเรื่องของแต่ละชุดการแสดง ทราบถึงบทบาทลักษณะและบุคลิกของแต่ละตัวละคร รวมไปถึงคติ ความเชื่อที่แฝงอยู่ในบทละครเรื่อง นั้นที่มีลักษณะเหมือนหรือแตกต่างกันออกไปตามวัฒนธรรมและประเพณีที่สอดแทรกอยู่ในแต่ละชุดการแสดง ซึ่งการแสดงนาฏศิลป์ไทยนั้นส่วนมากจะได้รับอารยธรรมมาจากอินเดียจึงมีความเชื่อที่คล้ายกันใน เรื่องของคติ ความเชื่อ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับตัวละครได้นำสิ่งเหล่านั้นมาผสมผสานปรับปรุงดัดแปลงให้ เหมาะสมกับลักษณะของคนไทยทำให้มีวิธีการแสดง ท่ารำ ตลอดจนเรื่องของกฎหมาย ประเพณี หรือ พิธีกรรมในเรื่องที่คล้ายคลึงกัน เช่น ในเรื่องของพิธีกรรมเกี่ยวกับไฟของตัวละครนางที่มีจุดประสงค์ ในการใช้ที่เหมือนและแตกต่างกันออกไป ได้แก่ การแสดง ชุด สีดาลุยไฟ ชุด ดรสาแบหลา ชุด มโนราห์บุชายัญ และ ชุด ศรีมาลาลุยไฟ

จากที่กล่าวมาเกี่ยวกับที่มาและเรื่องที่ใช้ในการแสดงแล้วนั้นจะพบว่าแต่ละชุดการแสดงจะมี บทบาทหรือวัตถุประสงค์ในการใช้ไฟในพิธีกรรมสำหรับการแสดงนาฏศิลป์ไทยที่คล้ายและแตกต่างกัน ออกไป เช่น การใช้ไฟในการแสดงความบริสุทธิ์ใจ คือ ชุดสีดาลุยไฟและศรีมาลาลุยไฟ การใช้ไฟในการ แสดงความซื่อสัตย์ต่อสามี คือ ชุดดรสาแบหลา และการใช้ไฟในการแสดงอุบายการเอาตัวรอด คือ ชุดมโนราห์บุชายัญ

ด้านนาฏยลักษณะการรำของตัวละครนางในพิธีกรรมที่เกี่ยวกับไฟโดยใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์ จากการพิจารณาความเหมือนกันอย่างน้อย 3 ใน 4 ชุดการแสดง คือ 1) กระทบท่ารำ ในภาพรวมนั้น เป็นกระทบท่ารำที่มีโครงสร้างมาจากท่ารำแม่บท และท่ารำที่คิดประดิษฐ์ขึ้นตามความเหมาะสมตาม ลักษณะของแต่ละตัวละคร โดยในการแสดงของตัวละครนางในพิธีกรรมที่เกี่ยวกับไฟของกรมศิลปากรที่ เป็นนาฏยลักษณะจากการแสดงทั้ง 4 ชุด มีขั้นตอนการรำ 3 ช่วง ซึ่งจากการศึกษาพบว่าในช่วงของ ขั้นตอนที่ 2 ปรากฏกระทบท่ารำที่เป็นนาฏยลักษณะเฉพาะ โดยพิจารณาจากท่ารำที่มีความเหมือนกัน อย่างน้อย 3 ใน 4 ชุดการแสดง ได้แก่ 1. ท่าเอื้องกราย คือ ท่าที่ใช้เคลื่อนที่รอบกองไฟของนางสีดา นาง ดรสา และนางศรีมาลาในช่วงของพิธีกรรม 2. ท่าการแต่งตัว ได้แก่ ทำนุ่งผ้าและห่มสไบ คือ ท่ารำที่ ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อสื่อความหมายในการจัดแต่งและดูแลความเรียบร้อยของเครื่องแต่งกายตัวละครนางก่อน เริ่มพิธีกรรม ซึ่งพบอยู่ในการแสดง ชุด สีดาลุยไฟ ชุด ดรสาแบหลา และชุด ศรีมาลาลุยไฟ 2) เพลงที่ใช้ ในช่วงพิธีกรรมเกี่ยวกับไฟที่เป็นนาฏยลักษณะ จากการศึกษาดูเพลงในช่วงพิธีกรรมเกี่ยวกับไฟของการแสดง 4 ชุด คือ ชุด สีดาลุยไฟ ชุด ดรสาแบหลา ชุด มโนราห์บุชายัญ ชุด ศรีมาลาลุยไฟ จะมีความเหมือนกัน ในเรื่องของอัตราจังหวะเพลงที่ใช้เพลงชั้นเดียวบรรเลงประกอบการแสดง ส่วนในเรื่องของเพลงที่นำมาใช้ ในการบรรเลงในการแสดง ส่วนในการแสดง 3 ชุด ได้แก่ ชุด สีดาลุยไฟ ชุด ดรสาแบหลา และ ชุด ศรีมาลาลุยไฟ ในการใช้เพลงเชิดฉิ่งประกอบการแสดงท่ารำในช่วงของพิธีกรรมเกี่ยวกับไฟเหมือนกัน ส่วนการแสดง ชุด มโนราห์บุชายัญ จะมีความแตกต่างจากการแสดงทั้ง 3 ในข้างต้น เนื่องจากเป็น รูปแบบของละครชาตรีดังนั้นทำนองเพลงจึงแตกต่างโดยจะใช้เพลงแขกบุชายัญ 3) ทิศทางการเคลื่อนที่ และการเข้าออกกับกองไฟใช้ทิศทางในการรำที่เหมือนกันทั้ง 4 ชุดการแสดงในช่วงของพิธีกรรมเกี่ยวกับ ไฟที่เป็นนาฏยลักษณะ คือ การใช้ทิศด้านหน้า ด้านซ้าย และด้านขวาเป็นหลักตามลักษณะของกองไฟ และ 4) ลักษณะ สีลา และบุคลิกในการรำของตัวละครนางที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมเกี่ยวกับไฟโดยในช่วง พิธีกรรมนั้นมีนาฏยลักษณะที่มีความเหมือนกัน 3 ชุดการแสดงของตัวละครนางสีดา นางดรสา และนางศรี มาลาที่เป็นนางมนุษย์ที่มีบุคลิกนุ่มนวล นิ่งสงบ สง่างาม มีการแสดงออกทางอารมณ์ทางสีหน้า ดวงตา และกริยาท่าทาง ซึ่งจะแตกต่างนางมโนราห์ ที่เป็นครึ่งคนครึ่งสัตว์ กระทบท่ารำจึงเป็นการเลียนแบบ กริยาท่าทางธรรมชาติของนก

ดังกล่าวมาข้างต้นนั้นถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของแต่ละชุดการแสดงที่มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกันส่งผลให้เกิดนาฏยลักษณ์ที่สวยงามและเห็นถึงเอกลักษณ์ของการแสดงแต่ละชุดที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อและบทบาทเกี่ยวกับการใช้ไฟที่ใช้สื่อสารผ่านการแสดงนาฏศิลป์ไทยที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมต่าง ๆ ส่งเสริมให้เข้าใจระบบของความเชื่อ ค่านิยม และพิธีกรรม หรืออีกนัยหนึ่งยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงการรักเดียวใจเดียวของตัวละครนางแต่ละตัวที่ซื่อสัตย์ต่อความรักทั้งสิ้น นอกจากนี้ยังทำให้เห็นถึงรูปแบบของกระบวนการรำ เพลงที่ใช้ และลักษณะลีลาในการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ของตัวละครนางในช่วงของพิธีกรรมเกี่ยวกับไฟ หรือที่เรียกว่า “นาฏยลักษณ์” ที่ปรมาจารย์ด้านนาฏศิลป์ไทยได้คิดค้นประดิษฐ์ขึ้นไว้เป็นแบบแผนที่มีมาตรฐานในวงการนาฏศิลป์ไทย ดังนั้นในงานวิจัยฉบับนี้จึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงรูปแบบการรำในช่วงพิธีกรรมของตัวละครนางที่มีแบบแผน ซึ่งสามารถนำรูปแบบการรำนี้ไปต่อยอดเป็นผลงานการแสดงในรูปแบบของพิธีกรรมที่เกี่ยวกับไฟหรือในพิธีกรรมอื่นได้

ผลการศึกษานาฏยลักษณ์การรำของตัวนางที่เกี่ยวกับไฟในพิธีกรรม นำไปต่อยอดในการนำรูปแบบการรำของตัวละครนางในช่วงพิธีกรรมอื่นที่ ไปใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจนำไปต่อยอดเป็นผลงานการแสดงที่เกี่ยวกับการรำในช่วงพิธีกรรมต่าง ๆ ของตัวละครนางหรือตัวละครอื่นที่ถือว่าเป็นการอนุรักษ์ ต่อยอดและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ควรนำเอาการแสดงนาฏศิลป์ไทยในงานวิจัยทั้ง 4 ชุดการแสดง ได้แก่ สีดาลุยไฟ ทรสาแบหลา มโนราห์บุชายัญ และศรีมालาลุยไฟ ไปแสดงเผยแพร่ในการสนับสนุนสังคมในรูปแบบเชิงครอบครัวเกี่ยวกับการรักเดียวใจเดียวและการแสดงความซื่อสัตย์ต่อความรักทั้งสิ้น

1.2 ควรศึกษาและนำเอารูปแบบการรำของตัวละครนางในช่วงพิธีกรรมที่เกี่ยวกับไฟไปต่อยอดในการศึกษาตัวละครนางในพิธีกรรมอื่นที่มีนาฏยลักษณ์ในการรำที่เป็นแบบแผน ทั้งเรื่องกระบวนการรำ เพลงที่ใช้ และลักษณะลีลาในการรำ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำเอาการแสดงนาฏศิลป์ไทยในงานวิจัยทั้ง 4 ชุดการแสดง ได้แก่ สีดาลุยไฟ ทรสาแบหลา มโนราห์บุชายัญ และศรีมालาลุยไฟ ไปแสดงเผยแพร่ในการสนับสนุนสังคมในรูปแบบเชิงครอบครัวเกี่ยวกับการรักเดียวใจเดียวและการแสดงความซื่อสัตย์ต่อความรักทั้งสิ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2556). *โขน อัจฉริยนาฏกรรมสยาม*. กองการสังคีต. กรม.
- กรมศิลปากร. (2496). *สุจิตร์ โขน เรื่อง รามเกียรติ์ ชุด สีดาลุยไฟและปราบปรลัยกัลป์*. กองการสังคีต.
- กรมศิลปากร. (2498). *สุจิตร์ละคร เรื่อง มโนราห์*. โรงพิมพ์พระจันทร์. กรม.
- กัญญาวิรี เปียนสีทอง และคณะ. (2555). *บทบาทนางสีดาในการแสดงโขน : สีดาลุยไฟ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาตรี ไม่ได้ตีพิมพ์]. สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.
- เกษม บุญศรี. (2525). *สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน ตอนที่ 94*. โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม.
- จุฬาลักษณ์ เชิดโฉม และคณะ. (2550). *ศึกษารูปแบบการรำมโนราห์บุชายัญเฉพาะทางของอาจารย์บุณนาค ทรรทรานนท์* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. (2544). *เสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน เล่มที่ 2*.

- ธัญพร เรืองศรี และนพวรรณ คงสาธิตพร. (2561). *ละครเสภา เรื่อง ชุนช้างชุนแผน ตอน สร้อยฟ้า ศรีมาลาลุยไฟ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาตรี ไม่ได้ตีพิมพ์]. สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.
- นฤมล ณ นคร. (2546). *อาศรมศึกษาทางนาฏศิลป์ไทย*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญนาค ทรรทรานนท์. (2562). *นาฏลีลามโนราห์ บุญชัย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อินดี๊ พรินต์ติ้ง.
- บุญนาค ทรรทรานนท์. (2562) สัมภาษณ์.
- ผุสดี หลิมสกุล. (2555). *รำเดี่ยวแบบมาตรฐานตัวนาง เล่มที่ 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). แอคทีฟ พรินท์ จำกัด.
- มานิต มานิตเจริญ. (2531). *พจนานุกรมไทย. อักษรพิทยา*.
- สมปราชญ์ อัมมะพันธ์. (2536). *ประเพณีและพิธีกรรมในวรรณคดีไทย*. โอ.เอส.พรินต์ติ้งเฮาส์.
- สวภา เวชสุรกษ์. (2537). *มโนราห์บุญชัย : การประยุกต์ทำรำจากครุฑาแบหลา* [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรัตน์ จงดา. (2564) สัมภาษณ์.
- อคิน รพีพัฒน์. (2551). *วัฒนธรรมคือความหมาย*. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- อิงอร ศรีสัตบุษย์. (2529). "ชีวิตในวังสวนกุหลาบ" ใน "เทิดเกียรติท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี 15 เมษายน 2529". อมรินทร์การพิมพ์.

หลักเกณฑ์การเสนอบทความ

1. ข้อมูลเบื้องต้นของวารสาร

1.1 วัตถุประสงค์ เพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ผลงานวิจัยและผลงานวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

1.2 ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ ประกอบด้วย บทความวิจัย และบทความวิชาการ

1.3 ขอบเขตเนื้อหา วารสารครอบคลุมสาขาวิชาวิชาเศรษฐศาสตร์ บริหารธุรกิจและการจัดการ ศึกษาศาสตร์ จิตวิทยา และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

1.4 กำหนดพิมพ์เผยแพร่ ตีพิมพ์ปีละ 3 ฉบับ

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-เดือนเมษายน

ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม-เดือนสิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน-เดือนธันวาคม

2. เกณฑ์การตีพิมพ์

2.1 บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ ต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ใดมาก่อน

2.2 บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ เป็นบทความที่แสดงให้เห็นถึงคุณภาพ เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่มีประโยชน์ โดยผ่านการพิจารณาเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ

2.3 กองบรรณาธิการอาจส่งผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิให้ผู้เขียนแก้ไขเพิ่มเติมหรือพิมพ์ต้นฉบับใหม่แล้วแต่กรณี

2.4 กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการตรวจแก้ไขรูปแบบบทความที่ส่งตีพิมพ์

2.5 บทความที่ไม่ผ่านการพิจารณาให้ตีพิมพ์ กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ทราบ แต่ไม่ส่งต้นฉบับคืนผู้เขียน

3. ประเภทของบทความ

ผู้เขียนสามารถส่งบทความได้ 2 ประเภท คือ บทความวิจัย บทความวิชาการ โดยมีองค์ประกอบดังนี้

3.1 บทความวิจัย ประกอบด้วยหัวข้อ

3.1.1 ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ)

3.1.2 ชื่อผู้เขียน (ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ)

3.1.3 สังกัดของผู้เขียน (ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ)

3.1.4 บทคัดย่อ (ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ)

3.1.5 คำสำคัญ (ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ)

3.1.6 บทนำ

3.1.7 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1.8 วิธีดำเนินการวิจัย

3.1.9 ผลการวิจัย

3.1.10 อภิปรายผลการวิจัย

- 3.1.11 ข้อเสนอแนะ
- 3.1.12 เอกสารอ้างอิง

3.2 บทความวิชาการ ประกอบด้วยหัวข้อ

- 3.2.1 ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ)
- 3.2.2 ชื่อผู้เขียน (ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ)
- 3.2.3 สังกัดของผู้เขียน (ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ)
- 3.2.4 บทคัดย่อ (ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ)
- 3.2.5 คำสำคัญ (ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ)
- 3.2.6 บทนำ
- 3.2.7 เนื้อหา
- 3.2.8 บทสรุป
- 3.2.9 เอกสารอ้างอิง

4. รูปแบบและการเรียงลำดับเนื้อหา

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ได้กำหนดแนวทางการเขียนบทความสำหรับการตีพิมพ์ในวารสาร ซึ่งผู้เขียนสามารถจัดเตรียมเนื้อหาให้เป็นไปตามรูปแบบ ดังแสดงในตาราง โดยมีความยาวของบทความ 12-15 หน้า (ขนาดกระดาษ B5)

ที่	หัวข้อ / ส่วนประกอบ	คำอธิบาย
1	ชื่อเรื่องบทความภาษาไทย	จัดกลางหน้ากระดาษ ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 18 pt.
2	ชื่อเรื่องบทความภาษาอังกฤษ	จัดกลางหน้ากระดาษ ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 18 pt.
3	ชื่อผู้เขียนภาษาไทย	จัดกลางหน้ากระดาษ ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. และมีสัญลักษณ์ * ท้ายนามสกุลผู้ประสานงานหลัก
4	ชื่อผู้เขียนภาษาอังกฤษ	จัดกลางหน้ากระดาษ ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. และมีสัญลักษณ์ * ท้ายนามสกุลผู้ประสานงานหลัก
5	บทคัดย่อ	จัดกลางหน้ากระดาษ ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 pt. เนื้อหาในบทคัดย่อจัดกระจายชิดขอบ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ให้มีเนื้อหาไม่เกิน 350 คำ
6	คำสำคัญ	ให้นำคำหลักที่สำคัญ จากชื่อเรื่อง หรือตัวแปรมาลงโดยไม่ต้องให้ความหมาย (ประมาณ 3-5 คำ) จัดชิดซ้าย ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.
7	ABSTRACT	จัดกลางหน้ากระดาษ ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 15 pt. เนื้อหาในบทคัดย่อจัดกระจายชิดขอบ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ให้มีเนื้อหาไม่เกิน 350 คำ โดยแปลตามบทคัดย่อภาษาไทย

ที่	หัวข้อ / ส่วนประกอบ	คำอธิบาย
8	Keywords	ให้ใส่คำหลักที่สำคัญเป็นภาษาอังกฤษ (จำนวนตามคำสำคัญ) จัดชิดซ้าย ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.
9	บทนำ	คำว่า บทนำ จัดกลางหน้ากระดาษ ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 15 pt. เนื้อหาให้บรรยายถึงความสำคัญและที่มาของการวิจัย โดยมีเนื้อหาประมาณ 1-2 หน้า จัดกระจายชิดขอบ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.
10	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	คำว่า วัตถุประสงค์ของการวิจัย จัดชิดขอบซ้าย ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 15 pt. เนื้อหาในวัตถุประสงค์กล่าวเป็นข้อๆ จัดกระจายชิดขอบ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.
11	วิธีดำเนินการวิจัย	คำว่า วิธีดำเนินการวิจัย จัดชิดขอบซ้าย ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 15 pt. เนื้อหาให้ระบุประชากร กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัย พร้อมทั้งระบุวิธีการได้มาซึ่งตัวอย่าง ระบุตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ขอบเขตเนื้อหา แนวคิดทฤษฎี ที่ใช้ในการวิจัย หรือการเก็บรวบรวมข้อมูล (ถ้ามี) ให้ระบุชื่อเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยพร้อมค่าสถิติที่แสดงค่าคุณภาพของเครื่องมือ (สรุปย่อ) จัดกระจายชิดขอบ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.
12	ผลการวิจัย	คำว่า ผลการวิจัย จัดชิดขอบซ้าย ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 15 pt. เนื้อหาให้ใส่ข้อมูลที่ได้จากการวิจัย โดยสามารถใส่ภาพ/ตาราง/กราฟพร้อมทั้งอธิบายผลอย่างย่อ จัดกระจายชิดขอบ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.
13	อภิปรายผลการวิจัย	คำว่า อภิปรายผลการวิจัย จัดชิดขอบซ้าย ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 15 pt. เนื้อหาให้แสดงเหตุผลทางวิชาการถึงสิ่งที่พบจากการวิจัย โดยมีเอกสารอ้างอิง และนำเสนออภิปรายผลเท่าที่จำเป็นอย่างชัดเจนและครอบคลุม จัดกระจายชิดขอบ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.
14	ข้อเสนอแนะ	คำว่า ข้อเสนอแนะ จัดชิดขอบซ้าย ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 15 pt. เนื้อหาให้เสนอแนะสิ่งที่จำเป็น และสำคัญที่ได้จากการวิจัย จัดกระจายชิดขอบ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.
14	เอกสารอ้างอิง	คำว่า เอกสารอ้างอิง จัดกลางหน้ากระดาษ ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt. โดยระบุเอกสารอ้างอิง ที่ปรากฏในเนื้อหาให้ครบถ้วน

ที่	หัวข้อ / ส่วนประกอบ	คำอธิบาย
15	เนื้อหา (บทความวิชาการ)	คำว่า เนื้อหา จัดชิดขอบซ้าย ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 15 pt. เนื้อหาให้ใส่ข้อมูลที่ได้จากการวิจัย โดยสามารถใส่ภาพ/ตาราง/กราฟพร้อมทั้งอธิบายผลอย่างย่อ จัดกระจายชิดขอบ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.
16	บทสรุป (บทความวิชาการ)	คำว่า บทสรุป จัดชิดขอบซ้าย ตัวหนา ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 15 pt. จัดกระจายชิดขอบ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.
17	ชื่อตาราง	ใช้คำว่า ตารางที่... (ตัวหนา) จัดชิดซ้ายเหนือตาราง ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.
18	คำอธิบายภาพ แผนภูมิ หรือ กราฟ	ใช้คำว่า ภาพที่... (ตัวหนา) จัดกึ่งกลาง ใต้ภาพ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 pt.

5. รูปแบบการเขียนอ้างอิงในเนื้อหาและเอกสารอ้างอิง

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ได้ใช้การอ้างอิงระบบนาม-ปี หรือระบบ APA (American Psychological Association) 7th edition ที่มีการปรับปรุงรูปแบบการอ้างอิงให้ทันสมัยให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยี โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การอ้างอิงในเนื้อหา (Citing Reference in Text) ให้ระบุ ชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ และเลขหน้าของเอกสารอ้างอิงไว้ในวงเล็บแทรกเนื้อหาและวางไว้ในตำแหน่งที่เหมาะสม

1.1 ผู้แต่ง 1 คน

ไทย	ชื่อ/สกุล/(ปี) หรือ (ชื่อ/สกุล,ปี)
อังกฤษ	สกุล/(ปี) หรือ (สกุล,ปี)

... กิตติชัย รัตนะ (2549) ได้วิจัยเรื่อง...

... และได้ทำการศึกษาทฤษฎีการบริหารการศึกษาระดับท้องถิ่น (Benson, 2012) ...

... ทฤษฎีการจัดการเรียนรู้ (Megan, 1996: 121) ...

หมายเหตุ: เครื่องหมาย/ หมายถึง เว้นวรรค 1 ระยะ

1.2 ผู้แต่ง 2 คน

ไทย	ชื่อ/สกุลและ/ชื่อ/สกุล/(ปี) หรือ (ชื่อ/สกุลและ/ชื่อ/สกุล,ปี)
อังกฤษ	สกุล/and/สกุล/(ปี) หรือ (สกุล/&/สกุล,ปี)

... ฉันทพงศ์ สารรัตน์ และ ชลธิชา โจรนแสง (2563) กล่าวถึง...

... ตามแนวคิดของ Robinson and Mary (1993) ประกอบด้วย...
... คู่มือทางพันธุศาสตร์ (Robinson & Mary, 1993) ...

1.3 ผู้แต่ง 3 คนขึ้นไป

ไทย ชื่อ/สกุล/และคณะ/(ปี) หรือ (ชื่อ/สกุล/และคณะ,/ปี)
อังกฤษ สกุล/et/al./(ปี) หรือ (สกุล/et/al./ปี)

... อภิวัฒน์ แสนคุ้ม และคณะ. (2563) ได้วิจัยเรื่อง...
... รูปแบบการพัฒนาการศึกษา (อภิวัฒน์ แสนคุ้ม และคณะ, 2563) ...
... การวิเคราะห์การเกิดโรคลำไส้อักเสบ (Sookkhee et al., 2018) ...

1.4 ผู้แต่ง 3 คนขึ้นไปการอ้างอิงมากกว่าสองแหล่งข้อมูลให้เขียนเรียงตามลำดับอักษร ดังนี้

... สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุชาติ จันทร์ (2552) และ สัมฤทธิ์ พูนสุข (2550) ...
... การบริหารการศึกษาระดับท้องถิ่น (คณานนท์ พรหมมา, 2549; สาธร เพ็งดี, 2555) ...
... ทฤษฎีการจัดการเรียนรู้ (Megan & Jonh, 1996; Marry et al., 2006) ...

1.5 การอ้างอิงกรณีไม่มีชื่อผู้เขียน ดังนี้

ไทย (“ชื่อเรื่อง”/ปีที่เผยแพร่)
อังกฤษ (“Title”/ปีที่เผยแพร่)

... (“มะเร็งลำไส้ใหญ่”, 2563) ...
... (“Crohn’s disease”, 2020) ...

1.6 การอ้างอิงจากข้อมูลจากแหล่งข้อมูลระดับทุติยภูมิ

กรณีอ้างหน้าข้อความ

ไทย ชื่อ/สกุล/(ปี),อ้างถึงใน/ชื่อ/สกุล,(ปี) .....
อังกฤษ สกุล/(ปี,/as cited in/สกุล,(ปี).....

สมพร วงศ์วิธุน (2555, อ้างถึงใน สุภาวดี ทรัพย์สมบูรณ์, 2563) ....
Lin et al. (2011, as cited in Sookkhee, 2018) ....

กรณีอ้างท้ายข้อความ

ไทย ...(ชื่อ/สกุล,/ปี/อ้างถึงใน/ชื่อ/สกุล,/ปี)...
อังกฤษ ...(สกุล,/ปี/as cited in/สกุล,/ปี)...

(สมพร วงศ์วิธุน, 2555 อ้างถึงใน สุภาวดี ทรัพย์สมบูรณ์, 2563) ....
(Lin et al., 2011 as cited in Sookkhee, 2018) ....

2. การเขียนรายการอ้างอิง ให้ระบรายชื่อเอกสารที่ใช้เป็นหลักในการค้นคว้าวิจัยที่ได้ตรวจสอบ เพื่อนำมาเตรียมรายงานและมีการอ้างอิง จัดเรียงตามตัวอักษร โดยรูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิง ดังนี้

2.1 หนังสือที่เป็นรูปเล่มที่มีผู้แต่งคนเดียว ให้ใช้รูปแบบดังนี้

ไทย ชื่อ/สกุล/(ปีพิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)/สำนักพิมพ์.
อังกฤษ สกุล/อักษรย่อชื่อ/(ปีพิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)/สำนักพิมพ์.

ชูศรี วงศ์รัตน. (2553). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 12). บริษัท ไทเนรมิต อินเตอร์ โปรดักส์ ชิฟ จำกัด.
Stebbing, L. (1993). *Quality Assurance: The Route to Efficiency and Competitiveness* (3rd ed). Ellis Horwood.

หมายเหตุ : 1) กรณีไม่ปรากฏปีพิมพ์ให้ใส่ (ม.ป.ป.) หรือ (n.d.)
2) สำหรับครั้งที่พิมพ์ให้ใส่เมื่อหนังสือพิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป พิมพ์ครั้งที่ 1 ไม่ต้องระบุครั้งที่พิมพ์
3) กรณีไม่ปรากฏสำนักพิมพ์ให้ใส่ (ม.ป.ท.) หรือ (n.p.)

2.2 หนังสือที่เป็นรูปเล่มมีผู้แต่ง 2 คน ให้ใช้ “และ” หรือ “&” เชื่อมระหว่างชื่อผู้แต่งทั้งสอง

ไทย ชื่อ/สกุลและ/ชื่อ/สกุล/(ปีพิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)/สำนักพิมพ์.
อังกฤษ สกุล/อักษรย่อชื่อ./&/สกุล/ชื่อ/(ปีพิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)/สำนักพิมพ์.

กรรณิการ์ สุขเกษม และ สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2550). *คู่มือการประยุกต์การใช้โปรแกรมลิสเรล*. ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดา.
Robinson, A., & Mary, G.L. (1993). *Clinical Genetics Handbook*. (2nd ed). Blackell Scientific.

2.3 หนังสือที่เป็นรูปเล่มมีผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ใส่ชื่อทุกคน โดยใส่, และ ... หรือ, & ... ก่อนหน้าชื่อคนสุดท้าย

ไทย ชื่อ/สกุล,/ชื่อ/สกุล,/ชื่อ/สกุล,และ/ชื่อ/สกุล/(ปีพิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)/สำนักพิมพ์.
อังกฤษ สกุล/อักษรย่อชื่อ./,สกุล/อักษรย่อชื่อ./,สกุล/อักษรย่อชื่อ./,&/สกุล/อักษรย่อชื่อ./(ปีพิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)/สำนักพิมพ์.

สุภมาศ อังศ์โชติ, สมถวิล วิจิตรวรรณ, และ รัชนิกุล ภิญโญภาณุวัฒน์. *สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL* (พิมพ์ครั้งที่ 2). เจริญดีมีนคองการพิมพ์.
Abeles, F.B., Page W.M., & Mikal E.S., Jr. (1992). *Ethylene in Plant Biology*. (2nd ed). Academic Press.

2.4 หนังสือที่เป็นรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์

ไทย ชื่อ/สกุล/(ปีพิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)/URL
อังกฤษ สกุล/อักษรย่อชื่อ/(ปีพิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)/URL

สุทธิชัย ไ้วศิริ. (2542). *หลักสถิติ* (พิมพ์ครั้งที่ 11). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง. <http://old-book.ru.ac.th/e-book/inside/html/dlbook.asp?code=ST203>
Joseph, C.W. (n.d.). *An Introduction to the Science of Statistics: From Theory to Implementation*. <https://www.math.arizona.edu/~jwatkins/statbook.pdf>

2.5 บทในหนังสือ

ไทย	ชื่อ/สกุล/(ปีพิมพ์)/ชื่อบทหรือชื่อบทความ./ใน/ชื่อบรรณาธิการ/(บ.ก.)/ชื่อหนังสือ (น./เลขหน้า)/สำนักพิมพ์.
อังกฤษ	สกุล,/อักษรย่อชื่อ/(ปีพิมพ์)/ชื่อบทหรือชื่อบทความ./In/ชื่อบรรณาธิการ (Ed. หรือ Eds.)/ชื่อหนังสือ/(pp./เลขหน้า)/สำนักพิมพ์.

จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2540). การวิจัยอนาคตแบบ EDRF. ใน ทิศนา แชมมณี และ สร้อยสน สกลรักษ์ (บ.ก.), *แบบแผนและเครื่องมือการวิจัยทางการศึกษา* (น. 1-18). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Ngo, N.V. (1998). Some aspects of cooperation in the Mekong delta. In D.G. Marr & C.P. White (Eds.). *Postwar Vietnam: Dilemmas in Socialist Development*. (pp. 163-173). Southeast Asia Program.

2.6 บทความในวารสารแบบรูปเล่ม/อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่มี DOI

ไทย	ชื่อ/สกุล/(ปีพิมพ์)/ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร,/เลขของปีที่(เลขของฉบับที่),/เลขหน้า.
อังกฤษ	สกุล,/อักษรย่อชื่อ/(ปีพิมพ์)/ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร,/เลขของปีที่(เลขของฉบับที่),/เลขหน้า.

อภิวัฒน์ แสนคุ้ม, สุรศักดิ์ ศรีกระจำง, พงษ์ศักดิ์ ทองพันชั่ง, และ ประดิษฐ์ ศิลานบุตร. (2563). รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดสู่ความเป็นมาตรฐานสากล. *วารสารบัณฑิตพัฒนศาสตร์*, 7(1), 1-15.

Panishkan, K., Sanmanee, N., & Pramual, S. (2011). Principal Component-based Modeling Approaches for Predicting Soil Organic Matter. *Thailand Statistician*, 9(1), 51-64.

2.7 บทความในวารสารแบบรูปเล่ม/อิเล็กทรอนิกส์ที่มี DOI

ไทย	ชื่อ/สกุล/(ปีพิมพ์)/ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร,/เลขของปีที่(เลขของฉบับที่),/เลขหน้า. /https://doi.org/เลขdoi
อังกฤษ	สกุล,/อักษรย่อชื่อ/(ปีพิมพ์)/ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร,/เลขของปีที่(เลขของฉบับที่),/เลขหน้า. /https://doi.org/doi

Lee, S., Wu, M.C., & Lin, X. (2012). Optimal tests for rare variant effects in sequencing association studies. *Biostatistics*, 13(4), 762-775.
<http://doi:10.1093/biostatistics/kxs014>.

2.8 หนังสือพิมพ์และหนังสือพิมพ์ออนไลน์

ไทย	ชื่อ/สกุล/(ปี/วัน/เดือน)/ชื่อกอลัมน์/ชื่อหนังสือพิมพ์/เลขหน้า.*
อังกฤษ	สกุล,/อักษรย่อชื่อ/(ปี/เดือน/วัน)/ชื่อกอลัมน์/ชื่อหนังสือพิมพ์/เลขหน้า.*

ณัฐกฤติ เหล่าทวีทรัพย์. (2561, 29 ตุลาคม). การเงินการลงทุน: ปรับพอร์ตรับมือ Fed ขึ้นดอกเบี้ยต่อไม่รอแล้ว. *กรุงเทพธุรกิจ*, 19.

Wipatayotin, A., Nanuam, W., & Charoensuthipan, P. (2020, December 22). Thailand: We cannot stop them all. Bangkok Post.
<https://www.bangkokpost.com/thailand/general/2039171/we-cannot-stop-them-all>

2.9 วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิตและวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต (Doctoral dissertation/ Master's thesis)

2.9.1 วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิตและวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตที่ไม่ได้ตีพิมพ์

ตีพิมพ์

ไทย	ชื่อ/สกุล/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อวิทยานิพนธ์/[วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์ หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]/ชื่อมหาวิทยาลัย.
อังกฤษ	สกุล/อักษรย่อชื่อ/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อวิทยานิพนธ์/[Unpublished doctoral dissertation or Unpublished master's thesis]/ชื่อมหาวิทยาลัย.

สิริกัลยา สุขชี. (2553). การเปรียบเทียบวิธีการถอดยีนเส้นพหุคูณ วิธีโครมาโซมช่วยประสาทเทียม และวิธีจีโนมติกอัลกอริทึม โดยใช้องค์ประกอบหลักในการพยากรณ์อินทรีย์วัตถุในดิน : กรณีศึกษาพื้นที่เกษตรกรรมสวนผลไม้ในภาคตะวันตกของประเทศไทย [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Sookhee, S. (2018). *Efficiency of Single SNP and SNP-Set Analysis in Genome-Wide Association Studies* [Unpublished doctoral dissertation]. King Mongkut's University of Technology North Bangkok.

2.9.2 วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิตและวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตจากเว็บไซต์ (กรณีไม่อยู่ในฐานข้อมูลเชิงพาณิชย์)

ไทย	ชื่อ/สกุล/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อวิทยานิพนธ์/[วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]/ชื่อเว็บไซต์./URL
อังกฤษ	สกุล/อักษรย่อชื่อ/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อวิทยานิพนธ์/[Doctoral dissertation or Master's thesis]/ชื่อเว็บไซต์./URL

สิริภพ สังข์แก้ว. (2551). การศึกษาสภาพปัญหาปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการและแนวทางการพัฒนาการใช้ ไทโรทีนตามประสงค์ของศูนย์เทคโนโลยี ทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ [วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต]. สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร
http://www.thapra.lib.su.ac.th/objects/thesis/fulltext/snmcn/Sirapob_Sungkaew/Fulltext.pdf

Razali, R. B. M. (2014). *Studies on the relationship between single nucleotide polymorphisms and protein interactions* [Doctoral Dissertation]. Imperial College of London (United Kingdom). <https://core.ac.uk/download/pdf/76996761.pdf>

2.9.2 วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิตและวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตจากเว็บไซต์ (กรณีอยู่ในฐานข้อมูลเชิงพาณิชย์)

ไทย	ชื่อ/สกุล/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อวิทยานิพนธ์/(หมายเลข UMI หรือ เลขลำดับอื่น ๆ)/ [วิทยานิพนธ์ปริญญาคุณวุฒิปริญญาตรี หรือวิทยานิพนธ์ปริญญาโทหรือปริญญาเอก] มหาวิทยาลัย./ชื่อฐานข้อมูล.
อังกฤษ	สกุล/อักษรย่อชื่อ/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อวิทยานิพนธ์/(หมายเลข UMI หรือ เลขลำดับอื่น ๆ)/[Doctoral dissertation or Master's thesis, ชื่อมหาวิทยาลัย]./ชื่อฐานข้อมูล.

McNiel, D. S. (2006). *Meaning though narrative: A personal narrative discussing growing up with an alcoholic mother* (UMI No. 1434728) [Master's thesis]. ProQuest Dissertations and Theses database.

2.10 รายงาน

2.10.1 รายงานที่จัดทำโดยหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรอื่น

ไทย	ชื่อหน่วยงาน/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อเรื่อง./สำนักพิมพ์./URL(ถ้ามี)
อังกฤษ	สกุล/อักษรย่อชื่อ/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อเรื่อง./สำนักพิมพ์./URL(ถ้ามี)

กลุ่มงานพัฒนายุทธศาสตร์สาธารณสุข. (2561). *รายงานประจำปี 2561*. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระยอง. <http://www.rayonghealth.com>

Reuters Institute for the Study of Journalism. (2019). *Reuters Institute Digital News Report 2019*. Recent Reuters Institute Publications. https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/inline-files/DNR_2019_FINAL_27_08_2019.pdf

2.10.2 รายงานที่จัดทำโดยผู้เขียนรายบุคคลสังกัดหน่วยงานรัฐหรือองค์กรอื่น

ไทย	ชื่อ/สกุล/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อเรื่อง./สำนักพิมพ์./URL(ถ้ามี)
อังกฤษ	สกุล/อักษรย่อชื่อ/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อเรื่อง./สำนักพิมพ์./URL(ถ้ามี)

นิภา ศรีช้าง และ ลลิตรา กำวี. (2560). *การพยากรณ์การพลัดตกหกล้มของผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) ในประเทศไทย ปีพ.ศ. 2560 – 2564*. สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. <http://www.thaincd.com/document/file/violence/2560-2564.pdf>

Dickson, B., & Isemann, H. (2010). *Research Institute of Molecular Pathology*. Ueberreuter Print GmbH. https://www.imp.ac.at/fileadmin/content/About_IMP/Research_Reports/2010_IMP_Research_Report.pdf

2.11 เอกสารประกอบการประชุม/การประชุมวิชาการ ที่ไม่มี proceeding (Symposium)

ไทย	ชื่อ/สกุล./(ปี./วันที่./เดือน)./เรื่องที่จะประชุม./ใน/ชื่อ/(ประธาน)./ชื่อการประชุม/[Symposium]./ ชื่องานที่จัดประชุม./สถานที่ประชุม.
อังกฤษ	สกุล./อักษรย่อชื่อ./(ปี./เดือน./วันที่)./Title of contribution./In/ชื่อ/(Chair)./Title of symposium/[Symposium]./Conference Name./Location.

Sookkhee, S., Baksh, M. F., & Kirdwichai, P. (2018, March 14-16). Efficiency of Single SNP analysis and Sequence Kernel Association Test in Genome-wide Association Analysis. In Sookkhee S. (Chair), *Proceedings of the International MultiConference of Engineers and Computer Scientists 2018* [Symposium]. IMECS 2018. The Royal Garden Hotel, Kowloon, Hong Kong.

2.12 การนำเสนองานวิจัยหรือการนำเสนอโปสเตอร์ (Paper/ Poster Presentation)

ไทย	ชื่อ/สกุล./(ปี./วันที่./เดือน)./ชื่อ paper หรือ poster/[Paper หรือ Poster presentation]./ชื่อการประชุม./สถานที่.
อังกฤษ	สกุล./อักษรย่อชื่อ./(ปี./เดือน./วันที่)./ชื่อ paper หรือ poster/[Paper หรือ Poster presentation]./Conference Name, Location.

สิริกัลยา สุขชี, อุดมพันธุ์ พิชญ์ประเสริฐ, พงษ์ศักดิ์ ทองพันชั่ง และ พิศาล สุขชี. (2558, 20-22 พฤษภาคม). *สภาวะการคงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการดูแลรักษาสุขภาพในสีกุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ* [Paper presentation]. การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ราชภัฏวิจัย ครั้งที่ 3. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. นครศรีธรรมราช.

Chatree, J., Sookkhee, P., & Sookkhee, S. (2016, July 13-15). *Text Mining Approach to Extract Information of Symptoms and Herbs from Data on Thai Web Sites* [Poster presentation]. In the International Conference on Applied Statistics 2016 (ICAS 2016), Phuket, Thailand.

2.13 รายงานการประชุมเชิงวิชาการ (Proceeding)

2.13.1 ในรูปแบบรูปเล่มหนังสือ

ไทย	ชื่อ/สกุล./(ปี)./ชื่อบทความ./ใน/ชื่อบรรณาธิการ/(บ.ก.)./ชื่อหัวข้อการประชุม./ชื่อการประชุม/(น./เลขหน้า)./ฐานข้อมูล.
อังกฤษ	สกุล./อักษรย่อชื่อ./(ปี)./ชื่อเรื่อง./In/ชื่อบรรณาธิการ/(Ed. หรือ Eds.)./ชื่อหัวข้อการประชุม./ชื่อการประชุม/(pp./เลขหน้า)./ฐานข้อมูล.
*กรณีมีเลข DOI หรือ URL ให้เติมต่อท้ายจากฐานข้อมูลตัวอย่างชื่อฐานข้อมูล. /https://doi.org/xxxx	

ฉัตรชัย สืบทรัพย์, อุดมพันธุ์ พิชญ์ประเสริฐ, จำเริญ อุ้นแก้ว และ สุรศักดิ์ ศรีกระจำง. (2560). การเตรียมความพร้อมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองศรีสะเกษกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน. ใน จำเริญ อุ้นแก้ว (บ.ก.), *การประชุมวิชาการระดับชาติ ราชภัฏศรีสะเกษวิชาการ ครั้งที่ 4* (น. 238-242). มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

2.13.2 ในรูปแบบวารสาร

ไทย ชื่อ/สกุล/(ปี)./ชื่อเรื่อง:/ชื่อเรื่องย่อ./ชื่อวารสาร,/เลขของปีที่(เลขของฉบับที่),/เลขหน้า./URL
อังกฤษ สกุล,/อักษรย่อชื่อ/(ปี)./ชื่อเรื่อง:/ชื่อเรื่องย่อ./ชื่อวารสาร,/เลขของปีที่(เลขของฉบับที่),/เลขหน้า./URL
*กรณีมีเลข DOI หรือ URL ให้เติมต่อท้ายจากฐานข้อมูล ตัวอย่างชื่อฐานข้อมูล./
<https://doi.org/xxxx>

Chaudhuri, S., & Biswas, A. (2017). External term-of-trade and labor market imperfections in developing countries: Theories: Theory and evidence. *Proceedings of the Academy of Economics and Economic Education*, 20(1). 11-16. <https://search-proquest-com.eibrary.jcu.edu.au/docview/1928612180?accountid=16285>

2.14 เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์ (เอกสารประกอบการเรียน)

ไทย ชื่อ/สกุล/(ปี)./ชื่อเอกสาร/[เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์]/คณะ,/มหาวิทยาลัย.
อังกฤษ ชื่อ/สกุล/(ปี)./ชื่อเอกสาร/[Unpublished manuscript]/คณะ,/มหาวิทยาลัย.

พิศาล สุขซี. (2562). *การเขียนโปรแกรมด้วยภาษาไพธอน 3* [เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์]. สาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

2.15 เว็บไซต์

ไทย ชื่อ/สกุลผู้เขียน/(ปี,/วัน/เดือนที่เผยแพร่)/ชื่อบทความ./ชื่อเว็บไซต์./URL
อังกฤษ สกุล,/อักษรย่อชื่อผู้เขียน/(ปี, เดือน/วันที่เผยแพร่)/ชื่อบทความ./ชื่อเว็บไซต์./URL

- * กรณีที่ไม่มีวันที่เผยแพร่ปรากฏ ให้ใส่ (ม.ป.ป.) หรือ (n.d.)
- * กรณีที่มีปรากฏเฉพาะ พ.ศ. หรือ ค.ศ. ให้ใส่แค่ (ปี) เท่านั้น
- * กรณีชื่อผู้เขียนและชื่อเว็บไซต์เป็นชื่อเดียวกัน ให้ตัดชื่อเว็บไซต์ออก

วรุฒม์ โล่ห์สิริวัฒน์. (2559, 7 เมษายน). *มะเร็งลำไส้ใหญ่และทวารหนัก*. คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล. <https://www.si.mahidol.ac.th/th/healthdetail.asp?aid=1218>

LeBrun, N. (2019, 22 May). *Crohn's Disease: 11 Things Doctors Want You to Know*. *Healthgrades*. <https://www.healthgrades.com/right-care/crohns-disease/crohns-disease-11-things-doctors-want-you-to-know>

2.15 ราชกิจจานุเบกษา

ไทย ชื่อกฎหมาย/(ปี,/วัน/เดือน)./ราชกิจจานุเบกษา./เล่ม/ตอนที่./หน้า/เลขหน้า.

ระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2563, 16 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 137 ตอนที่ 103. หน้า1-3.

พิมพ์ที่ : ศรีสะเกษการพิมพ์ 1462-64 ถนนอุบล ตำบลเมืองใต้ อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ 33000
โทร 045-611428 081-1205586

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ Sisaket Rajabhat University Journal

ปีที่ 16 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2565
Vol.16 No.2 May - August 2022

แบบภาวะผู้นำทางการศึกษายุคใหม่ พัฒนาศักดิ์ อภิชม และคณะ	1
การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำการท่องเที่ยวในระดับพื้นที่ สุเมธ งามกนก และคณะ	13
มุมมองสตรีนิยมกับสุนทรียศาสตร์ทางดนตรี กุลธีร์ บรรจงแก้ว และ วริณารู พิทักษ์วงสว่าง	27
การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงอินทรีย์ระดับจิตนัลยทางเคมีสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย จังหวัดอยุธยา พริยากุล สิงหะ	40
การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค Co-op Co-op ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ธนาบุษ ศรีรังษ์ และคณะ	54
การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความภาษาไทย โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R ประกอบแบบฝึกทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนโคกสามเผด็จวิทย ช่อเพชร ศิริภักดิ์ และคณะ	67
การส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และความฉลาดทางสังคมด้วยกิจกรรมวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กระดับปฐมวัย พัชรา วังอินทร์ และ รุ่งทิพา กองสอน	80
การประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์โดยรูปแบบการประเมินฉบับปี : กรณีศึกษาคณะการแพทย์บูรณาการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ลลิตดาวัลย์ ชูทอง และคณะ	93
การพัฒนาทักษะการเรียนรู้แบบ 4 MAT เรื่องการแต่งพ้อยกรองประเภทกลอนสี่ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มุสดี ศรีเมือง และคณะ	110
วัฒนธรรมคุณภาพที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ชมพูนุช บุญมาวงษา และคณะ	124
สภาพความต้องการจำเป็นและแนวทางการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 นิตยา ศรีจันแดง และคณะ	137
สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 กฤษณา พาสว่าง	153
การศึกษาปัญหาและความต้องการที่จำเป็นเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความรอบรู้ในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ชนิดาภา ขอสุขวารกุล และคณะ	171
รูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกไม้ดอกไม้ประดับเหียง จังหวัดฉะเชิงเทรา วิมลสิริ อินเจริญ และ ปิยะพงศ์ พัดชา	184
ความรู้ความเข้าใจและความคิดเห็นต่อพฤติกรรมกรรมการใช้น้ำและการจัดการน้ำทิ้งของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร หวานใจ หล้าพรม และคณะ	198
นาฏยลักษณ์การรำของตัวนางในพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับไฟ นันทิชา ณ โนนชัย และ สุภาวดี โพธิ์เวชกุล	210